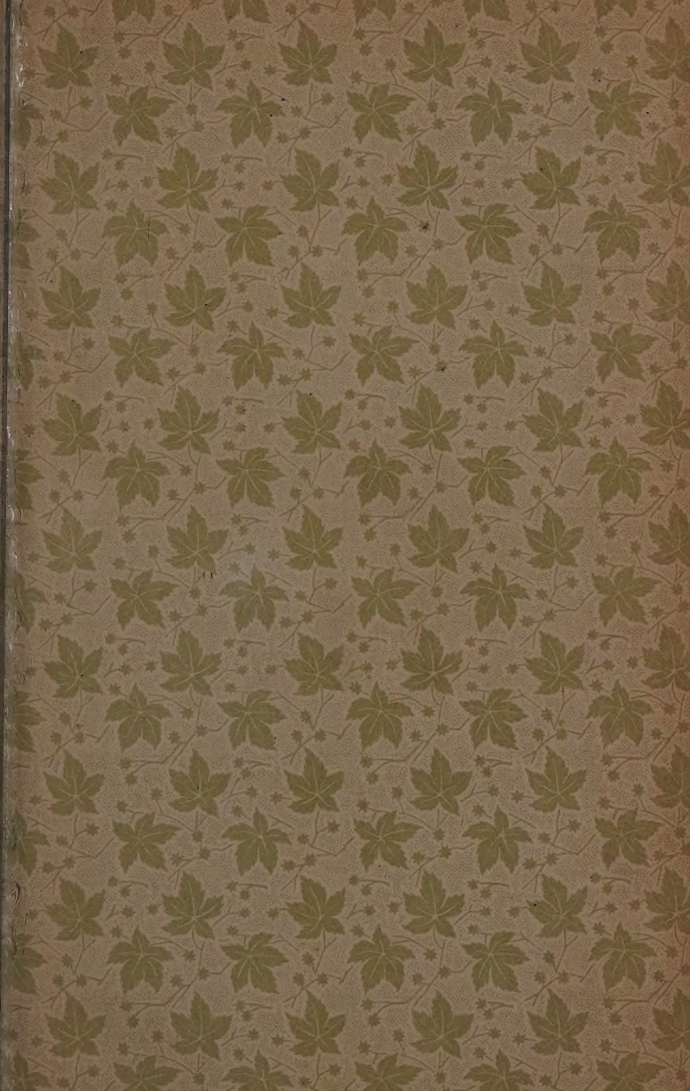

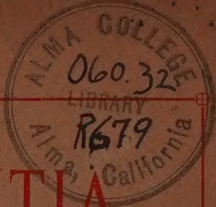

2

17

443-

EXERCITIA SPIRITUALIA

S. P. IGNATII DE LOYOLA.

VERSIO LITTERALIS

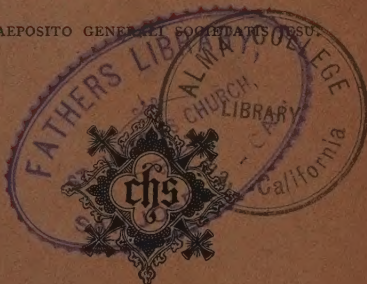
EX AUTOGRAPHO HISPANICO

NOTIS ILLUSTRATA

AUCTORE

R. P. JOANNE ROTHAAAN

PRAEPOSITO GENERALI SOCIETATIS IESU.

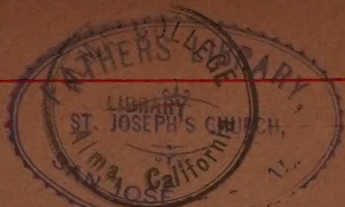

AUGUSTAE VINDELICORUM 1887

TYPIS ET SUMPTIBUS INSTITUTI LITERARII DR. M. HÜTTLER.

6492

R. P. JOANNIS BOOTHAAAN

PRAEPOSITI GENERALIS SOCIETATIS JESU

LITTERAE ENCYCLICAE

AD PATRES AC FRATRES EJUSDEM SOCIETATIS

DE SPIRITUALIUM EXERCITIORUM

S. P. N.

STUDIO ET USU.

Saepe ac multum cogitanti mihi, Patres ac Fratres carissimi, immo vero assidue animo volventi (*necessitas enim mihi incumbit*; quippe cui per Apostolum dicitur: *Qui praeest, in sollicitudine*) assidue, inquam, animo volventi, quam maxime ratione in renata paucis abhinc annis ac sensim adolescente Societate spiritus ille vel exsuscitari, ubi opus sit, vel conservari, foveri, promoveri possit, qui ejus olim tum primordia tum incrementa tam laeta reddidit Ecclesiae Dei, tam fructuosa ad innumerabilium hominum salutem; illud jamdudum occurrebat, nihil fore *ad convertenda corda Patrum in filios*, ad filios,

inquam, Patribus reddendos quam fieri posset simillimos, aptius atque efficacius, quam Sancti Patris nostri Exercitiorum Spiritualium diligens studium et accuratum usum. Etenim cum primos illos Patres nostros, et qui eos dein subsecuti sunt, non alia re magis quam horum Exercitiorum opera in alios plane viros mutatos fuisse constet, perque ipsos alios deinceps atque alios iisdem hisce spiritualibus Exercitiis excultos, e vitiorum laqueis expeditos, non virtutis modo, verum etiam eximiae sanctitatis studio incensos fuisse et in concepto semel ardore spiritus ad mortem usque per multos labores et aerumnas perseverasse; quid est, quod iisdem Exercitiis nos rite utentes non eundem spiritus fructum in nobis fidenter exspectemus? Equidem, Patres ac Fratres carissimi, dum hoc argumentum, quod dudum meditabar, tractandum apud vos suscipio, brevi compendio ad omnem vocationis nostrae perfectionem, ad omnium vitiorum et imperfectionum victoriam, ad omnium virtutum exercitationem efficacissime vos adhortari mihi videor; atque ita existimo, si studium admirabilis libri Sancti Patris nostri, si diligentem et accuratum ejus usum vobis persuasero, renovationem spiritus in universa Societate laetissimo nostrum omnium profectu consecuturam.

Ac de Exercitiorum quidem laudibus, de eorum excellentia atque efficacia apud vos disserere, Patres ac Fratres carissimi, supervacaneum existimo. Donum ea esse singulari Dei beneficio Sancto Patri nostro Ignatio concessum et per illum Societati proprium nemo vestrum ignorat. Ab his potissimum ipsum hunc Societatis Parentem suam illam hausisse eximiam sanctitatem, in his Societatis formandae ideam divinitus eum concepisse, haec Socios ei peperisse in Christo, in his proinde conceptam fuisse Societatem, ex his natam, his adolevisse, his praecipue altam ac sustentatam fuisse; haec unum ex praecipuis esse instrumentis, quibus ad duplicem vocationis nostrae finem, ad propriam scilicet salutem ac perfectionem et ad salutem ac perfectionem proximorum conniti debeamus, et quaecumque Societas adhibet ad finem suum consequendum media, in omnibus suis ministeriis, in omnibus operibus zeli ex his haurire vim et efficaciam debere in comperto est. Quod si Societas hisce Exercitiis in primis Parentem suum acceptum referre debet, his ejus primos Socios, (quales quantosque viros!) his Constitutiones suas, coelestis plane sapientiae opus, his se totam suaque omnia; non est profecto, quod pluribus verbis demonstretur, quanti eorum

tractatio momenti sit ad Societatis nostrae conservationem et incrementum.

Et vero tractantur illa a Nostris, et, prout Constitutiones legesque nostrae praescribunt, tractantur frequenter. Per solidum mensem in Tirocinio primum singuli iterumque per mensem integrum post studia peracta in tertio Probationis anno; quotannis item per octo vel decem dies iisdem ex praescripto vacamus omnes. Eorum usus etiam apud externos ita jam communis est, ut passim in omnibus fere Monasteriis, in Ephebeis, in Scholis, ad Populum etiam publice tradantur ea frequentia, qua fortasse nunquam magis. Ast fateri vel inviti cogimur, licet fructus quidem salutaris exsistere nunquam non soleat, raro tamen jam Exercitia eos producere effectus eximiae illius sanctitatis, quae olim vix non perpetuo eorum tractationem consequebatur. Atque ut de aliis, qui Exercitiis spiritualibus excoli solent, nunc non agamus; de nobis ipsis, Patres ac Fratres carissimi, hic mihi sermo est. Neque enim est, quod ita nobis blandiamur, ut non plane videamus longo nos intervallo distare ab eximia illa Patrum nostrorum virtute, quam in annalibus nostris legimus et admiramur. Ut enim, quae Dei misericordia est, recti bonique desiderium vigeat passim in omnibus, idque ipsum

hisce spiritualibus Exercitiis potissimum debeamus; non est tamen, quod hac quacumque bonitate vitae contenti esse possimus, si vocationis nostrae altitudinem consideremus, si formam nobis in Constitutionibus propositam contemplerur. Viros enim non communi quodam modo, sed eximie spirituales et insigniter orationi dados et, quod majoris est momenti, viros abnegationis perfectae, perfectae mortificationis, zeli perfecti, qui animo vere magno et generoso *expugnantes omnem carnis, sensuum et amoris proprii ac mundani affectum*, ut S. Patris N. verbis utar, Christum quam possint proxime sequantur, Christum unice ament, unice spirent, Christum imitari per aerumnas ac ludibria, per mille mortes ardentem exoptent, quales olim prodiisse plerisque ex Exercitiis spiritualibus accepimus, rariores jam esse non sine intimo dolore nec sine pudore fateri debemus. Magna illa et praeclara et heroica in codicibus legimus frequenter, oculis cernimus rarius nec fere nisi in paucis.

Neque tamen is ego sum, qui ab omnibus omnia praestari aut posse aut debere existimem. Scio, Patres ac Fratres carissimi, non eandem gratiae mensuram omnibus tribui, nec sine praesumptionis periculo futurum, si nobis omnia imitanda proponeremus, quae in Patribus nostris

fuere eximia, quos ut *primitias spiritus habentes* largiore manu Divina bonitas donis suis cumularat. Immo vero praeclare nobiscum agi arbitror, si, ut in illis servis suis Dominum *mira-
bilem praedicamus, ita in nos misericordem fuisse
gloriari* possimus. Sed tamen, si nobis *centesi-
mum ferre fructum*, ut Patribus nostris, datum non est, num *trigesimo* aut etiam decimo contentis esse nobis licet, cum fortasse *sexagesimum* saltem ferre daretur, si conatum intenderemus?

Itaque sic existimo ac plane sentio, si spiritualia Sancti Patris Exercitia a nobis magis accurate usurparentur, majora nos incrementa spiritus veraeque sanctitatis absque dubio capturos. Quod autem dico, ita intelligi velim, ut ipsius libri Sancti Patris nostri studium et usum in nobis magis vigere summopere cupiam.

Multi sane, Patres ac Fratres carissimi, multi prostant libri titulum Exercitiorum spiritualium praeferentes, qui fuse Exercitiorum Sancti Patris argumenta pertractant. Sed nimirum, qui, dum vacat Exercitiis, hujusmodi libris utitur, praesertim si nullam ipsius libri Sancti Patris cognitionem, nullum usum habeat, is magis fere lectione pascit intellectum, quam meditatione veritates illas intime penetrat; cum tamen is sit praecipuus Exercitiorum fructus, ut gravissimae illae veritates rite

perceptae animo alte defixae inhaereant inque omni vita ad earum normam actiones nostrae omnes exigantur. Quid? quod plurimi ex illis qui Exercitiorum conscribere libros, mentem Sancti Patris Ignatii vix obscure assecuti sunt? Quid? quod plerique nec sensa Sancti Patris nec verba servarunt? Quod utinam saltem fecissent semper omnes ac solum superaddidissent quaedam quisque de suo! Sed multi sua plerumque sensa sensis Ignatii substituerunt et in multis scilicet vim Exercitiorum enervarunt, ut vere dici possit in tanta hujusmodi librorum copia: *inopes nos copia fecit*, et sacer ille ignis veluti sub cinerum cumulo obrutus ac pene deperditus jaceat.

Quam multi ergo etiam inter Nostros, qui, cum hujusmodi libros Exercitiorum tempore adhibere soleant, exiguum ac fere nonnisi transitorium capiunt ex Exercitiis fructum! Quam multi nunquam librum ipsum Sancti Patris usu gustuque probavere! Quam multi vix eum, ut ita dicam, de facie norunt! Et aliqui fortasse ne regulas quidem illas memoria et usu tenent, quas partim *Annotationum*, partim *Additionum* nomine Sanctus Parens noster praescripsit, et in quibus ille maximam semper vim ad fructuose meditandum posuit, et posuere quotquot recte Exercitia tractarunt. Ergo illud plerumque evenit, ut qui libris illis, quos modo dice-

bam, Exercitiorum tempore utatur, lectione magis quam meditatione in sacro secessu occupetur; ut quae absque multa mentis et cordis applicatione percurrit, sine multa quidem animi defatigatione, sed etiam sine magno fructu percipiat; ut denique id fere agat, quod ii plerique, qui diffusos audiunt de veritatibus illis sermones; legentium enim et audientium hic ferme eadem est ratio, quae longe certe ab Exercitiorum spiritualium usu, qualem Ignatius intellexit, abest. Ille quidem, quid sint Exercitia spiritualia in ipso libri sui limine explicaturus, similitudine utitur Exercitiorum corporalium, quae agere illi scilicet dicuntur, *qui ambulant, iter faciunt, currunt*. At vero qui solum audit, vel legit, quae ab aliis fuse per modum meditationis proposita sunt, et ita se Exercitia spiritualia facere existimat, similis mihi videtur illi, qui dum alios ambulantes, iter facientes, currentes, multa quiete sedens spectaret, se Exercitia facere corporalia diceret; cum id de iis solum, qui ipsi ambulant, ipsi iter faciunt, ipsi currunt, vere dici posse nemo non videat.

Poterunt ergo plerique illi Exercitiorum spiritualium libri utilitate sua non carere, si quis illis extra Exercitiorum tempora utatur, si eos identidem pro lectione spirituali assumat, si eos adhibeat, dum ad Populum dicendum est, ut inde

apta ad auditorum animos illuminandos et excitandos argumenta depromat: sed dum quis Exercitiis spiritualibus vacat (non jam de illitteratis, de rudioris ingenii tironibus loquor, sed de iis potissimum, qui Magistri divinae hujus artis esse debent, quales ut evadant, omnibus Sacerdotibus nostris curandum est, ex regula ipsorum 7), equidem unicuique auctor sum, ut ipso Sancti Patris libro potius quam alio quovis utatur. Quod si quis, propter nimis exiguum vel potius nullum ejus libri usum adhuc factum, sibi jejunum fore nimis et aridum existimet, ejus se studio ex animo dedat et experimentum vel semel faciat, velim; et profecto plura latere sub paucorum verborum cortice reperiet, quam prima specie videbatur, illudque ei fortasse continget, quod plerisque cordate idem opus aggressis contigisse experti novimus, qui abundantiam rerum in eo tantam, Deo scilicet piis conatibus adspirante, invenerunt, ut nullum alium deinceps librum pro Exercitiis spiritualibus praeter ipsum illum Sancti Patris requirerent, et quoties eo uterentur, toties novam inde se luminis practici copiam magno suo bono percepisse profiterentur.

Atque utinam omnibus vobis, Patres ac Fratres carissimi, studium in primis, tum usum admirabilis hujus libri persuadere possem! Epistolae

angustiis prohibeor equidem, quominus singillatim thesauros ingentes in eo contentos enumerem et exponam. *Non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed in virtute Dei* Ignatius litterarum etiam tum plane expers, quae divino Spiritu suggerente didicerat, primum sibi, tum aliis conservare ac Deo animum ejus manumque regente chartae tradere constituit.

Methodos orandi facillimas itemque efficacissimas docet, quibus utentes quam plurimos, etiam illitteratos Fratres adjutores, horas integras nullo taedio, fructu maximo orationi impendere consuevisse novimus. Et vero quid facilius quam animi facultates, memoriam, intellectum, voluntatem certo servato ordine ad veritates fide cognitatas applicare? Quid item facilius quam vitae passionisque Christi Jesu mysteria per contemplationem distinctam personarum, verborum, actionum meditari? Quid ad sui cognitionem, ad vitiorum emendationem aptius utroque illo examine, quod tanta verborum simplicitate a Sancto Parente propositum, tam facile ab omni homine, qui modo bonae sit voluntatis, in praxin reduci potest? Jam vero, si praecipua vitae spiritualis documenta, quae in libro Sancti Patris admirabili ordine tradita sunt attingere velim, finem non inveniam.

Quid enim ego de sublimi illa philosophia dicam, quae in ipso, quod primum proponitur, *Fundamento* continetur, quaque Sanctus Pater docet hominem in rebus suis rerumque creatarum usu non affectu quocumque sed ratione duci, ut, quid demum sit *hominem esse* et *ut hominem deceat agere*, intelligat? Quid de peccatorum gravitate cognoscenda ac detestanda in utroque *de Peccatis* exercitio? Quid de praecclara illa *de Regno Christi* meditatione, ubi jam non hominem qualem-cumque, sed Christianum erudit et ad majora provocare incipit? Quid *de duobus Vexillis*, ubi apostolicae vocationis finem, media et excita menta sane potentissima non magis menti intelligenda, quam oculis ipsis spectanda proponit? Quid de eligendarum rerum cognitione deque animi dispositione, quam tum descriptis *tribus Humilitatis modis*, tum propositis *tribus hominum Classibus*, seu tentat et explorat, seu suavissime simul et efficacissime provocat et excitat ad aemulanda charismata meliora? Quid de coelesti illa sapientia ac prudentia, qua omne bonum desiderium cum propriae imbecillitatis cognitione ita semper conjungit, ut divinae gratiae auxilium et ad cognoscenda, quae recta sunt, et ad eandem voluntate amplectenda necessarium esse assidue moneat semperque eam postulare, et qua ratione postu-

landa sit, doceat? Quid vero dicam de quibusdam ignem spirantibus sententiis, quibus refertus est aureus iste ac divinus plane liber, quasque in plerisque Exercitiorum spiritualium libris, quod incredibile videatur, frustra requiras?

Quo in genere ut unum alterumve exemplum adferam, quid, quaeso, ad sui ipsius cognitionem propriaeque miseriae atque indignitatis sensum aptius, quam quae a Sancto Patre cogitanda, meditanda et animo volvenda proponuntur: dum vel *animam nostram in hoc corpore veluti ergastulo constrictam hominemque ipsum in hac miseriae valle inter bruta animalia exulantem* repraesentat; vel per quosdam veluti gradus meditantem deducens cogitare jubet, *quid sit homo unus ad ceteros homines omnes comparatus; quid deinde mortales vel omnes comparati ad Angelos ac Beatos; quid postea Angeli ac Beati omnes, et quidquid est creaturarum, comparatum ad Deum Creatorem; quid proinde, quantulus, quam fere nihil, unicus homuncio* ad illam supremam Majestatem; atque inde jubens meditantem descendere ad considerandam primum *corporis foeditatem, deinde animi pravitatem*, cogit eum tandem concludere, nil aliud denique se esse nisi *ulcus quoddam et apostema* atque adeo pestilentem orbis *luem* ob commissa peccata?

Quid iterum suavius et ad inflammandos ani-

mos erga piissimum Redemptorem potentius, quam cum in colloquio, quo tremendam illam de triplici Peccato meditationem concludit, *Christum e cruce pendentem* jubet veluti *coram spectare*; ac deinde ex nobis ipsis *quærere*, cum ipse Dominus tanta faciat ac patiatur nostra causa, *quid tandem illo dignum nos egerimus, quid agamus pro illo, quid agere debeamus in posterum?* vel cum item in contemplatione de Christi Nativitate cogitare jubet, *qui summus ille Dei Filius in extrema nascatur paupertate, ut vitam illam tot inter aerumnas, in fame et siti, in æstu et frigore, per injurias et ludibria transactam, in crucis patibulo tandem consummet, et haec omnia propter me.*²

Prætermitto alia his similia quam plurima. Verum haec, cum praesertim in conspectu Dei, animo jam ad compunctionem per ipsum sacrum secessum et praecedentia Exercitia composito, considerantur, quem, quaeso, non commoveant, non feriant? cujus cor non urant, non inflament? Iterum dicam: experiatur quisque, velim, et serio se hujus libri studio dedat; et si quem unquam hujus suscepti studii poenituerit, me dati parum opportuni consilii incuset, non repugnabo. Profecto dolendum maxime sentio et vero etiam pudendum, quod liber hic Sancti Parentis multis etiam ex Nostreis ita parum cognitus sit, ut liber

fere *clausus* ipsis habeatur. Ergone thesaurum hunc tantum possidebimus veluti in terra defossum? Ergo praeclarissimum hoc coelestis harmoniae organum in manibus nostris mutum erit, sine voce ac mortuum, quod qua ratione tangendum sit, ut sonos suos edat, ignoremus? Ergo praestantissimis hisce *armis spiritualibus*, ut ea Sanctus Pater vocabat, instructi *ingredi* ad pugnam *non poterimus*, quia *non usum habemus*? Studeamus, quaeso, Patres ac Fratres carissimi, studeamus diligenter insignem hunc, divinum hunc Exercitiorum librum intelligere ejusque usum familiarem nobis reddamus; neque enim absque diligenti studio usuque frequenti ejus intelligentiam assequemur. Quod cum omnibus nostris Sacerdotibus commendatum esse cupio, tum praesertim Superioribus rerumque spiritualium Praefectis, qui suae curae commissos in hac scientia Sanctorum acquirenda non sibi relinquere, sed ducere ac dirigere debent; tum vero omnium maxime tironum Magistris et Instructoribus tertiae Probationis, cum inter utriusque Probationis *experimenta* ab Instituto praescripta illud sit, sin minus semper tempore, at certe dignitate ac necessitate *primum*, ut Exercitia spiritualia integra a singulis, qui probantur, fiant. Et sane ex his discendus orandi meditandique modus et usus

quotidianus; ex his examinandae conscientiae ratio petenda et methodus extirpandi vitia et acquirendi virtutes; ex his omnis vitae nostrae spiritualis documenta certa ac tuta; ex his regulae ad inimici seu apertas tentationes seu tectas artes ac fraudes cognoscendas ac superandas, ne quis forte specie boni deceptus a vero bono divellatur; ex his denique omnis vitae nostrae vocationisque ratio potissimum petenda est, nec unquam futurus est aliquis verus Societatis filius, nunquam ejus spiritum habebit, nisi hinc, e Sancti Patris inquam Exercitiis, hauserit.

Neque enim studium libri Sancti Patris ejusque usum dum tam multis verbis commendo, studium ejus, ut aiunt, mere *speculativum* commendare me, vos ipsi, credo, satis intelligitis. Absit, Patres ac Fratres carissimi, ut librum hunc manibus assidue versantes ac tantae admiratione sapientiae capti, eum veneremur tantum, laudemus alisque commendemus. Absit, ut, quemadmodum de Joannis Baptistae admiratoribus Christus Dominus aiebat, quod *ad horam ejus splendore delectati essent*, quin tamen ex ejus praedicatione verum cepissent fructum: ita nos pulcherrimis Sancti Patris documentis capti ac delectati manum operi admoveri in nobismetipsis negligamus. Quis enim nescit, omnem hic fructum

ab applicatione pendere? Quae quidem omnis practica est seque in universam vitae nostrae rationem et in omnes actiones nostras et in actionum omnium modos, in intima demum sensa omnia et cogitationes omnes sese diffundat necesse est; cujus proinde vis et efficacia tam late patet, ut terminum in his invenire non sit, neque adeo dicere unquam possimus: *sufficit*.

Illud vero praecipue animadvertamus oportet, ac prae oculis semper habeamus, in verae perfectaeque abnegationis propriae studium omnem spiritualium Exercitiorum doctrinam resolvi. Hoc enim qui non intelligat, periculum est, ne, ut in Constitutionum nostrarum, ita in Exercitiorum studio vehementer erret eoque perniciosius, quo propter sapientissima vitae documenta doctior sibi ac spiritualior videri posset. Spiritualium enim rerum intelligentia, nescio quomodo, animis non raro illudit, ut jam vere spiritualem se esse quis existimet, propterea quod in rebus spiritualibus versatus optime sibi videatur; quae, si qua alia, tentatio periculosissima est.

Ad propriam itaque abnegationem omnia demum referuntur, idque ex universo Exercitiorum libro manifestum est. Non tradit Beatus Pater sublimis cujusdam orationis et singularis unionis cum Deo modos aut praecepta. Ad hanc docet

quidem animos disponere; at dispositionem omnem praecipue in illa, quam dixi, abnegatione sui constituit. Quis Exercitiorum finis? Audi ex ipsa libri inscriptione: *Ut homo seipsum vincat vitamque suam disponat absque ulla affectione, quae recte ordinata non sit.* Qua vero ratione vita omnis recte ordinabitur? Nempe proposito nobis *fine* puro purissimo unius Dei gloriae nostraeque salutis. Hoc in *Fundamento*, hoc in *Electionibus*, hoc passim ubique repetit, inculcat. Quomodo vero id assequemur, ut tam recte, tam pure agamus? Si tollamus quidquid in nobis ipsis impedimenti est. Et quodnam illud? Quidquid *propriae* est voluntatis, quidquid est amoris *proprii* et *mundani*. Hoc sibi quisque persuadeat, inquit, *tantum se in studiis spiritualibus promoturum esse, quantum ab amore sui ipsius et proprii commodi affectione sese abstraxerit.* In hoc tam constanter insistit Beatus Pater per totum libri decursum, ut, et ubi de *Victu* recte *temperando* agit, et ubi de *Poenitentiarum* usu determinando, et ubi doctrinam tradit de *Electione*, et ubi de *vitae Reformatione*, et ubi de *Eleemosynarum* distributione, idem diversis licet verbis assidue ingerat: *eo melius futurum, quo longius ab amore nostri ipsorum recedamus.* Ad hoc in meditatione de *Regno Christi*, ad hoc in altera de *duobus Vexillis*, ad hoc in

proponendis *tribus hominum Classibus tribusque Humilitatis modis* admirabili arte nos erudit et invitat et impellit; ubique naturae repugnantiam impugnare docet ac superare. Quod si ex animo, si strenue, si constanter agamus, et vitam omnem recte ordinabimus, et virtutum possessionem facile consequemur, et vero etiam ad unionem cum Domino beatissimam nosmetipsos ejus opitulante gratia disponemus. Hac, non alia via Patres nostri, quod sane notatu dignissimum est et ex annalibus nostris constat, hac, inquam, via Patres nostri, qui primis illis temporibus ad religiosam in societate vitam non aliis fere institutionibus nisi Exercitiis spiritualibus instruebantur, vi et animo in illis concepto, cum se abnegationi propriae generose exercendae dedissent, brevissimo plerique tempore ad eximiam vitae perfectionem eluctati sunt et fructus in Ecclesia Dei fecerunt uberrimos, quibus nos etiam nunc, post unum, alterum, tertium saeculum gaudemus et fruimur. Scilicet hoc illi vitae spiritualis axioma in Exercitiis intime perceptum, alte impressum animo gerebant suoque confirmabant exemplo: *quantum quisque a se ipso recedat, tantum appropinquare Deo; et cor, quo magis vacuum sit amore proprio, eo magis Dei spiritu repleri.*

O Patres mei ac Fratres dilectissimi, si spi-

ritum Dei habuerimus, si vere spirituales fuerimus, quam bene nobis, quam bene Societati erit universae! Quae pax, quanta unio animorum inter nos! quanta alacritas ad laborandum pro gloria Dei et animarum salute, et ad patiendum etiam quaecumque adversa quanta promptitudo! Quam bene fluent nobis omnia! Quanto illa ipsa externa ministeria, quae pro nostrae vocationis ratione tractamus, nobis ipsis primum, tum aliis plurimis uberiores adferent utilitates! In ipsa litterarum scientiarumque tractatione, quam procul aberunt contentiones, aemulationes, praeoccupati in particularibus propriisve opinionibus animi aliaeque huiusmodi miseriae, quae et intellectum obscurare solent, nec studiorum minus progressui quam virtuti ac perfectioni nocent plurimum! Erit in Superioribus zelus disciplinae sine asperitate, suavitas non remissa; erit discretio, erit prudentia, simplex tamen semper et ab omni specie odiosae illius, quam omnes merito detestamur, *politicae* longissime remota. Erit in Subditis obedientia integra, prompta, hilaris, constans, perfecta, executionis, voluntatis et iudicii etiam, qualem maxime cupit Beatus Pater in suis. Denique universa Societas vero suo vigentique spiritu efflorescet, qualem illam Sanctus Pater Ignatius juxta formam, non terrena,

sed coelesti sapientia inventam ac descriptam, condidit.

Quapropter oro vos, Patres ac Fratres carissimi, per Sancti Patris Ignatii reverentiam, cui, post Jesum et Virginem Matrem nos nostraque debemus omnia; per amorem Societatis, cujus incrementa et successus, non a quibuscumque naturalibus aut humanis praesidiis, non a splendore doctrinae aut eloquentiae, non ab hominum quorumcumque favore, sed ab ejus vero in nobis conservato renovatoque spiritu pendent; per salutem ac perfectionem cujusque propriam, quae nobis omnibus summopere cordi esse debet, quippe quibus in hac vocatione bonis piisque Christianis esse profecto non sufficit; per Ecclesiae sanctae necessitates tantas, quibus aliquam a nobis adferri opem suo jure Mater optima postulat et exspectat; per animarum pretiosissimo Christi Jesu sanguine redemptarum salutem, quibus juvandis sacramentum in hac Christi Ducis militia diximus; oro vos atque obtestor, ut tam praeclarum, tam efficax ad tanta bona consequenda subsidium, quod nobis in Sancti Patris Exercitiis traditum est, et studiosa complecti mente et diligenter adhibere, documentaque in iis tradita ad effectum usumque perpetuum et quotidianum in vobis ipsis deducere, quanta possitis industria

et conatu, ad Patrum nostrorum imitationem, satagatis. Et quoniam non in industriis nostris nostrisque conatibus, sed in divinae gratiae auxilio potissimum hujus tanti boni consequendi spes sita est; juxta ipsorum Exercitiorum doctrinam, divina haec auxilia studiose et ardentem petamus: ad Virginem scilicet gratiae Matrem confugientes, et per Mariam ad Jesum *Mediatorem Dei et hominum*, et per Jesum denique ad Deum Patrem benignissimum accedentes petamus, postulemus, flagitemus cum certa fiducia impetrandi. Neque enim timenda repulsa est in tam justa petitione, modo ne ipsi nobis desimus. Etenim, si peteremus *sedere ad dexteram vel sinistram in Regno* ejus, si quaecumque speciosa aut minime ad finem nostrum necessaria postularem, respondere nobis posset Dominus, ut olim filiis Zebedaei: *nescitis quid petatis*: at dum id ab eo efflagitamus, quod ipse maxime a nobis requirit, et sine quo ei placere non possumus; dum nostrae consciî miseriae atque inopiae misericordiam et opem imploramus; dum denique non aliud petimus nisi *spiritum bonum*, dabit utique *petentibus se* misericors ac benignus *Pater noster coelestis*; ac bonus hic spiritus, verus inquam spiritus Societatis Jesu, fiet in nobis *fons aquae salientis in vitam aeternam*, venientque nobis omnia bona pa-

riter cum illo. Quem ut et mihi, qui omnium maxime illius egeo, concedere Dominus dignetur, vestris me ss. SS. et orationibus enixe commendo,

Reverendi Patres ac Fratres carissimi.

Romae, die 27 Decembris 1834.

Vestrum omnium servus in Christo

JOANNES ROTHAAAN.

PROLOGUS

AD PATRES EXERCITIORUM SPIRITUALIUM PRAECIPUE STUDIOSOS.

In hac nova, quam videtis, RR. PP., Exercitiorum spiritualium S. P. N. editione adornanda, quid consilii fuerit, paucis accipite.

Inde a viginti eoque amplius annis, tum in secessu annuo, tum extra illum evolventi mihi librum Exercitiorum in vulgata versione latina, dudum incesserat desiderium inspiciendi aliquando ipsum textum hispanicum, quo idiomate a Sancto Parente nostro conscriptum fuisse librum nemo ignorat. Videbam enim duplicem quidem versionem oblatam fuisse censoribus, quibus Paulus III. librum, antequam illum Apostolica auctoritate approbaret, examinandum commiserat, et utramque, *ne vocula quidem mutata*, probatam fuisse; ut habet Orlandinus noster Hist. Soc., lib. VIII. n. 1, utque ex iis, quae in omnibus fere libri editionibus exstant, summorum illorum virorum testimoniis comprobatur: at ex duabus illis versionibus eam fuisse selectam ac typis editam, quae latinior visa erat, et sensum potius

sensui reddebat; omissa altera, quae verbum pene verbo reddiderat. Videbam subsequentibus temporibus auctoritate V. Congregationis Generalis eandem illam versionem recognitam et cum autographo hispanico collatam, variis in locis, quae obscuriora videbantur, fuisse notis aliquibus adjectis seu illustratam seu emendatam. Videbam eosdem Patres, qui versioni vulgatae cum autographo conferendae praefuerant, non dissimulasse, alia quaedam praeterea se reperisse quidem, sed, quod minoris momenti visa essent, praetermisisse. Haec omnia et quod aliqua etiamnum obscuriora viderentur, fortasse ex hispanico dilucidanda, et praesertim (hanc mihi veniam date) peculiaris quaedam erga S. Patrem resque ejus omnes reverentia ac devotio, desiderium ardens cognoscendi ipsum S. Patris textum excitaverant.

Itaque, cum paucis abhinc annis hispanicum exemplar, diu frustra quaesitum, nactus tandem essem, eo laetus uti coepi, illudque legere cupidissime atque attentissimè. Inde inter ipsum annum secessum iterum iterumque librum textu hispanico meditare volvens atque revolvens deprehendi scilicet non pauca, quae mihi quidem notatu dignissima esse, et sive ad majorem perspicuitatem sive ad majorem spiritus unctionem non mediocriter conferre posse videbantur. Ergo

quae observaveram, cum sedulo adnotare coepissem, et cum quibusdam Patribus in Exercitiis spiritualibus studiosius versatis communicassem, his etiam digna visa sunt, quae non ignorarentur a Nostris; ne minutis licet illis, pretiosissimis tamen tanti thesauri particulis, quae in vulgata versione excidisse et quodam modo deperditae jacere videbantur, Nostri passim carerent.

Ac primum quidem non alia mens erat, nisi ut praecipua quaedam in nova Exercitiorum editione adjectis adnotatiunculis designarentur. Sed cum in rerum notandarum selectu saepe haereret animus, et illa etiam recurreret identidem cogitatio, quod fortasse ea, quae mihi fere nullius viderentur momenti, aliis majore instructis lumine non inutilia nec negligenda videri possent; in illud demum consilium deveni, ut quam fieri posset maxime litteralem versionem totius libri adornarem, ex qua illud etiam nasceretur commodi, quod illa nativa simplicitas ac simplicitatis socia unctio, quae Sanctorum non sensa modo, sed et verba comitari solet, conservaretur facilius, et a legentibus seu meditantibus potius (nam meditate legi totum hunc librum omnesque ejus partes necesse est) aliquo saltem modo etiam in versione percipi posset.

Atque hunc ego laborem eo etiam lubentius

suscipiendum mihi existimavi, quod cum hisce temporibus tantum operae impendi passim ab hominibus litteratis videamus, ut non modo veterum, sed aliorum etiam saepe recentioris aevi scriptorum novas editiones accuratissimas concinnent, variantium, quas vocant, lectionum diligentissime habita ratione in iis etiam, quae nullius esse momenti videri possunt, cum vel minimos apices inobservatos relinquere sibi nefas illi putent (quam quidem diligentiam, ubi operae pretium est, nemo improbaverit, nemo reprehenderit); majore profecto jure, majore certe utilitate quam in plerisque ex illis, quos dicebam, auctoribus, libro huic S. P. N. curam hujusmodi impendendam nobis esse arbitrabar.

Ergo ad opus me accinxi, et subsiciva tempora huic labori, qui mihi quidem suavissimae quietis loco plerumque fuit, impendi. Quo vero accuratius in eo ac certius progrederer, hispanica libri editione quacumque non contentus, eo usus sum exemplari, quod antiquissimum ms. in hoc romano Archivo nostro asservatur, et in cujus margine variis in locis correctiones aliquae ipsa S. P. manu notatae conspiciuntur. Atque hoc ipsum est, quod a Congr. V. *Autographum* vocatur. Nam exemplar manu propria S. P. totum exaratum ne tunc quidem exstabat, certe reper-

tum non fuit. Adhibui item et cum autographo hispanico perpetuo comparavi antiquam versionem latinam, pariter ms., fere quidem et ipsam litteralem: quae an eadem illa sit, quae censoribus simul cum altera, quae vulgata est, oblata fuerat, non constat; at est certe antiquissima, conscripta videlicet anno 1541, ut in calce hujus codicis ab amanuensi adnotatum legitur; eaque ipsum S. P. Ignatium usum fuisse, colligimus ex hisce verbis in exteriori ejus folio manu S. P. exaratis: *todos exercicios* *) *breviter, en latin*. Ceterum ista versio, quae currenti calamo facta fuisse videtur, ejusmodi est, ut mirum non sit, visam non fuisse typis edendam, sed alteram, quae P. Andreae Frusii erat, praeferendam.

In hac itaque nostra editione habetis, PP., in primis quidem vulgatam versionem integram plane atque intactam,**) ob reverentiam, quae ei merito debetur semperque debebitur, subjectis tantum suis in locis asterisco notatis illis cor-

*) *Breviter*. Non quod brevius in hac versione quam in Autographo hispanico; sed quia textus libri non nisi *breviter* Exercitia continet, ore tenus scilicet fusius explicanda.

**) Quum vulgata versio, cui certe maxima reverentia debetur, in tot jam editionibus inveniatur, solam versionem litteralem R. P. Roothaan dandam censuimus, quae ad pleniorum Exercitiorum cognitionem summopere confert. (Nota Edit.)

rectionibus, quas olim V. Congregationis auctoritate P. N. Claudius ei addendas curavit: tum ex adverso versionem nostram litteralem textui vulgato perpetuo respondentem; in qua, ut primo statim intuitu appareat, ubi, quibusve in vocibus aliquod habeatur a versione vulgata discrimen, voces hujusmodi, plures, pauciores, distincto caractere expressas videtis. Si quid interdum, vel ad sensus plenitudinem, vel ad dubiae significationis vim conservandam, necessario visum fuit textui latino inserendum, id uncinis inclusum reperietis: Denique temperare mihi non potui, quin locis quibusdam adnotationes aliquas adjicerem, quibus vim textus autographi aliquantum illustrari posse existimabam. Ceterum latinitatis ratio in hac versione alia habita non fuit, nisi quantum intelligentia rerum requirebat; neque enim stili correctio quaerenda erat, sed fidelitas in verbis ipsius autographi, quam fieri poterat, accuratissime reddendis. Commodius quidē verti ad verbum vel gallice vel italice potuisset, ob harum linguarum idiotismos hispanico idiomati plerumque magis affines; sed plurimum utilitati consulendum fuit.

Jam quae mihi cogitatio saepe in mentem venit textum hispanicum cum vulgata versione conferenti, eadem vobis versionem cum versione

comparantibus fore ut non semel incidat, nullus dubito: ut scilicet quaeratis vobiscum ipsis, qui factum sit, ut versio, quae tam multis in locis vel a propria et ingenita vi hispanici textus differre, vel certe ea tanto esse inferior cernitur, sub ipsis S. P. oculis typis mandari potuerit. Ad quam ego quaestionem quid mihi ipse responderem, nihil inveni probabilius, quam quod S. P., qua erat humilitate, quidquid esset rerum suarum, id aliorum plane curae permetteret. Certe de verbis eum fuisse in Exercitiorum libro minus sollicitum vel ex eo patet, quod cum a se conscriptus esset rudi calamo, ut erat tum litterarum plane expers, cumque multi in eo et linguae minime correctae errores, et in sententiarum nexu quaedam non raro anacolutha occurrerent, horum nihil sibi postea corrigendum existimaverit, sed omnia plane, sicut ea pro animi sensu primo illo tempore scripserat, porro scripta reliquerit, additis dumtaxat aliquibus identidem verbis ad explicationem majorem vel ad confirmationem propositae doctrinae iisque paucissimis. Qui ergo tam parum curavit autographum suum, quid mirum, si versionis curam aliis omnem reliquerit? Adde, quod cum non tam scripto primis illis temporibus, quam vivae vocis explanatione Exercitiorum series omnis ac

methodus traderetur, parum intererat, aliqua esse in versione latina minus accurate ad hispanicum autographum exacta, cum eorum usui ederetur in lucem, qui vim rerum vel ex ore ipsius S. P. hauserant vel certe ex iis, qui hanc ab ipso acceperant. Hac vero tempestate, postquam et lapsu temporis et multo frequentatissimoque Exercitiorum usu factum est, ut pauci omnino S. P. formam servare consueverint, plurimum referre putavi, si quam accuratissime et sensus S. P. et verba cognoscerentur. Quod si haec qualiscumque opella nostra aliquid etiam conferat ad Exercitiorum spiritualium studium ex ipso S. P. libro diligentius persequendum, operae pretium me fecisse ad maiorem Dei gloriam non poenitendum existimabo.

Quae in omnibus passim libri S. P. N. editionibus praemitti solent, in hac nova non fuere praetermittenda. Sunt autem quae sequuntur:

I. *Pauli III. Pont. Max. Litterae Apostolicae, quibus Exercitia Sancti Patris approbantur et commendantur.*

II. *Testimonia eorum, quibus libri censura a Paulo III. commissa fuerat.*

III. *Monitum primae editioni praemissum.*

IV. *Alterum monitum de emendationibus in nova edit. an. 1596, textui vulgato subjectis.*

I.

PAULUS PAPA III

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

PASTORALIS officii cura in universum Christi gregem Nobis commissa et divinae gloriae ac laudis amor facit, ut ea, quae salutem animarum et spiritualem earum profectum juvant, amplectentes, vota eorum, qui aliquid, quod fovere et nutrire pietatem in Christi fidelibus valeat, a Nobis exposcunt, ad exauditionis gratiam admittamus. Cum ergo (sicut dilectus filius, nobilis vir Franciscus de Borgia, Dux Gandiae, Nobis nuper exponi fecit) dilectus filius IGNATIUS DE LOYOLA, Praepositus Generalis Societatis Jesu, per Nos in alma Urbe nostra erectae, et per Nos auctoritate Apostolica confirmatae, quaedam documenta sive Exercitia spiritualia ex sacris Scripturis et vitae spiritualis experimentis elicita composuerit et in ordinem ad pie movendos fidelium animos aptissimum redegerit; illaque Christi fidelibus ad spiritualem consolationem et profectum magnopere utilia et salubria esse, non solum fama ex plurimis locis allata praedictus

Franciscus Dux didicerit; sed etiam experimento manifesto cum Barcinone, tum Valentiae, tum Gandiae id compertum habuerit; quare idem Franciscus Dux Nobis humiliter supplicari fecit, ut documenta et spiritualia Exercitia praedicta, quo latius eorum fructus pateat, et plures Christi fideles majori cum devotione ad utendum illis invitentur, examinari facere; et si approbatione et laude digna inveniremus, approbare et laudare aliasque in praemissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui documenta et Exercitia hujusmodi examinari fecimus, et quae testimonio ac relatione dilecti filii nostri Joannis Tit. S. Clementis, Presbyteri Cardinalis, Burgensis Episcopi ac haereticae pravitatis Inquisitoris, et venerabilis fratris nostri Philippi, Saluciarum Episcopi ac dictae Urbis nostrae in spiritualibus Vicarii generalis, nec non dilecti filii Aegidii Foscararii, nostri sacri Palatii Magistri, Nobis desuper facta, pietate ac sanctitate plena, ad aedificationem et spiritualem profectum fidelium valde utilia et salubria esse et fore comperimus; debitum etiam respectum ad fructus uberes, quos IGNATIUS et ab ipso instituta Societas praefata in Ecclesia Dei ubique gentium producere non cessant, et ad maximum adjumentum, quod ad id praedicta Exercitia

attulerunt, non immerito habentes: hujusmodi supplicationibus inclinati documenta et Exercitia praedicta ac omnia et singula in eis contenta auctoritate praedicta tenore praesentium ex certa scientia nostra approbamus, collaudamus ac praesentis scripti patrocinio communimus; hortantes plurimum in Domino omnes et singulos utriusque sexus Christi fideles ubilibet constitutos, ut tam piis documentis et Exercitiis uti et illis instrui devote velint; nec non concedentes, ut hujusmodi documenta et spiritualia Exercitia imprimi a quocumque bibliopola per praedictum IGNATIUM eligendo libere et licite valeant; ita tamen, ut post primam editionem sine consensu ejusdem IGNATII vel successorum ejus nec ab hoc nec ab alio omnino sub excommunicationis et 500 ducatorum piis operibus applicandorum poena imprimi possint; ac mandantes nihilominus universis et singulis locorum Ordinariis ac personis in Ecclesiastica dignitate constitutis et cathedralium ac metropolitanarum Ecclesiarum Canonicis et eorundem Ordinariorum Vicariis in spiritualibus, generalibus et officialibus, ubilibet constitutis, quatenus ipsi, vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios cuivis de Societate praedicta vel aliis quorum intererit, in praemissis spiritualibus Exercitiis efficacia de-

fensionis praesidio assistentes faciant auctoritate Nostra illos dicta concessione et approbatione pacifice frui et gaudere: non permittentes eos per quoscumque contra praesentium tenorem quomodolibet molestari; contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas ac alia opportuna juris remedia appellatione postposita compescendo: invocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii saecularis. Non obstan. fel. rec. Bonifacii Papae VIII praedecessoris Nostri de una et Concilii generalis de duabus dietis, dummodo ultra tres aliquis auctoritate praesentium non trahatur; et quibusvis aliis Constitutionibus et ordinationibus Apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque: aut si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem, quod praesentium litterarum transsumptis, manu Notarii publici subscriptis et sigillo alicujus Praelati seu personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis plena fides ubique habeatur, et illis stetur tam in iudicio quam extra, ac si originales litterae exhiberentur et ostenderentur.

Datum Romae apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die ultimo Julii millesimo quingentesimo quadragesimo octavo, Pontificatus nostri anno XIV.

BLO. EL. FULGINEN.

II.

TESTIMONIA

LOUAI QUEBES CENSURA EXERCITIORUM EST COMMISIA

IN PRIMA TRANSLATIONE.

Legimus omnia in volumine hoc digesta, nobisque valde placuerunt, et ad animarum salutem in primis conducibilia sunt visa.

CARDINALIS BURGENSIS.

Concedimus, ut opus hoc, omni laude dignum, et Christianae professioni valde proficuum, imprimatur.

PHILIPPUS VICARIUS.

Non poterunt tam sancta Exercitia non maximum commodum praestare cuilibet studioso. Ideo obviis etiam ulnis amplexenda sunt.

F. AEGIDIUS FOSCARARIUS,
Magister Sacri Palatii.

IN SECUNDA TRANSLATIONE.

*Legimus spiritualia hanc Exercitia, placenter
nobis valde, et digna iudicamus, quae ab omnibus
catholicis fidelibus, catholicis recipiantur et magis, nam*

CARDINALIS BURGENSIS,

*concedimus, ut opus hoc omni laude dignum
et Christianae professioni valde praeconium im-
mortaliter.*

PHILIPPUS VICARIUS.

*Quem nequeat debentem hanc Christianam religionem
sacrosanctam et meditationibus aliquibus spiritualibus
in meditatione cum, inquit Patre, carissimus
quoniam mea, nullas arduas magis opportunas hanc,
etiam praevalere dicitur ex Scripturarum studiis et longis
etiam bene valere scire.*

F. AEGIDIUS FOSCARARIUS,

Magister Sacri Palatii.

III.

QUIDAM DE SOCIETATE IESU

DEVOTO LECTORI ILLUD SEMPER SUAVITER SALUTEM
IN DOMINO.

Haec documenta ac spiritualia Exercitia, quae
non tam a libris, quam ab unctione sancti Spiritus
et ab interna experientia et usu tractandorum

animorum edoctus noster in Christo Pater Magister IGNATIUS DE LOYOLA, Societatis nostrae Institutor et Praepositus Generalis (ut praemissum est) composuit, ab idiomate hispanico in latinum duobus modis sunt versa: altera versio non solum sensum sensui, sed pene verbum verbo, altera (quae visa est praeferenda) sensum tantum sensui sed fidehiter reddebat. Cum autem Exercitia haec, ut satisfaceret quorundam et praecipue illustrissimi Ducis Gandiae Francisci de Borgia devotioni, qui optabat approbari ea Sedis Apostolicae auctoritate, quae jampridem et spiritualis plurimorum omnis generis et conditionis hominum profectus (qui per ea spiritum Domini vel hauserant vel mirum in modum auxerant) ubique approbaverat: cum, inquam, ante approbationem summi Pontificis destinatis censoribus videnda proponerentur, utraque translatio eis est oblata; et licet omnino liberae censurae eorum subjicerentur, ut adderent, minuerent, mutarent, prout in Domino videretur: tamen ne verbo quidem mutato utramque versionem (quod testimoniis eorundem in archetypis exemplaribus patet) approbarunt. Quod ad impressionem attinet, hoc te, pie lector, monitum velim non iis, qui tantum lecturi Exercitia, sed qui facturi, vel potius aliis tradituri sunt, esse hoc laboris et operae impensum. Cum enim ad

fructum uberem capiendum parum sit legisse, nisi strenue quis in eis se exercuerit et magistrum in rebus spiritualibus versatum sit nactus; constat non eo animo impressa esse, ut passim in vulgus emanarent; sed cum laboriosum nimis esset nec sine magno temporis et impensarum dispendio, tam multa exemplaria manuscribere, quibus ad Societatis ipsius usus opus erat, et ut varietate et erratis plurimis (quae in manuscriptis deprehendi solent) devitatis indubitatae fidei exemplaria suppetere, typis hoc opus excusum est: sed omnia excusa volumina in potestatem Societatis, ad ipsius, ut diximus, usum (ita ut nec vendi nec excudi ullibi possint) sunt redacta. De his te monere, pie lector, (si forte minus innotuerant) cum perspecta mihi sint praedicta omnia, officii mei esse duxi. Vale in Domino.

Romae, VI. Idus Augusti MDXLVIII.

IV.

LOCA QUAE EX DILIGENTI CUM HISPANICO AUTOGRAPHO
COLLATIONE ADNOTATA SUNT IN HAC POSTREMA
EDITIONE.

Ea Patrum deputatio, quae in V. Generali Congregatione pro recognoscendo Directorio Exercitiorum instituta fuit, illud in primis proposuit, ut antequam liber Exercitiorum denuo imprimeretur, cum hispanico autographo, qui Romae servatur, diligenter conferretur, non ut nova quaedam versio fieret, sed ut loca quaedam accommodarentur, quae in vulgata latina subobscura videbantur. Quod cum R. P. N. fieri mandasset, facta diligenti collatione compertum est, latinam editionem in paucis ab autographo discrepare. Iis igitur praetermissis, quae parvi momenti esse videbantur, ea tantum loca adnotari placuit, in quibus sensus subobscurus censebatur vel certe clarior hac nova versione reddi poterat. Quae omnia cum essent a. R. P. N. cum Patribus Assistentibus diligenter examinata, ne vulgata editio ob reverentiam, quae illi merito debetur, mutari videretur, satius visum est, si in fine Exercitiorum loca omnia,

quae sunt adnotata, ponerentur stellulis quibusdam signata, quae locis, in quibus facta est mutatio, responderent; ut facilius, quae in postrema hac editione fuerunt accommodata, reperiri a quolibet possent. Hic autem labor, ut speramus, majorem quamdam lucem afferet iis, qui Exercitia tractant, omnibusque Societatis nostrae hominibus, qui Exercitiorum usum habere debent frequentissimum, non erit injucundus.

Romae, 25 Junii MDXCVI.

Mandato R. P. N. Generalis

JACOBUS DOMINICUS

Secretarius.

Anima Christi, sanctifica me.

Corpus Christi, salva me.

Sanguis Christi, inebria me.

Aqua lateris Christi, lava me.

Passio Christi, conforta me.

O bone Jesu, exaudi me:

Intra tua vulnera absconde me:

Ne permittas me separari a te:

Ab hoste maligno defende me:

In hora mortis meae voca me,

Et jube me venire ad te,

Ut cum Sanctis tuis laudem te

In saecula saeculorum. Amen.

EXERCITIA

· · · · · SPIRITUALIA · · · · ·

S. P. IGNATII LOYOLAE.

~~~~~
VERSIO LITTERALIS.

· · · · · ANNOTATIONES ¹⁾ · · · · ·

ad capiendam aliquam intelligentiam in Exercitiis spiritualibus, quae sequuntur, et ut [earum subsidio] adjuvet*) se tam is, qui ea traditurus est, quam qui accepturus.

Prima Annotatio est, quod hoc nomine Exercitiorum spiritualium intelligitur quilibet

---

¹⁾ Hae Annotationes sunt quaedam veluti introductio ad Exercitia. Duo in his Annotationibus spectavit S. P. in ipso hoc titulo expressa : 1. Ut *aliquam* daret praevidiam notitiam, et *aliquo modo* explicaret, quid ex ejus mente

*) Uncinis includuntur, quae vel ad sensus plenitudinem vel ad dubiae significationis vim conservandam necessario visa fuerunt textui latino inserenda. Voces, in quibus habeatur aliquod a versione vulgata discrimen, distincto caractere exprimuntur. Vide prologum pag. XXVIII. (Nota Edit.)

modus examinandi conscientiam, meditandi, contemplandi, orandi vocaliter et mentaliter

Exercitiorum spiritualium nomine intelligendum veniret, qui eorum scopus, quae media etc. 2. Ut monita quaedam traderet generalia, quae tam eum, qui traditurus esset Exercitia, quam qui accepturus, dirigerent, quo certior et uberior fructus existeret.

Conjunctio *et*, ex autographo, non est supervacanea: *adjuvare sese*, activa voce, magis est ad litteram, et videtur etiam magis ad mentem S. P., quam *juvari*.

Ex hoc titulo, quem S. P. Annotationibus praefixit, jam intelligi datur Librum hunc non esse conscriptum simpliciter, ut *legeretur*, neque etiam ut a *quovis* studio ac meditatione *versaretur*. Titulus hic ipse innuit eum, qui Exercitia facit, illa *accipere* debere, ab alio scilicet, qui ea in se expertus, bene versatus sit in hac arte sacra, quique proinde *tradere* Exercitia dicitur. Quod quidem etiam in monito primae Exercitiorum editioni praefixo (vid. supra, pag. XXXVII) diserte dicitur et sedulo notandum est. Neque enim in hanc viam dare se quisquam debet sine duce. Nam errari a non expertis in documentorum applicatione pronum est, error autem omnis periculosus. Ipsa etiam libelli S. P. brevis, necessario aliquem, qui explicet, requirit. At nec ipse libellus cuiquam, qui prima vice obit Exercitia, concedi debet; ut monet Directorium cap. X. § 1, vel de iis agens, qui in Novitiatu nostro probantur. Denique, eximium illum fructum, qui ex Exercitiis rite factis colligi solebat, Patres nostri magna ex parte humilitati tribuebant, qua homo quivis, quantumvis doctus ceteroqui ac litteratus, alterius sese directioni committebat. Et merito quidem. Haec enim humilitas

et aliarum²⁾ operationum spiritualium, prout deinceps dicetur; quia sicut ambulare, *ire*³⁾ et

mirum in modum disponit animam ad uberiores divinae gratiae influxus recipiendos.

Porro hae Annotationes omnes quidem ei, qui *trahit* Exercitia, ad manum esse debent, ut iis sese juret; ei autem, qui *accipit* Exercitia, non omnes sed *aliquae* utiles futurae sunt, ut singulas perpendenti patebit.

²⁾ *Et aliarum . . . prout deinceps dicetur.* — Quae nam sunt *aliae* operationes praeter Exercitia jam enumerata, *examinandi conscientiam, meditandi, contemplandi, orandi vocaliter et mentaliter?* Videntur enim omnia Exercitia ad unum aliquod ex his revocari posse. — Sed nimirum *alia* plura sunt Exercitia in libello posita, quae stricte loquendo ad nullam ex modo dictis exercitationibus pertinent; sunt autem gravissima illa de *Electione*, de *Reformatione vitae* et cetera hujusmodi documenta, quae traduntur *deinceps*, in quibus, dum quis se exercet, proprie loquendo neque conscientiam examinat nec meditatatur neque contemplatur neque orat vocaliter aut mentaliter; vere tamen spiritum exercet. — Prudenter autem a S. P. ista expressa hoc loco non sunt, ne forte homini nondum praeparato aut disposito inutilis vel sollicitudo vel timor ingeratur. Quae quidem S. P. prudentia ac discretio ei, qui tradit Exercitia, imitanda est. Nam plerumque illi, qui primum Exercitia aggrediuntur, *non possunt portare viam.*

³⁾ *Ire* seu pedibus *iter facere.* — *Ambulare, ire, currere*, gradationem exprimunt, quae commode ab exercitiis corporalibus ad spiritualia transferri possunt. — *Beati* quidem, *qui ambulant in lege Domini* (Ps. CXVIII.):

currere sunt exercitia corporalia, ita etiam *quolibet modus* praeparandi et disponendi animam ad tollendas a se omnes affectiones inordinatas [male ordinatas] et ⁴⁾, *postquam quis eas*

at beatiores procul dubio qui, *benedictione legislatoris accepta eunt de virtute in virtutem* (Ps. LXXXIII.): ii vero beatissimi, qui *dilatato corde viam mandatorum Domini currunt* (Ps. CXVIII.). — Itaque in Exercitiis spiritualibus nemo contentus sit *ambulare*, lento scilicet gradu ac veluti in limitato spatio, in praestituto virtutis gradu se continendo, ultra quem non tendat: sed unusquisque *ire* porro majori contentione ac *progredi*, quin etiam *currere* conetur, *ad ea, quae sunt priora, extendens se ipsum*, ut loquitur Apostolus ad Phil. 3. Imo etiam alas ad *volandum* pie et humiliter desiderare licet. *Quis dabit mihi pennas sicut columbae? et volabo et requiescam* (Ps. LIV.). — *Mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilae* (Isai. XL.). — *Volabunt et non deficient* (Antiph. 3, Noct. 2, plur. Mart.).

⁴⁾ *Postquam quis eas sustulerit.* — Ita ex autographo paulo expressius docemur frustra futuros nos in quaerenda voluntate divina circa vitae nostrae dispositionem, nisi cura *prima* sit, ut affectiones inordinatas tollamus. Nisi enim ante omnia ad has tollendas incumbamus, nec *lumen* ad intelligendum, quid velit Deus, nec *voluntas* ad illud amplectendum suppetet; nec *vires* ad illud opere exsequendum. Quatenus vero sint *affectiones inordinatae*, id tum ex peccatis, quorum quisque sibi conscius est, tum maxime ex *Principio* et *Fundamento* intelligi dabitur. *Inordinata* est omnis affectio, cujus principium non sit in *fide* vel *recta ratione* fundatum, vel cujus afferri non

sustulerit, ad quaerendam et inveniendam voluntatem divinam in vitae suae dispositione

possit motivum vel causa probabilis ex *ratione* vel ex *fide*. Si quaeras ex te: *Quare* sic afficior? *Quare* laetor? *Quare* tristor? *Cur* hoc desidero, illud timeo? *Quare* hoc amo, illud aversor? *Cur* irascor vel indignor? nec primo semper responso contentus hujus ipsius responsi rationem iterato *Quare*? investiges; facile reperies, sitne ordinata affectio, necne.

Observentur autem diligenter gradus, per quos Exercitia spiritualia nos ducunt. *Praeparant* enim et, quod plus aliquid significat, *disponunt* animam: 1. ad tollendas affectiones inordinatas; 2. ad quaerendam voluntatem divinam; 3. ad eandem inveniendam; 4. ad hanc, cum primum invenerit, amplectendam porro ac sequendam in vitae suae dispositione; id quod profecto facere non dubitabit, qui ab affectionibus inordinatis sese expenderit. Atque ita demum *salus animae*, qui ultimus est Exercitiorum finis, in tuto collocabitur.

Porro, recte dicitur per Exercitia *praeparari ac disponi* animus ad illa omnia; ne forte quis existimet, se per Exercitia sola, brevi illo tempore, et affectiones male ordinatas tollere a se posse et cetera omnia, quae dicta sunt, praestare. Est enim hoc opus, hic labor, totius vitae; sed per Exercitia animus ad ista *praeparatur ac disponitur*. Monitum hoc est momenti non levis, incipientibus praesertim, qui, cum in Exercitiis aliqua bona desideria conceperint, facile sibi quasi de victoria jam parta blandiuntur, cum vixdum ac fortasse ne vix quidem pugnare coeperint.

Nec tamen ideo negandum eos, qui strenue Exercitia

*ad salutem animae vocantur exercitia spiritualia.*⁵⁾

ingrediantur, ita solere per illa *praeparari ac disponi*, ut etiam fructus optatos, magnam certe partem, ipsorum Exercitiorum tempore consequantur. Imo vero non pauci ita parati ac dispositi ex Exercitiis vel semel factis prodierunt, ut inde novi plane homines in novitate vitae ambularent ipsamque illam novam vitam porro tenerent ac perficerent usque ad mortem. Estque hoc ipsum, ad quod Exercitia *praeparant* animum ac *disponunt* miram quadam efficacia: et hunc omnem fructum producere *per se* nata sunt in eo, qui sibi ipse non desit.

5) Haec prima Annotatio ei, qui Exercitia spiritualia facturus est, tradi seu explicari debet. Nam, et *quia* Exercitiorum nomine veniat, et *qui* eorum sit *scopus*, convenit ut probe intelligant, quotquot ea obituri sunt. Ex ipso enim nomine Exercitiorum comparatione facta cum exercitiis corporalibus sentient debere ipsos *sese exercere*, id quod etiam ubi multis simul, etiam ubi populo publice traduntur Exercitia, inculcandum est; ne scilicet audientes *passive* potius quam *active* se habeant, ut solent plerique in audiendis concionibus. Scopus autem, qui est ante omnia: *praeparare ac disponere animum ad tollendas affectiones male ordinatas*, praecipue semper ac praecipue habendus est. Itaque ab eo, qui tradit Exercitia, explicandus est hic scopus Exercitiorum, percursis seu indicatis per summa capita iis praesertim affectionibus inordinatis, quibus teneri maxime solent pro sua quique conditione, qui Exercitia faciunt, et ad quas proin tollendas per Exercitia praecipue incumbere debent. Quapropter haec *duo*: *quid* sint Exercitia, et *qui* eorum *scopus*, primum et ante

Secunda est, quod ille qui tradit alteri modum et ordinem ad meditandum vel contemplandum, debet narrare fideliter historiam talis contemplationis vel meditationis, discurrendo solum per puncta cum brevi vel *summaria* declaratione; *quia* is, qui contemplatur, sumens verum fundamentum historiae discurrendo ac ratiocinando per se ipsum et aliquid inveniando [i. e. cum ita aliquid invenit], quod paulo magis declarari vel sentiri [s. gustari] faciat historiam, sive [id accadat] per propriam ratiocinationem sive in quantum intellectus divina virtute illustratur, [id] majoris est gustus ac fructus spiritualis, quam si ille, qui tradit Exercitia, multum declarasset ac dilatasset *sensum historiae*;⁶⁾ non enim abundantia scientiae *satiat* animam eique *satisfacit*, sed sentire ac gustare res interne.⁷⁾

omnia ei, qui Exercitia facturus est, proponenda sunt et explicanda *praeparationis* seu *introductionis* loco.

⁶⁾ *Sensum historiae*. — *Sensus*, qui dicitur, *historiae*, seu materiae contemplandae, hoc loco ex autographo non solum ad *intelligentiam* refertur, sed etiam idque potissimum ad *affectum*, qui producitur, cum res, quam contemplamur, et veritas in ea contenta intime *sentitur*.

⁷⁾ In hanc secundam Annotationem, quae tota et unice est ad directionem ejus, qui tradit Exercitia, observa:

Tertia: cum in sequentibus omnibus Exercitiis spiritualibus utamur actibus intellectus,

1. *Modum et ordinem* meditandi seu contemplandi esse tradendum: *modum*, quomodo scilicet meditandum vel contemplandum sit, quomodo tres animae facultates exercendae, quomodo applicanda practice ea, quae quis meditatur etc.; *ordinem*, id est, quo ordine materia meditationis in puncta dividenda sit, quoque ordine facultates animae ordinate singulis punctis, quae de re meditanda proponuntur, punctorumque etiam partibus singulis successive applicari debeant, vel possint. *Modus* rite perceptus ac servatus valet plurimum, ut *facile* absque capitis nimia defatigatione, *ordo*, ut *non confuse*, non vagantes: utrumque, ut *fructuose* meditemur. Utrumque ergo docere se debere intelligat, qui Exercitia tradit: et *modum*, inquam, et *ordinem*, quae voces nequaquam sunt synonymae.

2. *Historiam* contemplationis seu meditationis intelligi hoc loco generatim materiam sive argumentum meditationis, sive illa sit proprie dicta *historia*, ut in mysteriis vitae Christi Domini, sive sit *mysterium* aliquod fidei, ut de peccato, de inferno, de morte, judicio etc. Recte vero etiam haec argumenta vocari *historia* possunt; semper enim *facta* quaedam his etiam argumentis subesse solent, tanquam fundamenta veritatis illius, quae contemplanda venit. Nam et peccata et peccatorum poenae, *facta* sunt *historica*; atque idem recte dici de omnibus potest, quae a S. P. meditanda seu contemplanda proponuntur.

3. *Declarari vel sentiri*. — *Declarari* ad intelligentiam, *sentiri* ad affectum referendum existimo. Monetur ergo

dum discurrimus, et voluntatis, dum afficimur: advertere debemus, quod in *actibus voluntatis*,

qui tradit Exercitia, ne nimius sit seu in speculativis considerationibus suggerendis seu in applicationibus practicis inque affectuum diversis motionibus indicandis: sed ejus, qui exercitatur, industriae et vero divino lumini divinaeque inspirationi plurima relinquat; ipsum meditantem hortetur, animum ut serio applicet et vero oret ac suspiret; desiderii enim ac suspiriis ad Deum negotium hoc potissimum peragendum esse. Ita et *gustus* major et uberior *fructus* percipitur, ut S. P. notat. Ait autem, PAULO plus declarationis vel sensus, quod per se ipse quis repererit, *ma-jorem* afferre gustum solere, quam MULTAM declarationem ab altero factam; animadverte antithesin *paulo, multam*, qua videtur paradoxum dici, et tamen verissimum est. Praeterea, si nimii simus in variis *conceptibus* proponendis, obruetur facile intellectus Exercitantis, et periculum est etiam, ne illius curiositati magis quam veritati intime perspicuendae serviamus, si nimii in *applicationibus* practicis fortasse vestes afferemus vel calceamenta non isti corpori, non istis pedibus accommodata. — Ceterum ratio habenda est personarum, et rudioribus et qui minus invenire per se ipsi sciunt, quae juvent aut necessaria sint, prolixius utique exponi res meditandas earumque applicationem necesse est. Sed cavendum, ne de eorum, qui exercitantur, dispositione seu capacitate nimium diffidamus. Certe, si qui sint voluntate bona, quique vero proficiendi desiderio ferantur, etiamsi nec litterati sint nec rerum spiritualium experti, vix erit, quod ipsi per se cum divino lumine et gratia non assequantur uberius ac melius, quam instructoris

quando vocaliter aut mentaliter cum Deo Domino nostro vel cum Sanctis ejus loquimur, requiritur ex parte nostra major reverentia, quam dum utimur intellectu intelligendo [percipiendo].⁸⁾

longiori sermone. Volentibus enim et orantibus adest Deus, eosque juvare ac promovere mire amat infinita illa Bonitas.

Addam tamen hanc secundam Annotationem intelligendam potissimum videri de iis Exercitiis, quae privatim singulis vel certe paucis traduntur, qui proprius est Exercitiorum modus a S. P. intentus. Nam quae in hominum multorum coetu, aut etiam publice populo traduntur, in his fieri vix potest, ut necesse non sit, et intellectum audientium enucleata veritatum expositione percillere et voluntati torpenti facies subicere et vero etiam veritates, quae meditandae proponuntur, minutatim ac diversimode applicare, prout tam variis hominibus, ex quibus coetus isti componi solent, convenire videbitur. Moneantur tamen semper, ne mere passive se habeant, neve *audire* contenti sint; sed et ipsi meditabundi animum ad ea, quae dicuntur, applicent.

⁸⁾ Quam recte ita moneat B. P., per se manifestum est. Nam in operationibus intellectus, dum ratiocinamur, nobiscum ipsis, cum nostro ut ita dicam spiritu colloquimur; in actibus vero voluntatis sermonem ad Deum vel Sanctos convertimus, quos proin veluti praesentes nobisque proxime adstantes vel certe intentis nos oculis de coelo spectantes revereri impensius par est. — Nec tamen dicitur exigi reverentia solum in hisce voluntatis actibus, sed in his *maior* exigi reverentia; quia toto meditationis

Quarta: licet pro Exercitiis sequentibus sumantur quatuor hebdomadae, ut respondeant quatuor partibus, in quas dividuntur Exercitia: [quarum partium] videlicet prima est consideratio et *contemplatio* de Peccatis; secunda est Vita Christi Domini nostri usque ad diem Palmarum *inclusive*; tertia Passio Christi Domini nostri; quarta Resurrectio et Ascensio, appo-
tempore, etiam dum ratiocinamur, in Dei praesentia peculiari modo nos versari meminisse necesse est.

Haec tertia Annotatio, ut patet, omnibus tradenda est. Ex cujus applicatione et usu non exiguum capere possunt attentionis ac devotionis incrementum ii, qui divinum Officium seu Horas canonicas recitare solent: si nempe divini Officii partes rite inter se distinguantur, cum in aliis mera habeatur lectio, ut narratio, sermo seu homilia, in aliis proprie dicta precatio ad Deum vel Sanctos. Quod si quis etiam personam, ad quam oratio dirigitur, distinete respicere assuescat, modo enim ad Patrem, modo ad Filium, modo ad Spiritum Sanctum, modo ad Christum ut Mediatorem, modo ad B. V. aliosque Sanctos sermo in divino Officio dirigitur; mirum quantum sibi gustum spiritualem et fructum augere sentiat. Neque vero ad hujusmodi attentionem habendam paulatim ac suaviter assuescere nimis esse difficile existimandum est; modo ne violenter aut scrupulose quis id assequi contendat. Humilem porro *reverentiam* spirant illa verba, quibus Ecclesia in sacra liturgia uti solet; *da QUAESUMUS, — concede PROPITIUS, — te SUPPLICES EXORAMUS, —* et cetera hujusmodi.

sitis tribus modis orandi: tamen non [ita hoc] debet intelligi, quod quaevis hebdomada necessario contineat in se septem vel octo dies. Cum enim contingat *in prima hebdomada* alios [aliis] tardiores esse ad inveniendum id quod quaerunt, scilicet contritionem, dolorem, lacrymas de peccatis suis; item cum alii aliis sint *diligentiores*, alii etiam [aliis] magis agitentur aut probentur diversis spiritibus, *necesse est*, ut aliquando contrahatur [prima] hebdomada et [contra] aliquando protrahatur; et idem fiat in omnibus reliquis hebdomadis subsequentibus: quaerendo res [seu fructum proprium] juxta subjectam materiam. Finientur tamen [integra Exercitia] plus minusve intra triginta dies.⁹⁾

---

⁹⁾ Haec quarta Annotatio ad eum spectat, qui tradit Exercitia. Ejus enim est ex iis, quae in Exercitante observaverit vel ab eo rationem Exercitiorum, quae fecit, reddente acceperit, statuere protrahendane sit an contrahenda haec vel illa Exercitiorum pars. Spectandus autem semper fructus proprius *juxta subjectam materiam*, ut ait S. P. Hic autem fructus retardari solet vel naturali tarditate vel minori diligentia seu minori applicatione vel denique agitationibus diversorum spirituum, quae tria a S. P. praecipue commemorantur.

Licet autem ad omnes Exercitiorum hebdomadas spectet haec Annotatio, praecipue tamen habenda prae oculis est in prima hebdomada, quia scilicet, nisi hujus scopum in-

Quinta illi, qui accipit Exercitia, valde prodest, intrare in illa animo magno et cum liberalitate *erga Creatorem ac Dominum suum*,¹⁰⁾ omne suum velle, et libertatem [suam] illi offerendo, ut *divina ejus Majestas*, tam de

primis Exercitans consequatur, quae est animi purgatio, frustra pergatur ad cetera Exercitia; cum scriptum sit: *Novate vobis novale et nolite serere super spinas* (Jer. IV, v. 3). Nec minus sedulo applicanda est haec Annotatio ad *Principii* et *Fundamenti* considerationem, cui tamdiu inhaerendum est, donec bene ac solide ab Exercitante perceptum sit, etiamsi, in Exercitiis praesertim integris, plures insumendi essent dies. Ceterum magna hic discretionem opus est in Directore, cum et alii magis, alii minus purgatione indigeant, et interdum ipsae spirituum agitationes exigant, ut ad alia potius transeatur, si saltem sufficienter fructus, qui quaerebatur, perceptus sit.

Patet autem, hanc Annotationem nonnisi imperfecte servari posse, ubi multi simul collecti Exercitiis excoluntur. In his enim praecipua ratio habenda dispositionis majoris partis Exercitantium eorumque necessitatis; illud semper prae oculis habendo, ut saltem *Fundamentum* probe defigant animo et primae hebdomadae fructum solidum omnes colligant, et juventur in ceteris, quantum fieri potest, ii qui magis possunt proficere.

¹⁰⁾ *Erga Creatorem ac Dominum suum.* — Nomina Dei, quibus S. P. frequentissime utitur, et quibus ad omne obsequium *liberaliter* Deo exhibendum obstringimur. — Simile quid observandum in sequentibus: *divina ejus Majestas*, — *juxta sanctissimam suam voluntatem.*

se, quam de omnibus quae habet, *disponat*¹¹⁾ juxta *sanctissimam* suam voluntatem.¹²⁾

¹¹⁾ *Disponat*. — Ex autographo hispanico: *utatur*, quod proprie de instrumentis dicitur, quae, cum propria voluntate careant, utenti nunquam resistunt, sed obsequuntur in omnibus. Talem ergo se Deo offerre debet, quisquis multum proficere desiderat. An vero aequum non est ita comparatum esse hominem erga *Creatorem ac Dominum suum*, erga *Majestatem divinam*, ut omnem voluntatem propriam *sanctissimae* illi voluntati subjiciat omnino in omnibus?

¹²⁾ Dispositio animi, quam in hac Annotatione commendat S. P., ut *valde prodesse* Exercitanti dicitur, ita diligenter exponenda et suadenda est omnibus, qui sive privatim sive communiter ad Exercitia facienda accedunt.

Porro, quae inculcanda est *liberalitas* in offerendo se toto divinae Majestati in omnem *Creatoris ac Domini* voluntatem, duo continet, ut scilicet et intellectu illustrari quam copiosissime cupiat: *Domine, quid me vis facere?* et voluntate omne illud quod cognoverit exsequi desideret: *Domine, doce me facere voluntatem tuam*. Quae duplex oratio valde est necessaria. Licet enim Deus non sit instar heri morosi, qui, cum voluntatem suam clare manifestare dedignetur, nihilominus irascatur servo, si quando illam divinando non assecutus sit: tamen quia saepe alias vel agnoscere Dei voluntatem noluimus, vel agnitam sequi aut contempsimus aut negleximus, merito instandum est orationi: *Domine, quid me vis facere?* non sine deprecatione praeteritae nostrae seu caecitatis seu negligentiae seu etiam contumaciae.

Sexta: ille, qui tradit Exercitia, cum sentit, ei, qui exercetur, nullas incidere spirituales motiones¹³⁾ in anima, ut sunt consolationes vel desolationes, neque eum agitari variis spiritibus: multum debet eum interrogare circa Exercitia, an ea faciat praestitutis temporibus, et quomodo [ea faciat]; item de Additionibus, an diligenter eas observet: singillatim de unaquaque ex his rebus rationem postulando. — Agitur de Consolatione et Desolatione . . . [vide infra, ad finem libri] . . . de Additionibus . . . [infra, ad finem primae hebdomadae].

Septima: ille, qui tradit Exercitia, si videat eum, qui ea recipit, esse desolatum ac tentatum, non exhibeat se illi durum neque asperum, sed blandum ac suavem¹⁴⁾, *addendo ei animum*

¹³⁾ Nullas haberi motiones inter Exercitia spiritualia, ita scilicet ut nec boni spiritus stimuli aut excitamenta nec mali tentationes aut impedimenta sentiantur, non est bonum signum, sed potius dubium ingerit de seria applicatione Exercitantis; qui propterea interrogandus est de modo, quo Exercitia praescripta peragit.

¹⁴⁾ *Tria* Directori praestanda: 1. *vires addere* in futurum; — 2. *detegere praesentes versutias* inimici; — 3. *efficere, ut alter se paret ac disponat* ad consolationem. — Notanda praesertim ultima verba ex autographo. Neque enim Directoris est disponere eum, qui exercetur, ad consolationem, sed illius *ipsius* est se disponere; utque hoc

*ac vires in posterum, et detegendo illi astutias*¹⁵⁾
inimici naturae humanae, et efficiendo ad-
*monendo, hortando*¹, *ut se praepararet ac dis-*
ponat ad futuram consolationem.

faciat, Directoris est efficere hortando, monendo, instruendo etc. Ubique vult S. P. eum *ipsum, qui facit Exercitia*, agere et conari. Quod item ex 1. Annotatione manifestum est, ubi, quid sint Exercitia spiritualia, similitudine exercitiorum corporalium explicatur. Corporaliter autem exercetur, non qui alium *ambulantem, euntem, currentem* spectat vel audit, sed qui *ipse* ambulat, *ipse* it, *ipse* currit. — Qua vero ratione disponere se homo ad consolationem debeat, docemur Reg. 6. *ad spir. discernendos pro prima hebdomada.*

15) *inimici naturae humanae.* — *Naturae humanae inimicus.* expressio est, quae propriam rationem odii, quo daemon homines prosequitur, attingit. Odit enim in nobis ipsam *naturam* nostram, quae scilicet tota Dei opus est et in Filio Dei ad summam dignitatem elevata. Iste ergo *naturae humanae inimicus*, quidquid est in homine opus ac donum Dei, odit, illudque prae odio et invidia pessumdatum cupit. Inde omnes artes exserit nocendi et animae et corpori: et si utrique non potest, alterutri certe: et si nocere non potest, certe trias inferre et impedimenta suscitare conatur. Amplam meditandi materiam praebere hoc nomen potest, quo passim S. P. daemonem appellare solet: *inimicus naturae humanae*; ejus scilicet inimicitiae et odii monumenta mundum universum repleverunt et replere quotidie non cessant: et experimur scilicet hanc inimicitiam, hoc odium daemonis tum universi tum singuli, utinam *vigiles* semper et *orantes*! Et vero orandi fiduciam

Octava: ille, qui tradit Exercitia, *juxta necessitatem*¹⁶⁾, quam senserit [esse] in eo, qui illa accipit, circa desolationes et astutias inimici, uti etiam circa consolationes, poterit ei tradere [explicare] Regulas primae et secundae hebdomadae, quae sunt ad varios spiritus internoscendos . . . [infra, ad finem libri].

Nona: advertendum est, [quod] cum ille, qui exercetur, versatur in Exercitiis primae hebdomadae, si sit persona, quae in rebus spiritualibus non fuerit versata, sique tentetur crasse et aperte, *veluti cum* ostendat impedimenta progrediendi ulterius in servitio Dei

---

magnam ingerit ista consideratio, quod *inimicus* iste *naturam* nostram in nobis persequatur, illud scilicet omne, quod in nobis a Deo est; unde non tam nos odit, quam Deum ipsum in nobis; quare adversus ejus vim et fraudes merito dicamus: *Quoniam ecce INIMICI TUI, DEUS . . .* (Ps. LXXXII.)

¹⁶⁾ Notanda sunt verba: *juxta necessitatem ejus, qui accipit Exercitia*. — Neque enim omnia, quae in illis Regulis habentur, omnibus aequae conveniunt; sed, qui tradit Exercitia, omnes illas Regulas probe teneat necesse est et in illis tradendis et explicandis multa utatur discretionem; eae scilicet explicandae sunt et applicandae, quae convenient, *pro* illius, qui facit Exercitia, *necessitate*. — Idem distinctius notatur in subsequen-
tibus Annotationibus 9 et 10.

Domini nostri, v. g. labores [molestias], pudorem et timorem ob honorem mundanum etc. . . .; [tunc] qui dat Exercitia, non ei tradat Regulas de diversis spiritibus, [quae sunt] secundae hebdomadae; quia quantum ei proderunt Regulae primae hebdomadae, [tantum] nocebunt eae, quae secundae sunt; eo quod materia subtilior sit ac sublimior, quam ut ille possit intelligere.

Decima: quando qui tradit Exercitia, sentit cum, qui ea accipit, oppugnari ac tentari sub specie boni: tunc proprium est, [convenit] ut sermonem ei habeat de Regulis secundae hebdomadae jam dictae; quia *communiter*¹⁷⁾ inimi-

---

¹⁷⁾ Diligenter notanda sunt illa verba ex autographo: *communiter-magis-non tantopere*. Scilicet *plerumque* ita fit, non tamen *semper*. — Item advertendum est non tam referri hanc Annotationem ad primam vel secundam hebdomadam Exercitiorum quam ad habitualement animae statum illius, qui exercetur. Nam et primae hebdomadae Exercitia saepe illi faciunt, qui quantum ad vitae suae modum versantur in via illuminativa, qui proinde etiam in prima hebdomada non raro indigent Regulis secundae hebdomadae; et ex iis, qui Exercitiorum spiritualium tempore in secunda hebdomada versantur, non pauci vitae habitu et animae statu haerent in purgativa, et crassis tentationibus pulsati, dirigendi etiam tunc sunt primae hebdomadae Regulis. Itaque unusquisque *ferè* pro ratione sui in vita

cus humanae naturae *magis* tentat sub specie boni, quando homo se exercet in [via] illuminativa, quae respondet Exercitiis secundae hebdomadae, et *non tantopere* [tentat sub specie boni] in [via] purgativa, quae primae hebdomadae Exercitiis respondet.

Undecima: ei, qui accipit Exercitia, in prima hebdomada prodest, ut nihil sciat eorum, quae factururus est in secunda hebdomada; sed ut ita laboret in prima ad obtinendum id quod quaerit, ac si in secunda nihil boni se reperturum *speraret*.

Duodecima: ille, qui tradit Exercitia, debet eum, qui ea accipit, *multum* [s. impense, instanter] admonere, ut, cum in unoquoque ex quinque Exercitiis vel contemplationibus, quae singulis diebus fient, durare debeat per unius horae spatium; ita procuret semper, ut animus contentus maneat recogitando [i. e. eo quod conscius sibi sit] perdurasse *horam integram* in [illo] Exercitio, et *imo* plus [temporis impendisse] potius quam minus. Nam inimicus

---

spirituali gradus tentari *solet*, ac Regulae vel primae hebdomadae vel secundae applicandae sunt pro ratione tentationum, quas quisque patitur; sive ille primae hebdomadae Exercitia peragat, sive secundae, sive etiam tertiae vel quartae.

[daemon] *non parum solet*¹⁸⁾ procurare, ut hora contemplationis ejusmodi, meditationis vel orationis decurtari faciat.

Decima tertia: item advertendum est, quod sicut tempore consolationis facile est ac leve durare in contemplatione per horam integram, ita desolationis tempore valde est difficile illam explere. Idcirco is, qui exercetur, *ad agendum contra desolationem, et ad tentationes vincendas*, debet *semper* durare *aliquantulum* ultra horam completam, ut non solum assuescat resistere adversario, sed etiam illum prosternere.

Decima quarta: ille, qui tradit Exercitia, si videat eum, qui illa accipit, in consolatione et cum multo fervore procedere, debet praemonere, ne promissionem aliquam faciat nec votum aliquod inconsiderate ac praecipitanter; et quanto magis eum cognoverit levis indolis esse [s. instabilem], tanto magis debet illum praemonere¹⁹⁾ et [porro] admonere. Quamvis

¹⁸⁾ *Non parum solet.* — Intellige non solum de frequentia hujus tentationis, sed etiam de multa vi ac fraude, qua daemon id efficere contendit, ut hora decurtetur. *Solet — non parum.*

¹⁹⁾ *Praemonere et (porro) admonere.* — Hisp. *prevenir y admonir.* — Scil. ubi de homine levi adeo et inconstanti agitur, non sufficit semel *praemonuisse*, sed necesse est porro iterum atque iterum identidem *admonere*, ne

enim recte possit quis movere alium ad Religionem amplectendam, in qua intelligitur [quis] facere votum obedientiae, paupertatis et castitatis; et quamvis bonum opus, quod fit cum voto, sit magis meritorium, quam quod sine illo: multum [tamen] attendenda est *propria conditio et subjectum*²⁰⁾ [ejus, qui facit Exercitia], et quantum possit invenire auxilii vel impedimenti, in explenda [deinceps] ea re, quam vellet promittere.

Decima quinta: ille, qui tradit Exercitia, non debet ea accipientem movere magis ad paupertatem neque ad promissionem [aliquam]

forte in fervoris aestu inconsulto promittat aliquid aut voveat, cujus eum postea poeniteat.

²⁰⁾ *Subjectum*. — Hisp. *subjecto*. Quae vox refertur ad universam hominis naturam et ad ejus dispositionem tum physicam tum moralem. — Itaque *subjectum* considerandum est, ut judicium rectum feratur de ipsa persona; *conditio* vero spectat ad externam ejus relationem cum aliis, ut si paterfamilias, si filiusfamilias, si magistratus, si dives vel pauper et alia ejusmodi personae ipsi non intime propria sed potius extrinsecus adhaerentia. — Utrumque vero, et *conditionem* et *subjectum*, diligenter considerandum esse monemur, ut futura ex voto aliquo tum commoda tum incommoda prudenter aestimari possint ac proin certius judicium ferri, utrum facilis futura sit an difficilis voti executio, utrum difficultates superandae sperentur, necne, etc. hujusmodi.

quam ad opposita, neque ad unum *statum vel modum vivendi* [magis] quam ad alium; quia, licet extra Exercitia possimus licite ac meritorie movere omnes, qui probabiliter idoneitatem habeant, ad eligendam continentiam, *virginitatem*, religionem et *omnem modum perfectionis* evangelicæ: tamen in talibus Exercitiis spiritualibus convenientius est et multo melius, quaerendo divinam voluntatem, ut ipse Creator ac Dominus animæ ²¹⁾ *suae* [sibi] devotæ se communicet, eam amplexans in suum amorem ac laudem, eamque disponens²²⁾

²¹⁾ *Animæ suæ* (sibi) *devotæ*. — τὸ *suae* ex autographo Creatoris dominium exprimere videtur. — *Eam amplexans*. Ita vertimus cum vulgata versione ex autographo, ubi habetur *abraçandola*. Antiqua versio *ms.* pariter habet: *eam acceptando*. Sed in vulgatis editionibus hispanicis legitur: *abrasandola*, i. e. *eam accendens, inflammans*. Quod quidem certe magis est ad rem. Et fortasse scriptor litterulam *ç* pro *s* posuit, S. Patre minima ista non observante.

²²⁾ *Ea via, qua . . . (vel, quæ . . .)* — Utraque hæc versio potest cum autographo hispanico componi, ita ut sensus S. P. sit, vel: *ed via, qua melius possit homo deinceps servire Deo*; vel: *ea via, quæ melius possit servire*, id est convenire *homini*, ut *in posterum* Deo serviat melius, ac salutem certius consequatur. — Et uterque sensus rectus est et rei quæ tractatur convenit; ac tandem in idem recidit, habito prae oculis fine creationis.

ea via, qua melius poterit ei deinceps servire, [vel, quae melius poterit ipsi convenire in posterum]; ita ut qui tradit Exercitia, *non divertat nec se inclinet ad unam neque ad alteram partem*; sed consistens in medio ad instar bilancis sinat Creatorem cum creatura et creaturam cum suo Creatore ac Domino immediate operari.

Decima sexta: ad id [quod supra dictum est], scilicet ut Creator ac Dominus certius operetur in sua creatura; si forte talis anima *inordinate* ²³⁾ affecta est et inclinata ad rem aliquam, 'valde conveniens est [eam] *movere se* adnitendo totis viribus, ut *veniat* [perveniat] ad contrarium ei rei, cui male affecta est; veluti si [anima] affecta est ad quaerendum

---

²³⁾ *Inordinate*. — Ita ex autographo. Non enim id solum spectatur, ne anima *ad aliquid minus rectum* afficiatur, ut habet vulgata versio, sed ne afficiatur *inordinate* ad ullam rem, sive minus recta ea sit, sive bona et optima. Quia etiam ad rem per se bonam affici *inordinate* possumus, sive quod rem bonam cupiamus non ob finem bonum, ut in exemplo hic a S. P. proposito, sive quod res illa, quantumvis bona, non sit aptum medium ad finem, sive etiam quod inconsulto, praecipitanter aut nimio ardore nimiae anxietate in rem illam feramur. Haec omnia sub ista vocula *inordinate* comprehenduntur.

et *possidendum* officium aliquod vel beneficium, non ob honorem et gloriam Dei Domini nostri neque ob salutem spiritualem animarum, sed ob sua propria commoda et utilitates temporales, debet affici [affectum suum impellere] ad contrarium, instando in orationibus aliisque Exercitiis spiritualibus et petendo contrarium a Deo Domino nostro; [protestando] scilicet nolle se tale officium vel beneficium aut aliud quidquam, nisi *divina sua Majestas, in ordinem redigens ejus desideria*,²⁴⁾ primum suum affectum *ipsi* mutaverit, ita ut causa desiderandi vel tenendi unum vel alterum sit solum obsequium, honor et gloria suae divinae Majestatis.

Decima septima: *multum conducit*, ut qui tradit Exercitia, [quamvis] non intendens percunctari neque scire proprias ejus, qui illa accipit, cogitationes et peccata, [tamen] fideliter certior fiat de variis agitationibus et cogitationibus, quas diversi spiritus ei immittunt; quia *secundum majorem aut minorem* [ejus] *profectum* potest ei tradere quaedam Exercitia spiritualia

---

²⁴⁾ *Nisi divina sua Majestas in ordinem redigens ejus desideria . . . affectum ipsi mutaverit.* — Scilicet illa affectus inordinati mutatio divinae potissimum gratiae effectus est, quae proinde *instanti* oratione postulanda.

convenientia et conformia necessitati animae hujusmodi sic agitatae. ²⁵⁾

²⁶⁾ Decima octava: juxta dispositionem eorum, qui volunt Exercitia spiritualia suscipere,

²⁵⁾ Haec Annotatio decima septima, licet omnibus sub ipsum Exercitiorum initium explicanda non sit, interdum tamen pro opportunitate exponi poterit, si quando Exercitans non satis communicare sensa animi sui videbitur. Plerumque tamen per solam accurate interrogandi frequentiam juxta Annot. sextam res tota conficietur, ita ut ne mentionem quidem fieri necesse sit hujus decimae septimae Annotationis. Semper tamen ei, qui tradit Exercitia, prae oculis habenda est, ut Exercitantem recte dirigere possit!

²⁶⁾ Diligenter considerandae sunt hae tres Annotationes ultimae, quae de *variis* hominum generibus agunt, quibus *vario* modo, singulorum captui accomodato, tradi Exercitia possunt. Quae ergo a S. P. dicuntur, paucis ita resumí possunt:

In dandis Exercitiis ratio habenda est personarum et dispositionis etiam seu voluntatis, qua quis sese ad Exercitia sumenda offerat. Hinc:

1. Si quis tantum instrui cupit, ut ad aliquem gradum quietis in anima perveniat, huic tradatur Examen tum particulare tum generale; item primus orandi Modus; et ad Confessionem rite faciendam et frequentandam sanctamque Eucharistiam frequentius suscipiendam instruatur, disponatur et excitetur. — Huic S. P. ne *Fundamentum* quidem explicari jubet, licet fortasse non censeatur prohibere. — Atque hoc quidem modo *Exercitia* proprie dicta fieri vix ac ne vix quidem dici possunt. Est tamen

id est secundum eorum aetatem, doctrinam vel ingenium, applicari debent talia [hujusmodi]

modus juvandi plurimos facillimus simul et utilissimus, et rudioribus etiam quibusque conveniet, quibus praeterea explicanda distincte sunt omnia, quae ipsis proponuntur.

2. Si quis, bonae licet voluntatis, exiguam habeat dispositionem naturalem, puta ingenii aut indolis, ita ut fructus insignis sperandus non sit, huic nonnisi faciliora nec fere nisi primae hebdomadae Exercitia tradi conveniet, ne scilicet ille supra vires oneretur. — Consulendum etiam tempori, ne forte tali homini opera impendatur, quae utilius proindeque cum majore Dei gloria in aliis magis idoneis exercendis poni posset. Haec fere in *Annot. decima octava.*

3. Accidere potest, ut quis, vel litterarum studiis ex-cultus vel certe ingenio pollens, Exercitiis dare operam cum vero magnoque proficiendi desiderio cupiat, sed negotiis distineatur, a quibus expedire se vel abstinere per multorum dierum spatium non possit. Huic, si saltem quotidie horam unam cum dimidio suis occupationibus vel etiam quieti suae suffurari potest, quomodo tradi Exercitia etiam omnia possint, praeclara industria docemur *Annot. decima nona.*

4. Denique, qui et a negotiis liber est et quamplurimum proficere cupit, et, ut supponitur, ab ingenii dotibus idoneus est, huic tradantur Exercitia ordine, quo praescripta sunt, et suadendus secessus, cujus tria praecipua commoda enumerantur. Haec *Annot. vigesima.* — Ceterum videndum de hac ipsa re Directorium, cap. I, num. 7. — Utinam vero omnis haec doctrina Operariis nostris et

Exercitia; ne homini rudi vel exiguae [delicatae] complexionis *tradantur* ea, quae commode [s. suaviter] ferre non possit et quibus non possit proficere. Similiter, prout quisque voluerit se disponere, id ei dandum est, per quod magis possit se juvare et proficere. Itaque ei, qui [tantum] juvari vult, ut instruatur et ut perveniat usque ad certum gradum contentam reddendi animam suam, dari potest Examen particulare [infra post Fundamentum] ac postea Examen generale [ibidem] simul et Modus orandi mane per mediam horam circa praecepta, peccata mortalia etc. [infra in fine post quartam hebdomadam]; commendando ei etiam Confessionem suorum peccatorum [faciendam] octavo quoque die, et, si potest, Communionem decimo quinto [quoque die], et, si [ita] afficitur, *melius* octavo quoque die. Hic modus magis est conveniens rudioribus seu illitteratis, declarando illis [singillatim] unum quodque praeceptum, et sic de peccatis mortalibus, praeceptis Ecclesiae, quinque sensibus et operibus misericordiae. Similiter si ille, qui tradit Exercitia, videat eum, qui

---

Confessariis familiaris semper esset, quo fidelium saluti et *perfectioni* pro vocationis nostrae ratione *magis* magisque consulerent!

ea accipit, esse *exigui subjecti*,²⁷⁾ vel parvae capacitatis naturalis, a quo non speratur multum fructus, convenientius est ei tradere aliqua ex *his* ²⁸⁾ Exercitiis levibus [levia, s. leviora ex libro Exercitiorum], donec faciat Confessionem suorum peccatorum; ac dein dando illi aliqua Examina conscientiae et ordinem Confitendi frequentius, *quam solebat*, ut se conservet in eo, quod adeptus est, non progredi ulterius in materias Electionis neque in alia ulla Exercitia, quae sunt extra primam hebdomadam; maxime quando in aliis major profectus fieri potest, dum tempus deest [non sufficit] ad omnia.

Decima nona: ei, qui *implicatus* [s. occupatus] esset in rebus publicis vel negotiis convenientibus [utilibus, necessariis],²⁹⁾ sive

²⁷⁾ *Subjecti*. — Vide supra notata ad Annotat. 14. n. 20.

²⁸⁾ *Ex his Exercitiis*. — *Ex his*; non ut habet vulgata: *ex dictis Exercitiis*; quasi vero ne illa quidem omnia dari possint, quae paulo ante enumerata fuere, cum imo paulo infra multo latius extendat, quae hic dicuntur, scilicet ad omnia primae hebdomadae Exercitia. Ergo, *ex his*, intellige, non *ex dictis*; sed *ex his*, quae in Libro ipso continentur.

²⁹⁾ *Negotiis convenientibus* (utilibus, necessariis), scilicet ejusmodi negotiis et officiis, sive litterariis sive me-

litteris sive ingenio [v. industria ad mechanica] polleat [dari Exercitia possunt], si sumat unam horam cum dimidia [quotidie] ad se exercendum,³⁰⁾ explicando ei [primum] ad quid creatus est homo; tradi item potest per horae dimi-

chanicis, a quibus se ille per plures dies subducere omnino *non possit*. Si enim posset, pro illa bona voluntate, quae hic supponitur, libere vacaturus ab illis negotiis intelligeretur, et Exercitia facturus eo modo, qui dicitur in *sequenti Annot. vigesima*.

³⁰⁾ *Ad se exercendum*. — Quod vulgata habet: *ad sumenda NONNULLA Exercitia*, non est accurate positum. Non enim *aliqua* solum, sed etiam *omnia*, modo hac in Annotat. exposito, fieri possunt, quod etiam ex sequentibus intelligi datur. — Hoc quidem modo Exercitia se fecisse scribit P. Antonius Possevinus, cum esset Societatis nostrae sub P. Everardo secretarius; quod munus cum ei nonnisi horam cum dimidio vacui a solitis occupationibus relinqueret temporis, dies 47 solis primae hebdomadae Exercitiis impendit, duce et instructore P. Jacobo Mirone, qui ab ipso B. Patre ea acceperat. »Quadraginta septem dies, in meditationibus primae hebdomadae positi, horis subsecivis: quod tempus videri poterat longius, nisi commentatio cujusque non tam puncti quam verbi Possevinum adegisset, ut quam accuratissime omnia ponderaret, notaret et scripto, quae sibi P. Mironem interroganti exponebantur.« Ita ipse de se Possevinus *Annal. ms. dec. I, lib. IV, c. VI*. Qui dein fructu incredibili animarum hisce armis spiritualibus usus est, etiam in itineribus, cum Legationes jussu S. Pontificis obiret.

dium Examen particulare ac postea generale et modus Confitendi ac sumendi [sanctissimum] Sacramentum; faciat [que] per tres dies quolibet mane spatio unius horae meditationem de primo, secundo et tertio Peccato [infra in prima hebdomada]; deinde per alios tres dies eadem hora meditationem de Processu peccatorum [infra ibidem]; postea per alios tres dies eadem hora faciat de Poenis, quae peccatis respondent [infra ibidem]; tradendo illi in omnibus tribus meditationibus decem Additiones [infra ibidem]; servando eundem discursum [s. ordinem] circa mysteria Christi Domini nostri, qui infra ac fuse in ipsis Exercitiis declaratur.

Vigesima: ei, qui magis expeditus est [liber a negotiis] et qui desiderat, quantum possibile est proficere, tradantur omnia Exercitia spiritualia eodem ordine, quo procedunt, in quibus, via ordinaria,³¹⁾ eo plus proficiet, quo magis segregaverit se ab omnibus amicis ac notis et ab omni sollicitudine terrena, verbi

---

³¹⁾ *Via ordinaria.* — Ita habet etiam antiqua versio *ms.*, et est, ac si dicas: *plerumque, communiter.* Textus hisp. habet: *por via ordenada*, quod proprie est: *via ordinata*, seu, *ordine servato*, et posset intelligi: *pro ratione personarum et circumstantiarum, habita discretione debita.*

gratia migrando e domo, in qua habitabat, et eligendo aliam domum vel [aliud] cubiculum, ut ibi degat, *quam secretissime possit*; ita ut in ejus potestate sit ire quotidie *ad Missam et ad Vesperas*,³²⁾ *absque timore*, ne noti sui eum impedian. Ex qua secessione sequuntur tres praecipuae utilitates inter alias multas. Prima est, quod segregando se quis a multis amicis ac notis itemque a multis negotiis non bene ordinatis, *ut serviat Deo Domino nostro eumque laudet*,³³⁾ non parum meretur coram sua divina Majestate. Secunda, [quod] ita segregatus, *non* habens intellectum divisum circa multa, sed ponens omnem curam [sollicitudinem, conatum] in una re sola, scilicet in serviendo Creatori suo et in *profectu* animae propriae, liberius utitur naturalibus suis potentiis

³²⁾ *Ad Missam et ad Vesperas.* — In vulgata versione mendose irrepsit *Matutinum*; in autographo certe non habetur.

³³⁾ *Ut serviat Deo Domino nostro eumque laudet.* — Intelligenda haec verba ita, ut finem exprimant, ob quem quis ab amicis et a negotiis secedat, non vero referenda ad negotia non bene ordinata, quemadmodum vulgata versio habet. — In antiqua versione *ms.* sic legitur: *ita se separando a multis amicis et negotiis non bene ordinatis, ut melius quis Deo serviat, non parum meretur.*

ad quaerendum *diligenter* id, quod tantopere desiderat. Tertia, [quod], quanto magis anima *nostra* reperit se solam et segregatam, [tanto] se reddit aptiorem ad *appropinquandum* Creatori ac Domino suo eumque attingendum; et quanto magis ita eum attingit, [eo] magis se disponit ad suscipiendas gratias ac dona a sua divina ac summa Bonitate.

EXERCITIA

*spiritualia, ut [homo] vincat se ipsum et ordinet vitam suam, quin se determinet*¹⁾ [*non determinando se*] *ob ullam affectionem, quae inordinata sit.*

²⁾ Ut tam is, qui tradit Exercitia spiritualia, quam qui accipit, magis *sese juvent ac pro-*

¹⁾ *Quin se determinet.* — Notatu digna est hoc loco S. P. sapientia ac discretio singularis. Scriptum erat primum in autographo: *ordenar su vida SIN AFEECCION ALGUNA que desordenada sea; id est: ordinet vitam suam ABSQUE AFFECTIONE ULLA, quae inordinata sit.* At visa dein fuit S. P. haec expressio non satis discreta vel certe ejusmodi, ut indiscrete intelligi ab aliquo aut explicari posset. Et vero, quam difficile est inveniri aliquem ita plane constitutum, ut sit *absque ulla affectione inordinata!* Correxerit itaque S. P. suaque manu in margine adscripsit: *SIN DETERMINARSE por alguna affeccion etc.,* id quod omnis inordinatae affectionis absentiam restringit ad tempus et ad actum ipsius determinationis: ut scilicet qui se in ordinanda vita sua ad aliquid determinat, id faciat, semota et exclusa omni affectione inordinata, neque ulla hujusmodi affectio eum ad ita determinandum inducat. Quod certe, ut in praxi necessarium est, ita nec indiscretum est illud exigere.

²⁾ Hoc monitum seu prooemium, quod non magis ad Exercitia pertinere videtur, quam ad communem legem charitatis, ideo praemitti a S. P. existimo, quod primis annis expertus esset minus aequa multorum judicia, apud quos, ut erant illa tempora ob serpentes haereses suspi-

ficiant, praesupponendum est, quemvis bonum Christianum promptiorem esse debere ad salvandam propositionem proximi, quam ad eam condemnandam; et si non potest eam salvare, inquirat [ex ipso], quomodo eam intelligat, et si quidem male illam intelligit, corrigat illum cum amore; et, si [id] non sufficit, quaerat omnia media convenientia, ut [ille] bene eam intelligens *se salvet*.³⁾

ciosa, Exercitiorum occasione notam novatoris incurrerat. Ceterum est sane charitati et discretioni consentaneum hoc monitum, ejusque usus non raro necessarius, ne praeceps de quoquam feratur judicium. Monemur ergo, ne obscuram vel dubiam alicujus propositionem continuo in pejorem, sed contra potius in meliorem partem interpretemur; quod si fieri nequeat, exploremus, an forte ille recte sentiens male sensum suum expresserit, quo in casu non animus quidem, sed lingua corrigenda et emendanda esset; quod si etiam animo errasse deprehendatur, tum quidem nihil relinquatur intentatum ex convenientibus et praescriptis ab Ecclesia modis, ut ab errore ille revocetur.

³⁾ *Se salvet.* — Cum in hoc monito verbum *salvare* jam bis ita positum sit, ut referatur ad *propositionem* proximi, nil impedit, quominus etiam hoc ultimo loco ita intelligatur, ut sensus sit: *eadem propositio rite intellecta salvetur*, i. e. salva sit, immunis sit ab errore: Et hic sensus magis convenit cum hisp. autographo, et sic habet antiqua versio *ms.*: *proximus sane illam propositionem intelligens salvet eam.*

[PRIMA HEBDOMADA.]

*PRINCIPIUM ET FUNDAMENTUM.*¹⁾

*Homo creatus est,*²⁾ *ut laudet Deum Domi-*
num nostrum, ei reverentiam exhibeat eique

¹⁾ *Principium ET Fundamentum.* — Conjunctio *et* ex autographo, non *sive*, innuit voces has: *Principium, Fundamentum* ex mente S. Auctoris non esse synonymas. Ergo *Principium* potissimum in theoria, ex quo cetera fusius in Exercitiis tractanda deducuntur, quodque omnem reliquam Exercitiorum materiam intime penetrat, et ad quod omnia reducuntur; *Principium*, quod sana ratione utentibus, nedum fidelibus, probandum non est, sed ex ratione ac fide praesupponitur; iis vero, qui fide debiles vel ignorantes valde sint, probabitur potissimum, ut soleat probari principia, ex absurdis, quae ex negato hoc principio vel admisso quocumque alio de hominis fi-
rentur; item, *Principium*, disquirendum diligenter, meditandum, evolvendum accurate, diligenter considerandum et alte animo imbibendum, et in praxi, in quo tota Exercitiorum

serviat, et per haec [haec agendo] salvet ani-

que vitae spiritualis aedificium innititur. Est enim haec doctrina de fine hominis prima veritas, super qua ut fundamento ceterae veritates deinceps proponendae et virtutes, quae his veritatibus superstruuntur, solidissime ac firmissime assurgunt. — *Principium et Fundamentum.* Sine hoc *Principio* qui vivit, vivit cupiditatum suarum ludibrium, vel certe veluti casu vivit bonus, malus, pro rerum, temporum, locorum, personarum circumstantiis. Sine hoc *Fundamento* virtus ipsa non erit solida, erit vita etiam bona similis domui aedificatae super arenam, cujus ruina magna semper timenda. — Est autem haec doctrina *Principii* ejusmodi, ut non modo catholico homini sed cuicumque, modo homo sit, etiam haeretico, schismatico etc., conveniat. Quicumque vero serio illam consideret, non poterit non victas dare manus.

2) *Homo creatus est etc.* — Plura sese offerunt in hac litterali versione notatu sane dignissima, quorum unum alterumve expendere juverit. 1. *Laudare, reverentiam exhibere, servire*, tria haec officia hominis erga Deum ordine exprimuntur ex autographo; cum in versione vulgata tertium illud, per participium *serviens*, ex pulchra illa officiorum serie veluti avulsum ac solitarium jaceat. Difficultas nata erat ex eo, quod in hispanico tria illa verba eundem casum admittant; in latino contra verbum *servire* cum accusativo construi non possit. Nos ob hanc causam coacti fuimus inserere textui pronomen *ei*. *Salvare animam suam*, active, non *salvus fiat*, passive: *salvare animam suam* hominis est *salvare animam suam*. *Salvare animam suam* a parte Dei potest, quando ad hunc finem vitam donavit Creator; qui

nam suam; et reliqua ³⁾ *super faciem terrae* [sita] creata sunt propter hominem, *et ut eum* juvent in prosecutione finis, ob quem creatus est. Unde sequitur homini tantum utendum illis esse, quantum ipsum juvent ad finem

profecto, cum hunc ei finem constituerit, immo vero ipse in homine creando hunc *sibi* finem proposuerit, necessariis ad finem consequendum praesidiis carere hominem non sinit. — *Tandem*, quod habetur in vulgata versione, abest in autographo: sed ejus loco: *per haec*, i. e. *haec agendo*, sive, *his mediis*; hisp. *mediante esto*, ad verbum diceretur italice: *mediante questo*; gall. *moyennant cela*; nempe *laudando, revèrentiam exhibendo et serviendo*.

³⁾ *Et reliqua . . . propter hominem, et ut eum juvent.* — Notanda ista conjunctio *et*. Duplex creaturarum finis exprimitur. *Propter hominem* seu *hominis causa* innuit finem *proximum* creaturarum simulque Creatoris liberalitatem, cujus ea vox est ad Adam: *Ecce dedi vobis* (Gen., I, 29), itemque ad Noë: *Tradidi vobis omnia* (Gen., IX, 3). *Et ut eum juvent . . .* finem *ultimum* indicat, ad quem omnia tandem referuntur. — *Super faciem terrae*, ex autographo visum fuit retinendum, quod distinctius exprimat, de quonam potissimum creaturarum genere hic sermo sit ex mente S. Patris. — *Tantum — quantum* — hisp. *tanto — quanto* scilicet: *nec plus — nec minus*. — *DEBERE eum expedire se*. Severiori loquendi forma utitur S. P., ubi de *abstinendo* a noxiis loquitur quam ubi de *utendo* opportunis: hisp. *HA de usar* — *DEBE quitarse* — ital. *HA da servirsi* — *DEVE disfarsi* — gall. *IL A à se servir* — *IL DOIT se défair*.

suum, et tantum *debere* eum *expedire*⁴⁾ [retrahere] se ab illis, quantum ipsum ad eum [finem] impediunt; quapropter *necesse est facere*⁵⁾ [exhibere] nos indifferentes erga res creatas omnes, quantum permissum est libertati nostri

⁴⁾ *Expedire* (retrahere) *se*, magis proprie ex autographo, quam *abstinere*. Et vero unusquisque solet fere nimio affectu alicui saltem creaturae adhaerere aut implicatus esse; cui propterea non sufficiat ab ea *abstinere*, sed necesse sit *retrahere* seu *expedire se*. Isque primus est fructus in Exercitiis spectandus, ex Annot 1, inter 20.

⁵⁾ *Facere* (exhibere) *nos indifferentes*. — Ita ex autographo: *facere*; non: *habere*. *Habere nos indifferentes* perfectio est, ad quam tendere docemur. Dum vero dicitur, *facere nos indifferentes*, conatus innuitur, quo opus est ad illam indifferentiam consequendam. Ceterum verbum hoc *facere*, hisp. *hazer*, eodem sensu occurrit in contempl. de Nativitate punct. 1. ubi dicitur: (*haziendo me*) *faciendo me pauperculum*, itemque in prioribus Regulis ad spiritus discernendos, regg. 12, 13 et 14, ubi dicitur: *inimicus (se haze) facit se* etc., et in omnibus his locis commode verti potest: *exhibere*. Hic itaque sensus est: *necesse est exhibere nos indifferentes*, id est ita nos gerere erga res creatas omnes, vincendo nosmet-ipsos perinde ac si inclinationem vel repugnantiam non sentiremus; sensum nostrum, sive placeant illae sive displiceant, abnegantes. Et hic est ille conatus, quo necesse est nos eniti ad illum perfectionis gradum sane excelsum, in quo creaturis utamur vel abstineamus *tantum, quantum, nec plus nec minus*, quam ratio finis ultimi postulat.

liberi arbitrii et non est ei prohibitum, adeo ut non⁶⁾ *velimus* ex parte nostra magis sanitatem quam infirmitatem, divitias quam paupertatem, honorem quam ignominiam, vitam longam quam brevem, et *consequenter*⁷⁾ *in ceteris omnibus, unice*⁸⁾ *desiderando et eligendo* ea, quae *magis* nobis conducant ad finem, ob quem creati sumus.

6) *Velimus*, ita ex autographo, non: *quaeramus*. — Agitur enim potissimum de *affectu*. Et vero *quaerere* infirmitatem — itemque *quaerere* vitam brevem et alia hujusmodi vix ac ne vix quidem dici recte potest; *velle* vero seu *cupere* bene dicitur et est plane ad rem.

7) *Et consequenter in ceteris omnibus*. — Ita ex autographo. Et sane multa sunt ac propemodum infinita, quae ad quatuor illa rerum genera referri vix possunt, et circa quae nihilominus indifferentes nos exhibere necesse est. Vide infra in explanatione, quam subjicimus.

8) *Unice desiderando et eligendo*. — Notandum ex autogr. *unice*, ut et subsequens *magis*; utrumque enim non modicam vim habet. — Deinde *desiderare* recte a S. P. ponitur prius quam *eligere*. Nam et ratione prius est *desiderare* quam *eligere*; ac denique longe major est in *eligendo* difficultas quam in *desiderando*.

FUNDAMENTI EXPLANATIO.

Quoniam summi momenti est intima hujus Principii et Fundamenti intelligentia, aliqua hoc loco explanationis et applicationis instar apponere juvat, ut quodammodo vena considerantibus necdum expertis indicetur. Poterit haec explanatio etiam exemplo esse, quo quisque discat, quomodo verba S. P. in hoc libro singula fere ponderanda sint. Passim enim hic grandia sensa sub cortice paucorum verborum veluti abscondita continentur, quae diligenti consideratione excutienda sunt et in lucem producenda in usum nostrum.

In primis animadvertendum est, *Principium* hoc et *Fundamentum* esse *considerationem* et dirigi potissimum ad illustrandum *intellectum*; quamvis nil vetet, quominus, ut fieri solet, in formam *meditationis* redigatur atque ita ad voluntatem movendam etiam dirigatur. Praecipua tamen cura esse debet, ut de hac veritate primaria et fundamentali *intellectus* plene convincatur. Atque hoc loco adnoto vim Exercitiorum S. P. N. in eo vel maxime consistere,

quod *intellectui* illuminando mirifice serviant. Huc enim ubique spectant, ut ante omnia veritatem, quae proponitur meditanda, clare, plene, intime Exercitans apprehendat, intelligat, deque ea plane convictus maneat. Quae veritas ubi mentem semel occupavit eamque penetravit, affectus scilicet voluntatis serii ac solidi sequuntur. Utrumque vero donum *intellectus* et *voluntatis* petendum a Domino assidue monet S. P.

Ergo et hic monendus statim est, qui Exercitia aggreditur, ut postulet instantissime a Domino *lumen* ad intime penetrandam primam hanc veritatem et *gratiam*, qua voluntas conclusiones practicas ex illa sponte sua sese cuique serio meditati offerentes amplectatur; itemque, ut *sibi*, sibi uni potissimum, veritatem hanc ejusque consecretaria serio ac sincere applicet. *Notum fac mihi, Domine, finem meum... ut sciam quid desit mihi.* (Ps. XXXVIII.) — *Deus meus, illumina tenebras meas.* (Ps. XVII.) Vere enim *in tenebris* versamur. Accedente vero Dei lumine illud nobis accidit, quod homini in caeca nocte constituto accedente die. Qui primo quidem crepusculo videre incipit grandiora quaeque objecta, quin tamen adhuc, quatenam illa sint, satis discernat; — crescente

luce in primis illa grandiora quae et qualia sint, distinguit — deinde minora etiam; — tandem radio solis per fenestram penetrante in illo infinitos pulvisculos veluti atomos quasdam deprehendit. Ita nos illuminari solemus Divino accedente lumine, ut videamus, *quid desit nobis*. Nec tamen illuminari *intellectum* satis est, nisi etiam *voluntas* torpescens exstimuletur et infirma roborctur. Hinc orationis pro utraque gratia necessitas.

I. — FINIS HOMINIS.

HOMO CREATUS EST (ad hoc, ad hunc finem), UT LAUDET DEUM DOMINUM NOSTRUM, EI REVERENTIAM EXHIBEAT EIQUE SERVIAT, ET PER HAEC (haec agendo) SALVET ANIMAM SUAM.

HOMO, — inter omnes creaturas visibiles solus ipse rationalis, intellectu praeditus ad cognoscendum et libero arbitrio ad eligendum, quod voluerit — nobilissimus inter omnes res creatas visibiles. — *Homo* quivis, — Omnes, *quorum unus ego sum*.

CREATUS EST, — *Ipsa fecit nos, et non ipsi nos*. — Homo, ego, opus eximium omnipotentiae Dei, cujus infinita sapientia nihil facere, nihil creare potest, quin sibi finem se dignum

proponat, — quique non potest non velle et exigere, ut hujusmodi creatura sua rationalis et libera fini sibi praestituto satisfaciat. Nec potest Deus Creator meus indifferentem se habere, ut scilicet nihil curet, faciamne fini huic satis nec ne. Id enim sapientiae Ejus infinitae ceterisque attributis omnino repugnat.

UT LAUDET DEUM DOMINUM NOSTRUM, EI REVERENTIAM EXHIBEAT EIQUE SERVIAT. — Creator est *Deus*, qui *solus est, qui est*, et a quo omnia, sine quo nihil; ac proin *Dominus*, summo et ineluctabili et nunquam recusando, nunquam amittendo dominio — *noster* — Deus ac *Dominus universorum*. — Erga hunc *Deum* ac *Dominum* tria hominis officia:

1. *Laudare*. Et vero quis non laudet, cujus summe admirandas perfectiones, quaecumque circa nos et in nobis sunt, annuntiant? *Caeli enarrant gloriam Dei etc.* — *Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tibi?* — *Domine, Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra!* — *Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam.*

2. *Reverentiam exhibere*, cultu interno et externo, — ac reverendo ubique praesentem. *Quis non timebit te, o Rex gentium?*

3. *Servire*, — ex Ejus voluntate pendere, idque in omnibus, — ubique et omni tempore, et eo semper modo agere omnia, quo Dominus velit. Hoc enim est *servire Deo*. Qui enim *servit* alicui, non suam facit, sed ejus, cui servit voluntatem. Hoc officium complectitur: 1. Observantiam mandatorum Dei; et hoc quidem commune est omnibus. 2. Fidelitatem in explendis obligationibus status cujusque propriis. 3. In iis, qui statum vitae nondum habent, et quibus electio libera relinquitur, seriam de hoc deliberationem. 4. Denique totius vitae, cogitationum, verborum, actionum rectam ordinationem, non pro lubitu, sed secundum voluntatem Dei manifestatam nobis seu per auctoritatem legitimam seu per lumina et inspirationes divinas etc. — *Servire Deo* est etiam obsequia Deo praestare, quibus licet ipse minime indigeat, tamen et dignissimus ipse cui, quidquid ei gratum esse et acceptum novimus, exhibeamus, et vero haec ille obsequia pro sua benignitate admittere et liberalissime remunerari dignatur. Quo quidem obsequiorum genere ii maxime *Deo servire* censentur, qui suam operam et industriam in eo ponunt, ut ab aliis etiam quamplurimis laus Deo et reverentia et obsequium praestetur.

Circa tria haec nostra erga Deum Creatorem officia observa: primum, quod est *laudare*, esse facillimum; neque adeo secundum, quod est *revereri*, esse difficile; verum in tertio officio, quod est *servire*, difficultatem potissimum reperiri, idque ex natura scilicet nostra per peccatum vitiata. Licet enim *servire Deo* sit per se honorificentissimum et etiam jucundissimum, cum *voluntas Dei* non possit non esse bona et optima et ipsi etiam creaturae suae desiderabilissima; fit tamen ex naturae nostrae corruptione, ut nec *intellectus*, quid velit Dominus, clare cognoscat, et *voluntas* rebellis cognitam etiam Dei voluntatem implere detrectet; quia scilicet sui juris esse vult homo; et quo modo apud Prophetam regium dicere amat: *Labia nostra a nobis sunt, quis noster Dominus est?* eodem et in actione et in omni propriarum facultatum rerumque omnium usu male sanam affectat libertatem sive independentiam. Hinc praecipue omnis mali labes. Ceterum in serviendo Deo, in facienda Dei voluntate ipsius hominis beatitudo sita est. *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.* — Instanter ergo orandum: *Domine, quid me vis facere?* Ut sciam — *Doce me facere voluntatem tuam.* Ut opere expleam.

Prae ceteris ergo hoc officium *serviendi Deo*, ponderandum est. Nam, praeterquam quod in hoc praesertim difficultas habetur in nobis, officium hoc praestari semper Deo debet nec unquam intermitteri. Nam neque *actu* LAUDARE Deum semper possumus nec eum REVERERI *actu* semper; nec enim fert hanc contentionem mortalis nostra conditio: SERVIRE autem Deo, id est voluntatem ejus facere, et possumus et debemus semper, neque ab hoc officio vacua abire pars ulla vitae nostrae potest, etiam dormientium, etiam morientium.

Ponderato bene triplici hoc erga Creatorem officio considera nihil esse posse *aequius*, nihil creaturae rationali *honorificentius*; et quantumvis difficile videri aliquando possit, esse tamen ejusmodi finem nobis propositum, qui per Dei benignitatem totus *in nostra sit potestate*; et a quo persequendo et consequendo *nihil* extra nos *impedire* nos aut prohibere possit, vel si totus infernus totusque mundus ad impediendum nos ab hoc officio praestando conspiraret. Qua in re summa Creatoris bonitas elucet, qui talem nobis finem praestituerit, cui satisfacere a nobis ipsis pendeat. Hinc pacis ac tranquillitatis animi in omnibus vitae casibus plena securitas, cum horum nihil nos prohibere

possit, quominus Deum laudemus, Eum revere-
amur, Eī serviamus, modo ne nobis deesse
ipsi velimus. *Amicus Dei esse si voluero, ecce
nunc fio* (S. Aug. Conf.).

Est *facile* etiam hoc nomine, quod Deus
non successum, ut homines solent, sed volun-
tatem solam requirat et aestimet, quae per
ejus donum tota nostra est. *Nihil enim tam
facile bonae voluntati est, quam ipsa sibi; et
haec sufficit Deo* (S. Aug. serm. 9 de Verb.
Domini).

Denique difficultatis quidquid inesse possit,
superari facile, immo etiam plane evanescere
necesse est, si ad considerandam *utilitatem*
summam et *necessitatem* finis nostri animum
applicemus. Sequitur enim:

ET PER HAEC (haec agendo) SALVET ANI-
MAM SUAM.

PER HAEC, haec agendo, — ea, quae dicta
sunt, exsequendo.

SALVET ANIMAM SUAM. Quid est et quanti
salvare animam? Quid est, quod cum tanto
bono venire in comparisonem possit? Quid
videri potest difficile nimis? Quid vero etiam
non facile, leve, nihil, ut tantum consequamur
bonum, cujus jacturam ex opposito summum
malum excipit? Etenim, nisi *salvem animam*

meam, illam indubitato *perdam*: *perdere* vero *animam* est *aeternum damnari*! Nihil est medium, nihil ubi consistere possim, ut neque salvem animam meam neque damner. Summa ergo *utilitas*, *necessitas* summa. Porro finis hic ultimus, beatitudo summa, boni summi consecutio et summi mali evitatio, praecedentia illa consequitur. *Salus animae* ab hoc pendet; si nempe in hac vita officia praedicta erga Deum exsequar, cum *laudando*, ei *reverentiam exhibendo*, ei, quod caput est, *serviendo*. *Haec*, inquam, *agendo* salvabo animam meam.

Haec est infinita illius summi Dei Creatoris bonitas ac liberalitas, ut cum sua laude, reverentia, famulatu, meam summam utilitatem ac plane interminabilem et infinitam felicitatem intimo ac necessario quodam nexu conjunctam esse voluerit.

Servire Deo prius est; *salvare animam* posterius: hoc posterius *finis* est *ultimus*, in altera demum vita consequendus; prius illud *finis* est *proximus* ac praesentis temporis. — Frustra ergo sunt, qui de salute animae semper solliciti, semper anxii, de hac sola cogitare, de hac sola loqui amant; si de *serviendo Deo* parum aut nihil solliciti sunt. *Haec agendo* — *salvet animam suam*, — Serviamus Deo

corde sincero et salutem de Domini bonitate consecuturos nos non speremus modo sed etiam confidamus.

Jure merito hic applicari solet illud: *Porro unum est necessarium*. Nam non modo omne bonum nostrum in hoc vertitur, *hoc est enim omnis homo*; — non modo hoc solum ad unumquemque spectat et cuique est personale, cui ipse solus, nemo sine ipso, providere potest: sed etiam quaecumque actio fiat, si quaeritur: *num ad hoc vivis?* nulla dari potest adaequata responsio, nisi perveniatur ad illud quod in hoc *Principio* et *Fundamento* exponitur. Nisi enim ad hunc verum et unicum finem, quidquid a nobis fiat, referatur; vel absurda dicentur, vel manebit semper, quod ultra quaeratur. Nam et in actionibus natura sua vel utilibus vel honestissimis etiam et sanctissimis si quaeratur: *num ad hoc vivis?* v. g. ut litteris des operam? ut scribas? ut ores? etc.; poterit quidem fortasse dici: ETIAM *ad hoc*, sed nequaquam AD HOC absolute: alioqui talis actio deberet esse totius vitae nec unquam interrumpi, quod fieri in nulla potest. At *servire Deo* officium est omnis temporis ac plene respondet ultimae quaestioni: *num ad hoc vivis?* immo vel in moriente valet:

Sive enim vivimus sive morimur, Domini sumus. Illi servire seu vivendo seu moriendo necesse est. Hoc ergo unum necessarium.

Principii hujus *applicatio practica* varia erit pro personarum varietate. — *Quid hoc ad servitium Dei? Quid hoc ad vitam aeternam?* Varia pro varietate circumstantiarum, vicissitudinum, desideriorum etiam, quibus probabiliter implicantur, qui Exercitiis dant operam, Praelati, Sacerdotes, Ecclesiastici, Religiosi, Saeculares, Nobiles, Litterati, Mercatores, Artifices, Milites, Juvenes, Senes etc. *Servire Deo* quisque necessario debet in primis (quod commune omnibus) ut *homo*, ut *Christianus*; — tum praeterea hic ut *Sacerdos*, — ille ut *Religiosus*, — ut constitutus in tali gradu, — *officio* tali, etc. — Sane amplissimus hic aperitur campus considerationi maxime practicae. *Notum fac mihi, Domine, FINEM MEUM... UT SCIAM QUID DESIT MIHI.*

II. FINIS CREATURARUM.

ET RELIQUA SUPER FACIEM TERRAE (sita)
CREATA SUNT PROPTER HOMINEM, ET UT EUM
JUVENT IN PROSECUTIONE FINIS, OB QUEM
CREATUS EST.

RELIQUA SUPER FACIEM TERRAE -- intelliguntur a S. Patre, ut ex consequentibus patet, non modo *creaturae* Dei proprie sic dictae, ut animalia, fruges, plantae, et cetera, quae sunt super terram, sed omnia omnino, quae extra Deum sunt; inter quae etiam rerum humanarum, totiusque adeo hujus universi orbis vicissitudines censentur, omnia plane, tum quae bona dicuntur, tum quae mala. Atque haec quidem *mala*, licet a Creatore in originariò hominis statu non fuerint intenta, tamen post hominis lapsum, in hoc novo ordine Providentiae, merito etiam *creata* dicuntur, eo sensu, quatenus scilicet quaecumque Deus creavit *bona*, creata tamen sunt omnia non sine imperfectionibus ac defectibus, quorum quidem defectuum seu imperfectionum effectus Deus Creator vel intendit vel permittit. Quo sensu in Scripturis dicitur: *Ego Dominus . . . creans tenebras . . . creans malum* (Is. XLV.); et ea quae toties de calamitatibus etiam publicis deque ipsis adeo sceleribus hominum leguntur: *Adducam super eos etc.* — *A Domino exiit verbum hoc*; et alia hujusmodi.

CREATA SUNT PROPTER HOMINEM.

1. PROPTER HOMINEM. — Homo in aspectabilis hujus mundi creatione finis est Creatoris. Itaque in primis illa omnia creavit, domicilium paravit et affatim omni, ut ita dicam, supellectili instruxit et adornavit; tum hominem creavit, qui his omnibus praeesset eisque uteretur.

2. PROPTER HOMINEM. — Ut homo propter Deum, ita ista propter hominem. Sine homine, sine creatura rationali et corporea, qualis est homo, omnis haec rerum spectabilium universitas, omnia ista insensata et irrationabilia, fine, qui sapientia Dei dignus sit, carerent.

3. PROPTER HOMINEM. — Ergo ista propter hominem, non homo propter illa. Homo itaque eorum dominus, non servus; illis esse superior debet, non eorum subesse servituti. Utinam, ut natura ita affectu essemus semper creaturis omnibus superiores!

4. PROPTER HOMINEM. — Ut homini serviant, ejus scilicet *necessitati* — *utilitati* — *oblectationi* etiam, et vero, — ut *occupationem* praebeant, qua homo pro sua natura, qua animal rationale creatus est, omnino indiget.

Nam et in statu naturae integrae Adam a providissimo Creatore positus erat *in Paradiso voluptatis*, UT OPERARETUR *et custodiret illum*. Admiranda Creatoris in hominem tum liberalitas tum providentia! — Quod si in praesenti rerum ordine, post hominis lapsum, multa sunt, quae poenam homini inferant, etiam haec ipsa merito creata dicuntur *propter hominem*, ut eum scilicet et a peccato *purgent et virtutis exercendae occasionem* praebeant: quae duo homini lapso non utilia modo, sed maxime necessaria sunt. Praesertim cum ultimus creaturarum finis sit, qui sequitur.

ET UT EUM JUVENT IN PROSECUTIONE FINIS,
OB QUEM CREATUS EST.

Juvent scilicet, 1. *ad serviendum Deo in hac vita*, qui *proximus* est hominis finis; 2. *ad salvandam animam suam*, qui finis est hominis *ultimus*.

Porro huic *fini*, quem tum sibi tum homini Creator in harum rerum omnium creatione proposuit, respondere homo in usu creaturarum tribus modis potest ac debet.

1. *Contemplatione*, ascendendo ex consideratione creaturarum ad cognitionem Creatoris; *invisibilia enim ipsius per ea, quae facta*

sunt, intellecta conspiciuntur; ad cognitionem, inquam, illius increatae sapientiae, potentiae, bonitatis, pulchritudinis etc.

2. *Usu*, illis pro necessitate, utilitate, honesta etiam oblectatione et pro facultatum suarum seu corporis seu animi exercitatione recte utendo. Item, si molestae, tolerando patienter.

3. *Abstinentia*, ab earum usu, si delectabiles, temperantiae et mortificationis virtute abstinendo.

Ex his tribus modis primus absque dubio est *nobilissimus*; secundus *communis*; tertius, cujus applicatio in statu naturae integrae ex Creatoris praecepto erat minima atque facillima, in praesenti statu naturae corruptae maxime *necessarius est*, ejusque frequens esse debet usus ac vix non assiduus: adeo ut nisi *tertium* hunc (abstinentiae) modum in creaturarum usu exerceamus, nunquam simus futuri fideles ac moderati in *secundo*, ad *primum* vero exercendum futuri simus prorsus inepti. Nisi enim homo in usu creaturarum sibi imperet propriaeque voluntati et inclinationi naturae multa neget, certo certius in illarum usu modum excedet, neque ex illarum consideratione ad

Creatorem ascendere poterit, sed iis ipsis haerebit affixus. *Si dederis animae tuae concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis* (Eccli. XVIII).

Denique ad primum, quem diximus, modum *contemplationis* illud pertinet, ut ex omnibus, quae videmus, seu bona sint, seu mala, ad bona et mala invisibilia consideranda mente assurgamus, visibilia aspiciamus ut imagines invisibilium, praesentia ut imagines futurorum. Quo etiam sensu Propheta dixit: *Veruntamen IN IMAGINE pertransit homo*; et Apostolus: *Præterit FIGURA hujus mundi*.

His itaque rationibus reliqua super terram sita instrumenta sunt homini, quae ipsi inserviunt eumque juvant ad finem, quem ipsi Deus proposuit consequendum. — Quam ampla hic considerationis materia cum applicatione ad propriam Exercitantis necessitatem!

III. CREATURARUM RECTUS USUS.

UNDE SEQUITUR HOMINI TANTUM UTENDUM ILLIS ESSE, QUANTUM IPSUM JUVANT AD FINEM SUUM, ET TANTUM DEBERE EUM EXPEDIRE (retrahere) SE AB ILLIS, QUANTUM IPSUM AD EUM (finem) IMPEDIUNT.

Haec est consecutio, quae ex praemisso Principio de fine creaturarum sponte sua fluit. Etenim, si res creatae omnes reliquae sunt propter hominem, ut eum ad suum finem juvent; profecto, ut illis vel utamur vel abstineamus, illud praecipue in illis spectandum est, an juvent revera necne. Proinde, si quae vere juvent ad finem, admittendae, et in *tantum* admittendae, in *quantum* juvant, NEC PLUS NEC MINUS. Contra, si quae ad finem impediunt, vitandae, rejiciendae, et in *tantum* vitandae, in *quantum* impediunt, NEC PLUS NEC MINUS. Haec enim est ratio eorum, quae *media* sunt, quae *instrumenta* sunt, ut illud praecipue, imo vero illud unice in illis spectetur, an et quantum *media* sint, *instrumenta* sint, apta et idonea ad finem, ad opus. Si apta, si idonea non sint, jam *media* non sunt, *instrumenta* non sunt; multoque minus, si ad finem, si ad opus, quod exsequendum est, impediunt.

Hoc verae sapientiae principium est, cujus applicatione practica vita vere ac proprie ordinatur secundum rectam rationem; ut scilicet *finis* prae oculis habeatur semper ut *finis*, *media* ut *media*, nec nisi ut *media*. *Fine* semel rite intellecto ac praestituto, *media* ad *finem* propter solum finem appetenda et adhibenda.

Porro hujus Principii practici applicatio propemodum est infinita. Et vix fieri potest, ut serio quis Principium hoc ad vitae suae rationem applicare incipiat, quin mox inordinationem multiplicem in omni vita sua deprehendat. Quia enim homo verum hunc finem creaturarum omnium e mente ac memoria elabi sibi plerumque sinit, et solum ferme, quid *placeat*, quid *displiceat*, cogitare et considerare ante omnia consuevit; hinc inordinatio, hinc imperfectio omnis, hinc peccata. Sane, *placeant* illae sensui, vel *displaceant*, haec ratio illis utendi vel non utendi profecto est *nulla*. Nam et quae *placent*, possunt impedire et persaepe impediunt; et quae *displacent*, possunt juvare, et persaepe juvant, et plerumque juvant maxime, nec raro juvant unice. At nos plerumque adversa sensui fugimus, horremus, minus iis utimur; sensui jucunda appetimus, quaerimus, admittimus, iis utimur aut etiam fruimur nec modum servantes nec ordinem. Hinc omnis mali labes!

Est autem etiam haec applicatio facienda pro ratione personarum. Nam aëque ad homines mundanos pertinet, ut peccatorum coeno immersi aliquando se respiciant; et ad vitae

spiritualis ac perfectae sectatores, ut perfectionis impedimenta tollant.

Quod vero dicitur: TANTUM — QUANTUM — NEC PLUS — NEC MINUS — ejusmodi est, ut perfectionem altissimam comprehendat. Quam cum videamus prorsus *homine*, qui ratione utatur, dignam, quamque vel sola ratio ab homine requirat (ab *homine*, inquam, quid vero a *Christiano*, a *Religioso*?), quis erit, qui jam hinc videre non incipiat, quam multum sibi *desit*? *Notum fac mihi, Domine, finem meum, ut sciam, quid desit mihi.*

IV. CONCLUSIO PRACTICA ET MEDIUM.

QUAPROPTER NECESSE EST FACERE NOS INDIFFERENTES ERGA RES CREATAS OMNES, QUANTUM PERMISSUM EST LIBERTATI NOSTRI LIBERI ARBITRII ET NON EST EI PROHIBITUM, ADEO UT NON VELIMUS/ EX PARTE NOSTRA MAGIS SANITATEM QUAM INFIRMITATEM, DIVITIAS QUAM PAUPERTATEM, HONOREM QUAM IGNOMINIAM, VITAM LONGAM QUAM BREVEM, ET CONSEQUENTER IN CETERIS OMNIBUS, UNICE DESIDERANDO ET ELIGENDO EA, QUAE MAGIS NOBIS CONDUCANT AD FINEM, OB QUEM CREATI SUMUS.

QUAPROPTER, et ut hoc consequamur, ut tam ordinate agamus in usu creaturarum, NECESSE EST FACERE (exhibere) NOS INDIF- FERENTES ERGA RES CREATAS OMNES. — Haec est conclusio practica ex praecedentibus legitime deducta, qua simul *medium* PRO- PONITUR, quo ad illam perfectionem, quae supra dicta est, eniti debemus; scilicet docemur animi dispositionem, sine qua nunquam poterimus regulam illam servare, utendi videlicet *creaturis* vel non utendi, TANTUM, QUANTUM vel juvant vel impediunt; NEC PLUS NEC MINUS. Ad hoc NECESSE EST, N. B. *necesse est*, me- dium omnino *necessarium*, *facere* (exhibere) *nos indifferentes erga res creatas omnes*. Res omnes creatae per se *indifferentes* sunt; pos- sunt enim omnes aequè obesse ac prodesse ad finem. Hanc veritatem vel ipsa philosophia lumine naturali cognovit, cum omnia ista nec *bona* nec *mala* proprie dicenda esse docuit sed *ἀδιάφορα*, *indifferentia*. Nobis vero fide illustratis haec eadem veritas ita perspecta est, ut, si cuicumque Deus ipse optionem daret, ut eligeret, quod vellet, praemissa ista quaes- tione: *Quodnam ex his tibi melius, tibi oppor- tunius ad finem aeternae salutis tuae futurum est?* nemo sit, qui non intelligat, ab eo, qui

modo rationis compos sit, aliud responderi non posse nisi: *nescio, Domine, tu scis*. Quod cum ita sit, nihil profecto esse potest acquius, nihil opportunius nobis ad salutem, nihil verae sapientiae magis conforme, quam ut plane *indifferentes* nos exhibeamus erga res creatas omnes.

QUANTUM PERMISSUM EST LIBERTATI NOSTRI LIBERI ARBITRII ET NON EST EI PROHIBITUM. — Haec clausula merito apponitur; quia, licet omnia *per se* indifferentia sint, *relate* tamen *ad nos* et in particulari sumpta multa sunt, quae cavere ac pro viribus repellere, multa item, quae curare vel conservare lege divina, officii ratione, justitia, charitate jubemur: quae proin relate ad nos vere vel *bona* sunt vel *mala*, in quibus propterea indifferentes nos esse libertati arbitrii nostri permissum non est. Ubi enim voluntas Dei, vel prohibentis aliquid admittere vel jubentis intervenit, illud nos omnino velle aut nolle necesse est, quod velit vel nolit Deus. — Hoc eodem sensu infra interponuntur illa verba: *ex parte nostra*, id est, quantum in nobis est, quantum a nobis, a nostra voluntate pendet.

ADEO UT NON VELIMUS EX PARTE NOSTRA MAGIS SANITATEM QUAM INFIRMITATEM, DIVI-

TIAS QUAM PAUPERTATEM, HONOREM QUAM IGNOMINIAM, VITAM LONGAM QUAM BREVEM. —

Ad particularia descendit S. P. et quatuor rerum genera, quae paucis plurima comprehendunt, enumerat, ad quae hanc de indifferentia doctrinam applicare debemus.

NON VELIMUS. Intelligitur animi dispositio, voluntatis determinatio ex parte nostra. *Non quaeramus*, recte quidem diceretur de *paupertate* ac de *divitiis*; itemque de *honore* et *ignominia*: haec enim plane indifferentia sunt. De *sanitate* autem ac de *infirmirate*; de *vita* item *longa* vel *brevi*. cum haec alterius sint ordinis, et sanitatis ac vitae conservatio arbitrio nostro relictæ non sit, sed sub praeceptum cadat, QUAERERE *infirmiratem*, QUAERERE *vitam brevem* utique non licet; VELLE tamen ex parte nostra *sanitatem* magis quam *infirmiratem*, *vitam longam* quam *brevem* merito prohibemur; semper enim necessaria est animi dispositio ex parte nostra indifferens ad haec ut ad alia quaevis, quae in nostra potestate sita non sunt, sed a Dei providentia omnia omnino gubernantis pendent, qui solus novit, quid cuique ad ultimum *finem* consequendum opportunius sit, quid unumquemque *adjuturum* sit magis, quid *impediturum*. Sane, *divitiae*

et *honores* paucis quibusdam multorum meritum occasionem praeberunt, plurimis contra ruinam pepererunt ac damnationem; alii per *paupertatem* et *ignominiam* salvi facti sunt; *infirmetas* item saluti plurimis fuit, et *praematura mors* non paucos in aeternam vitam asseruit: dum aliis *sanitas* ac *vita longa* et gloriae Dei amplificandae et meritis quamplurimis sibi in beatam aeternitatem colligendis mirifice inservivit. Nobis autem, quid ex his omnibus maxime profuturum nobis ad finem nostrum sit, ignorantibus, aliud nihil restat, si sapimus, nisi ut nec unum *velimus* magis nec alterum, sed Deo fidenter nos plena animi, voluntatis, inquam, *indifferentia* committamus. Illud vero pro indubitato teneamus, si Deo dante adversa tolerare contingat, in illis maxime futuram nobis occasionem exhibendi Deo Domino triplex illud officium *laudis*, *reverentiae* et *famulatus* modo praeclarissimo et heroico, ac proin etiã *salutem* nostram in tuto collocandi.

ET CONSEQUENTER IN CETERIS OMNIBUS.

— His verbis necessitas ista *exhibendi nos indifferentes* extenditur ad alia omnia, quae forte ad quatuor illa genera reduci non possunt, et sane sunt quamplurima. — Profecto

indifferentiae hujus exercendae materia sunt etiam *talenta* ac dotes naturales, plures, pauciores — *dona* quin etiam *supernaturalia* — *consolationes* ac *desolationes* — item *vitae conditio* ac *status* — *locus habitationis* — *officium* — *officii occupationes* ac *modi* — *socii* etiam, quibuscum vivendum sit, eorumque *habitudines* ac *mores* — rerum denique omnium *successus* seu *prosperi* seu *adversi* — nec nostrarum modo rerum, sed *alienarum* etiam — eorum praesertim, qui nobis quacumque ratione *coniuncti* sunt — horum *fortunae* — *vicissitudines* — *vita ipsa* — res denique omnes *privatae* — *publicae*. — Omnia haec et alia prorsus infinita ad illa *Reliqua super terram sita* pertinent, et ad omnia extendat se necesse est *indifferentia* nostra, — sive grata illa sint naturae sive ingrata — semper utique, ut supra dictum est, *quantum permissum est libertati arbitrii nostri et non est ei prohibitum*.

UNICE DESIDERANDO ET ELIGENDO, QUAE MAGIS NOBIS CONDUCANT AD FINEM. — *Desiderium* latius patet quam *electio*; sed sive *eligendi* potestas sit, aut necessitas *eligendi* urgeat, ut in multis quotidie usu venit, sive *desiderii* solius adsit copia, regula verae sapientiae eadem semper, ut UNICE

illud spectetur, quod MAGIS conducat ad finem.

Jam quis non videat, quam late pateat hujus doctrinae applicatio, qantae etiam perfectionis sit ejus exercitium? Praeterea, cum illud plerumque contingat, ut quae naturaliter *placent*, ea *minus* conducant ad finem nostrum; et contra, quae *displicent*, plerumque conducant *magis*: quam clare vel ex ipso hoc Principio elucet necessitas *abnegationis* ac *mortificationis*, qua voluntas nostra virtutis amore a rebus sibi gratis abstinere et ingratas amplecti vel invita assuescat? Quod item philosophia agnovit et docuit vulgato illo praecepto: *sustine* et *abstine*. Frustra enimvero est, quisquis sine hac mortificatione ad illam, quam hic docemur, *indifferentiam* pervenire se posse arbitretur; cum in ista mortificatione vel sola vel potissimum consistat illud FACERE NOS (exhibere nos) INDIFFERENTES.

Ceterum, explere, quae Fundamentum requirit, non est nisi per Christi gratiam; et quantumvis evidentia sint principia, juxta quae gubernare se homo ratione praeditus debet, tamen voluntatis infirmitas absque Christi gratia ad ea opere sequenda nunquam valebit. Quod quidem, ut initio hujus explanationis prae-

monuimus, ita hoc loco iterum monuisse juvat, ne quis sibi viribusque suis in rebus tam clare perspectis male fidens, triste illud experiri cogatur: *Video meliora proboque; deteriora sequor.* Orandum ergo est omnibus, *ut et, quae agenda sunt, videant, et ad implenda, quae viderint, conualescant.* (Oratio Ecclesiae Dominica infra oct. Epiph.)

EXAMEN PARTICULARE

et quotidianum; continet in se tria tempora, et examinationem sui bis [quotidie] faciendam.

Primum tempus est, quod mane, statim ac [e strato] surgit homo, proponere debet cavere diligenter ab *illo* peccato ¹⁾ particulari vel *defectu*, a quo se vult *corrigere et emendare*.

1) *Ab illo peccato particulari vel defectu.* — Itaque Examinis particularis materia sunt *peccata et defectus* quicumque seu imperfectiones, id quod revera praxis habet communis inde a S. P. N. temporibus, ut ex historiis nostris satis constat. — Atque hic notare juverit, omnem Examinis particularis materiam commode revocari posse ad tria illa, quae Sacerdos hostiam offerens commemorat, cum dicit: *pro innumerabilibus PECCATIS et OFFENSIONIBUS et NEGLIGENTIIS meis*. Erunt ergo Examinis hujus materia:

1. *Peccata* quaevis, seu gravia, seu levia, in quae prolabi hominem frequentius accidat, sive cogitationis sint, sive verborum, sive operum, sive etiam omissionis. *Peccata*, intelligo *culpas* proprie sic dictas.

2. *Offensiones*, culpa minus proprie dictae, seu involuntariae, in quas scilicet *offendere* fragilitatem nostram in tot tamque variis vitae hujus casibus pronum est, ferme ut per viam salebrosam incedenti frequenter offendere seu impingere vel nolenti accidit. Et tamen cautius incedendo,

Secundum [tempus est] post prandium, [quo debet] petere homo a Deo Domino nostro *id, quod vult*²⁾ [cupit], *scilicet gratiam,*

offensiones hujusmodi minuere Examinis particularis ope Dei famulus potest et debet. Postulatur enim a nobis, ut *solliciti ambulemus cum Domino Deo nostro* (Mich., VI).

3. Negligentiae, eae, quae ad rationem quidem peccati omissionis non pertingunt, sed in actiones nostras irrepere easque si minus vitare omnino, tamen imperfectas minusque acceptas Deo reddere solent; suntque profecto innumerae, sive intentionis puritatem et intentionem spectes, sive modos omnes, quibus actiones nostras ornari ac perfici in Dei conspectu decet pro mensura luminis et gratiae nobis a Domino communicatae. Applicandum ergo Examen particulare: 1. Ad tollenda peccata. — 2. Ad tollendas vel certe minuendas offensiones. — 3. Ad tollendas vel certe minuendas negligentias per earum virtutum exercitia, quibus exornari actiones singulas omnemque vitam nostram oportet.

²⁾ *Id quod vult (cupit), scilicet.* — Verba haec passim a S. Patre usurpari solent, ubi de gratia peculiari a Deo petenda sermo incidit. Videtur velle nos admonere, ut ante orationem diligenter cogitemus, *quid* illud sit, quod hic et nunc *impetrare* a Domino *cupimus*. — Gratia vero *peculiaris*, quam hic postulare docemur, ut alias semper duplex est: scilicet non modo *luminis*, ut cognoscamus lapsus nostros eosve in memoriam revocemus, verum etiam *auxilii*, ut reipsa nos emendemus in posterum. Nimirum de *omnipotentis et misericordis Dei munere venit, ut sibi a fidelibus suis digne et laudabiliter serviatur*. Ejus proin gratia imploranda, qua ad Ejus *promissiones sine offensione curramus*, ut loquitur Ecclesia in oratione Dominicae XII

ut recordetur, quoties lapsus sit in illud peccatum particulare vel *defectum*, et ut se emendet in posterum; et consequenter faciat primum examen, exigens rationem ab anima sua *de illa re proposita et particulari, a qua se vult corrigere et emendare*. discurrendo *per horas singulas vel per*³⁾ *tempora singula*, incipiendo ab hora, qua surrexit, usque ad horam *et momentum* examinis praesentis, et faciat [notet] in prima linea [subsequentis] figurae totidem puncta, quoties in illud peccatum particulare seu defectum incurrerit, ac postea proponat denuo *emendare se usque ad alterum examen*, quod faciet.

Tertium tempus, post coenam, [quo] fiet secundum examen eodem modo per horas sin-

---

post Pentecosten. — De re per se satis omnibus nota et plane certa per fidem monere hoc loco placuit: quod fortasse nulla re magis Examinis particularis fructus solidus impediri soleat, quam quod occulta quadam aut non satis observata praesumptione in propositis nostris et industriis confidamus; cum tamen *omnis sufficientia nostra ex Deo sit* (II Cor., III).

³⁾ *Per horas singulas vel per tempora singula*. — *Per horas vel per tempora singula*, commode fieri etiam potest *per actiones singulas*, quae per tempus illud, quod sub examen venit, sibi aliae atque aliae successerunt; non omissis tamen intervallis temporum ab una actione ad alteram.

gulas, incipiendo a primo examine usque ad secundum praesens, et faciat [notet] in secunda linea ejusdem figurae totidem puncta, quoties incurrerit in illud particulare peccatum seu defectum.

Sequuntur quatuor Additiones ad citius tollendum illud peccatum seu defectum [illum] particularem.

Prima Additio est, ut, quotiescumque homo cadat in illud peccatum seu [in] *defectum* [illum] particularem, pectori manum admoveat, dolens, quod ceciderit; id quod fieri potest etiam coram *multis*, quin advertant, quid faciat.

Secunda, cum prima linea figurae significet primum examen et secunda linea secundum examen, videat [observet] sub noctem, *an sit emendatio* a prima linea ad secundam,⁴⁾ id est, a primo examine ad secundum.

Tertia, conferre secundum diem cum primo, id est, duo examina diei praesentis cum aliis

⁴⁾ *A prima linea ad secundam etc.* — Antiqua versio litteralis *ms.* habet: *in secunda linea plus quam in prima, hoc est, in secundo examine plus quam in primo.* — Jam enim et in prima linea seu in primo examine emendatio subsecuta merito supponitur; quippe necessarius fructus primi propositi.

duobus examinibus diei praecedentis, et videre [observare], *an ab uno die ad alterum se emendaverit.*

Quarta Additio, conferre unam hebdomadam cum altera et videre [observare], *an se emendaverit* in praesenti hebdomada *plus, quam* in prima praeterita.

Notandum est, primam [lineam figurae] D = majusculam, quae sequitur, significare Dominicam, secundam minorem diem lunae, tertiam diem martis, et ita consequenter.

D

d

d

d

d

d

d

EXAMEN CONSCIENŦIAE
GENERALE⁵⁾

ad purgandum se et ad melius Confitendum.

*Praesuppono esse tres cogitationes in me:*⁶⁾
scilicet unam meam propriam, quae exsurgit
ex mea *mera libertate et voluntate*, ac duas
alias, quae adveniunt extrinsecus: alteram, quae
venit a bono spiritu, et alteram [quae] a malo.

---

⁵⁾ In vulgata Examinis generalis versione, quibusdam
in locis aliqua addita vel interserta sunt, majoris per-
spicuitatis gratia. — Simile quid, tum in praecedentibus
observare licuit, tum in sequentibus deinceps licebit. Semel
id hoc loco monuisse sufficiat.

⁶⁾ *Esse tres cogitationes in me*, — seu triplex cogi-
tationum genus. — *Esse*, ita autographum hispanicum. —
Incidere, quod habet vulgata versio, posset intelligi de
quavis cogitatione seu evagatione mentis momentanea, in
qua nulla fiat mora, nulla advertentia, in qua voluntas
nullam habeat partem. At de istiusmodi cogitationibus
hic non agitur. — Notatu dignum est etiam, a S. P.
dici: *in me*, in prima persona, quod et alias observari
poterit. Juvat hic modus loquendi, ut qui exercetur *de se*
solo cogitet, *sibi* res applicet, dicatque sibi: tu es ille vir.

De Cogitatione.

Duo sunt modi merendi *in* mala cogitatione, *quæ advenit extrinsecus.*

[Primo], verbi gratia advenit cogitatio de committendo peccato mortali, cui cogitationi *resisto* in promptu, et [illa] *victa manet.*

Secundus modus merendi est, quando *mihi* venit illa eadem mala cogitatio, et *ego* illi *resisto*, et [ea] iterum atque iterum ad me redit, et *ego* semper *resisto*, donec illa cogitatio victa recedat; et hic secundus modus *majoris est meriti* quam primus.

Venialiter peccatur, quando eadem cogitatio peccandi mortaliter venit, et homo ei præbet aures, aliquantulum ei immorando vel recipiendo aliquam delectationem sensus, vel ubi sit [interveniat] *aliqua* negligentia in rejicienda tali cogitatione.⁷⁾

Duo sunt modi peccandi mortaliter.

---

⁷⁾ Notum est hanc præsertim doctrinam S. Patris de mortalis ac venialis peccati distinctione suspicionibus olim occasionem præbuisse, eumque propter illam in judicium fuisse vocatum. Recte autem probat Suarez (t. IV, *de Relig.* lib. IX, c. V, n. 13°), ex verbis S. Patris, omnem *consensum* hoc loco omnino excludi, ac solam *negligentiam aliquam* admitti, qua venialiter, non mortaliter peccetur.

Primus est, quando homo praebet consensum malae cogitationi ad operandum postea sicut consensit [juxta consensum], vel ad eam opere exequendam, si posset.

Secundus modus peccandi mortaliter est, quando opere completur illud peccatum, et est gravius [priori] ob tres rationes: primo, ob longius tempus, secundo, ob majorem intensiorem, tertio, ob majus damnum *utriusque personae*.⁸⁾

De Verbo.

Non jurandum neque per Creatorem, neque per creaturam, nisi fuerit cum veritate, necessitate et reverentia. Necessitatem intelligo, non quando affirmatur cum juramento quaecumque veritas, sed quando [veritas illa] est *alicujus* momenti circa utilitatem animae vel corporis vel bonorum temporalium. Intelligo reveren-

---

⁸⁾ *Utriusque personae*. — Ita proprie in autographo, quae verba, uti et quod supra dicitur de *sensus delectatione*, innuunt agi hoc loco potissimum de cogitatione in materia sexti praecepti. Antiqua versio *ms.*, sic habet: *ob majus damnum plurimum quandoque sequens*. Ceterum et ab aliis dudum observatum fuit, et cuius Examen hoc inspicienti patet, nequaquam eam fuisse S. P. mentem, ut omnem Examinis generalis materiam persequeretur.

tiam, quando in nominando Creatore ac Domino suo, [homo] considerando [reflectendo] religiose observat illum honorem ac reverentiam debitam.

Advertendum est, quod, licet in vano [falso] juramento peccemus gravius jurando per Creatorem, quam per creaturam, est [tamen] difficilius jurare *debito modo*, [id est] cum veritate, necessitate et reverentia, per creaturam, quam per Creatorem ob rationes sequentes.

Prima, quando *volumus jurare* ⁹⁾ per aliquam creaturam, in illo [actu], dum *nominare volumus* creaturam, [haec creatura, vel istud velle jurare per creaturam] non adeo reddit nos attentos *et cautos* ad dicendam veritatem vel ad illam cum necessitate affirmandam, sicuti dum *nominare volumus* Dominum et Creatorem rerum omnium.

Secunda est, quia jurando per creaturam non est tam facile exhibere reverentiam et honorem Creatori, sicut jurando [per Deum] et nominando ipsum Creatorem ac Dominum; nam *velle nominare* Deum Dominum nostrum,

---

⁹⁾ Quando *volumus jurare* . . . *nominare volumus*.
— Ita clarius exprimitur agi hic de attentione, quae juramentum *praecedere* debet, non *comitari* tantum.

affert secum majorem reverentiam et venerationem, quam velle nominare rem creatam. Propterea magis conceditur perfectis jurare per creaturam, quam *imperfectis*; quia perfecti per assiduam contemplationem et illustrationem intellectus considerant, meditantur et contemplantur magis, esse Deum Dominum nostrum in unaquaque creatura secundum suam propriam essentiam, praesentiam et potentiam; atque ita in jurando *per creaturam*, sunt magis apti et dispositi ad exhibendum honorem ac reverentiam Creatori ac Domino suo quam imperfecti.

Tertia est, quod in jurando assidue per creaturam timenda est idololatria magis in imperfectis, quam in perfectis.

Non dicendum verbum otiosum, quale intelligo, quando [quod dico] nec mihi nec alteri prodest, neque ad talem intentionem ordinatur; ita ut in loquendo propter omne id, quod prodest, vel [cum] intentio est, ut prosit [sermo] animae propriae vel alienae vel corpori vel bonis temporalibus, nunquam sit otiosum [verbum], neque propterea quod quis loquatur in [de] rebus, quae sunt extra statum suum, ut si religiosus quispiam loquatur de bellis vel mercimoniis. Sed in omnibus, quae dicta

sunt, meritum est, si bene ordinetur [sermo], et peccatum, si male dirigatur vel vane proferatur.

Non dicendum quidquam in diffamationem [alterius] vel murmurationem; quia si [ego] revelo peccatum mortale, quod publicum non sit, pecco mortaliter; si veniale, venialiter; *et si defectum, patefacio* [meum] *proprium defectum*; si vero intentio sit sana, duobus modis potest quis loqui de peccato vel defectu alterius.

Primo, quando peccatum publicum est, sicut meretricis publicae, vel de sententia in iudicio lata, vel de errore publico, qui inficit animas [eorum], quibuscum est conversatio.

Secundo, quando peccatum occultum revelatur alicui, ut is juvet eum, qui in peccato est, ad erigendum eum [a lapsu], si tamen habeat [quis] aliquas conjecturas vel rationes probabiles, [ob quas speretur] fore, ut [alter] possit eum juvare.

De Opere.

Assumendo pro objecto decem mandata [Dei], et praecepta Ecclesiae, et Superiorum commendationes, quidquid opere quis facit contra aliquod ex his tribus, juxta majorem

aut minorem qualitatem, est majus vel minus peccatum. Intellego [autem] per commendationes Superiorum v. g. Bullas Cruciatæ et alia Indulta, ut pro pace [Christianorum] confessis et communicatis [concedi solita]; quia non parum peccatur tunc *causam præbendo*. [ut contra ea agatur,] *aut faciendo contra* tam pias exhortationes et commendationes Superiorum nostrorum.

Modus faciendi Examen generale, et continet in se quinque puncta.

Primum punctum est, gratias agere Deo Domino nostro pro acceptis beneficiis.

Secundum, petere gratiam ad cognoscenda peccata eaque expellenda.

Tertium, exigere rationem ab anima, [incipiendo] ab hora, qua surrexit [quis], usque ad examen præsens, per horas singulas *vel per singula tempora*, ac primum de cogitatione, deinde de verbo, ac *postea* de opere, eodem ordine, quo dictum est in Examine particulari.

Quartum, petere veniam a Deo Domino nostro de defectibus [seu culpis].

Quintum, proponere emendationem cum ejus gratia. *Pater noster.*

*CONFESSIO GENERALIS
CUM COMMUNIONE.*

In Confessione generali, pro eo, qui eam sponte [non ex necessitate] facere velit, inter alias *multas* inveniuntur tres utilitates *hoc loco* [s. hoc Exercitiorum tempore].

Prima, licet ille, qui singulis annis confitetur, non obligetur ad faciendam Confessionem generalem, [tamen] faciendo illam habetur major profectus et [majus] meritum ob maiorem dolorem *actualem* de omnibus peccatis et pravitatibus *totius* vitae suae.

Secunda, cum in talibus Exercitiis spiritualibus cognoscantur magis *intime* peccata et eorum malitia, quam *tempore quo homo non ita vacabat rebus internis*, obtinendo nunc maiorem notitiam et *dolorem* de illis, habebitur major utilitas et [majus] meritum, quam ante habitum esset.

Tertia, consequenter quod, cum *melius* confessus sit et [melius] dispositus, invenitur magis aptus et magis praeparatus ad recipiendum sanctissimum Sacramentum, cuius receptio *non solum* juvat, ne labatur in peccatum, *sed etiam* ut conservet [se] in augmento gratiae. Quae Confessio generalis fiet *melius immediate* post Exercitia primae hebdomadae.

PRIMUM EXERCITIUM

est meditatio [facienda] per tres potentias [animae] circa primum, secundum et tertium peccatum.¹⁾ Continet in se post orationem praeparatoriam et duo praecambula tria puncta capitalia et unum colloquium.

Oratio praeparatoria est petere gratiam a Deo Domino nostro, ut omnes meae *intentiones, actiones et operationes*²⁾ pure ordinentur in servitium ac laudem suae divinae Majestatis.

¹⁾ *Circa primum, secundum, tertium peccatum.* — Ita titulus hic respondet plenius argumento meditationis. — *Post orationem praeparatoriam etc., tria puncta.* — Ita clarius ea, quae ad praeparationem tantummodo pertinent, a meditationis corpore distinguuntur; ac ne plus aequo in his praecambulis meditationis haereamus, tacite videmur admoneri. — *Capitalia*, hisp. *principales*, quae quidem vox etiam *praecipua* significat. Sensus est, non quasi alia praeterea sint hujus meditationis puncta, haec autem tria *praecipua*; cum non sint nisi tria; verum quod ista tria *capitalia* sint et ad finem propositum efficacissima momentique gravissimi. Vel, tria ista puncta *praecipua, capitalia* dicuntur, quod singula contineant in se et complectantur plura puncta, in quae subdistingui ac subdividi possint.

²⁾ *Omnes meae intentiones, actiones et operationes.* — Per integram meditationis horam multas *intentiones*

Primum praeambulum est compositio, *videndo locum*. Hic notandum est, quod in contemplatione vel meditatione [de re] *visibili*, ut est contemplari Christum Dominum nostrum, qui visibilis est, compositio erit videre visu imaginationis locum corporeum, *ubi reperitur* ea res, quam volo contemplari. Dico locum corporeum, ut v. g. templum vel montem, ubi reperitur Jesus Christus vel Domina nostra, juxta id, quod contemplari volo.

In [meditatione de re] *invisibili*, ut est hic de peccatis, compositio erit videre visu imaginationis *et considerare* ³⁾ animam *meam* esse

seu cogitationes et desideria excitari, multas item exerceri *actiones et operationes* seu mentis seu corporis contingit. Ergo, ut omnes uni Deo sint sacrae, in oratione praeparatoria postulandum. Hoc scilicet est *confiteri Domino — clamare ad Dominum — in toto corde suo*, ut Scriptura loquitur; quod non est ex nobis sed Dei donum per gratiam, diligenter proinde et ardentem in *oratione praeparatoria* postulandam. — Et haec quidem oratio praeparatoria in omni meditatione semper est eadem. — Ceterum non ad solam orationis horam sed ad omnis vitae nostrae actiones omnes ac singulas rite ordinandas ejusmodi oratio aptissima est et quam frequentissime magno cum fructu adhiberi solet.

³⁾ *Animam meam etc.* — *meam* — de *me* ipso cogitandum, *mihi* omnia applicanda. — Adverte diligenter, quam vera sit haec imago, quae in hoc praeambulo pro-

in *hoc* corpore corruptibili [tamquam] carcere
s. ergastulo] inclusam, et totum compositum
in hac valle tamquam exsulans [ejectum in
exsilium] inter bruta animalia. Dico totum

ponitur, quam apta simul ad ingerendum *fudoris* et *confusionis sensum*, qui in hac meditatione quaeritur. — Jam enim in hoc praeambulo se quisque in statu *dégradationis*, ut ita dicam, esse videt ac sentit. Neque enim *talis* e Creatoris manu prodiit homo, sed talem ad statum per peccatum redactus est. Corpus creatum immortale, nunc mortale et corruptibile; cumque eo uteretur anima ut socio fideli ac sibi perfecte subjecto, nunc illud infidele, immo perfidum ac rebelle experitur; estque illud animae vero quodam sensu *carcer*, quo constricta in suis operationibus spiritualibus plerumque impeditur: quin etiam *ergastulum* est seu talis carcer, in quo non modo impeditur, quominus libere operari possit, sed laboribus etiam ac poenis affligitur. Unde illae Sanctorum voces: *Quis me liberabit . . . ? Educ de custodia animam meam!* Praeterea corpus simul et anima, homo totus, *inter bruta animalia*, non jam ut olim in paradiso, ubi inter ea versabatur quidem, at pleno in ea dominio ut Rex imperans: verum ut *exsul* in solo alieno, ob culpam suam *ejectus in exsilium*, *inter bruta animalia, quibus non est intellectus*, versatur tanquam unum ex illis; *comparatus est fumentis insipientibus et similis factus est illis*. — Talis est anima mea, — tale est *hoc* meum corpus, — talis *ego totus*. — Vel solum hoc praeambulum copiosa potest esse meditationis materia, in qua incipiat homo cognoscere seipsum, quis et qualis sit.

compositum animae et corporis [scilicet me totum]:'

Secundum [praeambulum] est petere a Deo Domino nostro id, quod volo et desidero; petitio debet esse juxta subjectam materiam, scilicet si contemplatio est de Resurrectione, petere [oportet] gaudium cum Christo gaudente; si est de Passione, petere [oportet] dolorem, lachrymas et tormentum cum Christo tormentis affecto. Hic [in hac meditatione de peccatis] erit petere pudorem⁴⁾ et confusionem mei ipsius, videndo, quam multi damnati fuerint ob unicum peccatum mortale, et *quam saepe ego meruerim damnari in aeternum ob tam multa mea peccata.*

⁴⁾ Petere jubemur in hoc Exercitio *pudorem* et *confusionem*. Et hic proprius est hujus Exercitii fructus. Incipienda conversio ab *humiliatione* sui, sicut *peccati initium superbia* est. — Ad hunc porro sensum pudoris, confusionis, humiliationis excitandum, — ad deprimendos sublimes superbiae spiritus, — nihil sane opportunius, nihil efficacius quam hoc Exercitium, in quo, praemisso praeambulo, de quo diximus, in punctis subsequentibus I et 3 infra daemones et infra damnatos, quibus utrisque nihil miserabilius, nihil vilius aut despicabilius, abjicere se quisque peccator merito cogitur. Ipsa porro misericordia Dei, in nos major quam in illos, *pudoris* sensum ob commissa peccata nedum minuere sed augere in immensum debet, ut infra in colloquio.

Ante omnes contemplationes vel meditationes debent *semper* fieri [supra dicta, scilicet] oratio praeparatoria, quae non mutatur [sed eadem fit semper], et duo dicta praeambula, quae identidem mutantur, juxta subjectam materiam.

Primum punctum erit *trahere* [applicare] memoriam ⁵⁾ super primum peccatum, quod fuit Angelorum, et deinde super idem intellectum *discurrendo*; deinde voluntatem volendo *totum illud* memorari et intelligere, ⁶⁾ ut *magis* erubescam et confundar, trahendo [ducendo] in comparisonem unius peccati Angelorum tam multa peccata mea, et [considerando] cum illi ob unum peccatum iverint in Infernum, quam saepe ego hoc idem meruerim *ob tam multa*. — Dico trahere in memoriam peccatum Angelorum, [scilicet] quomodo, cum essent ipsi

---

⁵⁾ *Trahere memoriam*, hisp. *traer*: *trahere*; item *ferre*, *portare*, *ducere*. — Placuit servare verbum *trahere*, ut intelligamus esse quodammodo *vim* inferendam memoriae, intellectui, voluntati, ut serio applicentur. Vincenda enim est socordia naturalis et acedia illa, qua homo plerumque a seriis hujusmodi minimeque jucundis objectis contemplandis abhorret.

⁶⁾ Observa S. P. mentem in hoc Exercitio iterum expressam.

creati in gratia nolentes ⁷⁾ *se adjuvare* ope suae libertatis ad exhibendam reverentiam et obedientiam suo Creatori *ac Domino, devenientes in superbiam*, conversi fuerint ex gratia in malitiam et de Coelo ad Infernum praecipitati; et ita consequenter discurrere magis in particulari per intellectum, et consequenter movendo magis affectus per voluntatem.

Secundum [punctum erit] *idem facere*, id est *trahere* [applicare] tres potentias super peccatum Adae et Evae, trahendo [ducendo] in memoriam, quomodo ob illud peccatum tam diuturnam fecerint poenitentiam, *et quanta corruptio genus humanum invaserit, tam multis hominibus ad [versus] Infernum euntibus.*⁸⁾ —

⁷⁾ *Nolentes se adjuvare ope suae libertatis.* — Nota modum loquendi S. Patris. Creaturae rationalis est *se ipsam juvare* libere cooperando gratiae Divinae. Etiam Angelis rebellibus nil defuit ex parte benignissimi et liberalissimi Creatoris, *ipsi sibi* defuerunt. — Ita quicumque peccat, quicumque perit, *culpa sua* peccat et perit, *nolens se adjuvare.*

⁸⁾ *Tam multis hominibus ad (versus) Infernum euntibus:* id est, vitam ita ducentibus, ut tandem in Infernum ruant. — Haec in autographo ita cum praecedentibus cohaerent, ut sequelam esse appareat illius *corruptionis, quae genus humanum invasit* ob peccatum primorum parentum. — *Quot hominum millia ad Inferos deturbata*

Dico trahere [ducere] in memoriam secundum peccatum [scilicet] nostrorum Parentum; quomodo, postquam Adam creatus esset in campo Damasceno et positus in Paradiso terrestri, et Eva formata esset de ejus costa, cum prohibiti essent, ne de fructu arboris scientiae comederent, et ipsi comedentes et ita peccantes, dein vestiti tunicis pelliceis et e Paradiso expulsi vixerint sine justitia originali, quam perdiderant, totam vitam suam in multis laboribus [aerumnis] et multa poenitentia; et consequenter discurrere per intellectum, *magis particulariter*⁹⁾ utendo voluntate, ut dictum est.

Tertium [punctum erit] eodem modo idem facere circa tertium peccatum [id est] particulare *cujusvis*,¹⁰⁾ qui ob unum peccatum

sunt, prout habet vulgata versio, potius ad tertium hujus meditationis punctum referendum videretur.

⁹⁾ *Magis particulariter.* — In autographo habetur comma (,) post illa: *per intellectum*: ut adeo istud *magis particulariter* referri videatur ad applicationem voluntatis.

¹⁰⁾ *Cujusvis.* — Nota, non dici a S. Patre, *multos* esse damnatos *ob unicum peccatum* mortale; sed *multos* omnino *sine numero ob peccata meis pauciora* et leviora. Neque mitigat S. P. hanc alteram propositionem suam illa restrictiva particula *forte*. Differt itaque vulgata versio duobus modis: scilicet, in prima suppositione exaggerat S. P. sensum; in secunda minuit: unde et exaggeratur

mortale ivit ad Infernum, et multi alii sine numero [damnati sunt] ob pauciora peccata, quam [quae] ego feci. — Dico idem facere circa tertium peccatum particulare, trahendo [ducendo] in memoriam gravitatem et malitiam peccati contra suum Creatorem ac Dominum [ab homine commissi]; discurrere intellectu, quomodo *in peccando* et agendo contra Bonitatem infinitam ¹¹⁾ [homo talis] juste fuerit

divina severitas, praeter S. P. dicta, supponendo *multitudinem* damnatorum *ob unum peccatum*, et minuitur sensus pudoris in meditante, dum non nisi *dubitanter* proponitur damnatio multorum ob peccata nostris pauciora.

¹¹⁾ *In peccando et agendo contra Bonitatem infinitam.* — *In peccando*, sive in ipso actu peccandi, si morte occupetur, damnari hominem, etiamsi *primum* illud et *unicum* ejus peccatum sit, quis miretur? Hac ratione a S. P. palpabilis redditur terribilis ista veritas. Ceterum sive actu peccetur, sive in eadem mala voluntate post commissum vel unicum peccatum perseveretur, eadem utique est ratio. Mori vero hominem ejusmodi in tam malo statu, etiam unico commissio peccato, sive naturali ratione sive violenta id accadat, nemo mirabitur; si reputet Deum utique non teneri mortis causas ab ejusmodi homine per miraculum avertere. *In quibus vos deprehendero, in iis et judicabo:* Domini verba sunt per traditionem servata. Apud S. Justinum M. in *Dialogo cum Tryphone, et Baronium sub A. D. 34.*

condemnatus in aeternum; et concludere actibus voluntatis, ut dictum est.

Colloquium.¹²⁾ Imaginando Christum Dominum nostrum praesentem et in cruce positum, colloquium [cum ipso] instituere [quaerendo] *quomodo*, Creator cum esset, eo devenerit, ut hominem se fecerit et ab aeterna vita [venerit] ad mortem temporalem et ita ad moriendum pro meis peccatis. *Itidem* [colloquium mecum ipso instituere] *inspiciendo me ipsum*,¹³⁾ [percontari ex me] quid egerim ego pro Christo, quid agam pro Christo, quid agere debeam pro Christo. Atque ita videndo illum *talem*

---

¹²⁾ Etiam colloquium dirigitur ad sensum *pudoris et confusionis*.

¹³⁾ Notandus ex autographo quidam veluti ordo in Colloquio propositus: primum respicere *Christum crucifixum*, — inde *ad se ipsum* oculos reflectere: et ex *utraque* hac consideratione *in affectus* prorumpere, *confusionis* certe ac *pudoris*, non tamen absque sensu intimo *humilis fiduciae* de infinita Domini misericordia et *amoris* erga illum, cui soli debetur, quod *non sumus consumpti*. — Sensus iste de Domini misericordia, ut a S. Patre vel in argumentis maximo terrore plenis insinuatur, ita ab eo qui tradit Exercitia non est negligendus. — Idque ipsum Concionatores etiam meminisse summopere optandum est. — Vide notam ad colloquium de *Inferno infra*.

et ita fixum in cruce, discurrere per ea [sensa], quae se obtulerint.

Colloquium fit proprie loquendo, sicut amicus loquitur ad alterum vel servus ad dominum suum, modo petendo aliquam gratiam, modo incusando se ipsum mali alicujus commissi, modo communicando res suas [cogitationes suas, dubia sua, consilia sua, statum animae suae etc.], et petendo consilium in illis. Et dicatur [in fine] *Pater noster*.

SECUNDUM EXERCITIUM

est meditatio de peccatis, et continet in se post orationem praeparatoriam et duo praeambula quinque puncta et unum colloquium.

Oratio praeparatoria sit eadem.

Praeambulum primum erit eadem compositio [ut in primo Exercitio].

Secundum [praeambulum] est petere id quod volo [cupio]; erit hoc loco petere *magnum*¹⁴⁾ et intensum dolorem et lachrymas de meis peccatis.

¹⁴⁾ *Magnum et intensum dolorem.* — *Magnum*: vox hispanica *crecido* exprimit dolorem, qui *creverit* et usque *crescendo magnus* factus sit. — Nota, ut primi Exercitii fructus proprius erat *pudor et confusio*, ita hujus secundi esse *dolorem et contritionem*.

Primum punctum est processus [quidam] peccatorum, scilicet trahere [revocare] in memoriam *omnia* peccata vitae [meae], inspiciendo [vitam] per annos singulos vel per singula tempora. Ad quod juvant tria: primum, inspicere locum et domum, ubi habitavi; secundum, conversationem, quam habui cum aliis; tertium, officium, in quo vixi.¹⁵⁾

Secundum, *ponderare* peccata, inspiciendo [considerando] foeditatem et malitiam, quam *quodvis* peccatum mortale commissum habet in se, etiamsi non esset prohibitum.¹⁶⁾

---

¹⁵⁾ Haec consideratio *omnium* simul peccatorum totius vitae facile unumquemque meditantem convincet, *magnum* se esse *peccatorem*, ut infra in Additionibus dicitur. (Addit. 2, ubi vid. not.) Juerit distinguere *peccata*, *offensiones*, *negligentias*. (Vide ad examen particulare notam I.) — Denique *via* vitae nostrae apparebit nobis plena I. *sordibus* peccatorum, 2. *luto* negligentiarum, 3. *pulvere* defectuum et imperfectionum, qui quidem *pulvis* rite considerantibus nobis, illuminatis oculis cordis, plane reperietur infinitus.

¹⁶⁾ Intellige *ob inordinationem* et oppositionem, quam habent ad rectam rationem, etiamsi per impossibile, ubi de legis naturae praeceptis agitur, non existeret lex prohibens. Cogita v. g. blasphemiam, perjurium, calumniam, oppressionem innocentis, proditorem, seminationem discordiae etc., singula utique turpissima, rectitudini naturali contraria, etiamsi neque lex prohibens nec poenae sanctio cogitetur. — Quin etiam peccata levia et imperfectiones

Tertium, inspicere [considerare] quis [quantulus] sim ego, minuendo me ipsum per exempla: primo,¹⁷⁾ quantulus sim ego in comparatione omnium hominum; *secundo*, quid sint homines in comparatione omnium Angelorum et Sanctorum Paradisi; *tertio*, inspicere [considerare], quid sint omnia creata in comparatione Dei; jam ego solus quid esse possim? *quarto*, inspicere [considerare] omnem meam corruptionem et foeditatem corpoream; *quinto*, inspicere [considerare] me [totum praesertim quoad animam] quasi ulcus quoddam et apostema, unde pullularunt tot peccata et tot nequitiae ac *venenum tam turpissimum*.

per se vanitatis et stultitiae et absurditatis plena reperientur, anima rationali et immortalis prorsus indigna, etiamsi neque lex statuta esset nec poena.

¹⁷⁾ *Primo — secundo — tertio* etc. — Ita distinctius ex autographo notatur gradatio. — Ac primum quidem, quidquid est in me *boni*, plane evanescit et omnino videtur esse *nihil* per comparationem 1. ad ceteros homines omnes, 2. ad Angelos ac Beatos, 3. ad Deum. Dein notatur *malum*, quod in me est, multiplex ac turpissimum, scilicet 1. quidem ob *corruptionem et foeditatem corporis*, ex natura *peccato originali* vitiata, 2. ob foediorem in anima corruptionem tum per pravas passiones, omnis turpitudinis fontes, quasi foetida animae *ulcera*, tum per *tot peccata et tot nequitias* actu commissas, quae tandem venenosum me seu *pestilentem* verissime reddunt orbi universo.

Quartum, considerare, quis sit Deus, *contra quem peccavi*, secundum ejus attributa, comparando ea cum eorum contrariis [quae sunt] in me: *ejus sapientiam cum mea ignorantia*,¹⁸⁾ *ejus omnipotentiam cum mea debilitate*, *ejus justitiam cum mea iniquitate*, *ejus bonitatem cum mea malitia*.

Quintum, exclamatio admirative *cum ingenti affectu*,¹⁹⁾ discurrendo per omnes creaturas, quomodo me passae sint vivere et in vita conservaverint: Angeli, cum sint *gladius divinae justitiae*, quomodo me supportaverint et custodierint et oraverint pro me; Sancti, quomodo *in eo fuerint*, ut intercederent et

---

¹⁸⁾ *Ejus sapientiam cum mea ignorantia* etc. — Scilicet singula singulis opposita, ex ordine *consideranda et comparanda*.

¹⁹⁾ *Cum ingenti affectu*. — Eadem hoc loco voce utitur S. P., qua in praeludio 2., ubi *magnum* vertimus et notavimus significari affectum, qui *creverit et crescendo magnus, ingens, vehemens* factus sit. — Intelligi etiam potest metaphora desumpta ab aquis *crescentibus et intumescentibus*. Et vero, qui attente ac serio, quae in praecedentibus punctis proposita sunt, in Dei conspectu consideraverit ac meditatus fuerit, vix fieri potest, quin affectum multiplicem horroris praesertim, confusionis, doloris *crescere*, et fontes *lachrymarum* saltem internarum *intumescere* in se sentiat.

orarent pro me; et coeli, sol, luna, stellae et elementa, fructus, aves, pisces et animalia [quomodo haec omnia mihi serviverint, et non potius armata contra me insurrexerint]; et terra quomodo non se aperuerit, ut me absorberet, creando *novos* Infernos, ut in aeternum in illis cruciarer.

Concludere colloquio misericordiae,²⁰⁾ *ratio- cinando* et gratias agendo Deo Domino nostro, quod mihi dederit vitam usque adhuc, proponendo in posterum emendationem *cum ejus gratia. Pater noster.*

TERTIUM EXERCITIUM

est repetitio primi et secundi Exercitii, faciendo tria colloquia.

Post orationem praeparatoriam et duo praambulata erit repetere *primum et secundum Exercitium*,²¹⁾ notando et moram faciendo in

²⁰⁾ Vide quae de colloquio primi Exercitii diximus n. 13.

²¹⁾ *Primum et secundum Exercitium.* — Scilicet ordine servato: non confuse aut facta per commixtionem una meditatione ex duabus praecedentibus, sed percurrendo ordine puncta, primo loco primi, deinde secundi

iis punctis, in quibus senserim majorem consolationem vel desolationem vel majorem sensum spiritualem. *Post quae* faciam tria colloquia²²⁾ eo modo qui sequitur.

Primum colloquium ad Dominam nostram, ut *mihi* obtineat gratiam a suo Filio ac Domino *ad tria*: primo, ut sentiam internam cognitionem peccatorum meorum ac detestationem illorum; secundo, ut sentiam deordinationem operationum mearum, ut [eam] abhorrens me emendem meque [recte] ordinem; tertio, petere cognitionem *mundi*,²³⁾ ut [illum]

Exercitii; ita tamen, ut non aequè haereatur in singulis punctis, sed pro ratione sensus vel affectus, quem senserit meditans, cum ea primum meditatus est.

²²⁾ *POST QUAE faciam tria colloquia.* — Sensus est: tria ista colloquia non ubicumque et quandocumque *motus spiritualis occurrerit* (quanquam etiam tunc ea usurpare non prohibemur); sed omnino *in fine* hujus Exercitii esse adhibenda: idque, sive motus spiritualis occurrat sive non occurrat. Neque enim colloquia omittenda sunt ob desolationem, immo vero in ariditate magis etiam illis insistentum est.

²³⁾ *Mundi.* — Non tantum *pravitas* mundi, sed et ejus *vanitas* et quidquid denique est *mundus*, ut *cognoscatur* a nobis et *abhorreatur*, optandum summopere ac petendum est. — Notatu valde digna gradatio in triplici hujus colloquii petitione. Postulatur enim distincte tum

abhorrens, res mundanas ac vanas a me removeam. Ac dein semel *Ave Maria*.

Secundum itidem [colloquium fiat] ad Filium, ut [eandem triplicem gratiam] obtineat mihi a Patre. Ac dein *Anima Christi*.

Tertium itidem [colloquium fiat] ad Patrem, ut ipse Dominus aeternus mihi illa concedat. Ac dein *Pater noster*.

---

cognitio tum detestatio, 1. peccatorum, 2. inordinationis operationum nostrarum, 3. mundi ejusque vanitatis. Tria haec bene distinguenda. In secundo scilicet et tertio non tam de peccatis agitur, quam de peccatorum occasionibus et causis. Nam inordinatio, sive sit in totius vitae proposito non recte ordinato ad finem, sive in actionum nostrarum serie non ordinate distributa, sive in singularum actionum modis, absque ordine et mensura debita ad finem, multorum peccatorum occasio et etiam causa esse solet. Itemque mundus, cujus fasciatio nugacitatis obscurat bona, et, quod multo magis horrendum, quidquid in eo est, concupiscentia carnis est et concupiscentia oculorum et superbia vitae; quae omnia vitiosa sunt et fomenta vitiorum et peccatorum innumerabilium pariter et occasiones et radices. — Pro unoquoque ergo ex his tribus, circa quae versatur colloquium, duplex gratia petenda: scilicet illustrationis pro intellectu, ut cognoscamus; piaie motionis pro voluntate, ut abhorreamus etc. S. P. istam duplicem gratiam petendam semper commemorat, quod nunquam satis id inculcari posse videatur.

*QUARTUM EXERCITIUM**est resumendo ipsum hoc tertium.*

Dixi *resumendo*,²⁴⁾ ut intellectus absque divagatione discurrat assidue per reminiscentiam rerum, quas contemplatus est in Exercitiis praeteritis, et faciendo eadem tria colloquia.

QUINTUM EXERCITIUM

est meditatio de Inferno. Continet in se post orationem, praeparatoriam et duo praecambula quinque puncta et unum colloquium.

Oratio praeparatoria sit solita.

Primum praecambulum, compositio, quae hic est, videre visu imaginationis longitudinem, latitudinem et profunditatem Inferni.

²⁴⁾ *Resumendo*. — Nota, in autographo non dici hoc Exercitium *repetitionem*, sed faciendum esse *resumendo praecedentem repetitionem*. Quasi illud significetur, non jam esse iterum *repetendum primum et secundum Exercitium*, per omnia scilicet utriusque puncta, prout in tertio factum est; sed potius *resumenda*, quae potissimum in praecedenti repetitione animum commoverunt, ut eadem assidue memoria ac mente volvendo, ac sine divagatione per ea discurrendo, altius ea animo infigamus, ac praesertim confusionem et dolorem de peccatis cum emendationis proposito magis ac magis confirmemus.

Secundum, petere id quod volo [cupio]; erit hic, poscere intimum sensum poenae, quam patiuntur damnati, ut si [unquam] amoris *Domini aeterni* oblitus fuero *ob meas culpas*,²⁵⁾ saltem timor poenarum me *juvet*,²⁶⁾ *ne in peccatum deveniam*.

Primum punctum erit videre visu imaginationis ingentes illos ignes et animas velut in corporibus igneis.

Secundum, audire auribus [imaginationis] planctus, ululatus, clamores, blasphemias contra Christum *Dominum nostrum* et contra *omnes Sanctos* ejus.

Tertium, olfacere, odoratu [imaginationis] fumum, sulphur, sentinam et res putridas.

---

²⁵⁾ *Ob meas culpas*. — Ex autographo culpas veniales ac defectus intellige, qui divini amoris oblivionem inducere solent, et ad peccatum mortale viam parare, a quo summo malo petimus, ut timor nos poenarum coerceat. — Notanda etiam ultima verba hujus praeambuli, ubi *peccatum*, singulari numero, a Sancto Auctore positum est, scilicet ne in *ullum grave peccatum* incidam.

²⁶⁾ Fructus proprius intenditur, ut in posterum a peccato caveamus. — Ita totum conversionis negotium conficitur: *pudore*, qui in primo Exercitio; *dolore*, qui in secundo; firmo et efficaci *proposito* non peccandi de cetero, qui fructus hoc potissimum Exercitio quaeritur.

Quartum, gustare gustu [imaginationis] res amaras, ut lachrymas, tristitiam et vermem conscientiae.

Quintum, tangere tactu [imaginationis], scilicet quomodo ignes illi tangunt et urunt animas.

Faciendo unum colloquium ad Christum Dominum nostrum, trahere [ducere] in memoriam animas, quae sunt in Inferno: aliae eo quod adventum [ejus] non crediderunt, aliae [quod] credentes non operatae sunt juxta ejus mandata; faciendo tres partes [id est, omnes illas animas distribuendo in tres ordines sive series, quarum] prima ante adventum [Domini perierit]; secunda vivente eo; tertia post ejus vitam in hoc mundo; et simul gratias ei agere, quod non siverit me incidere in ullam ex istis [tribus], finiendo meam vitam.²⁷⁾ Item, quo-

²⁷⁾ Ex secundo praeludio haec meditatio de Inferno a S. P. N. eo dirigi videbatur, ut a peccando in posterum absterreamur, potius quam ut de commissis concipiatur dolor. Et revera argumenta ista terrifica non tam ad dolorem de peccatis excitandum valere per se solent, quam ad absterrendum, ne committantur. *Per se*, inquam. Valent enim etiam terrifica ista plurimum ad eliciendam contritionem etiam perfectam, si ita considerentur, ut inde occasione capta cogitemus, a quantis malis Divina pietas nos adhuc, licet extrema quaeque promeritos, servarit;

modo usque adhuc *semper tanta* pietate et misericordia erga me usus sit. Finem imponam recitando semel *Pater noster*.²⁸⁾

atque ita infinitam Dei in nos misericordiam aestimemus, admiremur, amemus. — Utinam omnibus concionatoribus et confessariis haec animadversio semper praesto esset! Est enim vero hoc argumentum cordis humani dispositioni maxime conforme; idque ipsum est quod a S. P. N. usurpatum videmus in hoc colloquio post meditationem de Inferno itemque in utroque praecedenti Exercitio de peccatis. Nimirum nihil efficacius ad fructum, qui quaeritur, obtinendum, quam Divinae in nos misericordiae consideratio, quae quidem misericordia eo potentius sentiatur necesse est, quo altius descenderit animus in considerationem malorum, quae peccato insunt et ex peccato consequuntur.

²⁸⁾ Quae praeterea in vulgata versione leguntur hoc loco, declarationis gratia, ab interprete adjecta sunt — Ceterum constat, et ipsum S. P. et ab eo edoctos Patres in prima hebdomada meditationes etiam de Morte, de Judicio etc. addere consuevisse. *Addere*, inquam, sive ut vulgata loquitur, *adjicere*; intelligitur scilicet proponi debere haec argumenta de Morte etc. *post*, non *ante* quintum Exercitium supra positum. Id quod etiam ex Directorio manifestum est, cujus maxima nobis est et irrefragabilis auctoritas. Vid. Directorium, cap. XIV, n. 1, et XV, n. 4. — Spectandus vero in his semper triplex ille fructus, qui in colloquio tertii Exercitii (supra) postulandus describitur. Ac poenae quidem peccatorum ad *peccati cognitionem* ac *detestationem* generandam potissimum inserviunt; Mortis vero ac Judicii consideratio tum ad

Primum Exercitium fiet media nocte; secundum statim ac [quis] mane surrexerit; tertium ante vel post Missam, in summa fiat [omnino] *ante prandium*; ²⁹⁾ quartum hora Vesperarum; quintum una hora ante coenam. Hanc horarum repetitionem [iterationem, alternationem], *plus minusve* semper intelligo [servandam] in omnibus quatuor hebdomadis, in quantum aetas, dispositio et complexio juvat eum, qui exercetur, ad facienda quinque Exercitia *vel pauciora*.

ADDITIONES

*ad melius facienda Exercitia et ad melius inven-
dum id, quod desiderat [qui exercetur].*³⁰⁾

Prima Additio est, post cubitum, quando *jamjam dormire volo*, per spatium unius Ave

peccati detestationem tum praesertim ad *ordinandam recte vitam* et ad *mundum cognoscendum* et *abhorrendum* efficacissima est. — Optandum vero, ut quae superaddentur Meditationes, ad unam aliquam ex tribus a S. P. propositis formis redigantur.

²⁹⁾ *Ante prandium*. — Ita habet etiam antiquissima versio *ms.*; et hoc sensu verbum hispanicum *comer*, quod est in autographo, usurpari solet.

³⁰⁾ Additiones istae, dici non potest, quanti momenti sint, non modo tempore Exercitiorum, sed omni tempore,

Maria cogitare de hora, qua surgere debeo, *et ad quid*, resumendo Exercitium, quod mihi faciendum est.

Secunda, quando expergiscar,³¹⁾ non dando locum his vel illis cogitationibus, statim advertere [animum] ad id, quod sum contemplaturus in primo Exercitio mediae noctis, trahendo [excitando] me ad confusionem³²⁾ *de tam multis meis peccatis*, proponendo [mihi] exempla; veluti si *eques*³³⁾ aliquis consisteret coram Rege suo et *universa* ejus curia pudore affectus et confusus, quod graviter offenderit eum, a quo primum multa dona et multos

si bene ac fructuose cupimus meditari et in via Domini progredi. Quare documenta ista reddere nobis usu quotidiano familiaria necesse est. Juvat porro Exercitiorum tempus, ut eorum habitum acquiramus tota deinceps vita servandum.

³¹⁾ *Expurgiscar.* — Ex hisp. intellige *quandocumque et quotiescumque expurgisci contingat*, interrupto scilicet somno, etiamsi tempus surgendi ad meditandum nondum advenerit.

³²⁾ *Ad confusionem.* — Omnino juxta scopum primi Exercitii de peccatis. Vid. n. 4. supra.

³³⁾ *Eques:* hisp. *caballero*, ital. *cavaliere*, gall. *chevalier*, quae vox *militem* quidem significat, sed non tam gregarium, quam *nobilem*, sponte sua militantem, in quo major sensus ut honoris et aemulationis ita et confusionis ac pudoris.

favores acceperat. Item in secundo Exercitio, reputando me magnum peccatorem³⁴⁾ et catenis vinctum, scilicet quod eam veluti ligatus catenis, compariturus coram summo Iudice aeterno, proponendo [mihi] in exemplum quomodo [rei] *carceribus* detenti et catenis vincti *jam morte*

---

³⁴⁾ *Magnum peccatorem.* — Ad hunc affectum, qui in secundo Exercitio quaeritur concipiendum, valde necessarium est, ut quisque de totius vitae suae peccatis ita cogitet, ac si nihil adhuc fecisset ad ea expianda. Quia, licet ea fortasse per poenitentiam deleta jam sint, fortasse, inquam, id enim certo scire non possumus, hic tamen nos ipsos considerare debemus, quales ipsi per culpas nostras nos fecimus, non quales fortasse nunc sumus per gratiam Dei. Hoc enim ex misericordia Dei est, illud vero totum est nostrum: et quid nostrum sit quidque simul ex nobis, in hoc Exercitio meditandum nobis proponitur. Valet autem plurimum haec consideratio, etiamsi quis nonnisi venialium peccatorum sibi conscius esset per totam vitam. Constat enim vel unicum veniale peccatum deliberato animo commissum ejusmodi esse, ob quod justissime Deus sese animae subtraheret; quae sibi relictæ quo non praeceps prorueret? — Quid vero sentire par est eum, qui mortalia a se commissa recordetur! — Si vel semel a recta via defleximus, quo non perventuri eramus, Domine, nisi *in viam tuam reducti dextera fuissetus!* — *Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo, et glorificabo Nomen tuum in aeternum: quia misericordia tua magna est super me; et eruisti animam meam ex inferno inferiori* (Ps. LXXXV).

digni compareant coram suo iudice temporali: et inter has cogitationes vestibus me induere vel inter alias [cogitationes] juxta subjectam materiam.

Tertia, uno vel duobus passibus ante locum, in quo contemplaturus sum vel meditaturus, *stabo* spatio unius Pater noster elevata sursum mente considerans, *quomodo Deus Dominus noster me respiciat*,³⁵⁾ et facere [oportebit] actum reverentiae seu humiliationis.

Quarta, intrare in contemplationem, modo genuflexus, modo prostratus in terram, modo supinus, modo sedens, modo stans, intendendo semper ad quaerendum id quod volo. [Qua in re] duo advertemus: primum est, si invenio id quod volo genuflexus, non pergam ultra [alium situm tentando]; et si prostratus, simi-

---

³⁵⁾ Hic docemur actum *praesentiae Dei* omni orationi et meditationi praemittendum. In quo quidem non est, quod phantasia laboret, sed simplici actu *fidei* Dominum Deum nobis *praesentem* nosque et, quid agamus, *spectantem* apprehendamus et tantisper consideremus. In qua consideratione Majestas divina *reverentiam*, Bonitas et Misericordia *fiduciam* excitet necesse est; qui duo affectus, ut sunt optima ad orationem praeparatio, ita eandem porro comitentur et quodammodo informant optandum et curandum est. DEUS . . . : ME *respicit*? Quis DEUS? Quis EGO?

liter, etc.; secundum, in puncto, in quo invenero id quod volo, ibi quiescam, sine anxietate progrediendi ulterius [ad aliud punctum], donec mihi satisfaciam.

Quinta, post finitum Exercitium per quartam horae partem sive sedens, sive deambulans, dispiciam, quomodo mihi successerit in contemplatione seu meditatione; et si male, dispiciam causam, unde [hoc] procedat, et ita *inspecta* [causa] dolebo, ut me emendem in posterum; et si bene, gratias agam Deo Domino nostro, et altera vice eodem modo faciam.

Sexta, *nolle cogitare* de rebus jucundis ac laetis, ut de Gloria [Paradisi], Resurrectione etc.; quia ad sentiendam poenam, dolorem et [ad] lachrymas de peccatis nostris impedit quaevis consideratio gaudii et laetitiae: sed *tenere ante me* [in hoc insistere] *velle me dolere et sentire poenam*, trahendo [revocando] potius in memoriam Mortem et Judicium [et similia].

Septima, privare me omni [lucis] claritate ad eundem effectum, claudendo fenestras et januas tempore, quo fuero in cubiculo, nisi foret ad *recitandum* [officium divinum vel preces], ad legendum et cibum sumendum.

Octava, non ridere nec dicere quidquam, quod risum provocet.

Nona, refrenare oculos, [ne quem respiciam] nisi in excipiendo vel dimittendo eo, *cum quo locutus fuero* [vel loquendum mihi fuerit].

Decima Additio est poenitentia, quae dividitur in internam et externam: interna est dolere de peccatis suis cum firmo proposito non committendi eadem, nec alia quaecumque; externa seu fructus prioris est castigatio de peccatis commissis, et [haec] praecipue assumitur tribus modis.

Primus est circa victum: scilicet quando tollimus [subtrahimus] superflua, non est poenitentia sed temperantia; poenitentia est, quando de convenienti subtrahimus, et quo *plus atque plus* [subtrahimus], eo *major et melior* [est poenitentia], dummodo non corrumpatur [vitietur] subjectum [s. natura], nec sequatur infirmitas notabilis.

Secundus circa modum somni: et [hic] similiter non est poenitentia tollere superflua rerum delicatarum seu mollium, sed est poenitentia, quando in modo [somnia capiendi] subtrahitur de convenienti, et quo *plus atque plus* [subtrahitur], eo *melius*. dummodo non corrumpatur subjectum, nec sequatur infirmitas notabilis. Neque etiam subtrahatur de somno convenienti, nisi forte [quis] habeat consue-

tudinem vitiosam dormiendi nimium, ut perveniat ad medium [s. ad moderatam somni mensuram].

Tertius, castigare carnem, scilicet inferendo illi dolorem sensibilem, qui infligitur portando cilicia vel funes vel vectes ferreos *super carnes*, flagellando seipsum vel vulnerando, et aliis asperitatum modis. Quod videtur *commodius ac securius* poenitentiae [genus, illud] est, ut dolor sit sensibilis in carnibus, et non penetret in ossa, *ita ut inferat dolorem, et non infirmitatem*. Quapropter videtur esse convenientius flagellare se funibus minutis, qui inferunt dolorem exterius, *quam alio modo*, qui producat interius infirmitatem notabilem.

Primum notandum est, quod poenitentiae externae praecipue³⁶⁾ fiunt ad tres effectus

---

³⁶⁾ *Praecipue*. — Possunt enim et alii fructus seu effectus intendi; sed hi tres praecipui sunt, et alii particulares ad unum ex his tribus facile possunt revocari. — Omnes *partes inferiores* — est enim corporis castigatio utilis ad *omnium* cujuscumque generis passionum representationem. — *Magis subjectae* — nam plena subjectio vix ac ne vix quidem speranda communiter in hac mortali vita — Ceterum triplex hic externae poenitentiae fructus ejusmodi est, ut ex eo pateat, hominem profectui suo deditum nullo non tempore aliquid poenitentiae exercere debere; cum tres illae necessitates vel omnes semper nos

[obtinendos]: primo, ad satisfactionem de peccatis praeteritis; secundo, ad vincendum se ipsum, scilicet ut sensualitas obediat rationi, et *omnes* partes inferiores sint magis subjectae superioribus; tertio, ad quaerendam et invenientiam aliquam gratiam seu donum, quod homo vult ac desiderat [obtineri a Domino]; ut si desiderat habere internam contritionem de suis peccatis vel flere multum de illis vel de poenis ac doloribus, quos Christus Dominus noster sustinebat in Passione sua, vel ad [obtinendam] solutionem alicujus dubitationis, in qua homo versetur.

Secundum notandum est, quod prima et secunda Additio fieri debeant pro Exercitiis mediae noctis et sub auroram, et non pro iis, quae fient aliis temporibus; et quarta Additio nunquam fiet *in Ecclesia coram aliis* sed tantum *in occulto ut domi etc.*

Tertium [notandum est], quando ille, qui

---

urgeant, vel aliqua certe ex illis nunquam non adsit. Est itaque hujus doctrinae usus non Exercitiorum tempore tantum, sed in omnem vitam; id quod et de aliis plerisque libri hujus documentis aut praeceptis aestimandum est. Errant enimvero qui putent harum Additionum ceterorumque, quae in libro traduntur, usum ad solum tempus Exercitiorum pertinere.

se exercet, *nondum* invenit id quod desiderat, ut lachrymas, consolationes etc., *saepe* prodest mutationem facere in victu, in somno et in aliis modis agendi poenitentiam, ita ut nos mutemus, faciendo per duos vel tres dies poenitentiam, et per alios duos vel tres non, quia aliquibus convenit facere plus poenitentiae, et aliis minus; et etiam quia saepe omittimus facere poenitentiam ob amorem sensualem et ob iudicium erroneum [erronee judicando], quod subjectum humanum non poterit sustinere [eam] absque notabili infirmitate; et aliquando e contrario facimus nimium [poenitentiae], putando quod corpus possit sustinere: et cum Deus Dominus noster infinities melius cognoscat nostram naturam, saepe in huiusmodi mutationibus dat unicuique sentire, quid ipsi conveniat.

Quartum, Examen particulare fiat ad tollendos *defectus* et negligentias circa Exercitia et Additiones; et ita in secunda, tertia et quarta hebdomada.

[SECUNDA HEBDOMADA.]

Vocatio Regis temporalis, [quae] juvat ad contemplandam vitam Regis aeternalis. ¹⁾

Oratio praeparatoria sit consueta.

Primum praeambulum est compositio, videndo locum. Erit hic videre visu imaginationis synagogas, oppida et castella, per quae Christus Dominus noster praedicabat.

Secundum, poscere gratiam quam volo [cupio]. Erit hic, petere gratiam a Domino nostro, ut ne sim surdus ad ejus vocationem, sed promptus ac diligens ad explendam ejus sanctissimam voluntatem.

---

¹⁾ Titulus ejusmodi est, ut indicet sequentem contemplationem esse *praeparationis* loco ad contemplandam Christi *vitam*, quae argumentum est secundae ac tertiae hebdomadae. — Notandum etiam, hoc loco non haberi in autographo inscriptionem: *Secunda hebdomada*. Infra vero vide titulum de Incarnatione, ubi dicitur: *Primus dies* etc.

Primum punctum est, proponere mihi ob oculos ²⁾ Regem *quemdam* humanum ab ipso Deo Domino nostro electum, cui reverentiam exhibent et *obediunt* omnes Principes et omnes homines Christiani.

Secundum, attendere quomodo iste Rex loquatur ad omnes suos dicens: Mea voluntas est subjicere universam terram infidelium; proinde, qui voluerit mecum venire, debet *con-*

---

²⁾ *Regem quemdam humanum ab ipso Domino nostro electum.* — Ut haec similitudo viam apte sternat ad contemplationem Regis Christi, summi momenti est, Regem hunc, humanum licet, considerare tamen omnino *divinitus* electum, — ut expresse monet S. P.; itemque, quod S. P. quidem non exprimit, sed intelligendum relinquit, juvabit cogitare Regem *divinitus* expeditionem illam suam parare, *divinitus* etiam certum esse de victoria obtinenda, et ita quidem obtinenda, ut etiam inter annonae inopiam, inter itinerum ac praeliorum aerumnas, labores, pericula et inter ipsa etiam vulnera, ita *divinitus* serventur omnes sui, ut ne unus quidem vitam amittat; quo vere *omnes*, quotquot ipsum sequuntur, *victoriae* participes fiant, prout in secundo puncto promittitur. Cum vero, etiam absque hujusmodi certitudine de victoria, vel sola spes dubia incredibiliter excitare militum animos soleat; quem, quaeso, sensum in nobis excitare debent omnia illa, quae diximus, in humanis quidem nova et inaudita, quaeque nonnis per miraculum fieri posse intelligimus, at quae in Rege Christo sequendo ita se habent omnino et cumulatissime?

tentus esse cibo, quo ego [utar], itemque potu et vestitu etc. Similiter debet laborare ut ego *interdiu*, et vigilare *noctu*, etc. ut *ita* dein particeps *mecum* fiat victoriae, sicut fuerit laborum.

Tertium, considerare quid debeant respondere boni subditi Regi *tam* liberali ac *tam* humano; et per consequens, si quis non acceptaret petitionem *talis* Regis, quantopere dignus esset qui vituperaretur ab universo mundo et perversus [ignavus] haberetur eques³⁾ [s. miles]:

Secunda pars hujus Exercitii consistit in⁴⁾ *applicando* supradictum exemplum Regis *temporalis* ad Christum Dominum *nostrum* secundum dicta illa tria puncta.

³⁾ *Eques (miles)*. — In autographo: *caballero*. Non tam de gregario milite sermo est, quam de nobili, qui militiam sequatur; id quod ad majorem honoris et aemulationis sensum valet plurimum. Vide not. in Additionibus I. hebdomadae, Addit. 2, n. 33.

⁴⁾ *Applicando . . . exemplum Regis temporalis*. — Applicatio haec studiose facienda per omnes partes suas conferendo Regem cum Rege, expeditionem cum expeditione, hostes cum hostibus, labores cum laboribus, praelia cum praeliis, victoriam cum victoria, triumphum cum triumpho. Et vero hic omnia tanto majora, quanto divina humanis, aeterna temporalibus praestant: discrimen scilicet infinitum.

Et quantum ad primum punctum, si talem vocationem Regis *temporalis* ad suos subditos *consideramus* [s. consideratione, attentione dignam existimamus], quanto magis res est digna *consideratione*, *videre* Christum *Dominum nostrum*, Regem aeternum, et *coram illo* universum mundum, *quem* ille [totum] et *unumquemque* [hominum] *in particulari* vocat et dicit: Mea voluntas est subicere totum mundum et omnes hostes, et sic intrare in gloriam Patris mei; proinde qui voluerit venire mecum, debet mecum laborare, *ut sequens me in poena* [in laboribus] *etiam sequatur me in gloria*.

Secundum, considerare quod omnes, qui habuerint iudicium et rationem [sanam], offerent se totos ad laborem.

Tertium, ii qui *magis affici*⁵⁾ [majori

⁵⁾ *Ii qui magis affici* etc. — Hic, velim, singula verba diligenter ponderentur, ut sensus S. P. N., qui in vulgata versione minus clare elucet, ex autographo plenius intelligatur.

Totum se offerre Christo est omnium illorum, qui *modo sint sanae mentis*, ut in secundo puncto dictum est. In hoc vero puncto tertio de iis agitur, qui *velint majori affectu* Christum sequi et *insignes esse* (hisp. *se señalar*, ital. *segnalarsi*, gall. *se signaler*), eminere, excellere in Christi Domini ac Regis servitio. Horum itaque erit, offerre se ad plura et maiora, quam ea, quae Christi

affectu esse] *volent* [erga Christum Regem] et *insignes se exhibere* in omni servitio sui *Regis*

servitium necessario ab omnibus, *qui modo sint sanae mentis*, requirit. Porro ad haec plura, maiora, praeclariora offerenda ii, *qui volent*, se disponent *agendo contra suam propriam sensualitatem et contra suum amorem carnalem et mundanum*. Scilicet non solum pugnando contra *rebellionem carnis, sensuum amorisque proprii et mundani* (nam contra *rebellionem* hanc pugnare omnibus Christum sequentibus, omnibus, *qui modo sint sanae mentis*, necessario commune est), sed *agendo contra*, impugnando sensualitatis et amoris proprii ac mundani inclinationes etiam in rebus alioqui licitis, etiam ubi nulla *rebellio* appareat, atque adeo ex supererogatione. Ubi notatu dignum est, *agere contra* multo plus significare, quam *resistere*. *Resistendo* enim solummodo nos ipsos ab hostium impetu defendimus; *agendo contra*, hostes ipsi impetimus, ut eorum frangamus vires; nec saluti solum et incolumitati nostrae consulimus, sed etiam securitatem, quantum fieri potest, adipiscimur, hoste debilitato et fracto, ne porro insurgere audeat.

Aliquid in hoc tertio puncto proponitur, quod in similitudine Regis terreni expressum a S. P. non fuit, sed relictum considerationi ipsius meditantis, in illis verbis generalibus: *quid debeant respondere boni subditi*. Et quidem proprie loquendo in hac secunda Exercitii parte, seu applicatione similitudinis, primum punctum jam respondet primo simul et secundo puncto similitudinis de Rege terreno; tertio vero puncto similitudinis respondet punctum secundum hujus applicationis ad Christum. Hoc igitur tertium applicationis punctum aliquid superaddit, nempe

aeterni ac Domini universalis, non solum

praeclariora munera offerenda, non quidem ab omnibus, sed ab iis, qui communi servitio non contenti insignes esse velint in Regis sui sequela.

Et in parabola quidem Regis terreni *praeclariora* hujusmodi *munera* forent v. g. si quis non modo vocanti ad expeditionem illam bellicam obtemperaret, Regem sequeretur: sed et familiam suam omnem et omnes facultates suas et opes in illius expeditionis subsidium offerret, et ipse quovis gradu et officio laboriosissimo ac periculosissimo contentus militaret, immo vero laboriosissima quaeque ac periculosissima unice expeteret: tantum ut *tali* Regi se probaret et victoriae, quae *certa* in hac parabola supponitur, copiosiore partem consequeretur. Quae quidem omnia meditantis considerationi merito relictæ sunt; quod ex hypothese *talis* Regis, *talibus conditionibus* vocantis, sponte sua nemo *bonus subditus* non ita se affectum sentiret.

Jam vero in applicatione, id est, in sequela Christi Regis nostri, *praeclariora munera* sunt ea, quae in colloquio offeruntur, quae ut serio offerantur et ex animo, necessaria est mortificatio absoluta sensualitatis et amoris proprii ac mundani; idque non solum in iis, in quibus *rebellio* carnis, sensuum, amoris proprii ac mundani cerneretur; in his enim sese mortificare commune est omnibus, qui *modo sint sanæ mentis*; sed etiam in iis, in quibus per se *rebellio* nulla foret, id est, in rebus alioqui licitis. — Atque hæc est illa *major sui abnegatio et continua in rebus omnibus mortificatio*, quam *quaerere in Domino* admonemur (Summarii Reg. 12), ut *ad pretiosum illum in vita spiritali gradum* (Reg. 11) perveniamus, ad

offerent se totos ad laborem, sed etiam *agendo*

quem in colloquio hujus contemplationis provocamur, *si velimus* in Christi servitio ac sequela *insignes esse*.

Ex dictis patet, quantum haec contemplatio de Regno Christi, quae veluti alterum est Exercitiorum spiritualium Fundamentum, quantum, inquam, haec superaddat ad ea, quae ex primo et universali Fundamento consequuntur. Ibi enim terminus, in quo sistitur, est *indifferentia* ad quaevis, sive grata naturae sive ingrata. Hic autem est major inclinatio ad omnia, quae naturae contraria sint. Et vero, cui datum fuerit *didicisse Christum*, ut loquitur Apostolus, is facile sentiet, quodammodo nefas esse sibi in sola indifferentia illa consistere. Videns enim regem suum *paupertatem* elegerisse et *contemptum*, quomodo solum indifferens erit ad *divitias* et *honores*, et non potius ad contraria omnino, tanti Regis imitandi studio, rapi se desiderio sentiet? Erit itaque illa indifferentia eorum, *qui saltem sanae mentis sint*, erit hominis cujusque ratione utentis ac sana se ratione gubernantis: at haec majora sectatorum Christi sunt, eorum saltem, qui in hujus Regis sequela ac servitio *insignes esse velint*.

Ceterum *velle* ita *insignes esse* in sequela ac servitio Christi Regis, quorumnam, quaeso, erit, si nostrum non est, Patres ac Fratres charissimi? Utinam haec intelligamus neque intelligamus tantum, sed et serio et strenue et constanter tales esse contendamus! Ita quidem certe Patres nostri. — Atque hic est proprius hujus contemplationis scopus, ut ad Regnum hoc Christi in nobis ipsis constituendum per verum desiderium sequendi ipsum excitemur.

contra suam propriam sensualitatem ⁶⁾ et *contra* suum amorem carnalem et mundanum,

⁶⁾ *Sensualitatem etc.* — Cum *hostes*, quos omnes subicere se velle Rex noster ait in primo puncto, sint noti illi tres: *daemon*, *caro* et *mundus*, quid est, quod tandem pugna reducatur adversus *sensualitatem* et *amorem carnalem* et *mundanum*, quae omnia in nobis ipsis sunt: de daemone, de mundo ne mentio quidem fiat? — Scilicet ut *Regnum Dei intra nos*, ita inimicus praecipuus *intra nos* est, qui si debellatus, si domitus fuerit, nec *daemon* nec *mundus* magnopere nocere poterunt.

Porro *sensualitatem* intelligo *sensuum* oblectamenta et libertatem etiam non prohibitam oculorum, aurium, gustus, odoratus, tactus, — linguae etiam: — *amorem carnalem* intelligo amorem *commodorum corporis* generatim, item *sanitatis* et *vitae* amorem, — amorem etiam *parentum*, *amicorum* et aliorum, non pure spiritualement, quamvis non illicitum; *amorem mundanum* intelligo rerum, quae *mundus amat*, scilicet divitiarum, honorum, vanae gloriae, pomparum etc. — Posset etiam *sensualitas* intelligi in primis de omnibus generatim, quae *sensui* naturae, sive *externae* sive *internae* blandiuntur, cujus dein *sensualitatis* partes censeantur *amor carnalis*, qui sensus externos et corporis commoda respiciat, et *amor mundanus*, qui vanitati et superbiae serviat. — Contra hosce *hostes internos* agere, etiam in iis, in quibus peccatum non cernatur, proprium est eorum, qui erga Christum Regem magis affecti insignes esse volunt in ejus sequela.

Ceterum nisi in *licitis* domemus istos inimicos, ipsi nos in *illicita* facile pertrahent accedentibus etiam *daemone* et *mundo*, primum *fraude* deinde etiam *aperta vi*.

oblaciones facient majoris aestimationis et majoris momenti *dicentes*:

O aeterne Domine rerum omnium, ego *facio meam oblationem* cum tuo favore et auxilio coram infinita Bonitate tua et in conspectu gloriosae Matris tuae et omnium *Sanctorum et Sanctarum* Curiae coelestis, [attestans] quod ego volo et desidero, et mea [haec] est determinatio deliberata, ⁷⁾ dummodo

⁷⁾ *Dummodo etc.* — Ista conditio: *dummodo etc.*, ut et infra: *si etc.*, eo pertinet, ut intelligatur, exprimi in hoc colloquio solam voluntatis promptitudinem, solum *desiderium*; est enim *oblatio* sui, qua quidem homo non solum se resignat ad omnia dura perferenda cum Christo, sed actu perferre illa omnia *desiderat*. Ultra tamen *desiderium* et hoc conditionatum non pergit; quia nondum censetur cognovisse statum vitae, ad quem Deus ipsum vocare dignetur. — In iis vero, qui statum habent in Religione, in Societate, conditio hic apposita locum non habet, nisi in quantum pertinet ad dura illa *actu* perferenda, in quo semper vel a divinae Providentiae dispositione vel ab alia voluntatis Ejusdem manifestatione pendere unumquemque necesse est; unde etiam dicitur: *in ferendis, non in quaerendis*. *Desiderium* vero, in nobis quidem Religiosis Societatis, esse decet absolutum et ardens, id quod vocatio nostra, status noster a nobis omnino postulat, cum sine eo vix ac ne vix quidem *serio* Christum sequi censendi simus ex mente S. P. N. (Const. Ex. Gen. c. 4 n. 44; Reg. Summ. 11.): *Qui serio, inquit, Christum sequuntur, amant et ardentem exoptant*

sit majus servitium tuum et [major] laus tua, imitari te in ferendis omnibus injuriis *et omni vituperio et omni paupertate tam actuali quam spirituali*, si Majestas tua sanctissima voluerit me eligere ac recipere ad talem vitam et statum.

Hoc Exercitium fiet bis in die; scilicet mane, cum [quis] surrexerit, et hora una ante prandium vel coenam.⁸⁾

Pro secunda hebdomada et ita deinceps, *valde prodest legere subinde [aliquid] ex libris de Imitatione Christi vel Evangeliorum*⁹⁾ et *Vitarum Sanctorum*.

etc., quasi eos dicat nonnisi fide sive, ut aiunt, *pro forma* Christum sequi in hac nostra vocatione, qui sanctum hoc desiderium non foveant. Addit tamen S. P. pro illa discretionem, quae illi maxime propria est, quod si quis *propter humanam nostram debilitatem ac miseriam hujusmodi tam inflammata desideria non sentiat*, debere eum certe *optare ea animo concipere*. (Const. Ex. Gen. c. 4 n. 45.) Et huc referri solet illud Davidicum: CONCUPIVIT anima mea DESIDERARE justificationes tuas. (Ps. CXVIII.)

⁸⁾ Haec nota S. P. etiam indicat Contemplationem hanc die intermedio inter primam et secundam Hebdomadam esse faciendam, extra seriem secundae Hebdomadae, cujus scilicet non tam pars est censenda quam Fundamentum.

⁹⁾ *Ex libris de Imitatione Christi vel Evangeliorum.*
— Notandum, primo loco poni lectionem aliquam ex

PRIMA DIES
ET PRIMA CONTEMPLATIO

*est de Incarnatione et continet in se orationem
praeparatoriam, tria praeambula et tria puncta
et unum colloquium.*

Solita oratio praeparatoria.

Primum praeambulum est, adducere [in mentem] historiam ejus rei, quam contemplari debeo, quae hic est: quomodo tres divinae Personae speculabantur totam planitiem vel ambitum totius mundi plenum hominibus; et quomodo *videndo*, quod omnes descendebant ad Infernum, decernitur [a sanctissima Trinitate] in sua aeternitate, ut secunda Persona homo fiat ad salvandum genus humanum: atque ita, ubi venit plenitudo temporum, mittendo Angelum S. Gabrielem ad Dominam

---

libris de Imitatione Christi; haec enim planior, facilior, neque talis, quae mentem avertere a praecipuo contemplationum argumento possit, sed potius ad practicas conclusiones inter meditandum conceptas magis confirmandas aptissima est. *Tò*, etc., quod additur in versione vulgata, abest in autographo, nec enim pro lubitu variandi sunt libri, etiam pii, inter Exercitia legendi.

nostram. ¹⁰⁾ Infra [inter Mysteria Vitae Jesu Christi Domini nostri].

¹⁰⁾ Cum S. P. pro hoc Exercitio remittat hoc loco ad ea puncta, quae habentur infra, scil. in serie Mysteriorum Vitae J. C. D. N., quaeri potest, cur ergo ponat mox, et in hoc ipso Exercitio et in sequenti de Nativitate, tria illa puncta, quorum primum *personas*, secundum earum *verba*, tertium *actiones* contemplandas docet? Huic quaestioni respondet Directorium cap. XIX. §§ 5 et 6, ac modum tradit, quo vel rudis quisque, modo bonae voluntatis sit, vitam J. C. meditari facilitate maxima nec minore fructu poterit. »Quod in meditatione, inquit, Incarnationis et Nativitatis dicitur de contemplandis personis et earum verbis et operibus, intelligi debet referendo ad illam, quam diximus, distributionem, quae in fine libri ponitur, nempe cogitando haec in singulis punctis, ut occurrunt ordine suo; non autem quod necessarium sit omnes prius personas totius mysterii, deinde omnia verba ejusdem ac demum opera separatim meditari; hoc enim praesertim in quibusdam meditationibus pareret confusionem. Quare hoc tantum voluit B. P. Ignatius regulam dare in singulis punctis, quo meditantis intentio ferri debeat: primum quidem in ipsas personas, quae in illo puncto occurrant, tum ad verba, si prius verba, vel ad facta, si prius occurrant facta. Et ita absoluto uno puncto transeat ad aliud eundem ordinem in eo servando.« Et addit § 7: »Ceterum etsi hic tantum mentio fit de his tribus, non tamen prohibetur, quin possint etiam addi alia puncta, ut v. g. cogitationes et affectus personarum interiores, tum etiam virtutes et praeterea modus et finis mysteriorum, quae occurrunt, causa item

Secundum, compositio videndo locum. Hic erit videre magnam capacitatem et ambitum mundi, ubi habitant tam multae *ac tam* diversae gentes. Similiter deinceps [videre] in particulari domum et cubicula Dominae nostrae, in civitate Nazareth in provincia Galilaeae.

Tertium, petere id quod volo. Erit hic petere cognitionem intimam Domini, *qui* pro me factus est homo; ut magis ipsum amem, eumque 'magis' sequar.¹¹⁾

Convenit hic notare, quod eadem haec oratio praeparatoria sine mutatione, ut dictum est in principio, et eadem tria praecambula facienda sint in hac hebdomada et in ceteris

et effectus, tempus et reliquae circumstantiae, ut fecundior sit meditatio, et major ejus fructus. Ergo quae S. P. mox subjicit puncta, personarum, verborum et operum, non tam *ordinem* in meditatione servandum exprimunt quam *materiam*, circa quam versari meditatio debet.

¹¹⁾ Notandum diligenter, quae sit *duplex gratia*, quam in hoc tertio praecambulo postulare docemur. Est enim haec eadem petitio praescripta pro omnibus mysteriis secundae hujus hebdomadae, scilicet, ut intime *cognoscamus* Dominum Jesum et magis ipsum *amemus* et *imitemur*. *Cognitio* enim *intima* *Jesu Christi* *et* *ipsiusque amor et imitatio* proprius est totius hebdomadae scopus isque fructus in omnibus his mysteriis quaerendus.

subsequentibus, mutando formam praecambulorum, juxta subjectam materiam.

Primum punctum est, videre personas, unas et alteras successive, et primo eas [quae sunt] super faciem terrae *in tanta diversitate*, ¹²⁾

¹²⁾ *In tanta diversitate*. — Nemo hanc tantae varietatis enumerationem otiose positam a S. P. N. existimet, aut imaginationi solum juvandae inservire; sed, ut in tam diversis hominum generibus, *alborum, nigrorum etc.*, unam eandemque humanam naturam contemplantes et omnes ad eundem finem creatos, et Filium Dei pro omnibus hominem factum etc., zelo etiam nos *universali* accendamus ad juvandos sine discrimine omnes. — In *pacis* item ac *belli*, in *risu* et *fletu* etc. commemoratione humanae vitae vicissitudines et pravorum affectuum amaros fructus et peccati tristissimos in humano genere effectus, mortalium denique miseras oculis veluti objectas conspiciamus; ut quanta fuerit quamque necessaria piissimi Redemptoris misericordia, magis intime sentiamus. Fusius a S. P. in his punctis hominum, quales forent sine Redemptionis beneficio qualesque etiam nunc per summam pravitatem nimis heu! multi sunt, *personae, verba, opera*, contemplanda proponuntur, ut ex mali magnitudine Redemptionis beneficium magis eluceat, ejus augeatur aestimatio, et animus ad amorem Redemptoris magis magisque exardescat. Quae quidem consideratio pravitatis ac miseriae generis humani nisi a S. P. hoc loco tanque enucleate poneretur, eam ex punctis in fine libelli positis pauci fortasse vel vix paucissimi eruisent. Pertinebit autem certe haec consideratio ad primum punctum Mysteriorum; prout in fine libri

ita in vestibus [habitibus] ut in gestibus [et vultibus: homines]; alios albos et alios nigros;

proponitur, in quo dum Angelum a Deo missum contem-
plamur reflexione facta ad causam, cur mittatur, sponte
ad redemptionis beneficium, quod *mundo* seu humano
generi *tali* (cujus tales sunt *personae*, talia *verba*, talia
opera). confertur, mentem delabi pronum est; v. g.

Mundus — homines — »Omnes unius patris filii —
»patris nobilissimi quondam, sed qui ob praevaricationem
»suam gradu suo dejectus filios genuit omnes *degradatos*
»— heu quales! — Quid, si non fuisset concessus Re-
»demptor?

»Redemptio quidem jam inde ab exordio mundi pro-
»missa — nihilominus in hominibus brevi oblivio Dei; —
»poenae divinae — diluvii — ignis — oblivioni datae;
»— familia una electa, in qua divinae promissionis me-
»moria servaretur, ex hac populus electus; — at hic ipse
»*qualis* demum lapsu temporis! — Quin etiam nunc,
»post completum opus Redemptionis, *quales* homines!

»*Alii in bello* — furor, crudelitas; alii *in pace* —
»otium, luxus, libido, — mala ex saturitate panis; alii
»*plorantes*, — hi longe plurimi — at plerique sine me-
»rito et propter malitiam suam sine remedio; alii *identes*
»— vanis gaudiis vel etiam turpibus, libidinum, specta-
»culorum, chorearum, comessionum et ebrietatum — et
»horum omnium gaudiorum *extrema luctus occupat*; alii
»*nascentes* — in miseriis et fletu; alii *morientes* — in
»angustia et doloribus et desperatione; inter hos *viventes*
»medii inter utrosque, immemores *principii* sui et *finis*
»sui — toti in explendis cupiditatibus suis. — Tales ho-
»mines per universum mundum, caeci, insani, ruentes in

alios in pace et alios in bello; alios plorantes et alios ridentes; alios sanos et alios infirmos; alios nascentes et alios morientes, etc.

Secundo, videre et considerare tres Personas divinas veluti in suo solio regali *sive throno suae divinae Majestatis*, quomodo intuentur universam faciem et ambitum terrae et omnes gentes ¹³⁾ *in tanta caecitate*, et [vident] quomodo moriantur et descendant ad Infernum.

Tertio, videre Dominam nostram ¹⁴⁾ et

»interitum — et inter hos *ego* cum caecis caecus, insaniens cum insanientibus, — nisi misericordia Redemptoris!»

Ceterum ista consideratio de humani generis pravitate et miseria tantae est utilitatis, ut si vel tota hora hujus Exercitii in hoc solo puncto nobis effluat, nequam sit, cur operae hujus ac temporis nos poeniteat.

¹³⁾ *Omnes gentes*. — *Omnes* omnino et *singulos homines* in tanta caecitate viventes et ad infernum ruentes, *omnes* cernere dicitur Deus, — plane *omnes* et *singulos*. Quia considerantur hoc loco homines, quales essent qualesque futuri fuissent in vita et in morte et post mortem in aeternum, nisi Redemptor fuisset concessus. Adhuc enim genus humanum cernitur abstractione facta a beneficio Redemptionis.

¹⁴⁾ *Dominam nostram*. — Quae sola sine exemplo placuit Deo, ignota licet mundo et pauper et in paupere domo, in ignobili oppido ignobilis provinciae Galilaeae,

Angelum, ¹⁵⁾ qui illam salutat; et reflectere, ¹⁶⁾ ut fructum capiam ex tali aspectu.

inter populum mundo despectum commorans ac pauperi fabro desponsata. — Quam vero venerabilis nobis, quae sic salutatur ab Angelo, quam imo Deus omnipotens sic honorat! Quid unquam obsequii et honoris praestari potest Virgini a nobis mortalibus, quod huic tanto honori a Deo eidem impenso comparetur? — Ipsa quidem tantis laudibus suis auditis turbatur — (non legitur turbata fuisse, cum durius compellaretur). — Sed . . . *Ne timeas, Maria! Invenisti enim gratiam apud Deum.* O felix Maria!

¹⁵⁾ *Angelum* — qui princeps licet inter Angelorum millia nequaquam ducit indignam se neque invidiosam suae dignitati, legationem hanc ad Virginem, licet legationis finis exaltatio sit humanae non angelicae naturae.

¹⁶⁾ *Reflectere, ut fructum capiam.* — Reflexio haec, in qua aliqua practica conclusio formanda est, facienda semper ad singula puncta et ad singulas etiam puncti cujusque partes. *Fructus* autem multiplex esse potest et varius pro varietate *personae*, quae contemplatur, pro animi habitu, in quo ipsa *versatur*, puta consolationis vel desolationis, laetitiae vel tristitiae, devotionis vel ariditatis etc., denique pro cujusque animae *necessitate*. Nam sive purganda sit a vitiis, sive in virtutis exercitatione versetur, sive ad unionem cum Deo intimam adspiret, in omni mysterio *fructum* quaerere sibi *proprium* debet. Ac sane et peccati detestatio, malitiae propriae agnitio, compunctio, contritio etc.; et humilitas, patientia, obedientia, mansuetudo, mundi suique contemptus etc.; et Dei denique amor, sui in omnem Dei voluntatem resignatio, delectatio de Deo et in Deo, Ejus bonitatis ac sapientiae ceterorumque

Secundum punctum, audire quae loquuntur personae super faciem terrae, scilicet *quomodo* loquuntur inter se, *quomodo* jurant et blasphemant, etc.¹⁷⁾ Similiter [audire] quae dicunt Personae divinae, scilicet: *Faciamus redemptionem generis humani etc.*; et postea, quae loquuntur Angelus et Domina nostra; ac dein reflectere, ut fructum capiam ex earum [personarum omnium] verbis.

Tertium, postea considerare, *quae faciunt* personae super faciem terrae, scilicet [quomodo

attributorum admiratio etc. *fructus* sunt, qui ut ex quovis mysterio colligi possunt, ita ex his unicuique convenit eos sibi colligere, quibus praecipue indiget, ad quos etiam se a divina gratia impelli magis sentiet. Ita scilicet oratio et contemplatio *manna* est *omne delectamentum in se habens et omnis saporis suavitatem*. (Sap. 16.) Juvabit, si meditans seu contemplans, consideratis, quasi praesens adesset rei gestae, *personis* itemque *actionibus*, vel auditis *verbis*, quae dicuntur, ad se conversus quaerat ex se: *Ad haec quid tu? — Tu quis es? Quid dicis de te ipso?* Et ad has quaestiones ita respondeat coram Deo, ut non se palpet, sed agat secum vere, sincere, severe, ac si non de se sed de altero, cui optime cupiat secundum Deum, ageretur. — Ceterum nunquam praetermittendus est proprius meditationis seu contemplationis finis, pro quo in tertio praeambulo semper supplicamus.

¹⁷⁾ Quid homines loquantur, juverit videre inter alia in Ps. XI. itemque Ps. CXIX.

se invicem] feriunt, occidunt, *eunt* ad Infernum etc.;¹⁸⁾ item, *quae faciunt* Personae divinae, scilicet operantes *sanctissimam* Incarnationem etc.; et similiter, *quae faciunt Angelus et Domina nostra*, scilicet, Angelus agens suum officium Legati, et Domina nostra *humilians se*¹⁹⁾ et agens gratias divinae Majestati; et postea reflectere, ut aliquem fructum capiam ex *unaquaque* ex his rebus.

¹⁸⁾ *Amor proprius* dominans cum superbia *libidinem* et *crudelitatem* vitia facit esse communia et quasi characteristica hominis degradati, impellente etiam *inimico naturae humanae*, qui et in cultu sibi in idolis praestito duplex illud vitium consecrabat, pro illo odio, quo et animam hominis et corpus prosequitur. — *Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in studiis suis* (Ps. XIII.).

¹⁹⁾ *Humilians se*. — Sane verba Virginis: *Ecce ancilla Domini etc.*, ejusmodi sunt, ut non adeo gaudium de tanta dignitate, sed resignationem potius ad grave onus suscipiendum exprimere videantur. Et revera dignitas Matris Dei in hac quidem vita non aliquod ei privilegium, non exemptionem ab humanae vitae miseriis attulit, sed gravissimos potius labores et aerumnas. Has illa sine dubio prospexit omnesque una cum dignitate sponte acceptavit. Unde merito cum Ecclesia illis S. Augustini verbis B. Virginem compellamus: »O beata Maria, quis »tibi digne valeat jura gratiarum ac laudum praeconia »rependere, quae *singulari* tuo *assensu* mundo succurristi »perdito?»

In fine faciendum est colloquium ²⁰⁾ *cogitando quid loqui debeam* ad tres Personas divinas, *vel* ad Verbum aeternum incarnatum, *vel* ad Matrem [ejus] *et Dominam nostram*; petendo secundum id, quod [quis] in se senserit, [quae juvent] ad magis sequendum et imitandum Dominum nostrum, ita recens ²¹⁾ [nuper, modo] incarnatum; dicendo [in fine] *Pater noster*.

SECUNDA CONTEMPLATIO

est de Nativitate.

Solita oratio praeparatoria.

Primum praeambulum est historia; et erit

²⁰⁾ *Colloquium etc.* — Ut in hac tota contemplatione ex autographo observari potest simplicitas major, quam in versione vulgata, itemque series rerum contemplandarum magis distincta; ita in colloquio notatu dignissimum est, non haberi in autographo illa: *disquisitis studiose verbis, quibus . . . digne valeam compellare*. S. P. vult, ut in hoc colloquio cogitemus, *quid loqui debeamus*, non *quomodo* seu *quibus verbis*. De sensu enim et affectu, non de *verbis* agitur. Quod licet per se satis pateat, posset tamen modus, quo versio vulgata rem exprimit, alicui inutilem sollicitudinem ingerere.

²¹⁾ *Recens* (nuper, modo). — Nempe ita contemplandum est hoc mysterium et cetera omnia, ac si coram nobis agerentur. Meditandum scilicet non tanquam de re dadum *praeterita* sed tanquam de *praesenti*.

hic, quomodo a Nazareth egressi sunt Domina nostra novem *fere* mensibus gravida, ut pie meditari licet,²²⁾ insidens asinae, et Joseph et ancilla ducentes bovem, ut irent in Bethlehemi ad solvendum tributum, quod Caesar omnibus illis regionibus imposuerat. Infra [vide in Mysteriis Vitae Jesu Christi Domini nostri].

Secundum, compositio videndo locum. Erit hic *visu imaginationis videre viam a Nazareth ad Bethlehem*, considerando [ejus] longitudinem, latitudinem, et an plana sit talis via, vel an per valles aut clivos; item considerando locum sive speluncam nativitatis, quam amplius [sit locus], quam exiguus, quam *humilis*, quam *altus*, et quomodo erat paratus.

Tertium erit idem et eadem forma, quae fuit in praecedenti contemplatione.

Primum punctum est, videre personas, scilicet videre Dominam nostram et Joseph et ancillam

---

²²⁾ *Ut pie meditari licet.* — Haec verba apposita leguntur in hispano quidem exemplari post illa verba: *novem fere mensibus gravida*; in antiqua vero latina versione *ms.* habentur post illa: *cum bove*. Utrobique autem apposita sunt in margine propria S. P. Iguatii manu; et referuntur, ut patet, ad omnia hoc loco dicta, quae Evangelium non exprimit.

et Jesum infantem, *postquam natus fuerit*,²³⁾ *faciendo* [exhibendo]²⁴⁾ me pauperulum et servulum indignum, spectando illos, contemplando illos et serviendo illis in suis necessitatibus, ac si praesens adessem, cum omni possibili obsequio [s. humilitate, devotione] ac reverentia; ac dein reflectere in me ipsum ad capiendum aliquem fructum.

Secundum, *attendere*.²⁵⁾ *advertere* et *contemplari* ea, quae [personae] dicunt, et reflectendo in semetipsum fructum aliquem capere.

---

²³⁾ *Postquam natus fuerit*. — Ita magis proprie ex autographo: nam et in initio hujus contemplationis infans Jesus nondum censetur natus.

²⁴⁾ Vid. ad Fundamentum not. 5.

²⁵⁾ *Attendere, advertere et contemplari*. — Cum in primo puncto dicatur *videre* et in tertio *spectare et considerare*, cur in hoc secundo puncto, ubi *verba* consideranda esse monemur, non dicitur: *audire*, prout in contemplatione de Incarnatione? Fortasse, quia, cum in hoc mysterio nulla prorsus habeantur *verba* ex historia Evangelica, nonnisi *contemplando, advertendo et attendendo* cogitari probabiliter possunt. — Porro patet, in hoc puncto considerari merito posse, non solum quae personae *dicunt*, sed etiam quae *non dicunt*, ut: non querelas et murmurationes de tributo a Caesare imposito vel de injuria sibi in Bethlehem facta etc. Item *silentium* plerumque tum in via tum in ipso Nativitatis loco etc.

Tertium, spectare et considerare ea quae faciunt, ut est iter facere et laborare [ferre labores, aerumnas], *ut Dominus nascatur*²⁶⁾ in summa paupertate, et post tot labores, post famem, post sitim, post aestum et frigus, post

²⁶⁾ *Ut . . . nascatur.* — Textus hisp. sic habet: *para que sea nacido*; quod quidem significare etiam potest: *ad quid* seu *quare natus sit*. Et hunc sensum vulgata versio exprimit addita conjunctione *et*, quae in autographo non habetur. Nos vertimus *ut . . . nascatur* (litteraliter verteretur *natus sit*), tum quia sic habet antiqua versio *ms.*, qua S. P. usus est, tum quia sensui ex contextu magis videtur accommodatum. — Scilicet iter illud ex Nazareth in Bethlehem et labores Mariae et Joseph eo erant directi Deo sic disponente, *ut* Jesus nasceretur in summa paupertate ac tale daret initium vitae aerumnosissimae, in cruce tandem consummandae. Homines quidem passim itinera suscipiunt vel delectationis gratia, vel ut commodius habeant. Mariae et Joseph iter contra ad hoc dirigitur, ut Jesus incommodius et in majoribus egestatis aerumnis nascatur. — Quod habet vulgata versio: *causarum ob quas ita natus sit*, habet etiam illud incommodi, quod ad subtiliorem disquisitionem *causarum* invitare videatur, praeter S. P. mentem; cum praesertim in fine dicatur: *et haec omnia propter me*, quae est *causa* potissimum in contemplatione ponderanda ad fructum spirituales consequendum, affectum scilicet majoris amoris erga Christum cum imitationis desiderio, qui amor harum contemplationum scopus est: omissa subtili inquisitione *causarum*, quae ad theologicas speculationes magis pertinet.

injurias et contumelias ut [tandem] moriatur in cruce, et *omnia haec* propter me. Deinde reflectendo capere aliquem fructum spiritualem.

Finem imponere per colloquium, *ut in praecedenti contemplatione*,²⁷⁾ et *Pater noster*.

TERCIA CONTEMPLATIO

crit repetitio primi et secundi *Exercitii*.

Post orationem praeparatoriam et tria praecambula fiet repetitio *primi et secundi* Exercitii, notando semper aliquas partes magis praecipuas, in quibus senserit quis aliquam cognitionem, consolationem vel desolationem, faciendo similiter colloquium in fine et [recitando] *Pater noster*.

In hac repetitione et in omnibus sequentibus idem servabitur ordo procedendi, qui servabatur in repetitionibus primae hebdomadae mutando materiam et retinendo formam.

---

²⁷⁾ *Ut in praecedenti contemplatione.* — Ita ex autographo, et est monitum valde utile, ne forte vagemur extra proprium harum contemplationum finem, sed semper tendamus ad earum scopum proprium, *maiores* scilicet *amorem* et *imitationem* Christi Domini, qui etiam in tertio praecambulo seu praeludio tanquam proprius fructus semper postulatur.

QUARTA CONTEMPLATIO

erit repetitio primae et secundae eodem modo, quo facta est in supra dicta (praecedenti) repetitione.

QUINTA [CONTEMPLATIO]

erit trahere [applicare] quinque sensus super primam et secundam contemplationem.

Post orationem praeparatoriam et tria praambulata prodest, ²⁸⁾ ducere [applicare] quinque sensus imaginationis per [s. ad] primam et secundam contemplationem modo sequenti.

Primum punctum est, *videre* ²⁹⁾ personas

²⁸⁾ *Prodest.* — Quis dubitat, quin uberem fructum colligere potuisset, si cui coram adesse Mysteriis illis, cum agerentur, licuisset? — Ergo simile quid praestat ista applicatio sensuum viva fide et animo praesenti et vigili instituta.

²⁹⁾ *Videre* — minorem dicit intensionem, facilitatem proinde ac suavitatem majorem, quam *respicere*. Hoc enim potest inducere ad vim capiti inferendam, illud non item. Quod quidem eo magis notandum est, quod Exercitium applicationis sensuum ex mente S. Patris minorem contentionem requirat; quapropter illud etiam semper ultimo loco ponit, inter cujusvis diei exercitia faciendum *ante coenam*, quando scilicet Exercitantis animus exercitiis per diem factis jam fatigatior censeri potest ac debet. Itaque applicatio sensuum praecipue suaviter et absque contentione instituenda est.

visu imaginationis, meditando et contemplando in particulari circumstantias earum et capiendo *aliquem* fructum ex [hujusmodi] visione [aspectu].

Secundum, audire auditu ea, quae loquuntur vel loqui *possunt*, et reflectendo in se ipsum capere inde *aliquem* fructum.

Tertium, odorari et gustare³⁰⁾ olfactu et gustu *infinitam* suavitatem ac dulcedinem divinitatis, animae ejusque virtutum et ceterarum rerum juxta rationem personae, quam contemplamur, reflectendo in se ipsum et capiendo inde fructum.

Quartum, tangere³¹⁾ tactu, ut v. g. amplexari et osculari loca, ubi tales personae

³⁰⁾ *Odorari et gustare.* — Conjunguntur hi duo sensus, quorum alter altero propius quidem et immediatius afficit, uterque tamen unice ad *affectum* pertinet, delectationis scilicet et amoris spiritualis, vel contra horroris, aversionis, nauseae et odii; possunt enim hi sensus non ad sancta modo applicari, sed etiam ad contraria, ut si in praesenti materia ad *mundum* hominesque mundanos eorumque scelera et scelerum poenas admoveantur, foetoris scilicet et amaritudinis sensus percipiatur necesse est.

³¹⁾ *Tangere.* — Adverte, a S. Patre *loca* solum *tangenda*, non autem vestimenta, nedum personas commemorari; ad quas tamen seu amplexandas seu osculandas, si pia animae valde purae devotio impellat, memoria tenendum, quod sapienter monet Directorium, fieri id non debere nisi *cum omni reverentia et modestia ac*

vestigia ponunt, et sedent, *semper* procurando fructum inde capere.

Terminandum est [Exercitium] colloquio ut in prima et secunda contemplatione et recitando semel *Pater noster*.

Prima nota. Advertendum est pro *tota* hac hebdomada et ceteris sequentibus, quod solum debeo *legere* ³²⁾ *Mysterium* contemplationis, quam *immediate* facturum sum, ita ut pro tunc nullum legam *Mysterium*, quod illa die vel illa hora non facturum [contemplaturum] sim, *ne* consideratio unius *Mysterii* obturbet considerationi alterius.

Secunda. Primum *Exercitium* de *Incar- natione* fiet media nocte, secundum in aurora, tertium ad horam *Missae*, quartum ad *horam Vesperarum* et quintum ante horam coenandi:

timore. (Direct. c. XX. n. 1), — Juvat meminisse verborum Psalmistae: *Coram illo procident* — et . . . *terram lingent*.

³²⁾ *Solum debeo legere*. — Versio vulgata habet: *legere vel cogitare*, quod ultimum abest in autographo. Merito quidem. Et vero infra, in quarto ex Notandis, ubi *Additionis sextae* mutatio facienda praescribitur, non ita restringitur *cogitatio* *Exercitantis*. Praeterquam quod in variis actionibus per diem faciendis necessario alia etiam *Mysteria* identidem cogitanda sunt, ut in *Sacro*, in *Horarum* *canonicarum* recitatione, etc.

perdurando spatium unius horae in quovis ex his quinque Exercitiis; atque idem ordo servabitur in omnibus sequentibus.

Tertia. Advertendum est, quod, si qui facit Exercitia sit senex *vel debilis*, vel *etiamsi robustus* si ex prima hebdomada remanserit *aliquo modo debilis*, melius est, ut in hac secunda hebdomada *saltem* aliquoties non surgendo media nocte faciat primo mane *unam* contemplationem *et alteram*³³⁾ ad horam Missae *et alteram* ante prandium et super illas *unam* repetitionem ad horam Vesperarum et postea applicationem sensuum ante coenam.

Quarta. In hac secunda hebdomada in omnibus decem Additionibus, quae dictae sunt in prima hebdomada, mutari debent secunda, sexta, septima et ex parte decima.

In secunda erit [mutatio], statim ut excitatus fuero ponere mihi ob oculos contem-

---

³³⁾ *Et alteram — et alteram.* — Ita ex autographo patet, hoc loco S. P. intendere, ut omnino *quinque* Exercitia fiant, etiamsi media nocte non surgatur: id quod ab aliquibus in dubium vocari solet vulgati scilicet textus ambiguitate deceptis. Dico: *hoc loco*; nam aliud est, quod in *Notando* sub die secunda permittitur vel suadetur. pag. 139. Confer Annotationem S. P. in fine I. Hebdomadae ante 10 Additiones.

plationem, quam facturus sum, desiderando magis cognoscere Verbum aeternum incarnatum, *ut magis illi serviam et [magis illud] sequar.*

Et sexta [Additio] erit, frequenter in memoriam reducere Vitam *et Mysteria Christi Domini nostri* incipiendo ab ejus Incarnatione usque ad locum seu Mysteriorum, *in cujus contemplatione versor.*³⁴⁾

Et septima erit, ut, qui exercetur, eatenus curet tenere obscuritatem vel claritatem, [et] uti amoeno tempore vel diverso, *quatenus senserit sibi posse prodesse et juvare* ad inveniendum id, quod desiderat.

Et in decima Additione, ille, qui exercetur, debet se habere juxta Mysteriorum, quae contemplatur; quia quaedam postulant poenitentiam, et alia *non*. Ita ut fiant [serventur] omnes decem Additiones *cum multa cura*³⁵⁾ [diligentia et circumspectione].

³⁴⁾ *In cujus contemplatione versor.* — Ex autographo italice ad litteram verteretur: *che vado contemplando.*

³⁵⁾ *Cum multa cura.* — Ita ad verbum ex autographo. Quae clausula et referri videtur ad circumspectionem adhibendam in usu decem Additionum et esse iterata earum commendatio, ut *accurate* servandas esse intelligamus; variatis quidem in hac secunda hebdomada quatuor illis, de quibus in hac *Nota quarta* actum est.

Quinta nota. In omnibus Exercitiis praeterquam in illis, quae media nocte et in aurora [fient], assumetur [aliquid], quod aequivaleat *secundae Additioni* ³⁶⁾ modo, qui sequitur: Statim ut recordabor adesse horam Exercitii, quod facere debeo, antequam vadam [ad illud], ob oculos mihi ponens [ponam], quo vadam et coram quo, resumens [resumam] paululum Exercitium, quod facturus sum, et *postea faciens tertiam Additionem* ³⁷⁾ intrabo in Exercitium.

SECUNDA DIE

sumere pro prima et secunda contemplatione Praesentationem in Templo, infra [inter Mysteria Vitae J. C. D. N.], et Fugam, ut in exilium, in Aegyptum, infra [ibidem]; et super his duabus contemplationibus fient duae repetitiones et applicatio quinque sensuum super illas eodem modo, quo factum est die praecedenti.

Interdum utile est, etiamsi is, qui exercetur, robustus sit ac dispositus, variari [aliquid] ab

³⁶⁾ *Secundae Additioni.* — In versione vulgata mendose irrepsit: *et tertiae*. Et revera ad solam *secundam Additionem* haec nota pertinet. *Tertia* enim *Additio* eadem est in omnibus Exercitiis, nec unquam variatur. Quod etiam ex postremis hujus Notae verbis, prout eadamus ex autographo, manifestum est.

³⁷⁾ Hanc vide, et quod notavimus n. 35, p. 138.

*hac secunda die usque ad quartam inclusive,*³⁸⁾ ut melius inveniat id, quod desiderat, sumendo solum unam contemplationem summo mane et alteram ad horam Missae, et repetitionem super illis facere ad horam Vesperarum et applicare sensus *ante* coenam.

TERTIA DIE

[*sumere pro prima et secunda contemplatione*] quomodo puer Jesus erat obediens suis Parentibus in Nazareth,³⁹⁾ *infra* [inter *Mysteria Vitae Domini nostri*]; et quomodo postea invenerunt illum in Templo, *infra* [ibidem]; et ita consequenter facere duas repetitiones et applicare quinque sensus.

³⁸⁾ *Ab hac secunda die usque ad quartam inclusive.*

— Hic ergo sola quatuor Exercitia fieri concedit S. P. vel etiam suadet. Concessio tamen haec ex autographo ad *tres* solum *dies* extenditur, idque nonnisi *interdum* utile esse dicitur; nequaquam vero extenditur ad *tres* istas *hebdomadas*, ut versio vulgata habet. Vide quae supra notavimus ad Notam tertiam post primam diem hujus hebdomadae n. 33. Cur autem S. P. hanc moderationem his potissimum diebus adhibendam concedit vel suadet? Fortasse ut ad grave Electionis negotium, quod post hosce dies inchoandum, mens alacrior ac minus fatigata accedat.

³⁹⁾ Hoc loco S. P. invertit tantisper historiae Evangelicae seriem. Cur ita? Vide sequentem mox notam n. 40.

*Praeambulum ad considerandos status.*⁴⁰⁾

Considerato jam exemplo quod Christus Dominus noster nobis dedit pro primo statu, qui consistit in observantia mandatorum, dum Parentibus suis obediens erat; *itemque* [considerato jam exemplo, quod idem Dominus nobis dedit] pro secundo [statu], qui est perfectionis Evangelicae, quando remansit in Templo relinquens Patrem suum adoptivum et Matrem suam naturalem, ut aeterni Patris sui servitio pure [unice] vacaret: incipiemus

⁴⁰⁾ *Praeambulum ad considerandos status.* — *Considerato jam exemplo etc.* Longe major hic perspicuitas ex autographo, quam in versione vulgata. Sensus ergo S. P. est: »Considerato jam in Christo Domino exemplo »utriusque status, scilicet *primi*, communis, cum obediret »Parentibus, et *secundi*, non communis, sed perfectioris, »cum relictis Parentibus in Templo remansit: tempus est, »ut incipiamus,« etc. Consulte S. P. in contemplationibus diei tertiae ordinem verborum Evangelii ipsiusque etiam historiae tantisper invertit; absque ullo quidem historicae veritatis detrimento, sed apposite ad scopum suum. Primo enim contemplandam proposuit pueri Jesu obedientiam ut formam vitae communis. — *Erat subditus illis.* — Dein ejusdem mansionem in Templo relictis Parentibus ut formam vitae perfectioris — *Remansit puer Jesus in Hierusalem.* — Et hujus utriusque Mysterii contemplatio hoc ordine facta viam sternit ad incipiendam considerationem statuum.

[hoc loco] *simul* contemplando⁴¹⁾ ejus Vitam, investigare et petere, in quam vita seu [in quo] statu divina sua Majestas *nobis uti*⁴²⁾ [ad suum servitium] *velit*.

Et ideo pro *aliqua* introductione⁴³⁾ hujus rei in primo Exercitio sequenti *videbimus* intentionem Christi Domini nostri et ex adverso

---

41) *Simul contemplando*. — Non sunt ergo intermittendae contemplationes de Vita Christi, ut investigando statui vacetur; sed fieri hoc debet ex mente S. P. *simul contemplando ejus Vitam* per Mysteria sequentibus diebus assignata. Dicitur autem debere nos et *investigare* et *petere*, quid Deus a nobis circa vitae statum velit. Non sufficit solum *investigare*, nec sufficit solum *petere*, quid Deus a nobis circa vitae statum velit; sed utrumque facere necesse est. Vult enim Deus, ut et nos agamus quod nostrarum est partium, scilicet vires animi applicemus ad cognoscendum, quid nos agere conveniat, ut Ipsi serviamus; et nihilominus nobis ipsi minime fidamus, sed Ejus simul imploremus lumen et gratiam, ne qua ratione noster nos sensus decipiat; id quod facile accidit, etiam sub specie boni, ni divinum nobis adsit lumen, quod proinde instantissime in hoc tanto negotio efflagitandum est.

42) *Nobis uti*. — Ita ex autographo, *nobis uti*, ut instrumentis *ad suum servitium divina sua Majestas velit*. Vide notata n. II, ad quintam Annotationem inter 20. — *Velit*, non tantum *malit*, ut habet vulgata versio.

43) *Pro aliqua introductione hujus rei*. — Scilicet ut *aliquo modo* introducamur tum ad *inquirendum* seu

[oppositam intentionem] inimici naturae humanae,⁴⁴⁾ et quomodo nos debeamus disponere, ut veniamus ad perfectionem in quocumque statu seu vita, quam Deus Dominus noster eligendam nobis *dederit*.⁴⁵⁾ *)

investigandum, in quonam vitae genere Deus uti nobis velit, tum ad id *efflagitandum* seu ad petendum hanc in rem lumen et gratiam.

⁴⁴⁾ *Inimici naturae humanae.* — Vid. notata ad Annot. 7 inter 20, n. 15.

⁴⁵⁾ *Eligendam dederit.* — Ita ex autographo. *Suggererit*, quod habet vulgata versio, respondet solummodo investigationi status: *dederit*, respondet, tum *investigationi*, tum vel maxime *petitioni*.

*) Diligenter consideranda, quae modo a S. P. dicta sunt de *scopo* Exercitii proxime sequentis *de duobus Vexillis*. Nequaquam hic deliberatio instituitur, uter sequendus sit, Christusne an Lucifer; talis enim deliberatio, ut Christo prorsus injuriosa, ita inconveniens nec mediocriter absurda foret ac plane non ferenda hoc praesertim loco. Jam enim quisque et in prima hebdomada Luciferum ejusque castra in aeternum execranda, et in *Regno Christi* Christum unice sectandum esse, probe intellexisse cendus est. Non igitur hoc agitur. — Sed eo dirigitur hoc *de duobus Vexillis* Exercitium, ut *aliquo modo introducatur* ad investigandum statum vitae. Est ergo praeambulum ad Electionem recte faciendam, in quo consideramus seu, ut S. P. loquitur, *videmus* quasi ob oculos nostros positam hinc *intentionem* Christi Domini, inde

intentionem Luciferi. *Intentionem*, quam hic dicit S. Pater, intellige non tam *finem* ultimum, quem hinc Christus Dominus, inde Lucifer sibi proponit, quam *media*, per quae hinc Christus, inde Lucifer homines perducere vel pertrahere ad propositum finem intendit. *Media* vero, tam quae Lucifer, quam quae Christus adhibet, hoc loco proponuntur talia, quae per se sunt *indifferentia*; quia quae absolute bona vel absolute mala sunt, ea necessario vel amplecti vel respuere censetur, quisquis ad Electionem faciendam accedat, et est haec animi dispositio fructus jam pridem collectus ex Exercitiis primae hebdomadae. Hinc etiam Luciferi *fraudes* in hoc Exercitio proponuntur, quae non recte dicerentur *fraudes*, si aperte ad res per se malas instigaret. — Haec porro consideratio intentionis Christi et oppositae intentionis Luciferi docet, qua ratione *disponere nos debeamus*, i. e. quem animum concipere, quae documenta sequi nos deceat, ut *perfecti evadamus in quocumque statu*, scilicet, sive status eligatur perfectionis Evangelicae, sive non; quia verum Christi Jesu spiritum, quem in hoc Exercitio docemur, cum oppositione ad fraudes Luciferi cognovisse et hausisse utilissimum est omnibus, etiam illis, qui non ad perfectionis Evangelicae statum vocatos se senserint, sed illum amplectantur, vel etiam dudum immutabili electione amplexi sint, quem S. Pater statum *communem* appellat. Mirum enim in modum juvabitur ad virtutis perfectae exercitationem in quocumque statu et ad vitandas inimici subdolas etiam tentationes, quisquis doctrinam hic expositam probe teneat.

Quod si quis hanc meditationem *de duobus Vexillis* cum altera *de Regno Christi* comparare velit, videbit, quam lucide, quam apte S. P. a generalibus ad parti-

QUARTA DIE

*meditatio de duobus Vexillis,*⁴⁶⁾ *altero Christi summi Ducis*⁴⁷⁾ *ac Domini nostri, altero Luciferi, capitalis inimici nostrae humanae naturae.*⁴⁸⁾

cularia meditantem deducat et quam suaviter usque et usque ad maiorem perfectionem tum distinctius cognoscendam tum animosius amplectendam invitet et impellat.

⁴⁶⁾ *De duobus Vexillis.* — Nota, in hispanico non dici: *de las dos Banderas*, sed *de dos Banderas*, sine articulo. Itaque vertendum italice: *di due Stendardi*, non *dei due Stendardi*; gallice *de deux Étendards*, non: *des deux* . . . . Cur ita S. Pater? Fortasse, 1. quia Vexilla haec per imaginationem dumtaxat proponuntur, ut sensus sit: *de duobus quibusdam veluti Vexillis*; 2. et praecipue, quia haec meditatio ex mente S. Patris est introductio et informatio et invitatio ad vitam perfectam in consiliis Evangelicis ac praesertim in vocatione Apostolica; proinde non omnino ad omnes pertinet. Licet enim *lato sensu* omnes ad alterutram partem, Christi scilicet vel Luciferi, actu pertineant; tamen a S. P. Vexilla haec duo *strictiori* quodam *sensu* intelliguntur: ut sub alterutro non omnes absolute *militent* homines, sed ii praecipue, qui vel Luciferum plane sectantur, ac praesertim qui dictis factisque tanquam ejus satellites conspirant cum eo ad animarum perniciem; vel qui sequuntur Christum Ducem non utcumque modove communi, sed perfecto per consilia Evangelica, et praesertim qui ut ministri Christi ei cooperantur ad animarum salutem. — Nec tamen ideo negamus, aliis

Solita oratio praeparatoria.

Primum praeambulum est historia. Erit hic, *quomodo Christus vocat⁴⁹⁾ et vult omnes* [congregare] *sub suum vexillum, et Lucifer contra sub suum.*

Secundum, compositio videndo locum. Erit hic videre campum magnum totius illius regionis Hierusalem, ubi summus *Dux generalis* bonorum est Christus Dominus noster: alterum campum

etiam proponi posse hanc meditationem, cum omnibus, qui ejus intelligendae sint capaces, utilissimum sit et daemonis fraudes et Christi verum spiritum, mundi spiritui oppositum, cognoscere, ut, sive quis jam statum habeat, sive quemcumque extra statum perfectionis Evangelicae eligat, in eo se perficere possit. Vide notam praecedentem.

⁴⁷⁾ *Ducis.* — Hisp. *Capitan*, malim latine *Ducem* dicere quam *Imperatorem*. Rex enim noster benignissimus non tam *imperio* mittit suos quam exemplo *ductuque* praecedit. Etiam antiqua illa versio *ms.*, qua ipsum S. P. Ignatium usum fuisse constat, ubique *Lucem* Christum Dominum appellat.

⁴⁸⁾ Vide notam 15 in 20 Annotationes p. 18.

⁴⁹⁾ *Quomodo Christus vocat . . . et Lucifer contra . . .* — Parum interest fortasse, sed tamen multo magis placet, ex autographo, Christum et Luciferum in ipso hoc praeludio cum suis Vexillis separari, quam conjungi sub una phrasi: *quorum uterque . . . vocat sub Vexillo suo congregandos.*

in regione Babyloniae, ubi *Caput* inimicorum⁵⁰⁾ [daemonum] est Lucifer.

Tertium, rogare *id, quod volo*, et erit hic, petere cognitionem fraudum mali *Capitis* et auxilium, ut ab illis mihi caveam, et cognitionem *vitae verae*, quam ostendit summus et verus *Dux*, et gratiam ad illum imitandum.⁵¹⁾

⁵⁰⁾ *Caput inimicorum*. — *Caput*, hisp. *caudillo*, quod quidem licet, etiam ducem significet, non tamen adeo supremum dicit; cum *caudillo* pro *cabdillo* sive *capdillo* diminutivum sit a *cabo*, *cafo*, *caput*, voces autem diminutivae in *illo* desinentes hispano idiomate fere contemptum sonent. Unde *Cauaillo* usurpatur saepe pro duce alicujus factionis, etiam in malo sensu, ut pro duce latronum, facinorosorum. At vox *Capitan* cum epitheto *general* nunquam nisi nobilissimo sensu usurpatur. Ita ergo S. P. nomine etiam distinguit duos duces, Christo tribuens nomen *Capitan general*, quod legitimae militiae ducem supremum sonat, Lucifero vero nomen *Caudillo*; quam distinctionem placuit in versione utcumque servare.

⁵¹⁾ Quaerat aliquis: cum haec Meditatio ex mente S. P. sit invitatio ad vitam perfectam ac praesertim Apostolicam, cur ergo non docet in hoc praeludio *zelum* etiam petere *animarum*? R. 1. Licet sit *invitatio* ad vitam Apostolicam, non tamen est exclusive pro iis, qui ad vitam Apostolicam re ipsa vocantur. Quin immo primarie est introductio ad Electionem et etiam ad vitae Reformationem. Vide quae supra diximus n. 45. — 2. *Zelus* quidem *animarum* excitari vehementer hic solet inter meditandum; ast petere docemur tanquam *fructum proximum*

Punctum primum est imaginari, ac si sederet [sedere viderem] *Caput* omnium inimicorum [daemonum] in magno illo campo Babyloniae, velut in magna quadam cathedra *ignis et fumi*,⁵²⁾ in figura horrenda atque terribili.

gratiam duplicem, ut semper alias pro subjecta materia: scilicet *illuminationis* intellectus ad cognoscendum, et *inspirationis* seu motionis voluntatis ad abhorrendum, vel amandum, ad cavendum vel amplectendum. Ita postea in colloquio distinctius exprimitur proprius hujus Meditationis fructus; qui est in aestimanda et desideranda *paupertate* tum spirituali tum actuali, in aestimando item et amando *contemptu*; quia haec est *dispositio* tum omnibus necessaria ad Electionem vel Reformationem perfectam tum maxime iis, qui ad vitam Apostolicam vocentur, aut jam vocati sint. — Pulchre vero a S. P. nostro *fraudibus* Luciferi opponitur *vita vera* in Christo Jesu; nam et *fraudes* sunt omnia Luciferi promissa et denique ad *mortem* ducunt, cum Christus Jesus *veritas* sit et *vita* et quae proponit, eo proponit, *ut vitam habeant* sui et *abundantius habeant*.

⁵²⁾ *In magna quadam cathedra ignis et fumi* sive *ex igne et fumo*, juxta autographum. Cathedra fingitur *ex igne et fumo* conflata, in qua soliditatis nihil, nihil veri splendoris, sed mera *agitatio* ac turbatio perpétua cum densa *caligine* conjuncta. Haec porro imago *spiritum malum* exhibet, *qualis est*, non tamen *qualem se* hominum mentibus *objicit*; cum enim sit *inimicus naturae humanae*, specie tenus *amicum* se fingit; et ideo *fraudes* texit obiecta spe fallaci divitiarum, honorum etc. . . . Ast, quantum-

Secundum, considerare quomodo convectionem facit innumerabilium daemonum, et quomodo illos spargit, *hos in talem civitatem*⁵³⁾ et *illos in aliam*, atque ita per universum mundum, nullas omittendo provincias, [nulla] loca, [nullos] status, [seu nullas conditiones hominum] *nec personas ullas in particulari*.

Tertium, considerare concionem, quam ad illos habet, et quomodo eos admonet⁵⁴⁾ ad

vis fingat, sese tamen prodit in effectibus, quos ejus operationes seu *motiones* in anima producunt, qui in hac imagine Luciferi mirifice adumbrantur: *Babylonia*, confusio; *cathedra*, superbia; *ignis*, commotio absque quiete; *fumus*, tenebrae; denique *horror*, nec solum *horror* sed etiam *terror*; quae duo non sunt synonyma. Contraria plane omnia in Jesu Christo. Conferre juvat Regulas de discernendis spiritibus.

⁵³⁾ *Hos in talem civitatem etc.* — Ita distinctius ex autographo studium indicatur Luciferi *destinandi* emissarios hosque *innumerabiles* — *ad omnia mundi loca* et *tentandi omnes ac singulos*, non modo *nullis personarum generibus*, ut habet vulgata versio, sed *nullis etiam particularibus personis immunibus relictis*; ut nemo sit, ubicumque sit et in quocumque vitae genere, qui non cavere sibi debeat diligentissime.

⁵⁴⁾ *Admonet (increpando instigat)*, hisp. *amonesta*, quo verbo rabies Luciferi aliquomodo exprimi videtur et imperii ejus durities. Scilicet ita convenit Principi daemonum daemones adhortanti. Licet enim hi satis per se ipsi odio ardeant, et ad nocendum sint promptissimi;

injicienda [hominibus] *retia* et catenas, ut primo *tentare* [eos] *debeant* cupiditate divitiarum, prout solet [ipse facere] ut in pluribus, quo facilius perveniant *ad vanum honorem mundi* et inde *ad magnam superbiam*:⁵⁵⁾

tamen Lucifero scilicet *nunquam satis*. Itaque *increpando instigat*. — Vides in Lucifero *tyrannum*, qui cum clamore *convocationem facit* (*fa chiamata*) — *retia* et *catenas* parat — imperiose *instigat* suos — *tentare debeant* (*abbiano a tentare*). — Omnia violentiam ac tyrannidem spirant. — Nota singula diligenter et vide in Christo omnia opposita n. 59, infra.

⁵⁵⁾ *Ad magnam superbiam*. — *Magnam*, hisp. *crecida*, quae novis semper incrementis *magna* facta sit. Antiqua versio *ms.*, vertit: *arrogantem superbiam*. — *Superbia* itaque terminus est; gradus autem alter *tentationum* non est proprie *mundani honoris ambitio*; haec enim plus exprimit quam simplicem *tentationem* et jam quasi cum ipsa *superbia* coincidit: sed simpliciter *vanus mundi honor* ejusque aliquod *désiderium*, quod *divitiae* (primus gradus) natura sua provocare solent. — *Fraudes* itaque *Luciferi* in eo sitae sunt, quod excitet ad *desideranda* et *quaerenda* ea, quae per se quidem sunt *indifferentia*, ut sunt *divitiae* et *honores*, sed quorum *cupiditas* nunquam non *periculosa*, plerumque vero etiam *existialis* est. Certe, quicumque in quocumque statu hac cupiditate implicari se sinit, mox ea experitur, quae *castrorum Luciferi* propria sunt, *turbationem*, *tenebras*, *commotionem*, *confusionem*, *horrorem* — statu *perfectionis* excidit — et in suo statu, si is *perfectionis* non sit, per-

Ita, *ut primus gradus sit divitiarum, secundus honoris, tertius superbiae*; et *ex istis tribus gradibus* inducit [Lucifer] ad omnia reliqua vitia.

Similiter ex opposito *imaginandum est* de summo et *vero Duce*, qui est Christus *Dominus noster*.

Primum punctum est considerare, quomodo Christus *Dominus noster* se sistit in magno campo illius regionis Hierusalem, in loco humili, speciosus et amabilis.⁵⁶⁾

fectus esse *non potest*. Hinc merito *divitiae et honores* a S. Patre *retia* dicuntur et *catenae*. — Praeterea Lucifer illa bona *fallacia* et *caduca*, quasi *vera* bona essent, depingit, et, cum ea nec dare ipse possit nec facilem reddere eorum consecutionem, ita tamen desiderium eorum et cupiditatem in hominibus excitat, ut sibi persuadeant miseri ea, quae tam ardentem exoptant, praesto sibi fore, modo sibi ne desint. — Merito observet hoc loco, qui meditatur, quanta sit mortalium caecitas, quibus tristissima hominum per tot saecula innumerabilium experientia (quam omnis historia omniaque monumenta testantur), quibus Lucifer ita illudit, non sufficiat ad fraudes daemonis agnoscendas; sed porro pergant *falsa* ista bona pro *veris* appetere et prosequi, plerumque *irrito conatu* neque alio effectum, nisi ut laqueis, *retibus* et *catenis* Luciferi implicati pertrahantur in exitium sempiternum.

⁵⁶⁾ *Speciosus et amabilis*. — Haec duo adjectiva possent ex autographo etiam referri ad locum, ut sit: *in loco*

Secundum, considerare quomodo universi mundi Dominus *eligit tam multas personas*. Apostolos, Discipulos etc., et eos mittit⁵⁷⁾ per

humili, specioso et amoeno: et ita habet antiqua versio *ms.* Praeferenda tamen videtur altera explicandi ratio, quam habet vulgata versio: sic enim primum punctum de Christo duce melius respondet primo puncto de Lucifero, et melius etiam convenit cum Regulis de discernendis spiritibus.

⁵⁷⁾ *Discipulos etc., et eos mittit.* — S. P. mentionem non facit de Angelis bonis, quos Christus Dominus *in ministerium salutis* mittit procul dubio plures etiam quam Lucifer malos. Hoc si proponeret S. P., responderet quidem magis proprie secundum hoc punctum hujus secundae partis puncto secundo primae partis; sed non erat hic proprius hujus meditationis scopus. Nihil tamen vetat, quominus hoc loco etiam de Angelorum missione cum oppositione ad missionem daemonum cogitemus, id quod ad animos viris Apostolicis augendos plurimum valet; quemadmodum possumus sane etiam in secundo puncto primae partis considerare, quam multos item homines Lucifer habeat emissarios, suos suorumque daemonum adjuutores ad infernalem suam expeditionem. — Ubi vero de Angelis, qui a Domino mittuntur ad salutem animarum, meditamur, conveniet in hoc puncto etiam illud intelligere, quod in altera parte de malis angelis positum est; mitti scilicet ita, ut *nullae* etiam particulares *personae* absque tali praesidio relinquuntur a Christo: quod a S. P., cum de solis hominibus a Christo ad hanc expeditionem vocatis ageret, dici non potuit. Estque hoc profecto notatu dignum, ne forte Lucifer diligentior videatur ad perdendos,

universum mundum, spargendo sacram suam doctrinam per omnes status et conditiones personarum.

Tertium, *considerare* concionem, quam Christus Dominus noster habet ad omnes suos servos et amicos, quos ad talem *expeditionem*⁵⁸⁾ mittit, *commendando*⁵⁹⁾ illis, ut *omnes* velint

quam Christus ad juvandos homines; quod vel leviter aut dubitanter suspicari quis ferat?

⁵⁸⁾ *Expéditionem*. — In autographo *jornada*; quae vox est militaris. — Antiqua versio *ms.* habet *legationem*.

⁵⁹⁾ *Commendando*. — Omnino *benignitatis* Christi proprium verbum: cum *imperare* possit, *commendat*. — Infra: *Adducendo illos*, suaviter scilicet persuadendo. — Et Luciferi quidem satellites, cum sensibus hominum objiciant illecebras, his ut laqueis, retibus, catenis eos velut animalia insensata capiunt. — At Christi discipuli, cum a sensibus avocare homines ad spiritualia debeant, recte ut ratione utentes *inducere* eos debere dicuntur. Quibus vero argumentis utendum illis erit, ut ita *suadeant* et *inducant*? Nempe illis, quae tum ex *Fundamento* — tum ex primae hebdomadae meditationibus — tum maxime ex iis, quae jam in secunda de Christo contemplati sumus, hauriuntur.

Ceterum vide, quam apte omnia in Christo opposita iis, quae de Lucifero dicta fuere. Lucifer *horribilis* atque *terribilis* — Christus *speciosus* et *amabilis*. Ille cum *strepitu* et *clamore* *convocat* suos — Hic *pacate* *eligit*. Ille suos *spargit* (ital. dici posset: *caccia*) — Hic suos *mittit*. Ille *increpando* *instigat* suos et *imperat*, ut *tentent* adhibendo *retia* et *catenas* — Hic *blande* suis *commendat*,

[studeant] adjuvare, adducendo illos primum ad *summam* paupertatem⁶⁰⁾ spiritualem et,⁶¹⁾ si

ut omnes *juvare* velint, suaviter *suadendo*. Quam praeclare opposita tyrannidi Luciferi elucet in omnibus *humanitas* et *benignitas Salvatoris*! Certe modis loquendi usus est S. P., quibus spiritus Luciferi et contra spiritus Christi aptissime et graphice exprimuntur.

⁶⁰⁾ *Ad summam paupertatem*. — Summa paupertas spiritus *omnibus* suadenda studiose inculcatur a S. P. Ignatio et infra, in colloquio, *summa* flagitanda praescribitur. Scilicet: *Omnis ex vobis, qui non renuntiat* saltem affectu *omnibus, quae possidet*, omnibus omnino, nulla re excepta, nullam reservans, cui cor suum apponat aut cui adhaereat, *non potest meus esse discipulus*, ait Dominus. *Summa* paupertas spiritus potest sola tutum ac securum reddere a divitiarum illecebris. Non sufficit non esse avaritiae deditum, necesse est *avaritiam odisse*, quemadmodum Scriptura loquitur; ut in occasionibus praesertim ac tentationibus isto daemonis laqueo non impliceris. — Praeterea, cum haec Meditatio introductio quaedam sit ad vitam Apostolicam, quicumque ad hanc inspirari se sentiat, magnopere necesse est ut Christi doctrinam de *summa* paupertate, saltem spirituali, probe intelligat et hanc, si omnibus, sibi certe vel maxime necessariam esse persuadeat, eamque omnino animo imbibat. Nam si sine hac *nemo potest esse discipulus*, quomodo poterit esse *Apostolus Christi*?

⁶¹⁾ *Et si suae divinae Majestati placuerit*. — Etiam hic conditio ista apponitur circa paupertatem actualem et quidem repetitur in colloquio; propterea quod nondum censetur cognita vocatio divina, nondum facta electio. Vide notata supra n. 7 de *Regno Christi*.

suae divinae Majestati placuerit et [ad hoc] eos eligere voluerit, *non minus* [s. etiam] ad paupertatem actualem; *secundo* ad desiderium opprobriorum et contemptuum, *quia ex his duabus rebus* [s. paupertate et contemptu] sequitur humilitas:

Ita ut sint tres gradus: *primus, paupertas contra divitias; secundus, opprobrium vel contemptus contra honorem mundanum; tertius, humilitas contra superbiam*: et ex his tribus gradibus inducant [homines] ad omnes reliquas virtutes.

Colloquium [faciam] ad Dominam nostram, ut mihi obtineat ⁶²⁾ gratiam a suo Filio *et Domino*, ut ego *recipiar* sub ejus Vexillum: et primum in *summa* paupertate spirituali, *et*, si divinae suae Majestati placuerit et me [ad hoc] eligere ac recipere voluerit, *non minus* [etiam] in paupertate actuali; secundo in tolerandis opprobriis et injuriis ⁶³⁾ ad magis

⁶²⁾ *Ut.... obtineat* — In Regno Christi nos promptos *offerebamus* ad paupertatem et ad opprobria, hic ea *petimus* et *flagitamus*.

⁶³⁾ Quare in colloquio postulare docemur solum duos primos gradus, *paupertatem* scilicet et *contemptum*? Cur non etiam *humilitatem*? — Quia scilicet humilitas fructus est, qui ex duobus illis enascitur. Porro *humilitatis* pos-

in illis eum imitandum, dummodo possim eas tolerare absque ullius peccato et [absque] disgustu suae divinae Majestatis. Et inde [recitabo] *Ave Maria*.

Petere eadem a Filio, ut [ea] mihi obtineat a Patre, et inde dicere *Anima Christi*.

Petere eadem a Patre, ut ipse ea mihi concedat, et dicere *Pater noster*.

Hoc Exercitium fiet media nocte et dein iterum summo mane.

Et fient duae repetitiones *ejusdem* ad horam Missae et ad horam Vesperarum *semper* finiando cum tribus colloquiis *supradictis ad Dominam nostram, ad Filium et ad Patrem*; et illud [Exercitium] de *Binariis* [Classibus hominum], quod sequitur, [fiet] hora ante coenam.

---

sessio suavissimum est bonum: sed exercitium, per quod ad illa eniti debemus, *paupertatis et contemptus*, naturae molestissimum accidit. Haec duo itaque potissimum flagitanda. Est enim nobis magis necessarium, petere et adhibere *media*, scilicet *paupertatem et contemptum*, quam *finem*, qui *humilitas* est, desiderare ac petere. — Neque ullum est ad virtutis perfectae adeptionem utilius documentum, quam ut aestimemus, quaeramus, amemus ac proinde etiam petamus a Domino magis *certamina*, per quae virtutis possessio obtinenda est, quam ipsam *virtutem*; *pugnas* magis quam *triumphum*. Praeterea ipsius *virtutis*

MEDITATIO

*fiet eadem quarta die de tribus Binariis [Classibus]
hominum,⁶⁴) ut amplectamur optimum.*

Solita oratio praeparatoria.

Primum praeambulum est historia, quae est de tribus Binariis [Classibus] hominum, et unaquaeque earum [Classium] acquisivit decem millia ducatorum non pure ac debite [unice]

pia desideria non raro illusioni obnoxia sunt; pugnarum vero non item. — Est ergo sapientissimum in hoc colloquio S. P. N. consilium.

⁶⁴) *De tribus Binariis hominum.* — Hisp. *De tres Binarios de hombres*; et antiqua versio *ms.* habet: *Meditatio trium Binariorum hominum*; et infra ubique *Classis* nominatur *Binarius*. Intelliguntur ergo *Classes*, quarum singulas *bini* component. Cur *bini*? Fortasse, ut determinato tali numero minus vaga sit meditatio et repraesentatio imaginaria de hominum *Classe*. Cur non singuli? Fortasse, quia singuli non ita constituerent *Classem* hominum, et ne qua persona particularis attingi videretur. — Est autem hujus Meditationis scopus, ut voluntatis repugnantia vincatur, et homo ab illusionem sibi caveat, qua forte solo quodam pio desiderio satis se fecisse existimet. Exemplum a S. P. ponitur in primo tentationum gradu, qui est circa divitiarum cupiditatem, quia spectat deliberationem de statu paupertatis eligendo. Potest autem ac debet pro meditantis necessitate ad quemcumque alterius generis inordinatum affectum aequè applicari.

propter amorem Dei [erga Deum], et volunt omnes se salvare et invenire in pace Deum Dominum nostrum, tollendo [excutiendo] a se *pondus*⁶⁵⁾ et impedimentum, quod in affectione rei acquisitae habent, [quominus] ad hoc [ad salutem et ad Deum in pace inveniendum perveniant].

Secundum, compositio videndo locum. Erit hic videre me ipsum, quomodo sto [stantem] coram Deo Domino nostro et omnibus ejus Sanctis, [eo animo] *ut desiderem et cognoscam* id, quod gratius sit *divinae suae Bonitati*.

Tertium, petere id, quod volo. Hic erit postulare gratiam ad eligendum id, quod magis sit ad gloriam divinae suae Majestatis et salutem animae meae.

Primus Binarius [prima Classis] *vellet*⁶⁶⁾ tollere [excutere] affectum, quem habet erga rem acquisitam, *ut inveniret* in pace Deum Dominum nostrum et salvare se *sciret* [posset], et non ponit media usque ad horam mortis.

---

⁶⁵⁾ *Pondus*. — Proprie ex autographo *gravitatem*, eo scilicet sensu, quo dixit Psalmista: *Filii hominum usquequo gravi corde? Ut quid diligitis vanitatem?* Affectio scilicet, de qua hic agitur, *pondus* est *aggravans animam*.

⁶⁶⁾ *Vellet*. — Ita ex autographo, non: *vult*. Non *optat* vere, sed *optaret*.

Secundus [secunda Classis] vult tollere [excutere] affectum, sed ita vult eum tollere [excutere], ut [tamen] maneat cum re acquisita, ita ut *Deus veniat eo, quo vult ipse* [homo], et non resolvit se ad rem relinquendam, ut *ad Deum eat, etiamsi* hic status sibi futurus esset optimus.

Tertius [tertia Classis] vult tollere affectum, sed ita illum vult tollere, ut etiam non teneatur affectione ad rem acquisitam retinendam vel non retinendam; sed vult *solum* velle illam vel nolle, prout Deus Dominus noster ipsi dabit velle, et [prout] personae tali melius videbitur ad servitium et laudem divinae suae Majestatis; et interea *vult reputare* [ita existimare], quod omnia relinquat in affectu,⁶⁷⁾

⁶⁷⁾ *In affectu.* — Ita quidem et in autographo hisp. habetur et in versione *ms.*; nec S. P., qui utroque exemplari, ut saepe jam monuimus, usus est, lectionem hanc emendavit. Non possum tamen, quin irrepsisse hoc loco errorem suspicer, et scriptum primitus a S. P. nostro fuisse existimem: *in effectu.* — Haec enim *tertia Classis* eam animi dispositionem exhibere censetur, quam hoc Exercitio quaerimus, quamque in primo praeambulo S. P. exponet, nempe ut *tollatur impedimentum, quod ex affectione rei acquisitae habetur.* Agitur enim in hac Classe de eo, qui ita vult affectum tollere, ut non teneatur affectione ad eam retinendam vel non retinendam. Jam vero

vires intendendo, ut neque illam rem neque ullam aliam velit, nisi ipsum moverit *solum* servitium Dei Domini nostri; ita ut *desiderium*,

haec animi dispositio a tali affectione libera, non satis exprimi videtur, cum dicitur: VULT REPUTARE, *quod omnia relinquat* IN AFFECTU; minus enim est VELLE REPUTARE, *quod omnia relinquat in* AFFECTU, quam non *teneri* affectione ulla. Incohaerenter itaque procederet, dum *vellet reputare* seu sibi animo fingere se habere id, quod jam censetur reipsa habere; et ad firmandum *interea* animum, donec voluntas Domini sibi innotescat, uteretur medio, quod minus valeret quam ipsa actualis ejus animi dispositio. Quid enim ad hoc valeret illud: *vult reputare, quod omnia relinquat in affectu*? Sic enim perfecta animi dispositio ejusque in meliora et perfecta conatus exprimitur. Atque huic lectioni respondet, quod infra dicitur: ad rem SUMENDAM, sic enim est in hisp.; non *retinendam*, ut habet vulgata versio. Supponitur scilicet rem fuisse jam, quantum ad animi propositum, non *in affectu* solum, sed et *in effectum* relictam. — Hac ratione *tertia* haec *Classis* efficacissime *effectum* omnem tollere nititur, dum, ne sibi ipsa illudat (quoniam de proprio affectu sat secure judicare vix possumus), proponit sibi, imo ita *reputat* vel certe *reputare vult* se omnia relinquere *in effectum*, et hanc animi sui dispositionem ita firmat, ut non nisi Divino obsequio id postulante ea, quae sic reliquit, *sumere* seu iterum admittere, in animum inducere velit.

Itaque:

Prima Classis vellet affectum noxium tollere; sed, cum nihil velit facere, nil sacrificare, ut hoc bonum obtineat, non potest dici velle revera. *Vellet* quidem, non *vult*.

*ut melius possit*⁶⁸⁾ servire Deo Domino nostro, illum moveat ad rem *sumendam* vel relinquendam.

Facere eadem tria colloquia, quae facta sunt in contemplatione praecedenti de duobus Vexillis.

Notandum est,⁶⁹⁾ quod, quando nos sen-

Secunda Classis vult affectum tollere et aliqua etiam adhibere media parata est, ita tamen, ut *effectu* rem relinquere nolit. *Vult*, sed imperfecte.

Tertia Classis vult omnino tollere affectum; et ut tollat, parata est etiam *effectu* rem relinquere et hoc ipsum sibi proponit, imo *reputare vult*, id re ipsa se exequi. Haec *vult* plene ac perfecte.

Mire juvat haec Meditatio, ut homo exploret animum suum, *tentet seipsum*, ut Apostolus loquitur, quo ab illusione caveat; eumque *animum ab affectione* noxia liberum concipiat, qui est hujus Meditationis proprius scopus et praeparatio ad Electionem recte instituendam.

⁶⁸⁾ *Desiderium, ut melius possit.* — Ex autographo verteretur ad verbum italice: *il desiderio di poter meglio servire*; gallice: *le désir de pouvoir mieux servir*.

⁶⁹⁾ *Notandum est* etc. — Maximi momenti est hoc *Notandum* S. Patris, qui etiam infra saepius ad illud nos remittit. Agitur enim in illo de modo vincendi *repugnantiam*, quam quis in se sentiat, quominus ad ea, quae meliora sibi cognoverit, amplectenda se determinet. Scilicet orationi insistendum tunc est, et petere a Domino debemus quamvis inviti, quamvis veluti cum timore ne exaudiamur,

timus affectum vel repugnantiam *contra paupertatem actuale*, quando non sumus indifferentes ad paupertatem vel divitias, multum juvat [hominem] ad extinguendum talem affectum inordinatum, petere *in colloquiis*, (etiamsi sit contra carnem [s. carnis sensum]), ut Dominus ipsum eligat ad paupertatem actuale, et [protestari] *se* [id] *velle*, petere et supplicare, dummodo sit servitium et laus divinae ejus Bonitatis.

---

petere tamen et instanter petere nosque ipsos quamvis repugnantes protestari promptos ad ea, quae Dominus velit. Neque est exigui meriti aut parum efficax hujusmodi oratio, cujus ipse Dominus in Horto agonizans exemplum nobis dare dignatus est. — Non est ergo omittendum triplex colloquium propterea, quod talia desideria non sentiamus: sed contra, magis etiam tunc colloquio triplici eo modo, quo in hoc Notando monemur, insistendum. Vide etiam inter 20 Annotationes decimam sextam. Ceterum eo magis commendanda est haec praxis, quod plerumque illud, a quo illam sentimus *repugnantiam*, illud ipsum sit, quod a nobis Dominus requirit, ut Ipsum *inveniamus in pace*, quemadmodum in primo praeambulo dicitur.

QUINTA DIE

contemplatio de profectione Christi Domini nostri a Nazareth ad flumen Jordanem, et quomodo fuit baptizatus. Infra [inter Mysteria Vitae Christi Domini nostri].

Haec contemplatio fiet *semel* media nocte et *iterum* in aurora et duae repetitiones super eadem [fient] ad horam Missae et Vesperarum, et ante coenam trahere [applicare] ad illam quinque sensus; in unoquoque ex his quinque Exercitiis praemittendo solitam orationem praeparatoriam et tria praeambula, sicut *haec omnia declarata sunt* in contemplatione de Incarnatione et Nativitate, et finiendo cum tribus colloquiis ⁷⁰⁾ [meditationis] de tribus Binariis

⁷⁰⁾ Diligenter notetur id, quod hoc loco dicitur de colloquiis tribus semper iterandis, et de *Nota, quae sequitur post tres Classes*, prae oculis habenda. *Notam* hanc intellige *Notandum* illud, de quo in superiori n. 69. — Cur autem S. P. et hic et alibi passim remittit ad formam trium colloquiorum positam in fine meditationis de tribus Classibus? Cur non potius ad eam, quae ponitur in fine meditationis de duobus Vexillis, ubi multo fusius eadem colloquiorum forma exponitur? Idque, cum in meditatione de Classibus ad praecedentem de Vexillis ipse remittat? — Fortasse, ut hac occasione *Notam* istam adjectam in fine Classium, quae sane momenti est maximi, frequenter in memoriam revocet ejusque usum nobis commendet.

[Classibus], vel juxta notam quae sequitur post Binaríos [Classes].

Examen particulare post prandium et post coenam fiet de defectibus et negligentíis circa *Exercitia* et Additiones hujus diei, et sic in iis [diebus], qui sequuntur.

SEXTA DIE

contemplatio, quomodo Christus Dominus noster ivit a flumine Jordane ad Desertum inclusive: servando *in omnibus*⁷¹⁾ eandem formam, quae in quinta [die servata est].

SEPTIMA DIE

Quomodo S. Andreas et alii secuti sunt Christum Dominum nostrum. Infra [inter Mystéria].

OCTAVA DIE

De sermone in monte, qui est de octo Beatinibus. Infra [ibid].

---

⁷¹⁾ *In omnibus* — etiam in tribus colloquiis, et juxta Notam, quae sequitur post tres Classes.... Atque hoc intelligendum etiam de sequentibus diebus.

NONA

Quomodo Christus Dominus noster apparuit
suis Discipulis super undas maris. Infra [ibid].

DECIMA

Quomodo Dominus praedicabat in Templo.
Infra [ibid].

UNDECIMA

De resurrectione Lazari. Infra [ibid].

DUODECIMA

De die Palmarum. Infra [ibid].

Prima nota est, quod in contemplationibus
hujus secundae hebdomadae, prout unusquis-
que vult temporis [plus vel minus] impendere,
vel prout profectum faciat, *potest extendere*
vel abbreviare [hebdomadam]: si extendere
[voluerit, fiet] sumendo Mysteria Visitationis
Dominae nostrae ad sanctam Elisabeth, Pa-
stores, Circumcisionem pueri Jesu et tres Reges,
et sic de aliis; et si abbreviare [voluerit,
poterit] etiam subtrahere [omittere] ex illis
[Mysteriis], quae [supra] posita sunt: quia hoc

est ⁷²⁾ [tantum] dare introductionem quamdam *et modum* ad *postea* melius *et magis complete* contemplandum.

Secunda, materia Electionum inchoabitur a contemplatione [discessus Christi] a Nazareth ad Jordanem inclusive, id est, quinta die, [tractabitur autem materia Electionum] prout in sequentibus declaratur.

Tertia, antequam *quis* ingrediatur in Electiones, ut *afficiatur* ⁷³⁾ ad veram Christi Domini

⁷²⁾ *Quia hoc est* (tantum). — Licet in autographo non habeatur *tò tantum*, habetur tamen ut in vulgata ita et in antiqua versione *ms.*; itaque et nos posuimus, cum ex contextu omnino videatur subintelligendum. Sensus est, liberum relinqui, plura sive pauciora ex indicatis Mysteriis contemplanda assumere, quia haec proposita sunt solummodo velut introductionis loco et ut formam praebeant ac modum, quo contemplandi usus acquiratur; qui postea tum in Exercitiis sequentibus tum etiam post completa Exercitia in quotidiana orandi consuetudine erit utilissimus. — Sive ergo plura sive pauciora Mysteria nunc assumat, poterit ea exercitans *postea*, etiam post Exercitia, *magis complete* contemplari: dummodo hanc *introductionem et modum* addiscat, Mysteria Vitae Christi contemplandi per personas, verba, opera et certo quodam ordine certaue methodo, cum tribus illis colloquiis etc., prout in Libello proposita sunt.

⁷³⁾ *Ut . . . afficiatur*. — Intellige ex autographo, ut ad veram Christi doctrinam magno *affectu* aestimandam

nostri doctrinam, multum juvat considerare et *advertere* ad tres sequentes Modos⁷⁴⁾ [s. species] humilitatis, et considerando eas identidem [aliquibus temporum spatiis] per totam diem, et item faciendo colloquia, prout infra dicitur.

Primus Modus humilitatis *est necessarius* ad salutem aeternam, *scilicet* quod *ita me demittam et ita me humiliem, quantum possim, ut in omnibus obediám legi Dei Domini nostri, adeo* ut, etiamsi me constituerent dominum omnium rerum creatarum in hoc mundo, vel pro [conservanda] propria vita temporali, *non*

---

et amandam perducatur, hoc enim significat verbum hispanum: *affectarse*. — Nota diligenter proprium scopum considerationis hujus *de tribus Modis humilitatis*, bene distinctum ab illo, qui in Meditatione *de tribus Binariis* propositus est. Vide supra n. 64 itemque n. 67 sub finem. — In illa agebatur potissimum de dispositione animi ad tollendum *omne* impedimentum. In hac *de tribus Modis humilitatis* animus provocatur ad generosam Christi sequelam in rebus maxime arduis *magno affectu* amplectendam. Certe *tertio Modo humilitatis* nihil est altius aut perfectius in animi dispositione ad eligendum et sectandum, quidquid est in perfectione summum.

⁷⁴⁾ *Modos* (s. *species*). — Antiqua versio *ms.* vertit *species*. Ita et infra: *Prima species humilitatis*.

*veniam*⁷⁵⁾ [non inducar] *in deliberationem transgrediendi* mandatum aliquod, sive divinum, sive humanum, quod me obliget sub peccato mortali.

Secunda est *perfectior humilitas quam prima, scilicet si ego in tali me* [constitutum] *puncto inveniam*,⁷⁶⁾ *ut non velim, neque afficiar*

⁷⁵⁾ *Non veniam* (non inducar) *in deliberationem transgrediendi*. — Ita ex autographo clarius exprimitur agi non tam de *actu* quam de *habitu* seu de animi dispositione. Illa etiam particula, *quantum possim*, quam vulgata versio omisit, sed quae habetur in autographo, redundaret, si de peccato mortali *actu* non committendo ageretur. Quis enim posset unquam vere dicere: *non possum non peccare mortaliter*? Sed cum de ea animi dispositione agatur, qua ita divinae legi me submittam, ut ne *deliberem* quidem de ea transgredienda, quacumque oblata tentatione, etiam gravissima, recte dicitur: *quantum possim, ita sim animo paratus*. Immo vero, licet hic Modus humilitatis sit necessarius ad salutem, ac proin omnes necessario in eo esse debeamus; quisque tamen cogitare ac dicere debet: *quantum possum*, nec sine timore ac tremore. — Certe Petrus in eo gradu erat et ita erat animo dispositus et ex illo *habitu* dicebat Christo: *Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo*. Et tamen in *actu*, in occasione et periculo positus, non stetit.

Idem majori ratione de secundo Modo humilitatis sentiendum est.

⁷⁶⁾ *Si ego in tali me* (constitutum) *puncto inveniam* — i. e. in tali animi dispositione. — Quod infra in vul-

magis ad habendum divitias quam paupertatem, ad cupiendum honorem quam ignominiam, ad desiderandam vitam longam quam brevem, ubi aequale fuerit servitium Dei Domini nostri, et salus animae meae [aequalis]; itemque, ut nec pro omnibus rebus creatis, neque eo, quod mihi vitam auferrent, *in deliberationem veniam* committendi aliquod veniale peccatum.

Tertia est *humilitas perfectissima*, scilicet quando includendo primam et secundam, *ubi* aequalis fuerit laus *et gloria divinae Majestatis*,⁷⁷⁾ ad imitandum [magis] Christum Domi-

---

gata versione dicitur: *ut nulla . . . . conditione proposita adducar unquam*, plus exprimit, ni fallor, quam S. P. expressit aut intelligi voluit. Vide praecedentem n. 75.

⁷⁷⁾ *Ubi aequalis fuerit* etc. — Antiqua versio *ms.* habet: *modo aequale servitium et par gloria Dei Domini nostri contingat*. In versione vulgata illa *etiam si — tamen* — in expositione hujus tertii Modi humilitatis simplicissimae perspicuitati officiunt. Aliquomodo etiam sensus laedi videtur: nisi forte *aequalis gloria Dei* sensu strictiori sumatur cum relatione ad duos Modos praecedentes, scilicet ut sit: *etiamsi nec peccatum mortale nec veniale* incurreretur. Alias enim, ubi major imitatio Christi, ibi necessario etiam major Dei gloria, non jam *aequalis*. Ceterum non aliter esse intelligendum quam: *si aequalis fuerit* etc. evidens est etiam ex ultimis verbis S. P., quibus hanc materiam concludit: *si, inquit, aequale aut majus*

num nostrum, *utque ei magis actu similis fiam, volo et eligo magis paupertatem cum Christo*

etc. Haec ergo tertia humilitas eligit actu paupertatem et opprobria, *dummodo* major Dei gloria non exigat, ut divitias et honores retineam vel admittam. Nam et hoc in particularibus casibus occurrere potest. Sic autem rectius dici videtur quam: *etiamsi* major Dei gloria non exigat, ut paupertatem et opprobria amplectar. Porro antithesis in autographo disjuncta: *paupertatem cum Christo paupere quam divitias* etc., addito in unaquaque singillatim exemplo Christi Domini, longe majorem habet efficaciam et unctionem.

Exemplo illustrari tres humilitatis Modos operae pretium fuerit. Sit ergo sequens:

Laesus sit aliquis graviter in fortunis suis vel in honore.

Primo humilitatis Modo — nolet ullo pacto jus suum vindicare, si absque *peccato mortali* id consequi non possit.

Secundo humilitatis Modo — neque *veniali* volet committere, ut jus suum prosequeretur.

Ubi vero possit illud vindicare *absque ullo peccato*:

Tertio humilitatis Modo — damna sua lucra putabit in Christo, infamiam honorem; nec vindicabit, sed tacens et gaudens in Domino feret, *dummodo gloria Dei aequalis sit*, i. e. dummodo nec officii ratio neque ulla alia obligatio neque alia justa consideratio postulet, ut jus suum prosequatur. — Talis obligatio si existat, jam *non erit aequalis gloria Dei*; itaque defendet se legitime nec propterea violabit propositum *tertii Modi humilitatis*,

paupere quam divitias; opprobria cum Christo pleno opprobriis quam honores; et magis desidero aestimari vanus [insipiens, inutilis] et stultus pro Christo, qui prior habitus fuit pro tali, quam [aestimari] sapiens ac prudens in hoc mundo.

Itaque pro eo, qui desiderat hanc tertiam humilitatem⁷⁸⁾ obtinere, multum [ad hoc] prodest

sancta haec sensa servans in corde suo, animumque ita dispositum gerens, ut, si forte, ut non raro accidit, justa defensio effectui careat, non modo patienter ferat, sed duplici honore se dignatum in Christo et cum Christo gratuletur.

Ceterum, ut hoc obiter moneam, primus et secundus humilitatis Modi perfectam complectuntur *indifferentiam* et carnis, sensuum et amoris proprii ac mundani *rebellionis* impugnationem omnimodam supponunt: tertius hic neque *indifferentia* neque impugnatione *rebellionis* contentus est, sed omnino in omnibus *agere contra* naturae inclinationem docet idque *pure ob majorem Christi imitationem ac similitudinem*; itaque castissimum continet amorem Christi Regis et in hoc amore totus fundatur; ac mirifice cohaeret cum exercitio de Regno Christi, quod est veluti Fundamentum Exercitiorum post primam hebdomadam, ut suo loco notavimus. Vide ibi Notam ad tertium punctum applicationis, n. 5.

⁷⁸⁾ *Qui desiderat* etc. — Ex autographo non omnibus promiscue sed iis, qui desiderant ad tam perfectam humilitatem pertingere, qui scilicet Christi Regis sui amore

facere tria colloquia *de Binariis* [Classibus]⁷⁹⁾ jam dicta [v. dictis] petendo, ut Dominus noster *velit ipsum eligere ad hanc tertiam, majorem et meliorem humilitatem, quo magis eum imitetur ac* [melius ei] *serviat, si* [v. dummodo] aequale aut majus fuerit servitium et [aequalis aut major] laus divinae suae Majestatis.

succensi et hujus tantae perfectionis pulchritudine capti ad eam consequendam anhelant, qui uno verbo *insignes esse volunt* in Christi servitio, prout in contemplatione de Regno Christi dictum est; his medium hoc triplicis colloquii proponitur. Donum enim est singulare, *datum* vere *optimum, donum perfectum*, quod *desursum est* nec nisi multa et humili prece obtinendum: ita tamen, ut oratio haec, petitio, postulatio per triplex colloquium *multum* quidem *juvet* nec tamen sola sufficiat, nisi nostra etiam exercitatio et generosa nostri victoria accedat. Eos porro, qui ad praeclarum hanc humilitatem perducere vere *desiderant*, meminisse necesse est tertium hunc Modum supponere primum et secundum, ut S. P. N. clare enuntiat; ne qui absque serio studio assequendi et inviolabiliter servandi primum et secundum ad tertium adspiret vel potius adspirare sibi videatur, vane sibi blandiatur seque ipse illudat.

⁷⁹⁾ *Tria colloquia de Binariis.* — Vid. notam 70 supra, ubi indicatur, cur potius ad tria colloquia de *Binariis* seu *Classibus*, quam ad ea de Vexillis S. P. nos remittat.

PRAEAMBULUM

ad Electionem faciendam.

In omni bona Electione,⁸⁰⁾ quantum est ex parte nostra, oculus intentionis nostrae debet esse simplex, *unice* spectando finem, ad quem creatus sum, scilicet ad laudem Dei Domini nostri et salutem animae meae; quapropter quidquid ego eligam, debet esse *ad hoc* [s. ad hoc dirigi], *ut* me juvet ad finem, ob quem creatus sum: non ordinando neque trahendo finem ad medium, sed medium ad finem: sicut accidit, ut multi eligant *primo* uxorem ducere, id quod est medium, et *secundario* in statu conjugali Deo Domino nostro servire, quod, [scil.] servire Deo est finis. Similiter sunt alii, qui *primo* volunt habere beneficia [Ecclesiastica] ac *postea* servire Deo in illis. Itaque hi non recta tendunt ad Deum, sed volunt ut Deus recta veniat ad ipsorum inordinatas affectiones, et consequenter *ex fine faciunt medium et ex medio finem*; ita ut,

⁸⁰⁾ *In omni bona Electione*, etc. — Totum hoc praeambulum, seu praeludium, ad Electionem faciendam, ex autographo simplicius est, clarius, efficacius ad scopum a S. P. N. intentum, quam in vulgata versione.

quod *priori loco* assumere deberent, *posteriori loco* assumant. *Primum* enim debemus pro objecto ponere velle [nos] servire Deo, id quod est finis et *secundario* beneficium assumere vel uxorem ducere, si id *magis* mihi conveniat, id quod est medium ad finem. *Nihil* ergo debet me movere ad haec vel illa media assumenda aut ad ea relinquenda, nisi *solum* servitium et laus Dei Domini nostri et salus aeterna animae meae.

Ad accipiendam notitiam, quibus de rebus fieri debeat Electio [*proponitur sequens consideratio*], et continet in se quatuor puncta et notam unam.

Primum punctum, necessarium est, ut omnia, de quibus volumus Electionem facere, sint indifferentia aut bona in se, quaeque militent intra sanctam Matrem Ecclesiam Hierarchicam, et non, *mala neque huic* [Ecclesiae] *repugnantia*.

Secundum, sunt quaedam, quae cadunt sub Electionem immutabilem; qualia sunt Sacerdotium, Matrimonium etc.; sunt alia, quae cadunt sub Electionem mutabilem, cuiusmodi est accipere beneficia [Ecclesiastica] vel ea relinquere, accipere bona temporalia vel ea *abjicere*.

Tertium, in Electione immutabili, quae jam semel facta est [executioni mandata], non est amplius quod eligatur; *quia non potest dissolvi. sicut est Matrimonium, Sacerdotium* etc. Hoc tantum advertendum est, ut si [quis] non fecit Electionem *debite et ordinate* absque affectionibus *inordinatis*, [hujus erroris] *poenitens* procuret *bonam vitam agere* in sua Electione; quae Electio non videtur esse [fuisse] vocatio divina, cum sit [fuerit] Electio *inordinata* et obliqua: quemadmodum multi in hoc errant facientes [fingentes sibi] ex obliqua vel ex mala Electione vocationem divinam; quia *omnis* vocatio divina est semper pura et munda, sine admixtione carnis neque *alterius cujusdam affectionis inordinatae*.

Quartum, si quis Electionem fecit debite et ordinate rerum, quae sunt sub Electione mutabili, et non accedendo [non adhaerendo] ad carnem neque ad mundum, non est cur *denuo faciat* Electionem, sed in illa [statuat] *perfectum se reddere quantum possit*.

Nota: advertendum est, quod si talis Electio mutabilis non fuit facta sincera et bene ordinata, tunc expedit Electionem *debite facere*

[instituiere], *si quis desideret*,⁸¹⁾ ut *ex se* proveniant fructus *insignes et valde grati* Deo Domino nostro.

⁸¹⁾ *Si quis desideret ut ex se proveniant* etc. — *ex se*, i. e. ex vitae suae statu, ex omni vita sua. — Antiqua versio *ms.* sic habet: *tunc expedit facere Electionem debitam ei, qui expedit producere fructus notabiles et gratos Deo Domino nostro.* — *Expedi* — *ei qui desideret.* — Res est consilii, non praecepti. *Si vis perfectus esse.* — Praeterea notandum est multos esse homines, quibus facultas eligendi nulla est, qui profecto, si sua bona norint, non habent, quod hac in parte cuiquam invideant. Sane beatus, cujus omnis vitae ratio, omnes adeo actiones ita sunt determinatae, necessitate vel imperio, ut quid sibi agendum sit, ne inquirere quidem debeat! Hinc est scilicet, quod facilius et salvantur et sanctificantur pauperes quam divites, servi quam domini, et qui subsunt, quam qui praesunt; quia praeter alia multa commoda minus illis est periculum errandi in *agnoscenda Dei erga se voluntate*, quippe quae ipsis jam ipso facto conditionis suae satis est manifesta. Alii multa consideratione saepe vix eo pertingunt, quo simplices illi et humiles Christiani et minimi in hoc mundo quasi aliena manu ducti nec ipsi advertentes perveniunt; illi speculativi, hi practici. — Ceterum cui facultas est eligendi et ardens salutis et perfectionis desiderium, quanto gravius est Electionis negotium, eo illud studiosius et generosiore animo aggrediatur, quo *fructus ex se insignes* ad Dei gloriam majorem producat.

Tria tempora ad faciendam sanam et bonam Electionem in unoquoque ex illis.

Primum tempus est, quando Deus Dominus noster ita *movet et attrahit* voluntatem, ut, quin dubitet nec dubitare possit talis anima *devota*, sequatur id, quod [sibi] ostensum est, quemadmodum S. Paulus et S. Matthaeus fecerunt in sequendo Christo Domino nostro.

Secundum, quando sumitur [percipitur] *multum* ⁸²⁾ claritatis et cognitionis *per experientiam consolationum et desolationum* et per experientiam discretionis diversorum spirituum.

Tertium tempus est *tranquillum*, [quando] considerans [quis] *primo*, ad quid natus sit homo, scilicet ad laudandum Deum Dominum

⁸²⁾ *Multum*. — Ita ex autographo. Sic etiam antiqua versio *ms.* habet: *multum claritatis et cognitionis*. — Quod hoc loco habet vulgata versio: *docente id aliquo consolationum . . . experimento*, tò aliquo deest in autographo: neque enim existimandum est unum, alterumve solum consolationis vel desolationis experimentum sufficere posse. Frequens requiritur huiusmodi experimentum, ut ex eo *multum* habeatur *claritatis et cognitionis* ad Electionem prudentem concludendam in hoc secundo tempore. S. P. etiam non dicit *experimentum*, quod vel unicum dici potest, sed *experientiam*, quae plura experimenta facta seu habita esse supponit.

nostrum et ad salvandam animam suam, *et hoc desiderans* eligit ut medium [ad hunc finem] vitam aliquam seu statum intra limites Ecclesiae, ut [eo] juvetur in servitio Domini sui et salvatione animae suae.

Dixi tempus tranquillum, quando anima *non agitur* diversis spiritibus, *et potentiis* suis naturalibus utitur libere *et tranquille*.

Si in primo vel secundo tempore non fit Electio, sequuntur circa hoc tertium tempus duo modi ad illam faciendam.

Primus Modus ad faciendam sanam et bonam Electionem continet in se sex puncta.

Primum punctum est proponere [mihi] ante oculos rem, super qua volo facere Electionem, verbi gratia officium vel beneficium, quod acceptandum sit vel relinquendum, vel aliam rem quamcumque,⁸³⁾ quae cadat sub Electionem mutabilem.

---

⁸³⁾ *Vel aliam rem quamcumque.* — Ex his verbis patet, regulas istas ad faciendam bonam Electionem non restringi ad solam Electionem status, sed ad alia *quacumque*, quae in deliberationem venire possunt, pertinere. Et vero uterque *Modus*, quem hoc loco S. P. accuratissime tradit, omni homini spirituali suaeque perfectionis studioso, maxime vero Superioribus religiosis familiaris

Secundum, necesse est *tenere pro objecto* finem, ob quem creatus sum, qui est, ut laudem Deum Dominum nostrum et *salvem* animam meam; et *simul*⁸⁴⁾ *invenire* [sentire] *me in-*

esse debet, ut *ad* MAJOREM *Dei gloriam* se suaque ac suos recte dirigant. Novimus etiam Sanctum Parentem hisce Electionis modis perpetuo usum fuisse, cum Constitutiones Societatis conscriberet itemque cum de negotiis gravioribus deliberaret. Praeclara habemus exempla hujusmodi deliberationum in Historia Societatis, v. g. P. I. Lib. 2 n. 59 et seqq., ubi describitur, qua ratione inter primos Patres per Electionis modum disceptatum sit, essentne obedientiae vinculo inter se conjungendi nec ne; cujus quidem deliberationis documentum egregium exstat ab omnibus illis Patribus subscriptum, quod miro plane modo post Societatis cladem repertum ac Domui nostrae restitutum in Sancti Patris sacello asservatur ac visitur.

⁸⁴⁾ *Et simul.* — Ita autographum, litteraliter: *cum hoc*; quod etiam intelligi posset: *hoc posito, proinde.* Antiqua versio *ms.* sic habet: *quin etiam oportet me esse indifferentem.* Duo distincte in hoc puncto requiruntur tanquam *praecambula* simulque conditiones omnino necessariae, sine quibus scilicet nulla spes esse potest bonae Electionis: 1. proponere finem: 2. indifferentem se habere ad media. — Notandum autem, hoc loco dici, non ut in Fundamento: *reddere* seu *facere* *me indifferentem*, sed: *habere* seu, ut proprie sonat autographum: *invenire me indifferentem.* Hic enim conatus acquirendae indifferentiae non sufficit, sed ipsa indifferentia praerequitur ad Electionem recte faciendam.

differentem, sine affectione ulla inordinata: ita ut non sim magis inclinatus neque affectus [magis] ad acceptandam rem propositam quam ad eam relinquendam, neque magis ad relinquendam illam quam ad acceptandam; sed ut me inveniam [habeam] veluti in stilo staterae [in aequilibrio] ad sequendum id, quod sensero esse magis in gloriam et laudem Dei Domini nostri et salvationem animae meae.

Tertium, petere a Deo Domino nostro, ut velit movere voluntatem meam et *ponere in anima mea* ⁸⁵⁾ id, quod ego facere debeo circa

⁸⁵⁾ *Ponere in anima mea.* — Antiqua versio *ms.* habet: *suggerere animae meae.* — Tamen illud: *ponere in anima mea* mira simplicitate sua se commendat; nec solum significat *suggerere* seu indicare *intellectui* sed etiam *inducere voluntatem*, scilicet, efficere ut res aliqua *sit in anima*, id est, ut tota anima intellectu simul et voluntate rem complectatur. — Atque explicat S. P. mentem suam in sequentibus: *discurrendo et eligendo*, seu *ut discurram et eligam.* — Scilicet petenda est gratia duplex, ut alias passim S. P. docet, nempe gratia *illustrationis*, ut bene ac fideliter intellectu *discurram* seu ratiociner, et gratia *piae motionis*, ut voluntate *eligam*, quod melius esse cognovero. — *Secundum Dei voluntatem*, nec solum secundum ejus *voluntatem* sed et secundum ejus *beneplacitum*, quod est de majori perfectione. — Fortasse etiam notatu indignum non est, quod cum vulgata versio dicat: *mentem instruere et impellere voluntatem*, autographum ordine

rem propositam, *quod magis sit in laudem et gloriam suam*, discurrendo [i. e. ut discurram] bene et fideliter intellectu meo et eligendo [et ut eligam] conformiter ad suam sanctissimam et *benepotentem* voluntatem.

Quartum, considerare *ratiocinando*, quot commoda vel utilitates mihi proveniant, si habeam officium vel beneficium propositum, ad *solam laudem Dei Domini nostri et salutem animae meae*; ⁸⁶⁾ et e contrario considerare

inverso habeat: *movere voluntatem meam et fovere in anima mea* vel *suggerere animae meae*. Cur ita S. P.? Fortasse, quia pia voluntatis motio non solum necessaria est ad eligendum, quod per illustrationem cognovero, sed etiam ipsum intellectus discursum praecedere debet. Nisi enim voluntas pie mota sit, applicatio intellectus nec serio fiet nec recte.

⁸⁶⁾ *Ad solam laudem* etc. Repetitur semper distincte et inculcatur, nihil aliud nisi *solam* Dei laudem et animae salutem prae oculis habendum esse in inquirendis, considerandis, ponderandis commodis vel incommodis etc.; ita scilicet, ut nonnisi eorum commodorum vel incommodorum ratio habeatur, quae juvent vel impediant AD LAudem DEI ET SALUTem ANIMAE, neque alia quaecumque spectentur commoda vel incommoda, nisi quatenus forte ad FINem CREATIONIS nostrae referantur. Quod enim aliquid vel placeat naturae vel displiceat, commodum sit sensui vel incommodum, per se quidem ad hanc deliberationem nihil refert.

similiter incommoda et pericula, quae sint in eo habendo: tantumdem faciendo in secunda parte, scilicet videre commoda et utilitates in in eo non tenendo; et similiter e contrario, incommoda et pericula in eo item non tenendo

Quintum, postquam ita discurri et ratiocinatus sum in omnes partes super re proposita, videre *quam in partem ratio magis se inclinet*: et ita secundum majorem motionem rationalem et non [secundum] motionem ullam sensualem debet fieri deliberatio super re proposita.

Sextum, facta tali Electione seu deliberatione, debet is, qui eam fecit, ire *multa cum diligentia* ad orationem *ante conspectum Dei Domini nostri* et offerre illi talem Electionem, *ut divina sua Majestas velit illam recipere et confirmare*,⁸⁷⁾ *si majus ejusdem servitium et laus fuerit.*

---

⁸⁷⁾ *Ut divina sua Majestas . . . , si . . .* Haec ultima conditio etiam nunc apponitur; quia quantumvis diligenter discussa res fuerit, potest tamen surrepsisse error aut deceptio.

Secundus Modus ad faciendam sanam et bonam Electionem continet in se quatuor regulas et unam notam.

Prima [regula] est, ut ille amor, qui me movet et me eligere facit rem talem, descendat desursum ex amore Dei: ita ut ille, qui eligit, sentiat *primum* in se, quod ille amor, quem plus aut minus habet erga rem, *quam eligit*, sit unice propter suum Creatorem ac Dominum.

Secunda, spectare [proponere mihi] hominem aliquem, *quem nunquam viderim neque cognoverim*,⁸⁸⁾ et desiderando ejus omnem perfectionem considerare quid ego illi dicerem faciendum et eligendum ad majorem gloriam Dei Domini nostri et majorem perfectionem animae suae: et faciendo similiter [pro me ipso] servare regulam, quam pro altero pono.

⁸⁸⁾ *Quem nunquam viderim neque cognoverim.* — Ita ex autographo, vel: *antea ignotus et nunquam plane visus*, ut habet lectio vulgata correcta. Revera enim, quod illa habebat: *amicissimus*, deliberantem periculo affectionis humanae exponit, quae omnino abesse debet; in ignoto contra ac *nunquam plane viso* facilius desiderari *omnis perfectio* puro animo potest, absque admixtione ullius humanae affectionis.

Tertia, considerare, ac si essem in articulo mortis, formam ac mensuram, quam tunc vellem tenuisse in modo praesentis Electionis: et regulando me secundum illam [formam] faciam [ita] *omnino*⁸⁹⁾ meam determinationem.

Quarta, attendendo et considerando, qualem me inventurus sim [quo animo sim futurus] in die Judicii, cogitare, quomodo tunc vellem deliberasse circa rem praesentem, et regulam, quam tunc vellem tenuisse, eandem nunc assumere, ut tunc *me inveniam* [sim] *cum plena voluptate et gaudio*.

Assumptis regulis supradictis ad meam salutem et quietem *aeternam*, faciam meam Electionem et oblationem Deo Domino nostro juxta sextum punctum primi Modi faciendi Electionem.

Ad emendandam et reformandam propriam vitam et statum.

Advertendum est, quod circa eos, qui constituti sunt in Praelatura vel in Matrimonio (sive abundant multum bonis temporalibus,

⁸⁹⁾ *Omnino*. — Ex autographo *in omnibus*. — *Faciam* autem in autographo non est futuri temporis sed praesentis conjunctivi, ut sensus sit: *faciam necesse est*.

sive non), ubi non habent locum vel *valde promptam voluntatem*⁹⁰⁾ faciendi Electionem rerum, quae cadunt sub electionem mutabilem: *valde utile est* loco faciendi Electionem dare [illis] formam et modum emendandi *et reformandi* propriam vitam et statum uniuscujusque illorum, scilicet *ponendo* [firmiter tenendo ante oculos] *creationem suam, vitam et statum, ad gloriam et laudem Dei Domini nostri et salvationem animae suae propriae; ut ad hunc finem veniat cumque assequatur*, debet [talīs] *multum considerare* et ruminare per Exercitia et Modos eligendi, prout declaratum est: quantam domum et familiam habere debeat; quomodo eam debeat *regere et gubernare*; quomodo eam debeat docere verbo et exemplo; similiter de suis facultatibus, quantam [partem] debeat sumere pro sua familia et domo; et quantam ad dispensandum in pauperes et in alias res pias: non volendo, neque quaerendo quidquam aliud nisi *in omnibus et per omnia majorem laudem et gloriam Dei Domini nostri*. Cogitet enim unusquisque, tantum se profectum

---

⁹⁰⁾ *Valde promptam voluntatem.* — Quia qui hanc non habeat, frustra grave ac difficile hoc Electionis negotium aggredietur.

facturum esse *in omnibus rebus spiritualibus*, quantum *exiverit*⁹¹⁾ [exuerit se] a proprio suo amore, [a propria] *voluntate* et utilitate [commoditate propria].

⁹¹⁾ *Exiverit*. — Ita proprie ex autographo. Antiqua versio *ms.* habet: *quantum expoliaverit se*. — Adverte diligenter hoc vitae vere spiritualis ac solidae virtutis acquirendae axioma praecipuum. Observa et pondera relationem *tantum — quantum*. Denique magis magisque intellige, cur omnis horum Exercitiorum ratio, quod quidem ad praxim attinet, ad proprii amoris expugnationem, ad victoriam sui ipsius tanquam ad finem proximum et immediatum meditantem impellat. Quia scilicet, si fructum seu finem proximum Exercitiorum (*victoriam sui*) consequatur, ultimum etiam finem, (*gloriam Dei* suamque *salutem ac perfectionem*) attinget: et hunc quidem ultimum tanto copiosius et perfectius, quanto plenius et generosius illi primo exercendo se tradiderit.

[TERTIA HEBDOMADA.]

PRIMA CONTEMPLATIO

media nocte est, quomodo Christus Dominus noster perrexit à Bethania versus Hierusalem ad ultimam Coenam inclusive. Infra [inter Mysteria Vitae Christi Domini nostri]; et continet in se orationem praeparatoriam, tria praeambula, sex puncta et unum colloquium.

Solita oratio praeparatoria.

Primum praeambulum est, adducere [in mentem] historiam, quae hic est, quomodo Christus Dominus noster a Bethania misit duos Discipulos in Hierusalem ad parandam Coenam, ac dein ipse venit ad illam cum ceteris Discipulis; et quomodo, postquam comedit agnum Paschalem et coenavit, illis lavit pedes deditque sanctissimum corpus suum ac sanguinem pretiosum suis Discipulis; et fecit illis ser-

monem, postquam ivit Judas ad vendendum *Dominum suum*.

Secundum, compositio, videndo locum. Hic erit considerare viam a Bethania in Hierusalem, an lata, an angusta, an plana etc.; similiter locum Coenae, an amplus, an exiguus, an formae hujus vel illius.

Tertium petere id, quod volo. Erit hic [petere] dolorem, *afflictionem* et confusionem, eo quod ob mea peccata Dominus *cat* ad Passionem.

Primum punctum est videre personas Coenae et, *reflectendo in me ipsum*, *procurare* fructum aliquem ex illis capere.

Secundum, audire ea, quae loquuntur, et similiter aliquem fructum ex his capere.

Tertium, spectare ea, quae faciunt, et fructum aliquem capere.

Quartum, considerare ea, quae Christus Dominus noster patitur in humanitate vel pati vult, juxta tractum [Passionis], quem quis contemplatur; et hic incipere magno nisu et conari [excitare me] ad dolendum, tristandum et plangendum; et eodem modo *laborando* [s. conando] per cetera puncta, quae sequuntur.

Quintum, considerare, quomodo *divinitas se abscondit*, scilicet quomodo posset destruere

inimicos suos et id non facit, et quomodo sinit pati *sacratissimam* humanitatem tam crudelissime [i. e. tam supra modum crudeliter et atrociter].

Sextum, considerare, *quomodo haec omnia* patitur pro peccatis meis *etc.*; et quid debeo ego facere *et* pati pro illo.¹⁾

Terminare colloquio ad Christum Dominum nostrum et in fine *Pater noster*.

Advertendum est, sicut superius et ex parte declaratum est, quod in colloquiis debemus *rationcinari et petere* juxta subjectam materiam, scilicet prout me reperio *tentatum* vel consolatum, et prout desidero habere unam virtutem vel alteram; prout volo disponere de me in

¹⁾ Animadvertendum hoc loco est, ut in *Mysteriis* secundae hebdomadae adnotavimus, punctis illis de *personis, verbis, actionibus* non tam ordinem meditandi constitui, quam materiam (vid. notam n. 10, de *Incar.*); ita tria postrema puncta, quae in hac tertia hebdomada adjiciuntur, non sic intelligi debere, ut haec omnino ad finem contemplationis cujusque reserventur, sed comitentur, ut ita dicam, *personarum, verborum et actionum* considerationem; scilicet, ut haec tria puncta in promptu habeamus in decursu totius contemplationis, et ad haec reflectamus tanquam aptissima ad fructum illum, qui hujus hebdomadae proprius est, dolorem scilicet de poenis Domini, colligendum.

unam partem vel in alteram; prout volo dolere vel gaudere de re, quam contemplor: tandem petendo ea, quae magis efficaciter circa *res aliquas particulares* desidero. Et hoc modo potest [quis] facere unum solum colloquium ad Christum Dominum nostrum, vel si *matcria vel* devotio ipsum [ad hoc] moveat, potest facere *tria* colloquia, *unum* ad Matrem, *alterum* ad Filium, *tertium* ad Patrem eadem forma, prout dictum est in secunda hebdomada in *meditatione* de duobus Vexillis²⁾ cum Nota, quae sequitur post Binarios [Classes].³⁾

²⁾ *De duobus vexillis.* — Ita omnino legendum censeo. In hispanico legitur quidem: *de los dos Binarios*, sed est evidenter mendum scriptoris; *Binarii* enim non *duo* sunt sed *tres*; cumque mox recurrat mentio *Binariorum*, hoc loco S. Auctorem scripsisse *de las dos Banderas* vix aut ne vix quidem videtur posse dubitari. — De *Nota*, quae sequitur post *Binarios*, vide supra, n. 69 in secunda hebdomada.

³⁾ In hac prima tertiae hebdomadae contemplatione S. Pater, ut patet, formam posuit in omnibus hujus hebdomadae contemplationibus adhibendam. Eam brevius hoc loco proponit, propterea quod, quae ad personas, verba, actiones contemplandas pertinent, satis explicata fuere in primo Exercitio secundae hebdomadae. Itaque et nos ad illud Exercitium et ad Annotationes ibi positas, praesertim n. 16 remittimus. Cetera omnia perspicua sunt in ipso Libello, dummodo considerentur ac diligenter

SECUNDA CONTEMPLATIO

in aurora erit [de rebus gestis] a Coena ad Hortum inclusive.

Solita oratio praeparatoria.

Primum praeambulum est historia, et erit hic, quomodo Christus Dominus noster descendit cum suis undecim Discipulis ex monte Sion, ubi Coenam fecit [fecerat], versus vallem Josaphat relinquens octo ex illis in parte una vallis et caeteros tres in Horti parte, et *ponens se in oratione* sudat sudorem *tanquam guttas sanguinis*, et postquam ter fecit orationem ad Patrem et excitavit a somno tres suos Discipulos, et postquam ad vocem ejus ceciderunt inimici, et Juda eum osculante, et S. Petro abscindente auriculam Malcho, quam Christus loco suo restituit, cum comprehensus esset ut malefactor, *pertrahunt* illum per vallem *deorsum* ac dein *per declivum sursum* ad domum Annae.

ponderentur. Copiosa item doctrina de Colloquiorum usu, quae hic traditur, non cursim legenda aut leviter praetereunda; est enim longe utilissima; et si cum iis, quae de eodem argumento habentur in fine primi Exercitii primae hebdomadae, conferantur, plena habebitur de colloquiis fructuose instituendis instructio, nobis omnibus, qui eorum usum quotidianum habere debemus saltem in matutina meditatione, peropportuna.

Secundum est videre locum. Erit hic, considerare viam *a monte Sion ad vallem Josaphat* et similiter Hortum, an latus, an longus, an hoc vel illo modo [situs].

Tertium, petere id, quod volo, *quod est proprium petere in Passione*, [scilicet] *dolorem cum Christo doloribus pleno, confractionem cum Christo fracto* [viribus, consternato], *lacrymas, poenam internam de tanta poena, quam Christus passus est pro me.*

In hac secunda contemplatione, postquam posita [facta] est oratio praeparatoria cum tribus praeambulis jam dictis, servabitur eadem forma procedendi per puncta et colloquium, quae habita fuit in prima contemplatione de Coena; et ad horam Missae et Vesperarum fient duae repetitiones super prima et secunda contemplatione; ac dein ante coenam trahentur [ducentur] *sensus super duas supradictas contemplationes*, semper praemittendo orationem praeparatoriam ac tria illa praeambula juxta subjectam materiam, eadem forma, ut dictum est ac declaratum in secunda hebdomada.

Prout aetas, dispositio et complexio juvat personam, quae exercetur, faciet singulis diebus quinque Exercitia vel pauciora.

In hac tertia hebdomada mutabuntur ex parte secunda et sexta Additio. Secunda erit, statim ac excitatus fuero [a somno], proponendo mihi, quo vadam *et ad quid*, resumens paululum contemplationem, quam facere volo, *prout Mystrium fuerit*,⁴⁾ adnitar, dum surgo et me vestio, ad tristandum *et dolendum* de tanto dolore et de *tanta poena* Christi Domini nostri.

Sexta mutabitur non procurando adducere [non admittendo] cogitationes jucundas, licet bonas et sanctas, ut sunt de Resurrectione et Paradiso, sed imo inducendo me ipsum ad dolorem et ad poenam et afflictionem, trahendo [ducendo] in memoriam frequenter aerumnas, labores et dolores Christi Domini nostri, quos pertulit a puncto, quo natus est, *usque ad Mystrium Passionis, in quo nunc versor*.

Examen particulare circa Exercitia et Additiones *praesentes*, fiet ita ut factum fuit in hebdomada praecedenti.

---

⁴⁾ *Prout Mystrium fuerit*. — Non est otiosum hoc incisum. — In omnibus enim Mysteriis est quidem concipiendus dolor, varius tamen pro dolorum Christi varietate: in aliis enim Mysteriis dolores Christi interni, in aliis externi; in aliis tristitia, desolatio; in aliis ignominiae; in aliis cruciatus magis contemplandi veniunt. In Crucifixo vero simul omnia in gradu summo.

SECUNDA DIE

media nocte contemplatio erit [de gestis] *ab Horto usque ad domum Annae inclusive*,⁵⁾ infra [Mystèria Jesu Christi Domini nostri]; et in aurora *a domo Annae ad domum Caiphæ inclusive*, infra [ibid.]; et postea duae solitae repetitiones et applicatio sensuum eo modo, quo jam dictum est.

TERTIA DIE

media nocte, *a domo Caiphæ ad Pilatum inclusive*, infra [Mystèria]; et in aurora *a Pilato ad Herodem inclusive*, ibid.; ac dein solitae repetitiones et sensus eadem forma, qua jam dictum est.

QUARTA DIE

media nocte, ab Herode ad Pilatum, ibid., faciendo [hoc Exercitium] et contemplando

⁵⁾ *Ab Horto usque ad domum Annae inclusive.* — Ita ex autographo, tum hoc loco tum alibi passim includuntur semper a S. P. N. in contemplatione, laboriosa Domini itinera, dum ab uno loco ad alium, ab uno tribunali ad alterum pertrahitur, non sine gravissima poena et ignominia, utraque merito diligenter contemplanda.

usque ad mediam partem Mysteriorum ejusdem domus Pilati; deinde in Exercitio, [quod fiet] in aurora, reliqua Mystéria quae remanserunt ejusdem domus; et repetitiones et sensus, ut dictum est.

QUINTA DIE

media nocte, a domo Pilati usque dum positus fuit in cruce [s. crucifixus], infra ibid.; et in aurora, ab elevatione ejus in cruce usque dum expiravit, ibidem; et postea solitae duae repetitiones et sensus.

SEXTA DIE

media nocte, a cruce, cum deponitur, usque ad monumentum *exclusive*, ibidem; et in aurora, *a monumento inclusive usque ad domum*, in quam Domina nostra se recepit, postquam sepultus esset Filius ejus.

SEPTIMA DIE

contemplatio totius Passionis simul in Exercitio mediae noctis et aurorae; et duarum repetitionum ac sensuum loco considerare per totam illam diem, quam poterit [exercitans] frequentissime, quomodo corpus sacratissimum

Christi Domini nostri remansit *solutum* et separatum ab anima; et ubi et quomodo sepultum; item considerando solitudinem Dominae nostrae cum tanto dolore et animi afflictione; deinde ex altera parte Discipulorum [etiam] solitudinem [et moerorem].

Notandum est, quod qui magis vult tempus producere [diutius immorari] in Passione, debet assumere in quavis contemplatione pauciora Mysteria: scilicet in prima contemplatione Coenam solummodo, in secunda Lotionem pedum [discipulis factam], in tertia Sacramentum illis datum, in quarta Sermonem, quem Christus illis fecit: et sic per ceteras contemplationes et Mysteria.

Item post finitam Passionem sumat uno die *integro* mediam partem totius Passionis et secundo die alteram partem et tertio die totam Passionem.

E contrario, qui voluerit magis abbreviare [tempus] in Passione [contemplanda], assumat media nocte Coenam et in aurora Hortum, ad horam Missae domum Annae, ad horam Vesperarum domum Caiphae, loco horae ante coenam [i. e. applicationis sensuum] domum Pilati: ita ut non faciendo repetitiones neque applicationem sensuum faciat quotidie quinque

Exercitia distincta et in quovis Exercitio [contempletur] distinctum Mystrium Christi Domini nostri; et post finitam ita totam Passionem, potest facere [contemplari] alio die totam Passionem simul in uno Exercitio vel in diversis, prout magis sibi videbitur fructum percipere posse.

REGULAE

ad ordinandum se *in posterum in victu*.¹⁾

Prima Regula est, quod a pane convenit minus abstinere, quia non est cibus, super

¹⁾ *Regulae etc.* — Videntur hae Regulae a S. Patre hoc loco positae occasione primae contemplationis hujus tertiae hebdomadae, *de Christi Domini Coena* (Vid. Reg. 5). Certe enim hae Regulae non magis ad hanc tertiam hebdomadam pertinent quam ad totum Exercitiorum tempus, imo vero etiam ad omnem vitam nostram.

Multae ex his Regulis doctrinam continent, quae licet hic applicata ad *victum* sit, generatim tamen ad omnes actiones et affectiones ordinandas utilissime transferri potest; v. g. ut ad gulam ita ad superbiam, ad iram domandam etc. Duo notantur a S. Patre, quae ad inordinationem in victu stimulare hominem solent, quaeque proinde observare docet et expugnare, *appetitus* naturalis et daemonis *tentatio* (Vid. Reg. 1, 3 et ult.). Eadem vero in omni alia inordinatione observari possunt ac debent; et pleraque remedia, quae hic praescribuntur

quem appetitus soleat *tam inordinari* [tam inordinate ferri, modum excedere], aut ad quem tentatio insistat [adeo impellat], uti ad ceteros cibos.

Secunda, circa potum videtur commodior [magis opportuna, necessaria magis] abstinencia quam circa *comestionem* panis: proinde multum debet considerari, quid prosit, *ut admittatur*,²⁾ et quid noceat, *ut tollatur*.

Tertia, circa obsonia servari debet maxima et maxime integra abstinencia, quia tam appetitus *ad inordinationem* [excedendum modum] quam *tentatio ad investigandum*³⁾ [ad excogitandas et quaerendas lautitias] promptiores

a S. Patre, aequae usui erunt in alia quacumque *appetitus* ac *tentationis* materia, praesertim ea quae habentur a Reg. 5 usque ad finem.

²⁾ *Ut admittatur*. — Sane differt multum haec expressio ab ea, quae in vulgata versione habetur: *ut sumatur semper*. Nam, et *admittatur* minus dicit, quam *sumatur*, et *semper* abest in autographo.

³⁾ *Ad investigandum*. — Fortasse mendum est in textu hispanico et pro *investigar*-legendum *instigar*, quod certe sensum praebet planiorem. Antiqua versio *ms.* habet hoc loco: *insistere*, quod utique non respondet verbo hispanico *investigar*, bene vero *instigar*. — Similiter in prima Regula, pro *insista*, quod nunc habet textus hispanicus, omnino legendum videtur *incita*, quod idem est ac *instiga*.

sunt in hac parte; itaque abstinencia in cibis ad *inordinationem* vitandam potest adhiberi duobus modis: primo, cum [quis] assuescat manducare cibos grossiores; altero, si delicatos [sumat] in parva quantitate.

Quarta, cavendo, *ne incidat in infirmitatem*, quanto plus quis subtraxerit de convenienti [victu], tanto citius perveniet ad *medium*,⁴⁾ quod servare debet in manducando et bibendo, [idque] ob duas rationes: primo, quia sic *adjuvans sese* ac se disponens saepe magis sentiet internas cognitiones, consolationes et divinas inspirationes, quibus ostendatur sibi *medium*, quod sibi conveniat; secundo, [quia] si persona videat se in tali abstinencia nec tantis viribus corporis *nec dispositione*, [quae sufficiant vel aptum conservent] ad Exercitia spiritualia [peragenda], facile perveniet ad judicandum, quid magis conveniat sustentationi corporis.

Quinta, tempore, quo quis cibum sumit, consideret, ac si videat Christum Dominum nostrum cibum sumentem cum suis Apostolis, et quomodo bibat, et quomodo respiciat, et

⁴⁾ *Medium*. — Intellige ex autographo *viam median* inter excessum et defectum. — Notatu etiam dignissima est expressio illa: *adjuvans sese*. —

quomodo loquatur; et *curet* cum imitari, ita ut praecipue intellectus occupetur in consideratione Domini nostri et minus in sustentatione corporis, ut ita capiat maiorem *methodum*⁵⁾ et ordinem circa modum, quo *se habere et gubernare* debeat.

Sexta, alias, dum cibum sumit, potest aliam considerationem adhibere vel de vita Sanctorum vel de pia aliqua contemplatione vel de aliquo negotio spirituali, quod sibi agendum sit: quia attentione defixus in re tali, *minus* sumet delectationis *et sensus* in cibo corporali.

Septima, super omnia⁶⁾ caveat, ne sit totus animus suus *intentus* in id, quod comedit,

⁵⁾ *Methodus*. — Hisp. *concierto* quasi: harmonia. Antiqua versio *ms.* vertit *formam*. — Notandum quod sequitur: *circa modum, quo se habere ac gubernare debeat*, quod latius patet neque ad solam rationem *moderandi victus* pertinet; sed respondet propositae considerationi, quomodo Christus non modo *manducet* ac *bibat*, sed et quomodo *respiciat* et *loquatur*. Et sane in conviviiis non minori cura lingua et sensus ceteri custodiendi sunt et ab inordinatione servandi quam gustus.

⁶⁾ *Super omnia*. — Merito S. P. hac utitur emphasi: *Super omnia*. Id enim praecipuum, id *super omnia* cavendum, ne animus se effundat, sed sit dominus sui, nunquam sui impotens. Idemque in omni affectione praecipuum est, quo eniti per assiduam vigilantiam suique victoriam quisque virtutis cultor debet.

neque in comedendo sit *festinus prae appetitu*, sed sit dominus *sui* tam in modo comedendi quam in quantitate, quam sumit.

Octava, ⁷⁾ ad tollendam [omnem] *inordinationem* [circa victum] multum juvat, *post prandium vel post coenam vel alia hora*, qua non sentiat appetitum comedendi, determinare secum pro prandio vel coena proxime futura *et ita consequenter quotidie* quantitatem, quam conveniat sumere, ultra quam neque ob appetitum quemcumque neque ob tentationem [ullam] procedat: sed imo ad magis vincendum *omnem* appetitum inordinatum et tentationem inimici, *si tentatur ad plus comedendum, comedat minus*.

⁷⁾ Octava. — Regula mirae sapientiae et ad omnem affectionem ordinandam utilissima. I. *Tempore tranquillo praevidere* occasionem, qua inordinatio facilius possit accidere; — 2. in antecessum *statuere*, quid in ea occasione *agendum sit*, ne tentationi succumbamus, scilicet proponere tentationi contraria; — 3. quod si in occasione dein constituti acrius tentemur, etiam *plus agere* contra illam, quam quod prius constitueramus. Hoc scilicet est non solum *resistere* inimico, sed illum etiam *prosternere*, ut loquitur S. P. Ann. 13 inter 20. Hoc est *agere contra* sensualitatem, quod item plus est quam *resistere*. (Vide de Regno Christi, notam sub n. 5.)

[QUARTA HEBDOMADA.]

PRIMA CONTEMPLATIO

quomodo Christus Dominus noster apparuit Dominae nostrae. Infra [vid. inter Mysteria].

Solita oratio praeparatoria.

Primum¹⁾ praeambulum est historia, quae hic est quomodo, postquam Christus expiravit in cruce, et corpus remansit separatum ab anima, et cum illo semper unita Divinitas, *anima beata*²⁾ descendit ad Infernum pariter

---

¹⁾ Hoc praeambulum diligenter consideretur; praebet enim copiosam contemplandi materiam circa personas, verba, opera etc.; quae alioqui in hac contemplatione, prout inter mysteria proponitur, jejuniior videri posset.

²⁾ *Anima beata.* — Notatu dignum est hoc epitheton *beata*, quod animae apponitur in autographo. Et vero Christi anima momento, quo corporis soluta vinculis fuit.

unita eum Divinitate, unde eripiens animas justas ³⁾ et veniens ad sepulchrum et resurgens apparuit benedictae Matri suae in corpore et anima.

Secundum, compositio videndo locum; quod hic erit videre dispositionem sancti sepulchri et locum seu domum Dominae nostrae, respiciendo partes ejus in particulari, item cubiculum, oratorium etc.

eodem perfecta ac plena beatitudine sibi debita perfrui coepit. Quanquam enim propter unionem hypostaticam et gloria corpori et beatitudo animae Christi esset debita omnino ac propria, fuit tamen etiam in Christo *corpus mortale*, maxime in passione, vero sensu *animae ergastulum*, ex quo haec egressa statim in ipsa morte victrix plene ac perfecte glorificata est. Et procul dubio terrae motus ceteraque illa signa, quae Christi mortem subsecuta sunt, non minus victoriae hujus trophaea, quam luctus creaturarum ob extinctum Salvatorem indicia fuisse censenda sunt.

³⁾ *Animas justas.* — Omnes ac singulas participes facit triumphi et gloriae, prout laborum participes olim extiterunt (*Ex Regno Christi*). Quam multa hic se offerunt, quibus venturum Christum Patriarchae et Prophetae praefigurarunt, acta praeclare ac tolerata, quae nunc a triumphatore Christo sua obtinent praemia — Quid vero in Virgine, quae omnium maxime laborum ac dolorum fuit particeps? — Quale huic, quale illis solatium affert Christus? Ut in quinto puncto.

Tertium, petere id, quod volo, et erit hic petere gratiam,⁴⁾ ut lacter et gaudeam *intense* de tanta gloria et gaudio Christi Domini nostri.

⁴⁾ *Petere gratiam.* — Bene advertenda est gratia, quae petenda dicitur. Est autem haec: ut *laetemur* et *gaudeamus* idque *intense*. Qua vero de re gaudeamus? DE GLORIA ET GAUDIO CHRISTI DOMINI NOSTRI. Id quod in vulgata versione minus clare exprimitur illo verbo: *participemus*. Christum Dominum, Regem ac Ducem nostrum tam bene de nobis meritum, *gloria* et *gaudio* ineffabili fruente[m] contemplamur. Haec nostrae laetitiae vera ratio, *ex amore erga Christum Dominum*, qui amor purissimus atque sanctissimus hujus hebdomadae praecipuus est fructus. Et vero contemplatio tantae gloriae Regis nostri, qui in hoc Mysterio apparet, qualis est, *gloria generis humani*, mirum in modum valet ad confirmandam in nobis et augendam aestimationem Ejus et ad Ejus amorem in nobis magis magisque accendendum itemque ad aestimationem et amorem laborum Ejus et crucis Ejus, per quam tanta parta est victoria et gloria. Unde hic *amor Christi*, quem praecipuum dicimus esse hujus hebdomadae fructum, nequaquam sterilis est affectus, sed mire efficax ad confirmandos nos in proposito, Illum sequendi et imitandi, et praecipue excitat *alacritatem* laborandi et patiendi, dum vivimus hanc mortalem vitam, ad exemplum et ex amore *talis ac tanti* Regis nostri. — Itaque possunt quidem et debent etiam haec Mysteria gloriosa nostrae fragilitati etc. vires addere propter *spem*, quae hic excitatur, fore ut aliquando id fiat in membris, quod in capite jam videmus impletum; praecipuum tamen est, ut de Christi gloria *propter ipsum Christum* gaudeamus,

Primum punctum, secundum et tertium sint eadem solita, quae habuimus in Coena Christi Domini nostri.

Quartum, considerare, quomodo Divinitas, quae videbatur se abscondere in Passione, apparet et ostendit se nunc tam miraculose in *sanctissima* Resurrectione *per veros et sanctissimos ejus effectus*.

nostri ipsorum nostraeque propriae felicitatis tantisper veluti obliti. Ita nostrae miseriae ac poenae, quibus etiam, dum maxime in hac quarta Exercitiorum hebdomada versamur, exercitari non raro nos vult Deus (quod item Dei famuli in praecipuis anni solemnitatibus experiri aliquando solent), fructum solidum harum contemplationum non impedient. Nam ut Christi gloria et gaudium extra mundi hujus vicissitudines positum est, ita nostrum de hac Christi gloria gaudium securum erit et inviolabile; ut proin cogitemus ac dicamus: »Mihi quidem tempus gaudendi de meo bono necdum advenit, sed *sufficit mihi*, quod Rex ac Dux meus Christus gloria et gaudio potiatur«. Qui quidem animi sensus in angelico cantico *Gloria in excelsis* sublimibus illis Ecclesiae verbis exprimitur: *Gratias agimus tibi* PROPTER MAGNAM GLORIAM TUAM. Et hoc est vere ac proprie *delectari* IN DOMINO. — Ita certe gavisus fuisse in resurrectione Filii Mater sanctissima censenda est, cui vel solam cogitationem de gloria et gaudio, quo Filium jam frui sciebat, plenissimum praeuisse solatium in ferendis per multos deinceps annos exilii hujus laboribus dubitandum non est.

Quintum, *speculari* officium consolandi⁵⁾ [suos], quod Christus Dominus noster exercet, et comparando, quomodo solent amici amicos consolari.⁶⁾

Terminare uno vel pluribus colloquiis juxta subjectam materiam et *Pater noster*.⁷⁾

In contemplationibus sequentibus procedatur per omnia Mysteria Resurrectionis eo modo, qui infra sequitur, usque ad Ascensionem inclusive, adhibendo et servando de cetero in tota hebdomada Resurrectionis eandem formam et methodum, quae servata fuit in tota hebdomada Passionis. Ita ut hac prima

---

⁵⁾ *Consolandi*. — Christus redivivus consolatur omnes suos: 1. *sua propria gloria*, qua illi gaudent magis quam de quacumque sua ipsorum felicitate; 2. *felicitate*, quam illis praebet vel *in re*, ut Patribus ac Justis in limbo, vel *in spe*, ut Matri sanctissimae, Discipulis inque illis etiam unicuique nostrum. — Dum ergo peregrinamur a Domino, *gaudere* nos decet, Christo quidem de gloria jam impleta, nobis autem, *spe Gaudete IN DOMINO*, et *SPE gaudentes*.

⁶⁾ Vide notam n. I, in tertia hebdomada.

⁷⁾ *Pater noster*. — Licet S. P. solum *Pater noster* dicendum praescribat, non tamen inopportunum erit ad Beatam Virginem, quae magna pars est hujus contemplationis, addere: *Regina Coeli*. Idque eo magis, quod vel uno vel pluribus colloquiis terminandum dicatur hoc Exercitium.

contemplatione de Resurrectione se regat [hanc tamquam normam sequatur contemplans] quantum ad praeambula juxta subjectam materiam; et quantum ad quinque puncta, sint eadem; et Additiones, quae habentur infra, sint eadem: atque ita in reliquis omnibus potest se regere [dirigere] juxta modum hebdomadae Passionis, ut in repetitionibus, in sensuum applicationibus, in abbreviandis vel extendendis Mystериis.

Secunda nota, *communiter* in hac quarta hebdomada magis convenit, quam in ceteris tribus praeteritis, facere quatuor Exercitia et non quinque: primum, statim ut quis surrexerit mane; secundum ad horam Missae vel ante prandium loco primae repetitionis; tertium ad horam Vesperarum loco secundae repetitionis; quartum ante coenam, trahendo [applicando] quinque sensus *super tria Exercitia ejusdem diei, notando et moram faciendo in partibus principalioribus, et in quibus senserit majores motiones et gustus spirituales.*⁸⁾

⁸⁾ *Majores motiones et gustus spirituales.* — Cum alibi S. P. de repetitionibus agens semper remittat simpliciter ad formam praescriptam in primae hebdomadae Exercitio tertio, hic non ita, sed sistendum dicit in iis, in quibus *majorem motionem et gustum spirituales* senserimus, nec jubet sisti etiam in illis, in quibus senserimus

Tertia, quamvis in omnibus contemplationibus data sint tot puncta numero certo [definita], puta tria vel quinque etc., ille [tamen], *qui contemplatur*,⁹⁾ potest ponere plura vel pauciora puncta, prout melius se [habere] reperiet. *Ad quod* multum juvat, priusquam quis intret in contemplationem, *conjecturare* [praevidere conjectura probabili] et definire puncta, quae assumere debet, certo numero.¹⁰⁾

desolationem. — Cur ita? Fortasse quod minus conveniat huic hebdomadae *laboriosum* studium quaerendi id, quod optamus, quasi terram fodiendo, ut aquarum venam reperiamus abundantio-rem, sed veluti sponte oblata consolatione, sive potius gustu spirituali, spirituali inquam, etiamsi minus quandoque sensibili, suaviter fruendo vel utendo contenti simus. Fortasse etiam supponit S. P. desolationem vix locum habere in hac hebdomada, inter haec gloriosa Christi mysteria, in anima, quae ad ea contemplanda accedat post Exercitia trium praecedentium hebdomadarum rite disposita.

⁹⁾ *Qui contemplatur.* — Ita S. P., non: *qui exercitatur.* Fortasse quia haec adnotatio aequae extra tempus Exercitiorum ac in Exercitiis contemplanti cuique opportunissima est. — Neque minus certe conveniet secundae et tertiae hebdomadae, quam hujus quartae mysteriis contemplandis.

¹⁰⁾ *Certo numero.* — In hoc punctorum numero conjectura probabili praevidendo ac definiendo itemque fructu, qui potissimum quaerendus sit, determinando, prae-

In hac quarta hebdomada inter omnes decem Additiones mutari debent secunda, sexta, septima et decima.

Secunda erit, statim ut excitor a somno, ponere ob oculos contemplationem, quam facturus sum; *volendo affici* et exhilarescere de tanto gaudio et laetitia Christi Domini nostri.

Sexta, memoriae objicere et *cogitare* res, quae movent ad *delectationem, hilaritatem et laetitiam* spiritualem, ut de Paradiso.

Septima, uti claritate [lucis], et commoditatibus tempestatis, ut *veris et aestatis* tempore ¹¹⁾ refrigerio [aurae, herbarum, florum],

cipue consistit illa, quam quotidie ante nocturnum examen ex majorum nostrorum instituto facere solemus, *praeparatio ad matutinam meditationem*. (Cong. VII. decr. 25.)

¹¹⁾ *Veris et aestatis* tempore. — Hisp. *verano* utrumque significat, scilicet anni tempus a mense Aprili ad Octobrem. — *Refrigerio* (aurae, herbarum, florum). Ita plenius exprimi existimo sensum vocis hisp. *frescura*, cui respondet ital. *fresco*. — Antiqua versio *ms.* habet: *rebus amoenis et jucundis*. — Valde notanda sunt infra: *in quantum anima existimat . . . sibi posse esse adjumento*; ut meminerimus nonnisi *media* haec esse ad finem et eatenus solum adhibenda, quatenus ad finem profutura

et hyemis tempore sole vel [ignis] calore, *in quantum* anima existimat vel *conjectura supponit sibi posse esse adjumento* ad gaudendum in Creatore et Redemptore suo.

Decima, loco poenitentiae attendat ad *temperantiam* et [ad tenendum] medium in omnibus, nisi [sit tempus, quo] praecepta sint jejunia vel abstinentiae, quas Ecclesia indicit; quia haec semper impleri debent, nisi adfuerit justum impedimentum.

---

existimentur, non amplius. Regula enim *Fundamenti* semper et ubique in suo vigore tenenda est. — Notandum item quod dicitur de fine in hac hebdomada nobis proposito: *ad gaudendum* IN CREATORE ET REDEMPTORE SUO. Absit a nobis alius quidam laetitiae sensus, quasi de labore longi itineris tandem ad finem vergente in hac postrema Exercitiorum hebdomada ad quietem adspirantes gaudamus! A quo sensu nimium naturali et humano incredibile dictu est, quantum saepe quidam minus cauti detrimentum capiant; jam illis ultimis diebus, quibus maxime fervere animos aequum esset, relaxantes sese ac tepescentes et incipientes jam tum perdere salutaria illa sensa, quae in praecedentibus Exercitiis spiritu Dei afflante non sine labore conceperant; maximo sane christianae ac religiosae perfectionis damno nec facile deinceps reparando.

CONTEMPLATIO

ad obtinendum amorem.

Primo, convenit duo animadvertere.

Primum est, quod amor *debet poni* magis *in operibus* quam *in verbis*. ¹⁾

¹⁾ *In verbis*. — Idem censendum de affectu sterili et inefficaci. Affectus enim tales sunt *verba interna*.

NOTA.

Quae sequuntur, nempe *Contemplatio ad amorem excitandum* et *tres Modi orandi*, ex autographo censenda sunt extra seriem IV hebdomadarum. Cum enim post 20 Annotationes in capite cujusque paginae perpetuo notatum legatur in autographo: *prima hebdomada*, — *secunda hebdomada*, — *tertia hebdomada*, — *quarta hebdomada*, — id quod et nos in hac editione imitati sumus; ubi ad *Contemplationem de amore* ventum est, inscriptio illa *quartae hebdomadae* in autographo omittitur atque ita deinceps.

Nec tamen hinc sequitur non recte fieri solere, quod usus habet, ut haec *Contemplatio* detur in fine quartae hebdomadae veluti pro conclusione et coronide Exercitiorum. Imo vero nec alio loco poni opportunius poterat a S. Patre haec *Contemplatio* et vix alio tempore melius ac fructuosius institui potest. *Amor Dei*, qui hic docetur, est ultimus terminus, est perfectio hujus vitae. Merito praemissa est meditatio vitae, mortis ac resurrectionis D. N. J. C.: per Jesum enim, nec nisi per Jesum aditus nobis ad Deum Ejusque amorem patet. *Nemo venit ad Patrem nisi per me. — Ego sum ostium. —*

Alterum, [quod] amor consistit in communicatione, ²⁾ [quae fit] *ab utraque parte*,

Ego sum via. — Cumque ad Jesum pervenire non possumus, nisi peccata in primis expellantur, itemque inordinatae passionnes frenentur, ideo hinc initium fieri debuit, in prima scilicet Exercitiorum hebdomada. Et sane frustra ad hunc amorem Dei adspiret, qui non ante omnia in abnegatione sui ipsius strenue se exercuerit. Recte itaque et ordinatissime processum est, ut demum ad hunc felicem terminum, amorem Dei, perveniretur.

Aptissime vero haec Contemplatio respondet *Fundamento*: ita tamen, ut, cum Fundamentum proponi censeatur incipientibus, in illo de hac *perfectione* Dei amoris ne mentio quidem fiat. Ibi enim S. P. solummodo loquitur de laude ac reverentia Deo exhibenda deque Illi serviendo et parat animum ad impedimenta removenda; in hac vero *Contemplatione de amore Dei*, quae purgatis jam et exercitatis proponitur, S. P. ad ea ducit, quae in laude ac reverentia Deo exhibenda inque ejus servitio absolutissima sunt ac perfectissima.

²⁾ *In communicatione (quae fit) ab utraque parte etc.* — Totam hanc versionem ex autographo diligenter velim considerari. Ita enim mentem suam S. P. expressit, ut ad amorem Dei erga hominem hominisque vicissim erga Deum optime omnia applicari possint; *communicet amans amato et vicissim amatus amanti ea, quae habet, vel ex iis, quae habet vel potest.* — Si enim *amans* intelligatur Deus, homo vero *amatus*: apte dicitur *amans* Deus *amato* homini *communicare ea, quae habet vel ex iis, quae habet vel potest.* Neque enim potest Deus infinitus, quantumvis amans, finitae creaturae omnia, quae habet ipse, com-

scilicet *ut det et communicet amans amato ea, quae habet, vel ex iis, quae habet vel potest, et sic vicissim amatus amanti: ita ut, si alter habet scientiam, det illi, qui eam non habet; si honores, si divitias; et sic [porro] alter alteri [vicissim].*

Oratio [praeparatoria] solita.

Primum praeambulum est compositio, quae hic est videre, quomodo consisto coram Deo Domino nostro, Angelis et Sanctis *interpellantibus pro me.*

Secundum, petere id, quod volo. Erit hic petere *cognitionem internam* ³⁾ tot ac tantorum bonorum [a Deo] acceptorum, ut ego *integre* [haec] *recognoscens* [vel integro grati animi sensu] *possim in omnibus* amare et servire *divinae suae Majestati.*

*) Primum punctum est, adducere in me-

municare; recte vero *ex iis, quae habet vel potest*, communicare dicitur pro capacitate scilicet amati.

³⁾ *Cognitionem internam.* — Ita ex autographo distinctius, quam in vulgata versione, *duplex* gratia exprimitur, quam ubique S. P. docet postulandam, *cognitionis* seu illuminationis, et *affectionis* seu voluntatis, et executionis officii per lumen divinae gratiae cogniti.

*) Quatuor puncta quae sequuntur solent quibusdam confusionem quamdam parere, quod non satis distincta ipsis videantur ista quatuor, sed et secundum punctum et

moriā beneficia accepta Creationis, Redemp

tertium in ipso jam primo puncto videantur contineri. Cui incommodo ut remedium aliquod suggeramus, ita distinguenda sunt ex ipso textu S. P. N., ut in *primo puncto* contemplemur generatim Dei in nos *beneficia*, seu praestita seu praestanda, quatenus scilicet summa bona nobis inde ex Ejus amore provenerunt ac porro proventuri veniunt et proventura in aeternum firma spe confidimus.

In *secundo puncto* contemplemur beneficia illa praestata a Deo *praesenti* in omnibus, in quibus Ille nobis bona sua communicat, et in nobis ipsis; ita ut *personaliter* in omnibus ipse nobis benefaciat. Quae certe ratio plurimum amoris superaddit in beneficiis.

In *tertio puncto* contemplemur Deum non modo praesentem nobis benefacere ceterisque creaturis propter nos, sed *operantem* etiam et quodammodo *laborantem* in nobis et in aliis creaturis, adjuvantem et nos et creaturas omnes, ut nobis benefaciat. Quod cum in quocumque benefactore amoris significationem plurimum adaugeat, in Deo profecto, qui, licet causis secundis verum actum tribuat, ipse tamen suo concursu etiam operatur in illis in bonum nostrum, amoris est plane inexplicabilis et infiniti.

Addiderim hoc loco non videri mihi prohiberi, quominus tum in secundo tum in tertio puncto distinctius etiam de Deo Redemptore cogitemus, ut scilicet:

In *secundo* quidem *puncto* perpendamus etiam illam Dei *praesentiam*, quam aeterni Patris Filius tum in carne mortali praestitit, cum *in terris visus est et cum hominibus conversatus est*, tum eam, quam praestat nobis in sanctissimo Eucharistiae Sacramento.

tionis et dona particularia, *ponderando multo*

In *tertio* vero *puncto* Dei Redemptoris veros et gravissimos labores ac dolores, quos pro nobis ipse, verus Dei Filius, sustinere dignatus est, cum pro nobis *non dubitavit manibus tradi nocentium et crucis subire tormentum*.

Praeterea cum in primo puncto non solum beneficia jam praestita, quaeve omni tempore nobis praestantur a Deo, sed etiam in futurum, in aeternum praestanda proposita sint: nil vetat quominus etiam haec duo puncta, secundum nempe et tertium, simili modo ad futura nobis in coelis bona ab eo, qui contemplatur, extendantur. Solet enim S. P., postquam semel aliquid satis indicavit, cetera nobis inde colligenda relinquere. Quam ampla vero contemplandi materia de Deo *praesente* atque *operante* in bonum nostrum, si haec ad Paradisi gaudia aeterna applicemus!

In *quarto* demum *puncto* nulla est difficultas, satis enim primo intuitu distinguitur a praecedentibus. Continet enim rationem amoris Dei purissimi ac perfectissimi, scilicet, *propter Ipsum* : *ium* ejusque perfectiones infinitas. Quae ratio Deum amandi merito ad ultimum punctum reservata fuit a S. Patre. Ad hanc tamen perfectissimi amoris rationem viam sternunt tum *secundum* tum *tertium* punctum, dum in creaturis Deum ipsum cernere praesentem et operantem docent; sed habent illa adhuc annexam considerationem boni, quod inde *ad nos* derivatur, nam et in secundo dicitur: *dans* — *dans mihi*, et in tertio: *propter me*: in hoc vero quarto puncto a bono nostro fit abstractio, et pura purissima proponitur ratio perfectionis absolutae in Deo, ad quam contemplandam introducitur

cum affectu, quantum fecerit ⁴⁾ Deus Dominus noster pro me, et quantum mihi dederit ex iis, quae habet; et consequenter, [*quantum*] idem Dominus desideret dare seipsum mihi,

consideratione perfectionum, quas in creaturis deprehendimus, quaeque quantumvis insignes nobis videantur, non sunt tamen nisi radii, nonnisi rivuli infinitae illius perfectionis.

Sic autem distincta quatuor puncta distinctum et cuique puncto accuratius respondentem excitabunt affectum, et colloquium primi puncti merito variabitur, id quod S. P. etiam innuit.

Ceterum brevissimis punctis materiam contemplandi copiosissimam, imo vero infinitam S. P. N. complexus est; quam qui animo purgato riteque disposito tractare aggrediatur, finem aut terminum, dum vivit mortalem hanc vitam, non inveniet. Vere enim hic vena ostenditur seu *fons AQUAE SALIENTIS IN VITAM AETERNAM*.

⁴⁾ In vulgata versione additur hoc loco: *atque pertulerit*, quod neque in autographo hispanico neque in versione antiqua *ms.* habetur. Ceterum cum in hoc puncto etiam beneficium *Redemptionis* considerandum proponatur, sensus illorum verborum *quantum fecerit . . . pro me*, naturaliter is est: *fecerit* tum agendo tum patiando. Quamquam totum hoc primum punctum simpliciter beneficia Dei generatim contemplanda proponit, *quatenus* sunt *bonum nostrum*, abstractione facta a *modo*, quo Deus haec omnia nobis praestitit aut praestat aut praestiturus est. Vid. quae supra diximus de *quatuor punctis* hujus Contemplationis.

in quantum potest, juxta divinam suam *ordinationem*; ⁵⁾ ac deinde reflectere in me ipsum considerando, quae ego *multa cum ratione et justitia* ⁶⁾ debeam ex mea parte offerre et *dare* suae divinae Majestati, scilicet omnia

⁵⁾ (*Quantum*) *idem Dominus*. — Tò quantum hoc loco eo libentius ex antecedentibus subintellectum admisi, quod in antiqua *ms.* versione latina, qua S. P. usum fuisse constat, etiam insertum reperiatur; licet in autographo hispanico absit haec particula, prout etiam abest *tò quod*, positum in versione vulgata.

Juxta divinam suam ordinationem. — Ita litteraliter ex autographo, et placet magis quam *decretum*: ne cui fors cogitatio de praedestinationis Mysterio sane minime opportuna hoc loco contemplationem interturbet. — *Quantum potest juxta divinam suam ordinationem*, intelligo de ordine Providentiae suae, qua liberae creaturae cooperationem requirit Deus, ut illi seipsum, quantum potest, communicet.

⁶⁾ *Multa cum ratione et justitia*. — In hispanicis editionibus passim nunc legi solet: *con mucha razon y instancia*. — Sed certe mendum est. In exemplari *ms.*, quo S. P. usus est, quodque sua manu variis in locis correxit, legitur: *justicia*. Et sic omnino legendum esse patet etiam ex utraque versione latina; nam et vulgata hanc lectionem exprimit: *quid aequum justumque sit*; et antiqua *ms.* versio habet: *rationabiliter et juste*. — Quod infra insertum est textui (*aliquid alteri*) ex antiqua versione *ms.* desumptum^m est: *sicut qui offert aliquid alteri*.

mea et me ipsum *cum illis*, ut qui [aliquid alteri] *offert* multo cum affectu:

7) *Sume*, 8) *Domine*, et *suscipe* omnem

7) *Sume*, *Domine*, et *suscipe* etc. — Quidquid est hic discriminis inter hanc litteralem versionem et latinam vulgatam, diligenti consideratione dignum existimo, praesertim ista: 1. *Sume*, *Domine*, et *suscipe*; 2. *Omnia tua sunt*; 3. *Dispone* (de illis) *pro omni voluntate tua*.

Sume, *Domine*, et *suscipe*. — Ex vulgata versione posset quis existimare hujus oblationis eum tantummodo sensum esse, ut Dei donis, *memoria* praesertim, *intellectu* et *voluntate*, nonnisi juxta Dei beneplacitum uti statuamus. Qui quidem sensus, licet verissimus sit atque sanctissimus et in hac sui oblatione necessario contineatur, nequaquam tamen ea omnia complectitur, quae in autographo exprimi videntur; imo vero hic non est proprius sensus neque praecipuus hujus oblationis. Est enim *oblatio* dantis seu offerentis proprie sic dicta, et ut talis respondet huic primo puncto, in quo ut *amans* Deus *amato dare* ex iis, quae habet, consideratur, ita *amatus amanti* vicissim *dare* seu offerre ea, quae habet, censendus est.

Jam vero S. P. duplici utitur verbo: *Sume* seu *tolle* et *suscipe*, in quo certe amplius quid indicari videtur, quam simplex propositum, sancte hisce Dei donis utendi.

Ac *suscipi* quidem illud dicitur, quod sponte ab altero offertur; *sumi* autem vel *tolli* dicitur, quod etiam pro lubitu auferatur, quamvis alter non offerat. »*Sume* »ergo, ait S. P., *tolle*, *aufer* pro tuo lubitu; es enim »Dominus omnium, *omnia tua sunt*: si auferas quae dedisti, mea non tollis sed ea, quae *tua* sunt ac semper »manent *tua*; tu amandus aequae atque laudandus, et cum

meam libertatem, ⁹⁾ meam memoriam, meum

»das et cum aufers. (Dominus dedit, Dominus abstulit: sit nomen Domini benedictum.) Neque vero habere volo, nisi quod et quantum tu me habere volueris. Tolle, Domine, — et suscipe: nam equidem lubens etiam volensque tibi offero omnia.« Itaque cum dicit: Sume seu tolle — et suscipe: non modo usurum se Dei donis nonnisi juxta ejus beneplacitum statuit; sed lubens, quantum quidem in se est, his ipsis Dei donis cedit plane, ut Dominus ea pro suo beneplacito vel minuat vel etiam omnino auferat.

Propterea etiam, paulo infra, non modo ea tradit Domini voluntati gubernanda, ut habet vulgata versio; sed ait *omnia tua sunt*, duplici titulo scilicet, et quod *tu ea mihi dedisti*, et quia ego, libera donatione mea, *tibi ea restituo*; ergo *dispone de illis juxta omnem voluntatem tuam*, quae verba certe plus sonant quam: *tibi ea trado gubernanda*; et procul dubio etiam illam includunt divinae voluntatis dispositionem, qua fortasse velit aliquando ea ipsa dona sua vel *minuere* in nobis vel etiam plane *auferre*.

Atque hoc sensu, maxime cum non solum de quibusvis Dei donis, verum etiam de ipsis animae potentiis agatur, exprimitur certe oblatio maxime heroica. Quamvis enim memoria, intellectus liberumque arbitrium ejusmodi sint Dei dona, sine quibus Deo servire non possimus; ut proinde, qui his renuntiat, renuntiare videatur ipsi facultati Deo serviendi: quia tamen accidit non raro etiam Dei famulis, ut vel infirmitate aliqua vel senio ad conditionem adeo miserabilem redigantur et multos quandoque annos harum animi facultatum usu destituti vivant:

intellectum, et omnem voluntatem meam,

quis dubitet, quin et oblatio hujusmodi fieri possit, et heroicae resignationis et amoris ardentissimi actus futurus sit, si quis libere, ex Dei amore, ad ejusmodi humilitatis ac moralis nullitatis veluti abyssum pro divino beneplacito adeundam sese offerat, solo *ejus amore et gratia* contentus?

Itaque haec talis oblatio sui plane universalis, qua majorem amplioremve excogitari posse non existimo, ex autographo exprimi videtur; et hoc demum sensu haec S. P. verba plane respondent donationi universali, ad quam divinae Bonitati offerendam *de ejus ipsius donis ac datis* omnis haec Contemplatio legitimo ratiocinio nos introducit. — Ceterum hujusmodi oblatio sui, *serio* aliquando facta, vel sola posset fortasse Dei famulo illud damnum compensare, quod alioqui gravissimum atque irreparabile subire cogeretur, si quando, ut fert humana conditio, in tam miserabilem infirmitatem incideret.

Est denique operae pretium meminisse, totum hoc colloquium: *Sume, Domine*, etc. non esse *petitionem*, quasi hoc a Deo precaremur, ut sua dona a nobis auferat, sed meram esse *oblationem*, actum scilicet plenae atque perfectae resignationis. Sunt enim verba *offerentis* omnia sua seque ipsum, ut expresse monet S. P.

⁸⁾ *Sume.* — Praeter sensum hujus verbi, quod modo fusius exposuimus in explicatione hujus colloquii, non abs re videtur alterum indicare, qui et valde naturalis est et ex praemissa beneficiorum divinorum consideratione sponte fluit. Scilicet ut perpensis Dei beneficiis ac donis, dum reflecto ad me, quid vicissim ego dare Deo possim, prorumpam in illam vocem: *SUME, Domine, omnia quae habeo* — *omnia tua sunt.* Quasi dicam per exclama-

quidquid habeo *et* possideo: ¹⁰⁾ tu mihi haec omnia dedisti, tibi, Domine, ea restituo: *omnia tua sunt, dispone* [de illis] pro omni voluntate tua. Da mihi tuum amorem et gratiam, *nam haec mihi sufficit.*

Secundum, attendere quomodo Deus *habitat* in creaturis: in elementis dans esse, in plantis

tionem prae admiratione tantae bonitatis: *Quid enim ego dare tibi possum, Domine, quod jam tuum non sit? SUME — Domine — et quoniam tanta est tua benignitas, ut mihi facultatem esse velis aliquid tibi offerendi, SUSCIPE* etc. Maxime vero hunc sensum hispanicus textus verbo *Tomad* habere videtur; et optime hoc convenit cum eo, quod S. P. dicit, hanc oblationem faciendam tanquam ab eo, qui offert (aliquid alteri) *multo cum affectu.* — *Tomad, Sume*, etiam illum sensum habere potest, ut quasi tenacitatem meam et pravitatem indignans, qua parcum me erga Deum fuisse et etiamnum esse sentiens, exclamem: *Tu ipse, Domine, sume, sume omnia mea* etc., et me ipsum *sume* et tibi vindica tuo jure etc.

⁹⁾ *Libertatem.* — Intellige non liberum arbitrium, quod infra offertur, cum *voluntatem omnem* nostram offerimus, sed libertatem illam, qua nostri juris sumus, neque ullo externo impedimento prohibemur facere quod volumus. In libertate hac comprehendi existimo etiam sanitatem et honorem et vitam.

¹⁰⁾ *Habeo et possideo.* — *Habere* dicimur ea, quae nobis sunt in nobis ipsis, ipsa scilicet bona *interna* ac personalia corporis et animi; *possidere* potius bona quaevis *externa* seu extra nos posita.

dans vegetare, in animalibus dans sentire, in hominibus, dans intelligere: et ita in me [habitat] dans mihi esse, vivere, sentire et faciens me intelligere: *item* faciens me templum [sui], cum creatus sim ad similitudinem et imaginem suae divinae Majestatis; similiter reflectendo ad me ipsum, eo modo, quo dictum est in primo puncto, vel alio, [si] *quem sensero meliorem.*¹¹⁾ Eadem ratione fiet super quolibet puncto quod sequitur.

¹¹⁾ *Meliorem.* — Satis indicat S. P. alium aliquem affectum diversum ab eo, quem ipse in primo puncto posuit, et *meliozem* magisque materiae hujus secundi puncti respondentem excitari hoc loco posse. Respondebit autem considerationi Dei *habitantis*, id est *praesentis* in creaturis et in me ipso: — si ego me vicissim illi *praesentem* semper sistam, *providens illum in conspectu meo semper* (Ps. XV.); — si viva fide ac sollicito studio coner *Deum in omnibus quaerere* (ut nobis praescribit Reg. Sum. 17), *invisibilem* (Deum) *tanquam videns sustinere*, ut Apostolus loquitur (ad Hebr. c. XI. v. 27); — si *ambulare coram eo*, si in *ejus conspectu stare* semper, si cogitationes meas et verba mea et opera, ut Eo *praesente* et inspectante, quam possim perfectissime ordinare studeam *sollicite ambulans cum Domino Deo meo*; — si me *templum Dei* esse, quae quidem pulcherrima est idea et magnifica, practice meminerò, ac proin *glorificem et portem Deum in corpore meo*, ut idem Apostolus loquitur (I. ad Cor. VI.). Haec ergo et his similia sensa concipi et *magno cum affectu* Deo offerri in hoc secundo puncto conveniet.

Tertium, considerare, quomodo Deus *operatur* et laborat propter me in *omnibus* rebus creatis *super faciem terrae, id est, habet se ad modum laborantis*, ut in coelis, elementis, plantis, fructibus, gregibus etc.: dando esse, conservando, donando vegetationem et sensum etc. Deinde reflectere ad me ipsum. ¹²⁾

Quod si quis in hoc secundo puncto contemplationem Dei *praesentis* ad Christi Dei in SS. Eucharistiae Sacramento itemque ad Ejusdem in nobis ipsis Communionis tempore praesentiam extendat, nova et copiosa affectuum copia, qui tantae Bonitati respondeant, contemplanti se offeret.

¹²⁾ *Reflectere ad me ipsum* — et scilicet facere, ut in secundo puncto monuit S. P., *eo modo, quo dictum est in primo puncto, vel alio, si quem sensero meliorem.* — In hoc tertio puncto, ubi Deum contemplamur *operantem* et *laborantem* quodammodo in omnibus rebus creatis propter nos, affectus huic considerationi respondens erit, ut et nos vicissim *operari* et *laborare* propter Ipsum statuamus, ne amor noster in solo affectu, quod fere idem foret quam in solis verbis, consistat. — Ac Deus quidem in creaturis *operatur* et *laborat* quodammodo, utique sine labore, qui in Deum cadere non potest; at si Christum Deum spectemus *operantem* et *laborantem* pro nobis in vita sua mortali, incomparabiles Ejus labores ac dolores ad efficax desiderium *laborandi* et *patiendi* pro Deo quam plurima rapere animos nostros debent.

Respondebit item ille affectus: ut Deum in omnibus creaturis *operantem* contemplan, discam viva fide, quae-

Quartum, speculari, quomodo omnia bona et dona descendunt desursum, ut *mea limitata potentia* a summa et infinita illa desursum, et eodem modo justitia, bonitas, pietas, misericordia etc., sicut a sole descendunt radii, a fonte aquae etc.¹³⁾ Dein terminare reflectendo in me ipsum,¹⁴⁾ ut dictum est.

Finire cum colloquio et *Pater noster*.

cumque a creaturis mihi obveniant, sive grata illa sint sive ingrata, omnia prorsus tanquam de ipsius Dei manu admittere et excipere, et omnia prorsus tanquam Ejus munera et beneficia infinito amore in me collata, ut vere sunt omnino omnia. Nec enim est *malum in civitate, quod Dominus non fecerit* (Amos. c. 3), et *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum* (Rom. c. 8). Unde merito *semper et ubique Deo gratias agam* in omnibus.

¹³⁾ *Sicut a sole radii, a fonte aquae.* — Aptissimae similitudines, quibus omnia bona desursum a Deo descendere docemur, ut eadem ab Ipso semper etiam dependere intelligamus, cessatura scilicet, si quando se Deus subtrahat; plane ut radii a sole, aquae a fonte, non origine solum, verum et duratione pendent.

¹⁴⁾ *Reflectendo in me ipsum.* — Patet huic quarto puncto respondere affectum amoris purissimi erga Deum *propter Ipsum solum* Ejusque infinitas perfectiones. Scilicet, ut ex creaturarum limitatis perfectionibus ad infinitas Dei perfectiones cognoscendas et amandas veluti per gradus quosdam ascendamus — atque inde *exuentes nos, quantum fieri potest, amore omnium creaturarum, affectum uni-*

TRES MODI ORANDI

et primus [*quidem primo*] super praeceptis.

Primus Modus orandi est circa decem praecepta et septem peccata mortalia, tres potentias animae et quinque sensus corporis, qui Modus orandi est potius dare formam, modum et [quaedam] Exercitia, *quomodo* anima se *praeparet* [ad exercitia facienda], et ut in illis proficiat, et ut oratio accepta sit [Deo], quam dare formam et modum *aliquem* orandi [proprie dictum].

versum in ipsarum Creatorem conferamus, Eum in omnibus creaturis amando et omnes nonnisi in Eo juxta sanctissimam ac divinam Ipsius voluntatem (Reg. item Sum. 17).

Pro conclusione hujus pulcherrimi argumenti *de amore Dei* juvat repetere, quod in *Nota* huic Contemplationi praemissa innuimus, veram nostri *abnegationem* esse *conditionem*, sine qua non possimus eo pertingere, quo haec Contemplatio nos invitat. Itaque aureum illud documentum, quod a S. P. positum est in fine secundae hebdomadae, et ad quod exercendum omnia S. P. N. Exercitia nos ducunt et impellunt, hic adscribere operae pretium visum est: *Hoc unusquisque persuasum habeat, TANTUM se in studiis spiritualibus* (quorum finis ac terminus est perfectus Dei amor) *promoturum esse, QUANTUM ab amore sui ipsius et proprii commodi affectione sese abstraxerit,*

Primo fiat aequivalens *secundae Additioni*¹⁾ *secundae hebdomadae*, scilicet antequam intrem in orationem, *quiescat paululum spiritus*. sedendo vel ambulando, prout melius ei videbitur, considerando *quo vadam et ad quid*; et haec eadem Additio fiet ad initium omnium Modorum orandi.²⁾

[Dein fiat] oratio quaedam praeparatoria: veluti petere gratiam a Deo Domino nostro, *ut possim cognoscere*, in quo defecerim circa decem praecepta; *et item petere gratiam et auxilium* ad emendandum me in posterum; *postulando perfectam intelligentiam illorum ad melius ea servanda et ad maiorem gloriam et laudem suae divinae Majestatis.*

¹⁾ *Secundae Additioni secundae hebdomadae.* — Intellige illam Additionem, quae habetur in *quinto* ex Notandis positus post primae diei secundae hebdomadae contemplationem quintam.

²⁾ *Ad initium omnium Modorum orandi.* — Id licet proprie dictum sit hoc loco de tribus orandi Modis, qui hic traduntur, valet tamen idem praeceptum ad omnem quaecumque orationem sive mentalem sive vocalem: et haec praeparatio, si omni orationi, seu brevior seu longior futura sit, praemittatur, ut sane decet, non poterit non esse efficacissima ad bene orandum. Nec enim tumultuarie ab actionibus humanis, fortasse etiam vanis, ad agendum cum Deo vel Sanctis transeundum est.

Pro primo Modo orandi convenit *considerare* et *cogitare* in primo praecepto, quomodo illud servaverim *et in quo defecerim, tenendo regulam* ³⁾ [sistendi in hac consideratione] per spatium, quo quis recitat ter *Pater noster* et ter *Ave Maria*; et si in hoc tempore invenio defectus meos [s. peccata mea], petere veniam *et remissionem* illorum *et* dicere unum *Pater noster*; et hoc eodem modo fiat in quovis ex omnibus decem praeceptis.

Notandum est, quod, quando quis venerit ad cogitationem [sive discussionem] praecepti alicujus, in quo reperit non habere se ullum habitum peccandi, non est necesse, ut immoretur tanto tempore: sed secundum quod quis reperit se plus vel minus *impingere* [offendere] contra illud mandatum, ita debet plus vel

³⁾ *Tenendo regulam* etc. — Intellige *ordinariam*, ut sensus sit: *satis fore ordinarie, plerumque, insumi spatium* etc.; posse autem ac debere *aliquando* protrahi diutius vel etiam contrahi, prout in Notando dicitur. Observa etiam ex autographo: 1. Spatium indicari, quo ter recitari possit non solum *oratio Dominica*, ut habet vulgata versio, sed *et salutatio Angelica*. 2. Petitionem *veniae et remissionis* — (venia ad *culpam*, remissio ad *poenam* refertur) non fieri debere simpliciter *recitando semel Pater noster*; sed peti veniam et remissionem primum, *deinde* recitari *Pater noster*.

minus immorari in *consideratione et scrutinio* illius [praecepti]; et hoc idem servetur in peccatis mortalibus.

Post finitum discursum jam dictum *super omnibus praeceptis*, accusando me in illis, et petendo gratiam et auxilium ad emendandum me in posterum, debet terminari colloquio ad Deum Dominum nostrum juxta subjectam materiam. ⁴⁾

Secundo, super peccatis mortalibus.

Circa *septem* peccata mortalia post additionem [supra dictam] fiat oratio praeparatoria modo jam dicto, solum mutando, quod materia hic est de peccatis, quae evitanda sunt, et prius erat de praeceptis, quae sunt servanda; et similiter servetur ordo et regula jam dicta et colloquium.

Ad melius cognoscendas culpas commissas in peccatis mortalibus considerentur eorum

---

⁴⁾ *Juxta subjectam materiam.* — Intellige: pro ratione, qua me reperero me habuisse in observatione praeceptorum, v. g. *gratias agendo*, ubi per Dei misericordiam ab aliquo praecepti violatione praeservatum me fuisse invenero; *dolendo* de iis, in quibus deliqui; *petendo gratiam et auxilium* in futurum ad servanda praesertim ea praecepta, quae transgrediendi periculum majus imminere mihi in mea praesenti conditione intelligam; *excitando* me ad odium quam maximum hujusmodi peccatorum.

contraria: *atque ita ad melius vitanda ea* [peccata], *proponat et curet ille* [qui hunc orandi Modum adhibet] *sanctis exercitiis* acquirere *et possidere* septem virtutes illis [peccatis] contrarias.

Tertio, super potentiis animae.

Circa tres potentias animae servetur idem ordo et regula, quae in praeceptis, faciendo suam additionem, *orationem praeparatoriam* et colloquium.

Quarto, super quinque sensibus corporis.

Circa quinque sensus corporis servabitur semper idem ordo, mutando materiam illorum.

Qui vult imitari in usu sensuum suorum Christum Dominum nostrum, commendet se in oratione praeparatoria *suae divinae Majestati*; et post consideratum unumquemque sensum dicat unum *Ave Maria vel* unum *Pater noster*; et qui voluerit imitari in usu sensuum Dominam nostram, *in oratione praeparatoria* se commendet illi, *ut sibi obtineat gratiam a Filio suo ac Domino ad hoc ipsum*; et post consideratum unumquemque sensum dicat unum *Ave Maria*.

SECUNDUS MODUS ORANDI

est [sive fit] contemplando significationem singularum vocum orationis [illius, circa quam hic Modus orandi exercetur].

Eadem Additio, quae fuit in primo Modo orandi, erit in hoc secundo.

Oratio praeparatoria fiet conformiter personae, ad quam dirigitur oratio [circa quam hic Modus orandi exercetur].

Secundus Modus orandi est, ut *ille* [qui hunc Modum vult adhibere], genibus flexis⁵⁾ vel sedens, prout magis [ad hoc vel illud] dispositum se reperit, et prout magis eum devotio comitatur, tenendo oculos clausos vel defixos in unum locum, neque huc illuc eos movendo, *dicat: Pater, et consistat in consideratione* hujus vocis tamdiu, quamdiu in-

⁵⁾ *Genibus flexis vel sedens.* — Quod supra notavimus (n. 2), ubi de *praeparatione* orationi praemittenda agebatur, idem hoc loco notare juvat: scilicet ista duo, quae hic a S. P. dicuntur de *corporis situ* adhibendo *pro animi vel corporis dispositione* tanquam medio ad finem; itemque de *oculis* in oratione vel *claudendis* vel *defigendis in unum locum neque huc illuc movendis* ad omnis orationis bonum successum valere plurimum. Ne quis forte ea nonnisi in hoc secundo orandi Modo adhibenda sibi existimet.

venit⁶⁾ significationes [varias], comparationes,⁷⁾ gustum et consolationem *in considerationibus pertinentibus ad talem vocem*; et eodem modo faciat in quavis voce orationis Dominicae vel alterius orationis cujuscumque, quam [assumere] voluerit ad orandum hoc Modo.

Prima regula est, quod [qui sic orat] persistet hoc modo unam horam *in tota oratione Dominica*, qua [oratione] expleta, dicet unum *Ave Maria. Credo. Anima Christi et Salve Regina*, voce vel mente, modo solito.

⁶⁾ *Invenit.* — Ita autographum. Exprimitur applicatio adhibenda in quaerendo Verbum *incident*, quod habet vulgata versio, hanc ideam quaerendi, id est conatus adhibendi et applicationis, non exprimit, quam omnino requirit S. P., et insinuat etiam voce illa *consideratione*, semel atque iterum hoc loco usurpata.

⁷⁾ *Comparationes.* — Comparationes seu similitudines, si quae in oratione quaerenti se offerant, solent esse utilissimae non solum ad gustum spiritus, sed etiam ad efficaciam spiritualis profectus. Itaque fere videmus eas fuisse Sanctis maxime orationi deditis familiarissimas. Quin etiam consuetum videtur Divino Spiritui per eas potissimum animam illustrare ac docere. Nec leviter debet in illis transcurri, sed omnis ratio similitudinis cum objecto, quod consideramus, quam fieri poterit, accuratissime persequenda. — Hoc item, quod de comparationibus ac similitudinibus dicimus, ad omnem orationem mentalem pertinere intelligendum est.

Secunda regula est, quod si ille, qui *contemplatur orationem Dominicam*, *inveniat* in una voce vel in duabus *tam bonam materiam cogitandi* et gustum et consolationem, non curet progredi ulterius, etiamsi terminetur hora *in eo, quod invenit*; qua finita, dicet reliquum *orationis Dominicae modo solito*.

Tertia est, quod si in una voce vel duabus *orationis Dominicae* immoratus fuerit una hora *integra*, alio die, *quando volct redire ad* [eandem] *orationem*, dicat supradictam vocem vel duas illas *modo solito*, et in voce, quae sequitur *immediate*, *incipiat contemplari eo modo, quo dictum est in regula secunda*.

Advertendum est, quod finita oratione Dominica intra *unum vel multos dies*, debet fieri idem circa salutationem Angelicam, et postea *circa reliquas orationes*, ita ut *per aliquod tempus semper* se exerceat circa unam ex illis.

Altera nota est, quod finita oratione, convertendo se ad personam, ad quam directa fuit illa oratio, paucis verbis petat *virtutes vel gratias*, quibus sentiat magis se indigere.

TERTIUS MODUS ORANDI

erit per [sive, ad] mensuram [sive, in numerum, ad modum rhythmī]. ⁸⁾

Additio erit eadem, quae fuit in primo et secundo Modo orandi.

Oratio praeparatoria erit sicut in secundo Modo orandi.

Tertius Modus orandi est, quod ad quemlibet anhelitum seu [ad quamlibet] respirationem *orandum est* [oretur] *mentaliter*, dicendo unam vocem orationis Dominicae vel alterius orationis, quae recitetur, *ita ut una sola vox dicatur inter unum anhelitum et alterum; et, dum durabit tempus ab uno anhelitu ad alterum, attendatur praecipue ad significationem talis vocis vel ad personam, ad quam recitat [oratio dirigitur], vel ad vilitatem sui ipsius vel ad*

⁸⁾ *Per (ad) mensuram (sive, in numerum, ad modum rhythmī).* — In autographo hispanico *por compas*; quae expressio cum de aliis mensurae speciebus tum praesertim de illa adhibetur, qua in musico concentu, rhythmō, metro, pulsu, temporum spatia ac soni temporibus respondententes rite atque *in numerum* distribuuntur. Metaphora haec, ab arte musica deducta, cum hoc orationis Modo ideam copulat harmoniae cujusdam sacrae, in qua respirationibus singulis piaae cogitationes et affectus ex aequo respondent, et *cor et caro exultant in Deum vivum.*

differentiam inter tantam altitudinem [illius personae] et tantam vilitatem propriam; et eadem forma et regula procedet in reliquis vocibus orationis Dominicae; et ceteras orationes, scilicet: *Ave Maria*, *Anima Christi*, *Credo et Salve Regina* dicet *more consueto*.

Prima regula est, quod altero die vel alia hora, qua [sic] orare velit, dicat *Ave Maria ad mensuram*; et ceteras orationes *more consueto, et ita consequenter*⁹⁾ *procedendo per ceteras*.

Secunda est, quod qui voluerit *plus immorari*¹⁰⁾ in orando *ad mensuram*, *potest dicere* omnes supradictas orationes vel partem illarum, servando eundem ordinem anhelitus *ad mensuram*, prout declaratum est.

⁹⁾ *Et ita consequenter* etc. — Intellige, si primum hoc tertio orandi Modo se exercuerit circa *Pater noster*, secundo circa *Ave Maria*, tertio idem faciat circa *Anima Christi*; atque ita porro circa ceteras orationes. — Supponitur vero in hac regula singulis vicibus nonnisi singulas orationes hoc modo pertractari, cum post singulas ita pertractatas reliquae *more consueto* recitandae dicantur.

¹⁰⁾ *Plus immorari*. — Id est, plus temporis impendere quam quod requiratur ad unicam orationem hoc tertio orandi Modo decurrendam.

MYSTERIA VITAE CHRISTI DOMINI NOSTRI.

Notandum est in omnibus Mysteriis sequentibus, omnia verba, quae sunt inclusa intra parenthesin, esse ex ipso Evangelio, non item ea, quae sunt extra [parenthesin]; et in quovis Mysterio, pro maxima parte invenient [qui meditaturi sunt] tria puncta ad *meditandum et contemplandum* in illis *majori cum facilitate*.

DE ANNUNTIATIONE DOMINAE NOSTRAE

scribit S. Lucas cap. I. litt. C. D.

Primum punctum est, quod Angelus S. Gabriel salutans Dominam nostram ei nuntiavit conceptionem Christi Domini nostri: (Ingressus Angelus ad eam dixit: Ave, gratia plena, concipies in utero, et paries Filium).

Secundum, confirmat Angelus ea, quae dixerät Dominae nostrae, nuntiando conceptionem S. Joannis Baptistae dicens illi: (Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua . . .).

Tertium, respondit Angelo Domina nostra: (Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum).

*DE VISITATIONE DOMINAE NOSTRAE
AD ELISABETH*

agit S. Lucas cap. I. litt. D.

Primo, cum Domina nostra visitasset Elisabeth, S. Joannes Baptista, existens in utero matris suae, sensit visitationem, quam fecit Domina nostra: (Et ut audivit salutationem Mariae Elisabeth, exultavit infans in utero ejus, et repleta est Spiritu sancto Elisabeth et exclamavit voce magna et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui).

Secundo, Domina nostra cantat canticum dicens: (Magnificat anima mea Dominum).

Tertio, (Mansit Maria cum illa quasi mensibus tribus: et reversa est in domum suam).

*DE NATIVITATE CHRISTI DOMINI
NOSTRI*

agit S. Lucas cap. II. litt. A. B.

Primo, Domina nostra et sponsus ejus Joseph eunt a Nazareth in Bethlehem: (Ascendit Joseph a Galilaea in Bethlehem, ut profiteretur *subjectionem Caesari* cum Maria desponsata sibi uxore praegnante).

Secundo, (Peperit Filium suum primogenitum et pannis eum involvit et reclinavit eum in praesepio).

Tertio, (Facta est multitudo militiae coelestis dicentium: Gloria in altissimis Deo).

DE PASTORIBUS

scribit S. Lucas cap. I. litt. B. C.

Primo, Nativitas Christi Domini nostri manifestatur Pastoribus per Angelum: (Evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Salvator).

Secundo, Pastores eunt in Bethlehem: (Venerunt festinantes et invenerunt Mariam et Joseph et Infantem positum in praesepio).

Tertio, (Reversi sunt Pastores glorificantes et laudantes Deum).

*DE CIRCUMCISIONE**scribit S. Lucas cap. II. litt. C.*

Primo, circumciderunt puerum Jesum.

Secundo, (Vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur).

Tertio, reddunt Puerum Matri suae, quae compatiēbatur de sanguine, qui de *Filio suo* exhibat [fundebatur].

*DE TRIBUS REGIBUS MAGIS**scribit S. Matthaeus cap. II. litt. A.*

Primo, tres Reges Magi stellam sequentes ducem venerunt ad adorandum Jesum dicentes: (Vidimus stellam ejus in Oriente et venimus adorare eum).

Secundo, adoraverunt eum et obtulerunt ei munera: (Procidentes adoraverunt eum et... obtulerunt ei munera, aurum, thus et myrrham).

Tertio, (Responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam).

*DE PURIFICATIONE DOMINAE
NOSTRAE ET PRAESENTATIONE
PUERI JESU*

scribit S. Lucas cap. II. litt. C.

Primo, *deferunt* puerum Jesum ad Templum, ut *praesentetur* Domino tamquam primogenitus, et *offerunt* pro eo (Par turturum aut duos pullos columbarum).

Secundo, Simeon veniens ad Templum (Accepit eum in ulnas suas) dicens: (Nunc dimittis servum tuum, Domine, in pace).

Tertio, Anna (Superveniens confitebatur Domino et loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Israel).

DE FUGA IN AEGYPTUM

scribit S. Matthaeus cap. II. litt. C.

Primo, Herodes volebat occidere puerum Jesum, itaque occidit Innocentes; et ante illorum caedem Angelus monuit Joseph, ut fugeret in Aegyptum: (Surge et accipe Puerum et Matrem ejus et fuge in Aegyptum).

Secundo, profectus est Aegyptum versus: (Qui consurgens, nocte, secessit in Aegyptum).

Tertio, (Erat ibi usque ad obitum Herodis).

*QUOMODO CHRISTUS DOMINUS
NOSTER REDIIIT EX AEGYPTO*

scribit S. Matthaeus cap. II. litt. D.

Primo, Angelus monet Joseph, ut revertatur in Israel: (Surge et accipe Puerum et Matrem ejus et vade in terram Israel).

Secundo, (Consurgens venit in terram Israel).

Tertio, quia regnabat Archelaus, filius Herodis, in Judaea, refugit in Nazareth.

*DE VITA CHRISTI DOMINI NOSTRI
AB ANNO AETATIS DUODECIMO
AD TRIGESIMUM*

scribit S. Lucas cap. II. litt. G.¹⁾

Primo, erat obediens Parentibus suis. (Proficiebat sapientia et aetate et gratia).

Secundo, videtur exercitasse artem fabrilem, ut indicare [insinuare] videtur S. Marcus cap. VI. (Nonne hic est faber?)

¹⁾ Cur S. P. hoc Mysterium praecedere voluerit, licet ratione temporis proxime sequens priorem locum postulet, vide *Pracambulum ad considerandos status hebdomadae secundae die tertio* et ibi adnotata n. 39. Porro hoc Mysterium in duo divisum puncta eo modo, quo hic clamamus, habetur in autographo hispanico. In antiqua

*DE ADVENTU CHRISTI IN TEMPLUM
CUM ESSET ANNORUM DUODECIM*

scribit S. Lucas cap. II. litt. F. G.

Primo, Christus Dominus natus annos duodecim, ascendit a Nazareth in Hierusalem.

Secundo, Christus Dominus noster mansit in Hierusalem, et nesciverunt Parentes ejus.

Tertio, elapsis tribus diebus invenerunt illum disputantem in Templo et sedentem in medio Doctorum; et interrogantibus illum Parentibus suis, *ubi fuisset*, respondit: (Nesciebatis, quia in his, quae Patris mei sunt, oportet me esse?)

*QUOMODO CHRISTUS
BAPTIZATUS FUIT*

scribit S. Matth. cap. III. litt. C.

Primo, Christus Dominus noster vale dicto *benedictae* Matri suae, venit a Nazareth ad

tamen versione *ms.* distinctum est in tria puncta eo plane ordine, quo in versione vulgata: atque haec posterior divisio procul dubio fuit a S. P. approbata, unde etiam in hispanici textus editiones passim recepta est; et ipsa materia primi puncti, prout hic proponitur, duo distincta puncta continet: 1. *erat obediens* — 2. *proficiebat*.

flumen Jordanem, ubi erat S. Joannes Baptista..

Secundo, S. Joannes baptizavit Christum Dominum nostrum; et volenti illi excusare se, reputando se indignum, qui ipsum baptizaret, dicit Christus: (Sine modo: sic enim decet nos implere omnem justitiam).

Tertio, descendit Spiritus sanctus super eum, et vox Patris de coclo attestans: (Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui).

QUOMODO CHRISTUS FUIT TENTATUS

scribit S. Luc. cap. IV. litt. A. et Matth. cap. IV. litt. A. B.

Primo, postquam esset baptizatus, secessit in desertum, ubi jejunavit quadraginta dies et quadraginta noctes.

Secundo, tentatus fuit ab inimico tribus vicibus: (Accedens tentator dixit ei: Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant; mitte te deorsum; haec omnia dabo tibi, si cadens adoraveris me).

Tertio, (Angeli accesserunt et ministrabant ei).

DE VOCATIONE APOSTOLORUM.

Primo, videntur ter vocati fuisse S. Petrus et S. Andreas: primum ad quamdam notitiam, id constat ex S. Joanne cap. I.; secundo ad sequendum *aliquo modo* Christum cum proposito revertendi *ad possidenda ea, quae reliquerant*, ut dicit S. Luc. cap. V.; tertio, ad sequendum in perpetuum Christum Dominum nostrum. S. Matth. cap. IV. et S. Marc. cap. I.

Secundo, vocavit ²⁾ Philippum, ut habetur cap. I. S. Joannis, et Matthaeum, ut ipse Matthaeus dicit cap. IX.

Tertio, vocavit ceteros Apostolos, de quorum particulari vocatione Evangelium non facit mentionem.

Et *etiam alia tria consideranda sunt*:

Primo, quomodo Apostoli erant *rudis* et *abjectae conditionis*.

Secundo, dignitas, ad quam fuere tam suaviter vocati.

²⁾ Recte hoc loco versio vulgata ponit *filios Zebedaei*, ex Evangelio S. Matth. IV., licet hoc in autogr. non habeatur.

Tertio, dona *et* gratiae, quibus fuere elevati supra omnes Patres novi et veteris Testamenti.

*DE PRIMO MIRACULO FACTO IN
NUPTIIS CANAE GALILAEA*

scribit S. Joan. cap. II. litt. B.

Primo, fuit invitatus Christus Dominus noster cum suis Discipulis ad nuptias.

Secundo, Mater indicat Filio defectum vini dicens: (Vinum non habent). Et mandavit ministris: (Quodcumque dixerit vobis, facite).

Tertio, convertit aquam in vinum: (Et manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum Discipuli ejus):

*QUOMODO CHRISTUS DOMINUS
NOSTER EJECIT I. TEMPLO EOS
QUI VENDEBANT*

scribit S. Joan. cap. II. litt. C.

Primo, ejecit *omnes* eos, qui vendebant, e Templo, flagello facto ex funibus.

Secundo, evertit mensas et pecunias nummulariorum *divitum*,³⁾ qui erant in Templo.

Tertio, *pauperibus*, qui vendebant columbas, mansuete dixit: (Auferte ista hinc et nolite facere domum Patris mei domum negotiationis).

*DE SERMONE QUEM FECIT
CHRISTUS IN MONTE*

scribit S. Matth. cap. V. litt. A. B.

Primo, ad dilectos suos Discipulos *separatim* loquitur de octo Beatitudinibus: (Beati pauperes spiritu, mites, misericordes, qui lugent, qui esuriunt et sitiunt justitiam, mundo corde, pacifici, et qui persecutionem patiuntur).

Secundo, hortatur illos, ut utantur bene suis talentis: (Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in Coelis est).

Tertio, se ostendit non transgressorem legis sed consummatorem, explicans praeceptum de non occidendo, non moechando,

---

³⁾ Notatu dignissima sunt epitheta *divitum* et *pauperum* a S. P. pie simul et probabiliter meditante adjecta, quibus rationem insinuat, cur Dominus diverso modo egerit; cum illis severe, cum his mitius.

non pejerando, et de diligendis inimicis: (Ego dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos).

*QUOMODO CHRISTUS SEDAVIT
MARIS TEMPESTATEM*

scribit S. Matth. cap. VIII. litt. C.

Primo, dum Christus Dominus noster dormiebat in mari, facta est magna tempestas.

Secundo, Discipuli ejus territi excitarunt eum, quos ob exiguam fidem, quam habebant, reprehendit dicens illis: (Quid timidi estis, modicae fidei?)

Tertio, praecepit ventis et mari, ut cessarent; et ita illis cessantibus factum est tranquillum mare, de quo mirabantur homines dicentes: (Qualis est hic, quia venti et mare obediunt ei?)

*QUOMODO CHRISTUS AMBULABAT
SUPER MARE*

scribit S. Matth. cap. XIV. litt. C.

Primo, cum Christus Dominus noster esset in monte, jussit Discipulos abire in naviculam; et dimissa turba coepit orationem facere solus.

Secundo, navicula jactabatur fluctibus, ad quam Christus venit ambulans super aquam; et Discipuli putabant phantasma esse.

Tertio, dicente illis Christo: (Ego sum, nolite timere), S. Petrus *ejus jussu* venit ad illum ambulans super aquam, qui dubitans coepit mergi: sed Christus Dominus noster illum *liberavit*, et reprehendit eum de modica *ejus fide*, ac postea *intrante illo* in naviculam, cessavit ventus.

QUOMODO APOSTOLI FUERE MISSI AD PRAEDICANDUM

scribit S. Matth. cap. X. litt. A. B.

Primo, vocat Christus *dilectos* suos Discipulos et dat illis potestatem, ejiciendi daemonia ex hominum *corporibus* et curandi omnes infirmitates.

Secundo, *instruit* illos *de* prudentia et patientia: (Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbae).

Tertio, tradit illis modum eundi: Nolite possidere aurum, neque argentum: gratis accepistis, gratis date. Deditque eis materiam praedicandi: Euntes praedicate dicentes: quia appropinquavit regnum Coelorum.

*DE CONVERSIONE MAGDALENÆ**scribit S. Luc. cap. VII. litt. E. F. G.*

Primo, *intrat* Magdalena, ubi Christus Dominus noster accumbit mensae in domo Pharisaei, quae ferebat vas alabastri plenum unguento.

Secundo, stans *pone Dominum circa pedes ejus*, lachrymis coepit eos rigare et capillis capitis sui eos *tergebat* et *osculabatur* pedes ejus et unguento eos *ungebat*.

Tertio, cum Pharisaeus accusasset Magdalenam, Christus loquitur in ejus defensionem dicens: (Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Et dixit ad mulierem: Fides tua te salvam fecit, vade in pace).

*QUOMODO CHRISTUS DOMINUS
NOSTER DEDIT AD MANDUCANDUM
QUINQUE MILLIBUS HOMINUM**scribit S. Matth. cap. XIV. litt. B. C.*

Primo, Discipuli, *cum jam sero fieret*, rogant Christum, ut *dimittat* multitudinem hominum, qui cum ipso erant.

Secundo, Christus Dominus noster mandavit [Discipulis], ut *sibi* afferrent panes, et *iussit*, ut [turbae] *discumberent*, et *benedixit* et *fregit* et *dedit Discipulis suis panes illos, et Discipuli multitudini.*

Tertio, (Manducaverunt et saturati sunt, et tulerunt reliquias duodecim cophinos).

DE TRANSFIGURATIONE CHRISTI

scribit S. Matth. cap. XVII. litt. A. B.

Primo, assumens *comites* Christus Dominus noster dilectos suos discipulos Petrum, Jacobum et Joannem transfiguratus est, et resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus sicut nix.

Secundo, loquebatur cum Moyse et Elia,

Tertio, *dicente* S. Petro, ut facerent tria tabernacula, sonuit vox de coelo, quae dicebat: (Hic est Filius meus dilectus; ipsum audite). Quam vocem cum audissent Discipuli ejus, prae timore ceciderunt in facies suas; et Christus Dominus noster tetigit eos et dixit illis: (Surgite et nolite timere. Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat).

*DE RESURRECTIONE LAZARI**Joan. XI. litt. A. B. C. D.*

Primo, *certiorem faciunt* Christum Dominum nostrum *Martha* et *Maria* de infirmitate Lazari, qua cognita substitit per duos dies, ut miraculum esset evidentius.

Secundo, antequam eum resuscitet, *petit* [exigit] *ab una et ab altera. ut credant*, dicens: (Ego sum resurrectio et vita: qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet).

Tertio, eum resuscitat postquam lachrymatus esset et orationem fecisset: et modus eum resuscitandi fuit jubendo: (Lazare, veni foras).

*DE COENA IN BETHANIA**Matth. cap. XXVI. litt. A.*

Primo, Dominus *coenat* in domo Simonis leprosi simul cum Lazaro.

Secundo, *effundit* Maria unguentum super caput Christi.

Tertio, murmurat Judas dicens: (Ut quid perditio haec unguenti?) Sed ille excusat denuo Magdalenam dicens: (Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me).

*DOMINICA PALMARUM**Matth. cap. XXI. litt. A. B.*

Primo, Dominus mittit [Discipulos] ut adducant asinam et pullum, dicens: (Solvite et adducite mihi; et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet: et confestim dimittet eos).

Secundo, conscendit asinam coopertam vestimentis Apostolorum.

Tertio, exeunt ad excipiendum illum, sternerentes in via vestimenta sua et ramos arborum et dicentes: (Hosanna Filio David: benedictus qui venit in nomine Domini: Hosanna in altissimis).

*DE PRAEDICATIONE IN TEMPLO**Luc. cap. XIX. litt. G.*

Primo, erat quotidie docens in Templo.

Secundo, finita praedicatione *quia non erat, qui* eum exciperet Hierosolymis, redibat in Bethaniam.

*DE COENA [ULTIMA]**Matth. XXVI.; Joann. XIII. litt. A.*

Primo, comedit agnum Paschalem cum suis *duodecim Apostolis*, quibus praedixit mortem

suam: (Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est).

Secundo, lavit pedes Discipulorum suorum etiam [ipsius] Judae, incipiens a S. Petro, qui considerans majestatem *Domini* et suam *propriam vilitatem*, nolens consentire, dicebat: (Domine, tu mihi lavas pedes?) Sed S. Petrus nesciebat, eum in hoc praebere exemplum humilitatis, et ideo [Jesus] dixit: (Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita et vos faciatis).

Tertio, instituit sanctissimum *Sacrificium* Eucharistiae in *maximum* signum sui amoris dicens: (Accipite et comedite). Finita coena Judas exit ad vendendum Christum *Dominum nostrum*.

DE MYSTERIIS FACTIS A COENA⁴⁾

USQUE AD HORTUM INCLUSIVE

Matth. XXVI. et Marc. XIV.

Primo, Dominus finita coena, et cantans hymnum, profectus est ad montem Oliveti cum

⁴⁾ *A coena usque ad hortum inclusive.* — Observa in omnibus hisce mysteriis Dominicae passionis peculiari modo indicari a S. P. patientis Domini itinera, quod item supra notavimus, in heb. III. die 2, n. 5.

suis Discipulis metu plenis; et relinquens octo in Gethsemani dicens: (Sedete hic, donec vadam illuc et orem).

Secundo, assumptis comitibus S. Petro, S. Jacobo et S. Joanne oravit ter ad Dominum dicens: (Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu). Et existens in agonia orabat prolixius.

Tertio, in tantum timorem *venit*, ut diceret: (Tristis est anima mea usque ad mortem), et sudavit sanguinem *tam* copiosum, *ut dicat* S. Lucas: (Factus est sudor ejus sicut guttae sanguinis decurrentis in terram). *Id quod jam supponit* vestimenta esse [fuisse], *lena* sanguine.

*DE MYSTERIIS FACTIS AB HORTO
USQUE AD DOMUM ANNAE INCLUSIVE*

Matth. XXVI.; Luc. XXII.; Marc. XIV.

Primo, Dominus *osculandum* se permittit Judae et comprehendi ut latronem [a satellitibus], quibus dixit: (Tamquam ad latronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere me; quotidie apud vos sedebam docens in Templo, et non me tenuistis). Et dicente eo: (Quem quaeritis?) ceciderunt in terram inimici.

Secundo, S. Petrus vulneravit quemdam servum Pontificis, cui mansuetus Dominus dixit: (Converte gladium tuum in locum suum); et sanavit *vulnus* servi.

Tertio, derelictus a suis Discipulis pertrahitur ad Annam, ubi S. Petrus, qui eum secutus erat *a longe*, eum negavit semel; et Christo data fuit alapa [a ministro] dicente illi: (Sic respondes Pontifici?)

*DE MYSTERIIS FACTIS A DOMO
ANNAE USQUE AD DOMUM CAIPHAEE
INCLUSIVE.*

Primo, illum pertrahunt ligatum a domo Annae ad domum Caiphae, ubi S. Petrus eum bis negavit, et respectus a Domino (Egressus foras flevit amare).

Secundo, mansit Jesus tota illa nocte ligatus.

Tertio, *praeterea ii. qui tenebant eum captivum*, illudebant ei et *percutiebant eum* et *velabant ei faciem* et *dabant ei alapas* et *interrogabant eum*: (Prophetiza nobis, quis est qui te percussit?) et similia blasphemabant contra illum.

*DE MYSTERIIS FACTIS A DOMO
CAIPHAE USQUE AD [DOMUM] PILATI
INCLUSIVE*

Matth. XXVI.; Luc. XXIII.; Marc. XV.

Primo, pertrahunt eum *omnis multitudo Judaeorum* ad Pilatum, et coram illo eum accusant, dicentes: (Hunc invenimus subvertentem gentem nostram et prohibentem tributa dare Caesari).

Secundo, postquam Pilatus eum semel et iterum examinasset, ait Pilatus: (Ego nullam invenio in eo causam).

Tertio, *ei praclatus fuit Barabbas latro*: (Clamaverunt omnes dicentes: non hunc sed Barabbam).

*DE MYSTERIIS FACTIS
A DOMO PILATI USQUE
AD [DOMUM] HERODIS.*

Primo, Pilatus misit Jesum [utpote] Galilaeum ad Herodem, *Tetrarcham Galilaeae*.

Secundo, Herodes *curiosus* interrogavit eum *multum*, et ille nihil ei respondit, licet Scribae et Sacerdotes *constanter* eum accusarent.

Tertio, Herodes eum sprexit cum exercitu suo, induens eum veste alba.

*DE MYSTERIIS FACTIS
A DOMO HERODIS
USQUE AD [DOMUM] PILATI*

Matth. XXVII. ; Luc. XXIII. ; Marc. XV. et Joan. XIX.

Primo, Herodes remittit eum ad Pilatum, ob quam causam facti sunt amici, cum prius essent inimici.

Secundo, apprehendit Jesum Pilatus et flagellavit eum; et milites fecerunt coronam de spinis et posuerunt eam super caput ejus, et vestierunt eum purpura et veniebant ad eum et dicebant: Ave, Rex Judaeorum, et dabant ei alapas.

Tertio, eduxit eum foras in conspectum omnium: Exivit ergo Jesus portans coronam spineam et purpureum vestimentum, et dixit eis Pilatus: Ecce Homo: et cum vidissent eum Pontifices, clamabant dicentes: Crucifige, crucifige eum).

*DE MYSTERIIS FACTIS
A DOMO PILATI
USQUE AD CRUCEM INCLUSIVE*

Joan. XIX. litt. D.

Primo, Pilatus sedens ut judex, tradidit illis Jesum, ut eum crucifigerent, postquam

illum Judaei negassent [esse suum] Regem dicentes: (Non habemus Regem nisi Caesarem).

Secundo, portabat crucem humeris suis, et cum non posset eam portare, coactus fuit Simon Cyrenaeus, ut illam portaret post Jesum.

Tertio, crucifixerunt eum *in medio* duorum latronum ponentes hunc titulum: (Jesus Nazarenus, Rex Judaeorum).

DE MYSTERIIS FACTIS IN CRUCE

Joan. XIX, litt. E. F. G.

Primo, locutus est septem verba in cruce:

⁵⁾ *De Mysteriis in cruce.* — Magnum hic notatur discrimen inter vulgatam versionem et autographum. In illa servatur fere ordo historiae; in autographo contra, historiae serie praetermissa ordo rerum contemplandarum accommodatus videtur ad commendatam toties a S. P. considerationem *personarum, verborum, actionum* et, in tertia hebdomada, *eorum, quae Dominus patitur*. In primo puncto videmus *personam*, Jesum ejusque *verba*, et *ea, quae patitur*. In secundo *inanimata*, quae veluti *personificata* suo modo *dolent* et *dolorem suum loquuntur*. In tertio *inimicos Christi* eorumque *verba* et *actiones*. Porro in aperto Christi latere merito haec desinit contemplatio et in transfixo Jesu corde conquiescit. In corde — *doloris* et *amoris* pelago. — Hi duo affectus in corde Salvatoris dominati sunt in tota vita mortali et in his

oravit pro iis, qui eum *crucifigebant*:⁶⁾ veniam dedit latroni; commendavit S. Joannem Matri suae, et S. Joanni Matrem; dixit alta voce: (Sitio),⁷⁾ et dederunt ei *fel et acetum*; *dixit*: se esse derelictum; *dixit*: (Consummatum est.; *dixit*: (Pater, in manus tuas commendo spiritum meum).

Secundo, sol obscuratus fuit, petrae scissae, sepulchra aperta, velum Templi divisum in duas partes, a summo usque deorsum.

Tertio, blasphemant illum dicentes: (Vah, qui destruis Templum Dei, descende de cruce); fuerunt divisa vestimenta ejus; percussum lancea latus ejus *manavit* aqua et sanguine.

Passionis mysteriis praecipue elucent — et incomparabiliter majores fuerunt in Corde, quam in omnibus iis, quae exterius in Vita et in Passione tanquam signis quibusdam manifestavit.

⁶⁾ Ita, in ipso actu crucifixionis, ut innuit S. Lucas, qui solus Evangelistarum hoc Domini verbum commemorat.

⁷⁾ Videtur ex S. Joanne verbum hoc: *Sitio* prolatum a Domino ultimo loco ante istud: *Consummatum est*. — Actus ergo ille obedientiae, *cum accepit acetum*, ut *Scriptura impleatur*, ultimus fuit, post quem *dixit*: *Consummatum est*. *Derelictum* se dixisse videtur, postquam Matrem ipsam, quae sola sibi supererat in terris, quodammodo abdicavit.

*DE MYSTERIIS FACTIS A CRUCE
USQUE AD SEPULCHRUM INCLUSIVE.*

Ibidem.

Primo, fuit *depositus* de cruce per Joseph et Nicodemum in conspectu Matris suae dolorosae.

Secundo, fuit delatum corpus ad sepulchrum et unctum et sepultum.

Tertio, *positi* fuere custodes.

*DE RESURRECTIONE
CHRISTI DOMINI NOSTRI,
DE PRIMA EJUS APPARITIONE.*

Primo, apparuit Virgini Mariae; quod, licet non dicatur in Scriptura, habetur pro dicto, cum dicat, eum apparuisse *tam multis aliis*; quia Scriptura supponit nos habere intellectum, sicut scriptum est: (Adhuc et vos sine intellectu estis?)

DE SECUNDA APPARITIONE

Marc. XVI, litt. E.

Primo, *cum* valde mane Maria Magdalene, Jacobi et Salome ad monumentum dicentes: (Quis revolvat nobis lapidem ab ostio monumenti?)

Secundo, *vident* lapidem revolutum et *Angelum. qui dicit*: (Jesum quaeritis Nazarenum: surrexit; non est hic).

Tertio, apparuit Mariae, quae remansit juxta sepulchrum, postquam abiissent *ceterae*.

DE TERTIA APPARITIONE

S. Matth. ult. cap.

Primo, *exeunt* istae *Mariae* e monumento cum timore et gaudio magno, *volentes* annuntiare discipulis *Resurrectionem Domini*.

Secundo, Christus Dominus noster illis apparuit in via dicens illis: (Avete); et illae accesserunt et prostraverunt se ad ejus pedes, et adorarunt eum.

Tertio, Jesus dicit illis: (Nolite timere. Ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilaeam, ibi me videbunt).

DE QUARTA APPARITIONE

S. Luc. cap. ult. litt. B.

Primo, cum audisset ex mulieribus Christum resurrexisse, ivit *cito* S. Petrus ad monumentum.

Secundo, intrans in monumentum vidit sola linteamina, quibus coopertum fuit corpus *Christi Domini nostri, et nihil aliud*.

Tertio, cogitanti S. Petro de his rebus apparuit Christus; et propterea dicebant Apostoli: (Surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni).

DE QUINTA APPARITIONE

ult. cap. S. Lucae.

Primo, *apparet* Discipulis, qui ibant in Emmaus loquentes de Christo.

Secundo, reprehendit illos *ostendens per Scripturas, quod Christus debebat mori et resurgere*: (O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus, quae locuti sunt Prophetæ. Nonne haec oportuit pati Christum et ita intrare in gloriam suam?)

Tertio, ad preces illorum *remansit ibi et fuit cum illis, donec data ipsis communione* disparuit; et ipsi revertentes dixerunt *Discipulis*, quomodo cognovissent eum *in communione*.

DE SEXTA APPARITIONE

Joan. cap. XX, litt. E. F.

Primo, Discipuli erant congregati (Propter metum Judaeorum), excepto S. Thoma.

Secundo, *apparuit* illis Jesus, cum essent januae clausae: et *stans in medio illorum* dicit: (Pax vobis).

Tertio, dat illis Spiritum sanctum dicens illis: (Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis).

DE SEPTIMA APPARITIONE

Joan. XX. litt. G.

Primo, sanctus Thomas *incredulus*, quia aberat ab apparitione praecedente, dicit: (Nisi videro . . . non credam).

Secundo, *apparet* illis Jesus inde post dies octo, cum essent januae clausae, et dicit S. Thomae: (Infer digitum tuum huc et vide . . et noli esse incredulus sed fidelis).

Tertio, S. Thomas *credidit* dicens: (Dominus meus et Deus meus); cui ait Christus: (Beati, qui non viderunt et crediderunt).

DE OCTAVA APPARITIONE

Joan. cap. ult. lit. A. B.

Primo, Jesus *apparet* septem ex suis Discipulis piscantibus, qui tota nocte nihil prenderant: et jacentes rete ad ejus mandatum

non valebant illud trahere prae multitudine piscium).

Secundo, per hoc miraculum S. Joannes illum cognovit, et dixit S. Petro: Dominus est) qui projecit se in mare, et venit ad Christum.

Tertio, dedit illis ad comedendum ⁸⁾ partem piscis assi et favum mellis; et commendavit oves [suas] S. Petro examinato primum tribus vicibus de caritate et dicit illi: (Pasce oves meas).

DE NONA APPARITIONE

Matth. cap. ult. litt. D.

Primo, Discipuli ex mandato Domini eunt ad montem Thabor.

Secundo, Christus illis apparet et dicit: Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra).

⁸⁾ *Partem piscis assi et favum mellis.* — Ita in autographo. Quae verba cum in Evangelio ad aliam apparitionem pertineant, dicendum est Sancto Patri memoriter puncta haec scribenti illud evenisse, quod non raro etiam SS. Patribus verba Scripturae ex memoria referentibus accidisse nemo ignorat.

Tertio, misit eos per totum mundum ad praedicandum dicens: (Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti).

DE DECIMA APPARITIONE.

In Ep. 1. ad Corinth. cap. XV. litt. B.

(Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul.)

DE UNDECIMA APPARITIONE.

In Ep. 1. ad Corinth. cap. XV. litt. B.

(Deinde visus est Jacobo).

DE DUODECIMA APPARITIONE.

Apparuit Josepho ab Arimathea, ut pie cogitatur meditando, et legitur in vita Sanctorum.

DE TRICESIMA APPARITIONE.

Ep. 1. ad Corinth. cap. XV. litt. B.

Apparuit S. Paulo post Ascensionem: (Novissime tamquam abortivo visus est mihi).

Apparuit etiam in anima Patribus sanctis Limbi, et *postquam* [eos inde] *eduxisset*, et *corpus iterum assumpsisset*, multis vicibus apparuit Discipulis et *conversabatur* cum illis.

DE ASCENSIONE CHRISTI DOMINI NOSTRI.

Act. 1. litt. A. B.

Primo, postquam per spatium quadraginta dierum apparuisset Apostolis, *faciens* [praebens] *multa argumenta et signa* et loquens de Regno Dei, *mandavit* illis, ut in Jerusalem promissum Spiritum sanctum expectarent.

Secundo, eduxit illos ad montem Oliveti et in praesentia eorum elevatus est, et nubes sustulit eum ab oculis eorum.

Tertio, aspicientibus illis in coelum dicunt illis *Angeli*: (Viri Galilaei, quid statis aspicientes in coelum? Hic Jesus, qui assumptus est a vobis in coelum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in coelum). ⁹⁾

⁹⁾ Quam opportune terminatur ultima Contemplatio de gloriosis Christi mysteriis illa admonitione Angelorum: *Viri Galilaei, quid statis . . . ?* et futuri iudicii commemoratione! Scilicet ut nos, illud iudicium prospicientes, contemplationis suavitatem non contenti, ad *opera* Christo digna nos accingamus.

REGULAE

*ad sentiendum et cognoscendum aliquo modo*¹⁾
 varias motiones, quae in anima *excitantur*:
bonas, ut suscipiantur, malas, ut rejiciantur.
Suntque magis propriae [sive convenientes istae
Regulae] pro prima hebdomada.

Prima Regula: in illis, qui eunt [ruunt] a peccato mortali in peccatum mortale, solet

¹⁾ *Ad sentiendum et cognoscendum aliquo modo.* — Notatu dignum est ex autographo: 1. Regulas istas non tantum ad *discernendos* animi motus inservire, sed etiam ad illos *sentiendos* sive observandos. Quam multi enim sunt, qui motus animae suae ne *sentiunt* quidem, id est, non attendunt, non observant. Ut ergo ad illos reddamur attentī, Regulae istae mirifice juvant. 2. Dicitur: *ad sentiendum et cognoscendum aliquo modo.* Aliquo modo, aliqua ratione per sequentes Regulas motus animi dignosci possunt, ne scilicet solas hasce Regulas sufficere existimemus, cum non modo alterae deinde subtiliores ab ipso S. P. nostro tradantur, verum etiam singulari lumine divino et gratia opus sit, quod donum *Discretio spirituum* vocatur. Nemo vero sibi ad propriam directionem Regulas sufficere existimet solas absque directoris ductu.

Ceterum in hisce Regulis omnes variationes ex autographo diligenter velim observari, quamvis nullam adnotationem subjiciamus. Magis enim hic quam usquam alias, textus S. P. ex autographo clarior redditur; id quod etiam in hoc argumento de discernendis spiritibus momenti est majoris fortasse, quam usquam alias.

communiter inimicus proponere eis delicias *apparentes*.²⁾ *efficiendo, ut imaginentur* delectationes et voluptates sensuales, quo magis illos conservet et *adaugeat* [promoveat] in suis *vitiis et peccatis*: in quibus personis bonus spiritus *utitur modo contrario*, pungendo illos et remordendo illis conscientias per synderesin rationis.

Secunda: in illis, qui *intense procedunt* in purgandis suis peccatis, et in servitio *Dei Domini nostri de bono in melius ascendendo*, *obtinet modus contrarius ei*, qui in prima Regula [notatus est]; tunc enim proprium est

²⁾ *Apparentes*. — Nonnisi *apparentes* delicias proponere potest, ipse miserrimus; et *inimicus* cum sit odio flagrans in humanam naturam non vult nec potest velle, nisi quo noceat vel animae vel corpori vel utrique; quod si quid delectabile objiciat, bonum illud apparens est, vanum, fucatum, fallax, et certo certius ad malum animae inferendum bonum illud quaecumque dirigitur. Vide dicta ad annot. 7 ex 20, n. 15. Exponuntur in his duabus primis Regulis media, quibus utitur tum malus angelus tum bonus, contraria pro fine, quem uterque intendit contrarium, et pro dispositione cujusque hominis pariter contraria. — Adverte tamen poni a S. P. duo extrema, nempe exemplum peccatoris *perditissimi* in prima regula, *ferventis* poenitentis vel justi in secunda. Ergo ubi de *tepido* agitur, magna discretionis opus est in applicandis hisce regulis. Vid. dicta supra n. I.

mali spiritus, *mordere*, *tristitia afficere* et ponere impedimenta, *inquietam reddendo* [animam] per falsas rationes, ne pergat ulterius. Et proprium boni [spiritus est] dare animum et vires, consolationes, lacrymas, inspirationes et quietem [animi], *facilia reddendo* [omnia] et removendo omnia impedimenta, ut *in bene operando* procedat ulterius.

Tertia: *de consolatione spirituali*. *Loco* [dico, nomino] consolationem, quando in anima *excitatur*³⁾ *motio aliqua* interior, qua *inflammari incipit* anima *in amore* sui Creatoris ac Domini; et *consequenter*, quando [anima] nullam rem creatam super faciem terrae amare potest *in se ipsa sed* [solummodo] in Creatore omnium illarum. Item quando fundit⁴⁾ lacrymas moventes ad amorem Domini sui, sive sit ob dolorem de suis peccatis, sive de Passione Christi Domini nostri, sive de aliis *rebus* directe

---

³⁾ *Excitatur* — *inflammari incipit*. — In autographo quaedam videtur exprimi gradatio, quam utcumque conservare studuimus. *Excitatur*, hispanice: *se causa (causatur) motio aliqua, cum qua seu per quam*, hisp. *viene la anima a inflammarse (venit anima ad inflammandum se)*.

⁴⁾ *Fundit*. — Hisp. *lança* i. e., *ejicit* — exprimitur *vis lacrymarum erumpentium*.

ordinatis in ejus servitium et laudem. Denique voco consolationem omne augmentum *speciei*, *fidei* et charitatis et omnem laetitiam internam, quae *vocat et attrahit* [hominem] *ad res coelestes* et ad propriam salutem animae suae, *reddendo illam quietam* et pacificando illam *in suo Creatore ac Domino*.

Quarta: *de desolatione spirituali*. Voco desolationem *omne*. [quod est] contrarium *tertiac Regulae* [dictis in tertia Regula]: ut, obtenebrationem animae, turbationem in illa, motionem ad res infimas ac terrenas, inquietudinem variarum agitationum et tentationum, moventem ad diffidentiam sine spe, sine amore; cum se reperiatur [anima] totam pigram, tepidam, tristem et *veluti separatam a Creatore ac Domino suo*; quia sicut consolatio contraria est desolationi, eodem modo cogitationes, quae oriuntur ex consolatione, contrariae sunt cogitationibus, quae oriuntur ex desolatione.

Quinta: tempore desolationis *nunquam mutatio facienda* est, sed standum *firmiter et constanter* in propositis ac determinatione, in qua erat [homo] die *praecedente ejusmodi desolationem*.⁵⁾ vel in determinatione, in qua erat

⁵⁾ *Die praecedente ejusmodi desolationem*. — Ita ex autographo clarius exprimitur, nunquam in desolatione

in praecedenti consolatione; quia sicut in consolatione nos magis ducit et *consilio suo* dirigit bonus spiritus, ita in desolatione malus, cujus consiliis *non possumus* invenire viam [deduci] ad recte quid decernendum.

Sexta: licet in desolatione non debeamus mutare priora proposita, *valde* [tamen] *juvat intense mutare* ⁶⁾ *se* [sive modum agendi, ut

mutari debere concepta *prius* proposita; *prius*, inquam, id est, non modo ea quae *in consolatione* sensibili, sed quae *prius*, ante desolationem, *in animi quiete* statuta fuerant.

⁶⁾ *Valde juvat intense mutare se* etc. — Ergo consilia quidem prius concepta mutanda non sunt, sed mutanda ratio se ipsum tractandi, et haec mutatio *intense* facienda est *contra ipsam desolationem*, et talis mutatio *valde* juvat ad desolationem vincendam. Porro, in quo consistere ista mutatio debeat, distincte docemur a S. P.: scilicet ut v. g. 1. *magis insistamus orationi et meditationi*; 2. *multum* nos, conscientiam nostram, actus nostros nostraque omnia *examinemus*; 3. *amplius* aliquid et abundantius suscipiamus in exercendis poenitentiae operibus modo aliquo nobis nostroque statui, nostrae complexioni accommodato seu convenienti. In triplici hoc exercitio *orationis, examinis et poenitentiae* torpere nos facit desolatio. Ergo *contraria contrariis curanda*. — Utinam, quae hic B. P. *valde* proficua esse dicit in desolatione, diligenter a nobis in usum deducerentur, dum desolatione premimur! Notanda illa: *intense . . . magis . . . multum . . . extendendo nos magis . . .* quae, in vulgata versione omissa, ex autographo restituimus.

pugnemus] contra ipsam desolationem: v. g. insistendo *magis* orationi, *meditationi*. *multum* nos] examinando, et *extendendo* nos magis [amplius quid agendo] *in aliquo convenienti modo faciendi poenitentiam*.

Septima: *ille, qui est* in desolatione, consideret, quomodo Dominus ipsum reliquit probationis gratia in suis potentiis naturalibus, ut resistat *variis agitationibus* inimici; potest enim [resistere] cum auxilio divino, quod semper ipsi manet, licet *aperte* illud non sentiat [sibi adesse], quia Dominus subtraxit ipsi *multum suum favorem, magnum amorem* [sensibilem] et *gratiam intensam*, manente tamen ipsi gratia, quae *sufficiat*⁷⁾ ad salutem aeternam.

Octava: *ille, qui est* in desolatione, [in eo] *laboret*, ut persistat in patientia, quae est

⁷⁾ *Quae sufficiat*. — Ita ex autographo. Non modo quae satis esse queat; sed quae vere satis sit, vere sufficiat ad tentationes vincendas. Neque vero intelligitur hic gratia sufficiens eo sensu, quo a theologis dicitur per oppositionem ad gratiam efficacem. — Satis patet ex dictis in posteriore parte hujus Regulae, non excludi a S. Patre sed omnino etiam subintelligi gratiam, licet minus copiosam, ubi in priori parte Regulae hominem relinqui dicebat *in suis potentiis naturalibus; naturalibus*, id est *ordinariis*, gratia supernaturali minime exclusa.

contraria vexationibus, quae sibi ingruunt: et *cogitet* se cito esse consolandum: *adhibendo diligentias*⁸ [sive conatus] contra ejusmodi desolationem, prout dictum est in sexta Regula.

Nona: tres causae sunt praecipuae, ob quas desolatos nos reperimus. Prima est, quia sumus tepidi et pigri seu negligentes in exercitiis nostris spiritualibus; atque ita *ob culpas nostras elongatur* spiritualis consolatio a nobis. Secunda, ut probet nos [Dominus], *quantum valcamus* et quousque *procedamus* in ejus servitio et laude absque *tanto* stipendio consolationum et *magnarum* specialium gratiarum. Tertia, ut det nobis *veram notitiam et cognitionem*, qua *intime sentiamus*, non esse ex nobis, acquirere vel retinere magnam devotionem, amorem intensum, lacrymas neque ullam aliam consolationem spirituales, sed totum esse donum et gratiam Dei Domini nostri, et *ne in aliena domo nidum ponamus*⁹ efferendo

⁸ *Adhibendo diligentias* (sive conatus). — Tò *præsertim*, quod legitur in vulgata versione, abest in autographo. Et vero sancti illi conatus, de quibus in Regula sexta, *omnino* adhibendi in desolatione, si *spem* fundatam quaerimus *adfuturæ brevi consolationis*.

⁹ *Ne in aliena domo nidum ponamus*. — Locutio proverbialis alludit ad nidificationem hirundinis; antiqua

intellectum nostrum in *aliquam* superbiam vel vanam gloriam, attribuendo nobis ipsis devotionem vel ceteras partes spiritualis consolationis.

Decima: ille, qui est in consolatione, *cogitet*, quomodo se habebit in desolatione, quae postea [ei] superveniet, sumendo *novas vires pro illo tempore*.

Undecima: ille, qui *est* in consolatione, *procuret* humiliare sese atque deprimere, quantum potest, cogitando, quam parum valeat tempore desolationis sine *illa tali* gratia seu consolatione. E contrario cogitet

versio *ms.* legit in hisp. pro *casa*, quae vera est lectio, *cosa*, et sic expressit: *ut in nulla re aliena quiescamus*.

— Sensus est, ne, quod alienum est, nobis ut proprium usurpemus atque ita securitatem capiamus ibi, ubi capienda non est: ut qui *in aliena domo* sibi habitationem figeret, exturbandus scilicet inde, cum domino domus visum fuerit.

— Notatu dignum est, in autographo non *superbiae crimen* dici nec simpliciter *superbiam*, sed lenissime *aliquam superbiam*; quo intelligamus vel levem *aliquam* superbiam vel exiguam *aliquam* complacentiam Deo vehementer displicere, et ob ejusmodi levem etiam complacentiam non raro nos coelesti consolatione merito privari. Et vero illud maxime omnium in consolatione timendum atque cavendum, ne evanescamus neve securitatem capiamus, vanam semper et inanem; nisi in *sola Domini misericordia* confidamus eique *soli* omnia bona nostra accepta referamus.

ille, qui *est* in desolatione, se posse multum cum gratia, *quae sufficit ad resistendum* omnibus suis inimicis, *sumendo vires in Creatore ac Domino suo.*

Duodecima: inimicus noster facit se exhibet se, gerit se, ut femina, in quantum est *[ipse] debilis per vim* i. e. si reprimatur et *fortis per voluntatem* malitiam, et rabiem.¹⁰ Nam sicut proprium est feminae, dum rixatur cum aliquo viro, perdere animum, capiendo fugam, quando homo ei os impavidum ostendit; et e contrario si vir incipit fugere, perdendo animum, *ira, vindicta et ferocia* feminae est valde magna et prorsus *sine mensura* extrema. Eodem modo proprium est inimici nostri, viribus destitui et animum perdere (*in fugam*

¹⁰) *Debilis* etc. — Notatu valde digna sunt ista duo epitheta contraria inter se, et tamen verissima imago, quae daemonis naturam egregie depingit. *Debilis per vim*, hisp. *por fuerza*, ital. *per forza*, s. *suo malgrado*; scilicet quod, licet valeat viribus, reprimi tamen possit et sic *per vim* et invitus ac maxime nolens *debilis* reddatur; voluntate tamen prava ac nocendi cupiditate *fortis*. Plane ut improba femina. Quod in vulgata versione dicitur: *quoniam imbecillitatem virium*, nisi subintelligatur, quod vires ejus per generosam resistantiam frangantur, verum sensum non exprimit. Quis enim belluam illam *viribus* per se *imbecillem* dicat? Vid. not. mox sequentem, n. 11.

vertentibus se tentationibus ejus), quando ille, qui se exercet in rebus spiritualibus, os impavidum opponit tentationibus inimici, *faciendo oppositum e diametro* [id est contrarium omnino ei, quod ipse per suas tentationes praetendit].¹¹⁾ Et e contrario, si qui se exercet *incipit* timere et perdere animum in patiendis tentationibus, non est bestia adeo efferata super faciem terrae, ut [est] inimicus humanae naturae *in prosecutione perversae suae intentionis cum adeo magna* [maxima] *malitia*.

Decima tertia: sic etiam se gerit, ut vanus falsus amator, *in quantum vult esse secretus et non detegi*. Nam sicut [tal]is homo vanus falsus, qui loquens ad malum finem allicit sollicitat] filiam aliquam alicujus boni patris vel uxorem boni mariti, vult ut verba sua et suasiones sint secretae: et contra displicet ei summopere, quando filia patri, vel uxor marito

¹¹⁾ Hoc loco in versione antiqua *ms.* inseritur: *ideo ait Paulus: Resistite diabolo, et fugiet a vobis*. Itemque in fine hujus duodecimae Regulae: *ideo recte dicit Job de daemone: Non est potestas super terram, quae comparetur illi*. — Quae quidem in autographo hispanico non habentur: admissa tamen fuere a S. P. in illa versione, qua ipse uti consueverat. Et sane hi textus doctrinam hac Regula contentam egregie confirmant.

detegit vana [fallacia] ejus verba et intentionem pravam; quia facile colligit, fore ut non possit rem inceptam ad finem perducere. Eodem modo, quando inimicus naturae humanae ingerit animae *justae* suas fraudes et suasiones, *vult ac desiderat, ut recipiantur et teneantur in secreto*: sed quando [illa] eas detegit bono suo confessario, vel alteri personae spirituali, quae cognoscat ejus *fraudes* ac *malitias*, valde ei displicet; quia [hinc] infert, fore ut non possit malitiam suam, quam inchoarat, perficere, cum detectae sint fraudes suae manifestae.

Decima quarta: sic etiam [gerit se] ut *belli dux* ¹²⁾ ad vincendum ac depraedandum id, quod desiderat. Nam, sicut belli dux et *caput exercitus*, castra ponendo et explorando vires ac dispositionem arcis alicujus, eam impugnat ex parte debiliori; eodem modo, inimicus humanae naturae *circumiens* explorat *omni ex parte* virtutes *omnes* nostras theologicas, *cardinales* et morales; et qua parte nos reperit

¹²⁾ *Belli dux*, et infra, *caput exercitus*. — Duobus hisce locis habetur in autographo vox *caudillo*; quae etiam de *duce latronum* usurpari solet, ut notavimus in contempl. de duobus Vexillis, n. 50.

debiliores et cgentiores pro nostra aeterna salute, ea parte nos impugnat et procurat nos expugnare.

REGULAE

ad eundem effectum cum majori discretionē spirituum, et conducunt [conveniunt] magis ¹⁾ pro secunda hebdomada.

Prima: proprium est Dei et Angelorum ejus, in suis motionibus dare veram laetitiam et gaudium spirituale, removendo omnem tristitiam et turbationem, quam inimicus inducit; cujus proprium est, militare [pugnare] contra ejusmodi laetitiam ²⁾ et consolationem spirituales

¹⁾ *Magis.* — *Magis* conveniunt vel convenire solent; non ita ut omnino semper et exclusive secundae hebdomadae convenient. Pendet enim hoc non tam ex hebdomada Exercitiorum, in qua quis versatur, quam ex animae dispositione et habitu. Vide dicta ad Annot. decimam inter 20, n. 17.

²⁾ *Contra ejusmodi laetitiam.* — Laetitia spiritualis cum sit ad animae profectum utilissima, nil mirum, si daemon hanc laetitiam impugnare animamque Deo deditam turbare, quibuscumque possit artibus, conetur. Inimicus enim cum sit, animam, quam ad malum pertrahere se tam facile posse non sperat, saltem impedire a profectu vel saltem vexare et affligere tentat; proque odio

adducendo *rationes apparentes, subtilitates et assiduas fallacias*:

Secunda: solius est Dei *Domini nostri*, dare consolationem animae sine causa praecedente: quia proprium est Creatoris animam *intrare, egredi*.³⁾ *facere motionem in illa*, trahendo illam totam in amorem *suae divinae Majestatis*. Dico: sine causa, id est, sine ullo praevio sensu vel cognitione alicujus objecti, per quod illa talis ejusmodi consolatio adveniat animae *per ejus proprios actus intellectus et voluntatis*.⁴⁾

isto suo etiam *revare* in primis contentus est non sine spe *impediendi* hac ratione majus bonum ac tandem etiam *pertrahendi* animam ad *malum*. — Patet agi de anima, qualis describitur in secunda ex prioribus Regulis ad *spiritus dignoscendos*.

³⁾ *Intrare, egredi*. — Ita ex autographo. Intellige, *uti* Creatorem anima sibi dedita *ut propria domo*. Quae similitudo adhibetur etiam infra in Reg. 7.

⁴⁾ *Per ejus (propriis) actus intellectus et voluntatis*. — Haec ultima verba hujus Regulae, ex autographo, tollere videntur ambiguitatem illam vel potius inexplicabilem obscuritatem, quam versio vulgata prae se ferre quibusdam visa est, ac si *nec sensibus nec intellectui nec voluntati* quidquam *objectum esset*; hoc enim posito, quid erit, de quo anima consolationem concipiat? — Et quidem *tò voluntati* plane deest in autographo neque admitti posse hoc loco videtur. — Omnino igitur, et intellectui et maxime voluntati objectum aliquod adsit necesse est:

Tertia: cum [s. praecedente] causa potest consolari animam aequae Angelus bonus ac malus ad fines tamen] contrarios: bonus Angelus *ad profectum animae, ut crescat et ascendat de bono ad melius;*⁵⁾ et malus angelus *ad contrarium, et deinceps* ut trahat illam ad perversam suam intentionem et malitiam.

Quarta: proprium est angeli mali, qui in Angelum lucis *se transfigurat, intrare cum anima devota* [i. e. incipere suggerendo cogitationes animae devotae conformes] et *exire secum ipso* [i. e. finire, suggerendo suas]; scilicet [solet] inducere cogitatus bonos et sanctos *conformiter* [ad dispositionem] talis animae

sed non ita aut cognitum aut ratiocinatione comprehensum, ut *talis* inde consolatio *per ejus* (proprius) *actus intellectus et voluntatis* oriri in anima potuerit. — Innuitur id quidem in vulgata versione illis verbis: *ejusmodi* consolationem *causare* ex se: multo tamen clarius ex autographo exprimitur. In versione vero *ms.* hoc loco habetur sequens citatio: *B. Thomas 1. 2. q. 9. art. 6. et q. 10. art. 4.* quibus locis Doctor Angelicus agit de motione voluntatis, movente Deo.

⁵⁾ *Ut crescat et ascendat de bono ad melius* etc. — Supponit S. P. hoc loco hominem, qui consolationem accipit, esse actu in bono statu, cui proin bonus Angelus consolationem ingerit, ut ad *meliora* proficiat, malus contra, ut ad *minus bonum* vel etiam ad *malum* declinet.

justae; ac dein paulatim procurat *pervenire ad finem suum* trahendo inducendo animam in suas fraudes occultas ac *perversas intentiones*.⁶⁾

Quinta: debemus valde attendere ad discursum [s. seriem] cogitationum; et si principium, medium et finis, si, inquam, tria haec sint *omnia bona, tendentia ad omne bonum* [s. ad id, quod omnino bonum sit],⁷⁾ signum est boni

⁶⁾ Haec quarta Regula summi est momenti uti et, quae proxime sequitur, quinta, ne decipiamur specie boni et a vero bono divellamur. Nulla enim est virtus, ad quam ferri majori studio animam aliquam contingat, quin daemon id animadvertens continuo tentet specie ipsius illius virtutis, sive per excessum sive alio artificio, animam vexare, impedire, perdere. Cogita v. g. quam multos *zelus* indiscretus, quam multos *devotio* inordinata perdidit vel certe impedivit et perdit vel impedit quotidie, fallente scilicet daemone; cujus tamen fallacias anima vere *humilis* et praesertim *obediens* facile vitabit. Parum enim proficit inimicus extrinsecus agens, nisi domesticus *amor proprius* in eandem ruinam conspiret.

⁷⁾ *Sint omnia bona, tendentia ad id, quod omnino bonum sit.* — *Omnia*, quae in principio, medio et fine diligenter discussis deprehendantur, et *bona sint* necesse est et *nonnisi ad bonum inclinent*. Duo haec distincta sunt et per oppositum ex consequentibus clariùs intelliguntur. Nota praesertim signum mali spiritus esse, si cogitationes illae animam *inquietam* reddunt vel *contur-*

Angeli; sed si in discursu [in serie] cogitationum, quas suggerit, desinat in rem aliquam malam vel distractivam vel minus bonam quam ea, quae anima prius sibi proposuerat facienda, vel ipsam *debilitet, vel* inquietam reddat, *vel* conturbet animam auferendo illi suam pacem, tranquillitatem et quietem, quam prius habebat, clarum signum est procedere [cogitationes illas] a malo spiritu, inimico nostri profectus *ac salutis aeternae.*⁸⁾

Sexta: quando inimicus humanae naturae fuerit deprehensus *et cognitus* ex cauda sua serpentina *et* fine malo, ad quem inducit, utile est ei, qui fuit ab eo tentatus, considerare postea discursum [sive seriem] bonarum cogitationum, quas sibi suggestit, et principium illarum, et quomodo paulatim procuraverit, ut ipsum *descendere* [excidere] *faceret* a suavitate illa et laetitia spirituali, in qua erat, *donec illum deduceret ad depravatam suam intentionem:* ut istiusmodi experientia cognita

bant. Quantumvis ergo boni speciem habeant, inquietudo illa et conturbatio illas tibi saltem suspectas reddat.

⁸⁾ *Ac salutis aeternae.* — Ex autographo, periculum indicatur non modo amittendae majoris perfectionis, verum etiam *salutis aeternae*, ubi ab illusionibus daemonis homo non caveat.

et notata caveat sibi in posterum ab ejus consuetis fraudibus.

Septima: in iis, qui procedunt de bono in melius, bonus Angelus tangit talem animam dulciter, leviter et suaviter, ut gutta aquae, quae intrat in spongiam; et malus angelus tangit eam acute et cum sonitu et inquietudine, ut quum aquae gutta decidit super petram; eos autem, qui procedunt de malo in pejus, tangunt supradicti spiritus modo contrario. Cujus rei causa est, quod dispositio animae sit dictis Angelis contraria, vel similis: quando enim est contraria, *intran*t [spiritus;⁹⁾ cum strepitu et sensationibus, ita ut percipi facile possit eorum accessus; quando autem est similis, intrat [spiritus] cum silentio, tamquam in propriam domum et aperta porta.

Octava: quando consolatio est sine causa, licet ei non *insit* fraus, cum a solo Deo Domino nostro [tunc] procedat, ut dictum est [Reg. 2]; tamen *persona spiritualis, cui dat Deus talem*

⁹⁾ *Intran*t (spiritus). — Quod hoc loco habet vulgata versio: *ei se conjungit*, plus dicere videtur, quam quod significandum est. Cum enim agatur solum de spiritus cujusvis *motionet*, si spiritus dicatur animae *se conjungere*, indicari videretur non *motio* tantum, sed etiam animae *consensus*; de quo quidem hic sermo non est.

consolationem. debet multa cum vigilantia et attentione considerare ac discernere proprium tempus actualis ejusmodi consolationis a sequenti [tempore], in quo anima remanet fervens et favorem [divinum] ac reliquias consolationis praeteritae etiamnum sentit; quia saepe in hoc secundo tempore per suum proprium discursum ex habitibus [suis] et ex consequentiis [habitorum] conceptuum et judiciorum [vel ex judiciis propriis], sive per bonum spiritum sive per malum, format varia proposita et consilia, quae non dantur immediate a Deo Domino nostro; ac proinde valde bene discutiantur necesse est, antequam iis integer assensus tribuatur, et deducantur ad effectum.

In Ministerio distribuendi ¹⁾ eleemosynas debent *servari sequentes Regulae.*

Prima: si facio distributionem parentibus vel amicis vel personis, quas amo, quatuor [ista] considerata mihi erunt, de quibus dictum

¹⁾ In Ministerio distribuendi. — Notatu valde dignus est hic loquendi modus S. P. N., quo eleemosynarum distributio *Ministerium* appellatur; ut proin, qui eas distribuunt, *ministros* se esse intelligant: quod cum generatim verissimum est, tum maxime, ubi de redditibus Ecclesiasticorum beneficiorum distribuendis agitur.

est ex. parte in materia Electionis. Primum est, ut *amor ille, qui me movet neque facit dare eleemosynam. descendat desursum ex amore Dei Domini nostri; ita ut sentiam primum in me, amorem, quem plus minusve habeo erga tales personas, esse propter Deum, et ut in causa. ob quam eas magis amo, reluceat Deus.*

Secunda: volo proponere mihi hominem aliquem, quem numquam viderim neque cognoverim; et cum [s. posito quod] ego desiderem omnem ejus perfectionem *in ministerio et statu, quem habet, eo modo, quo vellem eum tenere medium in suo modo distribuendi [eleemosynas] ad majorem gloriam Dei Domini nostri et majorem perfectionem animae suae: eo ipso modo ego faciens, nec plus nec minus, servabo regulam et mensuram, quam alteri vellem et [quam] judico esse talem, [qualis convenit majori Dei gloriae et animae perfectioni].*

Tertia: volo considerare, ac si essem in articulo mortis, *formam et mensuram, quam tunc vellem tenuisse in officio meae administrationis; et juxta illam [formam et mensuram] me dirigendo, eam servare in actibus meae distributionis.*

Quarta: considerando, qualem me inventurus sim [quo animo sim futurus] in die Judicii, cogitare *bene*, quomodo tunc optaturus sim me usum esse *hoc officio et munere ministerii hujus*; et regulam, quam tunc optarem tenuisse, eandem nunc tenere.

Quinta: quando quis sentit se inclinatum et affectum erga aliquas personas, quibus vult distribuere, *se detineat* [s. expectet] ac ruminet bene quatuor Regulas supradictas, examinando et *probando* suam affectionem ope illarum [Regularum],²⁾ *neque det* eleemosynam, donec *conformiter ad illas* [Regulas] suam inordinatam affectionem *omnino* removerit et *abjecerit*.

Sexta: quamvis nulla sit culpa in assumendis *bonis Dei Domini nostri* ad ea distribuenda, quando quis vocatus est a *Deo et Domino nostro* ad tale ministerium: tamen *in* [determinanda] quantitate, quam debet sumere et applicare sibi ipsi, ex iis, *quae habet, ut det aliis*, *dubium* [timor] est de *culpa* et excessu; proinde [qui in ejusmodi est ministerio] *reformare se* potest in vita sua et statu per Regulas supradictas.

²⁾ *Ope illarum (Regularum)* — hisp. *con ellas*, posset etiam referri ad personas, ita ut sensus sit: *probando affectionem suam erga illas personas*, scil. an purus sit et bene ordinatus ille affectus.

Septima: propter rationes jam dictas et alias *multas. semper* tanto melius est et securius in eo, quod ad propriam personam et statum domus v. familiae pertinet: quanto magis se quis restrinxerit et sibi diminuerit, et quanto propius accesserit ad summum *nostrum* Pontificem, exemplar et *regulam nostram. qui est* Christus Dominus noster: juxta quam doctrinam tertium Concilium Carthaginense cui interfuit S. Augustinus decernit et *mandat.* ut supellex Episcopi *sit* vilis et pauper. Idem debet considerari in omnibus vivendi modis s. statibus. habita ratione conditionis et status personarum *servataque proportionē:* quemadmodum in matrimonio habemus exemplum Sancti Joachimi et Sanctae Annae, qui dividentes facultates suas s. redditus in tres partes, primam dabant pauperibus, secundam ministerio et servitio Templi, tertiam sumebant ad *sustentationem suam et suae familiae.*

Ad sentiendos et dignoscendos scrupulos et suasiones inimici nostri. juvant Notae sequentes.

Prima: appellant vulgo scrupulum illud, quod procedit ex nostro proprio judicio et libertate: scilicet quando ego *libere judico*

[mihi formo judicium] esse peccatum, quod peccatum non est; sicut accidit, ut aliquis, postquam calcavit incidenter crucem ex paleis [formatam], *judicet suo proprio judicio* se peccasse. Atque hoc est proprie judicium erroneum, non verus scrupulus.

Secunda: postquam calcavi illam crucem, vel postquam cogitavi vel dixi vel feci aliquid aliud, venit mihi extrinsecus cogitatio, me peccasse, et ex altera parte mihi videtur, quod non peccaverim; *tamen* sentio in hoc turbationem, scilicet *in quantum dubito* [s. timeo de peccato] *et in quantum non dubito*: istud est proprie scrupulus et *tentatio*, quam inimicus ingerit.

Tertia: primus ille scrupulus primae Notae est valde abhorrendus, quia *totus* est error; sed secundus Notae secundae per aliquod spatium temporis non parum prodest animae, *quae se dat* spiritualibus exercitiis: *imo* mag-nopere purgat *et mundat* talem animam, *sepa-rando* illam valde ab omni specie [apparentia] peccati juxta illud Gregorii: *Bonarum mentium est, ibi culpam cognoscere, ubi culpa nulla est.*

Quarta: inimicus valde observat sitne anima *crassa* an *delicata*: et si est delicata, procurat illam reddere magis delicatam *ad*

extremum usque, quo facilius eam turbet ac *profliget*¹⁾ confundat; v. g. si videt animam aliquam non admittere in se peccatum nec mortale nec veniale, nec speciem apparentiam ullam peccati deliberati: tunc inimicus, cum non possit efficere, ut illa cadat in aliquid, quod speciem habeat peccati, procurat efficere, ut ipsa *judicet* esse peccatum, ubi peccatum non est, ut in aliquo verbo vel cogitatione *minima*. Si anima est crassa, inimicus procurat illam reddere magis crassam: v. g. si prius nihili faciebat peccata venialia, procurabit, ut jam mortalia parvi pendat: et si prius peccata curabat aliquantum, procurabit, ut ea nunc multo minus vel omnino non curet.

Quinta: anima, quae desiderat proficere in vita spirituali, semper debet procedere modo contrario ei, quo procedit inimicus: scilicet si inimicus tentat crassiorem reddere animam, ipsa procuret reddere se delicatiorem: similiter si inimicus procurat ipsam attenuare delicatiorem reddere, ut in extremum deducat.

¹⁾ *Profliget* (confundat). — Verbum hispanicum *desbaratar* bellicum est et confusionem illam ac perturbationem exprimit, quae solet accidere, cum exercitus ab hoste victore funditur.

anima procuret *solide se firmare in medio*,²⁾ ut omnino quietam se reddat.

Sexta: quando talis anima *bona* vult dicere vel operari aliquid intra Ecclesiam, intra intelligentiam Majorum nostrorum, quod sit in gloriam Dei Domini nostri, et venit [ingruit] ipsi *cogitatio aliqua vel tentatio extrinsecus*, ut ne dicat, neve operetur illud, adducendo ei *rationes apparentes* vanae gloriae vel alterius [mali] *etc.*; tunc *debet* elevare mentem ad *suum Creatorem et Dominum*; et si videat [illud] esse ejus debiti servitii, vel saltem non [esse] contra [ejus obsequium], debet *facere* [procedere] *per diametrum* [recta] contra illam

²⁾ *Solide se firmare in medio.* — Ita ex autographo: ubi notatu dignum est, non poni a S. Patre, quod in vulgata versione legitur: *relaxet contra*. Licet enim hoc videatur sequi ex generali propositione S. P. in initio hujus Regulae, tamen id hoc loco in applicatione ejusdem Regulae non dicit; sed potius vult animam, quam daemon in anxietates conjicere tentat, *in medio* firmiter ac *solide* consistere. — Et vero, qui *relaxat* conscientiam, cum eam *daemon* quaerit *nimum restringere*, si ultra *medium* in ea relaxanda se dissolvat, gravissimum incurrit periculum, ne in illud ipsum malum impingat, quo inimicus eam per illas ipsas angustias conatur tandem pertrahere: id quod etiam tristis plurimorum scrupulorum comprobatur experientia.

tentationem juxta Bernardum eidem respondentem: *Nec propter te incepti, nec propter te finiam.*

Ad sentiendum vere, sicut debemus, in Ecclesia Militante, servantur Regulae sequentes.

Prima: deposito omni judicio [proprio], debemus tenere animum paratum et promptum ad obediendum in omnibus verae Sponsae Christi *Domini nostri*, quae est nostra sancta Mater Ecclesia Hierarchica.¹⁾

Secunda: laudare [commendare] confessionem, [quae fit] Sacerdoti, et susceptionem sanctissimi Sacramenti semel in anno, et *multo magis* quovis mense, et *multo melius* octavo quoque die cum conditionibus requisitis ac debitis.

Tertia: laudare [commendare] Missae auditionem *frequentem*, item cantus, psalmos et longas orationes in Templo et extra illud; item [laudare] horas ordinatas tempore desti-

---

¹⁾ *Quae est nostra sancta Mater Ecclesia Hierarchica.*
— Antiqua versio *ms.* qua, ut saepe memoravimus, S. P. N. usus est, ita habet: *Haec autem est sancta Mater Ecclesia Hierarchica, quae Romana est.*

nato ad omne officium divinum et ad omnem orationem, et omnes Horas canonicas.

Quarta: laudare multum Religiones, virginitatem et continentiam, et *non adco* [non tantum laudare] matrimonium, *quantum ullum ex istis* [praedictis statibus].

Quinta: laudare vota Religionis, obedientiae, paupertatis, castitatis et aliarum perfectionum supererogationis. Et advertendum est, quod, cum votum sit circa res, quae propius accedunt [atingunt] ad perfectionem Evangelicam, in iis, quae ab illa elongantur [recedunt], non debet fieri votum: v. g. de negotiatione exercenda vel de matrimonio ineundo *etc.*

Sexta: laudare reliquias *Sanctorum*, praestando illis [reliquiis] venerationem et faciendo orationem ad illos [Sanctos]; laudando stationes, peregrinationes, indulgentias, jubilaea, *cruciatas* et candelas accensas in Ecclesiis.

Septima: laudare *statuta* [Ecclesiae] circa jejunia et abstinencias, ut quadragesimae, quatuor temporum, vigiliarum, feriae sextae et sabbati; item poenitencias, non solum internas sed etiam externas.

Octava: laudare ornamenta et aedificia Ecclesiarum, item imagines easque venerari *secundum* id, quod repraesentant.

Nona: *laudare denique* omnia praecepta Ecclesiae, *animum gerendo promptum* ad quae-rendas rationes in ejus [v. eorum] defensionem et nullo modo in ejus [v. eorum] impugnationem.

Decima: debemus esse *magis prompti* ad probandum *et laudandum* tam statuta, commendationes, quam mores nostrorum Majorum [i. e. Superiorum, quam ad reprehendendum]: quia, etiamsi aliquando ea non sint, *vel non essent* talia [i. e. quae laude digna sint, tamen] loqui contra illa, sive praedicando in publico sive *sermonem habendo* coram personis vulgaribus [ex vulgo], generaret potius murmurationes et scandalum quam utilitatem; atque ita indignaretur populus contra Majores suos sive temporales sive spirituales. Itaque [v. verumtamen] sicut damnosum est, male loqui ad plebem de Majoribus absentibus, ita *potest utile esse* loqui de malis [eorum] moribus ad illas ipsas personas, quae possunt iis remedium adferre.

Undecima: *laudare* doctrinam Positivam et Scholasticam; quia sicut *magis proprium* est Doctorum *positivorum*, ut Sancti Hieronymi, S. Augustini et S. Gregorii etc., movere affectus ad amandum *in omnibus* [omnino] Deum Dominum nostrum eique serviendum; ita est *magis*

proprium Scholasticorum, ut S. Thomae, S. Bonaventurae, et Magistri sententiarum etc. res ad salutem aeternam necessarias definire *vel declarare* pro nostris temporibus, et ad magis impugnandum *et declarandum* omnes errores et omnes *fallacias*; quia Doctores scholastici, cum sint recentiores, non solum proficiunt [fructuose utuntur] vera intelligentia sacrae Scripturae et positivorum ac sanctorum Doctorum [scriptis], sed etiam ipsi, illuminati cum sint et illustrati virtute divina, juvantur [auxilium sumunt] a Conciliis, canonibus et constitutionibus sanctae nostrae Matris Ecclesiae.

Duodecima: debemus cavere a faciendis comparisonibus inter nos, qui adhuc vivimus et Beatos vita functos; quandoquidem *non parum in hoc erratur*, v. g. cum dicitur: iste plus scit quam S. Augustinus; est alter vel major quam S. Franciscus; est alter S. Paulus virtute, sanctitate etc.

Decima tertia: ut in omnibus veritatem assequamur [ne in ulla re erremus], debemus *semper* [fixum] tenere, ut album, *quod ego video, credam* esse nigrum, si Ecclesia Hierarchica ita illud [esse] definiat: credendo inter Christum Dominum nostrum Sponsum et Eccle-

siam ejus Sponsam eundem esse spiritum, qui nos gubernat et regit ad salutem animarum nostrarum; quia per eundem spiritum et Dominum nostrum, qui dedit decem mandata, regitur et gubernatur *sancta nostra Mater Ecclesia*.

Decima quarta: licet verissimum sit, neminem posse salvari, *quin sit praedestinatus et quin habeat fidem et gratiam*: [tamen] valde attendendum est in modo loquendi et disserendi de his omnibus.²⁾

Decima quinta: non debemus loqui multum de praedestinatione *per modum consuetudinis*;³⁾ sed, si *aliquo modo et interdum* sermo de illa habebitur, ita habeatur, ut plebs non veniat in errorem aliquem, ut quandoque solet, dicendo: si debeo salvari vel damnari, jam determinatum est, et propter mea bona vel mala

---

²⁾ *De his omnibus.* — Nil aliud habetur in autographo hispanico. In antiqua tamen versione *ms.* leguntur addita verba, quae sequuntur: *ne dum plurimum praedestinationi et gratiae tribuamus, vires et conatus liberi arbitrii infringamus; vel dum nimium extollimus liberi arbitrii vires, gratiae Jesu Christi derogemus.*

³⁾ *Per modum consuetudinis.* — Posset fortasse verti: *ordinarie.* Ceterum antiqua versio *ms.* ita habet: *ex usu et consuetudine.*

opera jam non potest aliud evenire; et inde torpescences negligunt opera, quae conducunt ad salutem *et profectum spiritualem animarum suarum.*

Decima sexta: eadem ratione advertendum est, ne multum loquendo de fide *et cum multa intensionc*, sine ulla distinctione et declaratione, *occasio detur* plebi torpescendi et *pigritandi* in operando, sive ante fidem charitate formatam, sive post.

Decima septima: item non debemus loqui tam copiose insistendo tantopere gratiae, ut *generetur venenum* [falsum dictamen], *quo tollatur libertas.* Itaque *de fide et gratia* potest sermo haberi *quantum fieri potest*, cum auxilio divino, ad majorem laudem *divinae suae Majestatis*, sed non ita *neque iis modis* maxime in nostris temporibus tam periculosus, ut opera et liberum arbitrium *capiant detrimentum aliquod vel pro nihilo habeantur.*

Decima octava: licet *super omnia aestimandum* sit servire *multum* Deo Domino nostro ex puro amore: [tamen] debemus *multum* laudare timorem suae divinae Majestatis; quia non solum timor filialis est res pia et *sanctissima*, sed etiam timor servilis, ubi [si] *quid aliud melius et utilius homo non assequatur,*

juvat multum ad *emergendum* e peccato mortali; et postquam ex hoc emersit [quis], facile pervenit ad timorem filialem, qui totus [s. omnino] acceptus et gratus est Deo Domino nostro, quia est *simul* [inseparabiliter conjunctus] *cum amore Divino*.

F I N I S.

NOTA.]

In antiqua versione *ms.* sic legitur hoc loco: *Laus Deo. Scripta fuerunt ista Exercitia Anno Domini 1541. Die nono Julii Romae.* Ex quo patet, cum versio ista *ms.* hispanico autographo, quale nunc habemus, omnino respondeat, jam illo anno, probabiliter vero etiam multo ante, Exercitia Sancti Patris eadem omnino fuisse, eademque mansisse semper, nullo verbo addito, nullo mutato.

INDEX.

	pag.
Litterae Encyclicae R. P. Joannis Roothaan Prae- positi Generalis Societatis Jesu ad Patres ac Fratres ejusdem Societatis de Spiritualium Exercitiorum S. P. N. studio et usu	I
Prologus in hanc novam Libri S. P. N. editionem	XXIII
Litterae Apostolicae Pauli III. Pont. Max., quibus Exercitia S. Patris approbantur, et commen- dantur	XXXI
Testimonia eorum, quibus Libri censura a Paulo III. commissa fuerat	XXXV
Monitum primae Libri S. Patris editioni praemis- sum	XXXVI
Alterum monitum de emendationibus in nova editione anno 1596. textui vulgato subjectis	XXXIX

EXERCITIA SPIRITUALIA

SANCTI PATRIS IGNATII DE LOYOLA.

Oratio Anima Christi	I
Annotationes XX	3
Annotatio I. Quid nomine Exercitiorum spiri- tualium intelligatur	3
II. Quomodo proponenda sint puncta ab eo, qui Exercitia tradit	9
III. De majori reverentia in affectibus, et colloquiis adhibenda	10

	pag.
Annotatio	
IV. De hebdomadis contrahendis vel protrahendis juxta circum- stantias	13
V. Quo animo debeat intrare in Exercitia, qui ea vult facere .	15
VI. Quid faciendum ab eo, qui Exer- citia tradit, cum is qui exer- cetur, nullas animi motiones experitur	17
VII. Quid, si qui exercetur sit deso- latus vel tentatus	17
VIII. De tradendis Regulis ad varios spiritus sentiendos et dignos- cendos	19
IX. Quando ex dictis Regulis traden- dae sint eae, quae sunt pro 1. hebdomada	19
X. Quando tradendae sint, quae sunt pro 2. hebdomada	20
XI. Quomodo qui exercetur attendere debeat ad praesentia Exercitia, quin sciat quae alia postea sit facturus	21
XII. De una hora integra fideliter in- sumenda in quolibet Exercitio	21
XIII. De hora producenda cuilibet Exercitio assignata tempore desolationis, et tentationis . .	22
XIV. Tempore consolationis et fervoris nullum votum vel promissum emittendum	22

Annotatio	XV. Is, qui Exercitia tradit, nullum impellat aut moveat ad paupertatem, nec ad ullum vivendi statum	23
	XVI. Quid faciendum sit ei, qui ad aliquid minus recte afficitur . .	25
	XVII. Quomodo et quare qui Exercitia tradit, certior fieri debeat de variis agitationibus, et motionibus ejus, qui exercetur	26
	XVIII. Quomodo Exercitia accommodanda sint, et attemperanda ei, qui suscipit: 1. pro rudioribus; 2. pro iis qui sunt parum capacis, aut debilis naturae	27
	XIX. Quomodo tradenda sint homini publicis negotiis occupato, sive litteris sive ingenio polleat . .	30
	XX. Quomodo tradenda ei, qui liber a negotiis desiderat, quantum potest, proficere: et solitudinis utilitates	32
Exercitiorum titulus		35
Admonitio. Quomodo accipienda alterius cujusvis sententia		35

PRIMA HEBDOMADA.

Principium et fundamentum	37
* Fundamenti explanatio	42
Examen particulare et quotidianum, tria tempora continens	68

	pag.
I. Tempus matutinum ad proponendam emendationem	68
II. Tempus pomeridianum ad inquirendos notandosque lapsus cum dolore et proposito	69
III. Tempus vespertinum ad idem faciendum	70
Additiones quatuor Examinis particularis	71
I. Dolere statim de lapsu, manu pectori admota	71
II. Inspicere an sit emendatio a primo examine ad secundum	71
III. Inspicere an sit emendatio ab uno die ad alterum, eos conferendo	71
IV. Inspicere item an sit emendatio ab una hebdomada ad alteram	72
Notandum circa figuram linearum pro adnotatione lapsuum	72
Figura dictarum linearum	72
Examen conscientiae generale	73
Duplex utilitas hujus Examinis	73
De Cogitatione. Modi merendi, vel peccandi in mala cogitatione	74
De Verbo. Praecipua linguae peccata	75
De Opere. Operis peccata	78
Modus faciendi Examen generale, quinque punctis distinctus	79
I. Punctum. Gratias agere pro beneficiis	79
II. Punctum. Gratiā petere ad cognoscenda et expellenda peccata	79
III. Punctum. Rationem exigere ab anima de singulis	79
IV. Punctum. Veniam petere	79
V. Punctum. Emendationem proponere	79

	pag.
Confessio generalis cum communione	80
Confessionis generalis utilitates tres	80
Communione tria emolumenta	80
Quando sit facienda generalis confessio	80
Primum exercitium circa primum, secundum, et tertium peccatum	81
I. Oratio praeparatoria quomodo fiat	81
II. Quomodo fiat primum praeambulum	82
III. Quomodo secundum	84
IV. Oratio praeparatoria, et praeambula omni Exercitio praemittenda et quomodo	85
V. Quomodo fiat colloquium	89
Secundum exercitium. De peccatis propriis	90
Tertium exercitium. Repetitio primi, et secundi	94
Quomodo fiat repetitio	94
Triplex colloquium pro triplici gratia	95
Quartum exercitium. Fit resumendo ipsum tertium. De utilitate hujusmodi Exercitii	97
Quintum exercitium. De Inferno per sensus imagi- nationis	97
Monitum. De aliis Exercitiis adjiciendis praeter quinque praedicta	100
Monitum. De horarum distributione, et de quinque vel paucioribus Exercitiis faciendis juxta circum- stantias	101
Additiones decem ad melius facienda Exercitia op- tato cum fructu	101
I. Additio. De Exercitio post cubitum resu- mendo	101
II. Additio. Quid sit cogitandum cum quis expergiscitur	102

	pag.
III. Additio. Ante meditationem paululum standum	104
IV. Additio. Quo corporis situ Exercitium faciendum, et quomodo punctis immo- randum	104
V. Additio. De Examine post finitum Exercitium	105
VI. Additio. De rebus jucundis ac laetis non cogitandum	105
VII. Additio. De cubiculi obscuritate adhibenda	105
VIII. Additio. A risu temperandum et a verbis jocosis	105
IX. Additio. De oculorum custodia	106
X. Additio. De poenitentia	106
Quotuplex poenitentia sit	106
Quae interior	106
Quae exterior	106
Quot modis haec fiat	106
I. Circa victum	106
II. Circa modum somni	106
III. Circa carnis afflictionem	107
Notanda quatuor	107
I. De triplici fine poenitentiae externae	107
II. De praxi 1, 2 et 4. Additionis	108
III. De mutandis poenitentiis ad inveniendum optatum fructum et justum poenitentiae modum	108
IV. De examinis particularis materia	108

SECUNDA HEBDOMADA.

Contemplatio de regno Christi	110
Hoc Exercitium in die bis faciendum	119

Lectio in hac et sequentibus hebdomadis facienda, et qui libri legendi	119

PRIMA DIES.

Prima contemplatio. De Incarnatione	120
Notandum circa orationem praeparatoriam, et prae- ambula tria pro hac et aliis hebdomadis . . .	122
Hic incipit altera meditandi ratio, per per- sonas, verba, et opera	123
Secunda contemplatio. De Nativitate	129
Tertia contemplatio. Repetitio primae, et secundae. Quomodo haec repetitio fiat	133
Notandum. De ordine in repetitionibus deinceps servando	133
Quarta contemplatio. Repetitio altera primae et secundae	134
Quinta contemplatio. Applicatio sensuum ad primam, et secundam Contemplationem	134
Notanda quinque	136
I. Nullum Mysterium legendum nisi assignatum	136
II. De horarum distributione in hac et aliis hebdomadis pro quinque Exercitiis . . .	136
III. De mutanda horarum distributione pro senibus, vel debilibus, vel aliquo modo defatigatis	137
IV. De mutatione facienda in Additionibus 2, 6, 7 et 10 ex parte	137
V. Quid assumendum pro 2 Additione in aliis Exercitiis praeter ea, quae media nocte, et in aurore fiunt	139

SECUNDA DIES.

pag.

Prima contemplatio. De Christi praesentatione in templo	139
Secunda contemplatio. De Fuga in Aegyptum	139
Repetitio duplex super praedictas	139
Applicatio sensuum super easdem	139
Notandum. De numero Exercitiorum minuendo ab hac secunda die usque ad quartam inclusive	139

TERTIA DIES.

Prima contemplatio. De vita Christi in Nazareth ab anno XII. ad XXX.	140
Secunda contemplatio. De ascensu Christi in Templum	140
Repetitio duplex ut supra	140
Applicatio sensuum ut supra	140
Praeambulum ad considerandos status	141
Exemplum duplicis status in Christo	141
Admonitio circa sequens Exercitium	142

QUARTA DIES.

Meditatio de duobus vexillis	144
Qui sint tentationum gradus praecipui	150
Qui sint praecipui perfectionis gradus	154
Triplex colloquium magni momenti	155
Hoc Exercitium bis faciendum	156
Idem bis repetendum	156
Meditatio de tribus binariis seu classibus	157
Triplex colloquium ut supra	161
Notandum. Quomodo extinguendus affectus inordinatus, et ad meliora inclinandus	161

QUINTA DIES.

Contemplatio de Christi transitu a Nazareth ad Jordanem, et ejus Baptismo	163
Repositio duplex et applicatio sensuum: et sic per hanc totam hebdomadam	163
Unum tantum Mysterium in die contemplandum	163
Triplex colloquium in unoquoque ex quinque diurnis Exercitiis usurpandum, et ad quid	163
Materia Examinis particularis pro hac et sequentibus hebdomadis	164

SEXTA DIES.

Contemplatio de Christo in deserto	164

SEPTIMA DIES.

Contemplatio de Apostolorum vocatione	164

OCTAVA DIES.

Contemplatio de Christi sermone in monte	164

NONA DIES.

Contemplatio de Christi ambulatione super aquas	165

DECIMA DIES.

Contemplatio de Christo docente in Templo	165

UNDECIMA DIES.

Contemplatio de Lazari suscitatione	165

DUODECIMA DIES.

Contemplatio de die Palmarum	165
Notanda tria	165

	pag.
I. De Mysteriis Vitae Christi D. N. pluribus vel paucioribus contemplandis, prout quis voluerit hanc hebdomadam extendere vel contrahere	165
II. Quando inchoanda sit Electionum discussio	166
III. De tribus Humilitatis Modis, ut quis affi- ciatur ad veram Christi doctrinam . . .	166
Quomodo hi Modi sint considerandi . . .	166
Ad id colloquia facienda	167
Modus primus Humilitatis	167
Modus secundus Humilitatis	168
Modus tertius Humilitatis	169
De tribus colloquiis de Binariis seu Classibus faciendis ad tertium Humilitatis Modum assequendum	171
Praeambulum ad Electionem, continens requisita in subjecto ad eam recte faciendam, ordinando media ad finem	173
Introductio ad eligendarum rerum notitiam, continens in se puncta quatuor, et notam unam : . . .	174
I. Punctum. Quae res cadant sub Electionem	174
II. Punctum. Quot sint genera Electionis . .	174
III. Punctum. Quid de Electione immutabili jam facta	175
IV. Punctum. Quid de Electione mutabili recte facta	175
Nota circa Electionem mutabilem non recte factam	175
De tribus temporibus ad faciendam bonam Electionem	177
Tempus primum. Quando per Dei motionem nullum est dubium, nec esse potest de re eligenda . .	177

Tempus secundum. Quando constat per experientiam diversorum spirituum	177
Tempus tertium. Quando constat per tranquillam ratiocinationem. Quae sit haec tranquillitas	177
Modi duo circa tertium tempus pro ratiocinatione ad faciendam Electionem	178
Modus I. continens sex puncta	178
I. Punctum. Proponere sibi rem, de qua est deliberandum	178
II. Punctum. Praesentem habere creationis finem, et omnino indifferentem esse	179
III. Punctum. Petere a Deo gratiam ad bene ratiocinandum et eligendum	180
IV. Punctum. Commoda et incommoda in utram- que partem considerare	181
V. Punctum. Deliberare juxta majorem rationis motionem, non juxta sensualem	182
VI. Punctum. Electionem factam Deo offerre, ut ipsam confirmet, si ei placeat	182
Modus II. continens quatuor regulas et notam unam	183
I. Regula. Puritatem affectus sentire pro- venientis unice ex amore Dei	183
II. Regula. Facere quod alteri ignoto facien- dum suaderem ad Dei gloriam, etc.	183
III. Regula. Considerare et tenere formam et mensuram, quam in Morte tenuisse me vellem in modo praesentis Electionis	184
IV. Regula. Considerare, et assumere regulam, quam in die Judicii tenuisse me vellem	184
Nota. Facere ita Electionem, et Deo offerre probendam, si ei placeat	184

	pag
De Emendatione et Reformatione vitae et status	184
Quomodo et quibus in rebus emendatio ac reformatio facienda	184
Monitum summi momenti ad spirituales profectum in omnibus	184

TERTIA HEBDOMADA.

PRIMA DIES.

Prima Contemplatio. De Coena ultima	187
In hujus hebdomadae contemplationibus tria puncta adduntur magni momenti ad com- patiendum Christo, considerando:	
I. Quid Christus in humanitate patiat, vel pati velit	188
II. Quomodo ejus divinitas se abscondat, et humanitatem talia et tanta pati sinat	188
III. Quomodo haec omnia pro me ipse patiat, et quid ego debeam pro illo facere et pati	189
Notandum circa colloquia pro hac hebdomada, de eorum materia, et numero	189
Secunda Contemplatio. De Mysteriis post Coenam et in Horto gestis	191
Notanda quatuor:	
I. De modo procedendi circa puncta post tria praeambula: et de horarum distributione pro quinque Exercitiis	192
II. De quinque Exercitiis vel paucioribus facien- dis juxta circumstantias	192
III. De mutatione facienda in Additione 2 ex parte, et 6	193
IV. De materia Examinis particularis	193

SECUNDA DIES.

- Prima Contemplatio.** De comprehensione Christi, et
traductione apud Annam 194
- Secunda Contemplatio.** De traductione et gestis apud
Caiphiam 194

TERTIA DIES.

- Prima Contemplatio.** De traductione et gestis apud
Pilatum 194
- Secunda Contemplatio.** De traductione et gestis apud
Herodem 194

QUARTA DIES.

- Prima Contemplatio.** De reversione ab Herode, et
parte gestorum apud Pilatum 194
- Secunda Contemplatio.** De altera parte gestorum
apud Pilatum 195

QUINTA DIES.

- Prima Contemplatio.** De traductione in Calvarium,
et crucifixione 195
- Secunda Contemplatio.** De gestis in cruce, et de
morte 195

SENTA DIES.

- Prima Contemplatio.** De depositione usque ad se-
pulturam 195
- Secunda Contemplatio.** De sepultura, et de Matris
desolatione 195

SEPTIMA DIES.

- Prima Contemplatio.** De tota Passione simul . . . 195
- Secunda Contemplatio.** De eadem 195

Aliae Contemplationes. Loco Repetitionum et Applicationis sensuum per totam diem considerandum frequentissime Corpus Domini nostri in sepulchro, et solitudo Matris et Discipulorum	195
Notandum. Deysteriis Passionis extendendis, vel contrahendis, prout quis plus aut minus temporis in contemplanda Passione impendere voluerit	196
Regulae octo ad se ordinandum in victu	197
I. Regula. A pane minus abstinendum, et hoc duplici ex causa	197
II. Regula. Circa potum magis exercenda abstinencia, quam circa panem: et quid considerandum, ut admittatur vel tollatur juxta convenientiam	198
III. Regula. Circa obsonia maxime exercenda abstinencia duas ob causas, et hoc duplici modo faciendum	198
IV. Regula. Quomodo per subtractionem perveniatur ad justam cibi et potus mensuram ob duas rationes	199
V. Regula. Inter comedendum proponere sibi Christum accumbentem, ad illum imitandum	199
VI. Regula. Aliae etiam spirituales considerationes possunt adhiberi, et ad quem finem obtinendum juvent	200
VII. Regula. Cavenda aviditas et festinatio	200
VIII. Regula. De modo tollendi omnem inordinationem in victu	200

QUARTA HEBDOMADA.

DIES PRIMA.

Prima Contemplatio. De Resurrectione, et Apparitione prima	202
In contemplationibus hujus hebdomadae tribus consuetis adduntur duo tantum puncta, considerando :	
I. Quomodo in Christo divinitas se ostendat	205
II. Quomodo Christus suos consoletur	206
Unum vel plura colloquia facienda	206

DE ALIIS DIEBUS, ET CONTEMPLATIONIBUS.

Notanda quatuor	206
I. De Mysteriis in hac hebdomada contemplandis, et quomodo: necnon de iis contrahendis vel extendendis	206
II. De convenienti numero Exercitiorum in hac hebdomada; de horarum distributione et quid praecipue servandum in applicatione sensuum	207
III. De numero punctorum, et eorum praevisione, et definitione	208
IV. De mutatione facienda in 2, 6, 7 et 10 Additione	209

CONTEMPLATIO AD AMOREM SPIRITUALEM.

Notanda duo de amore	211
I. In operibus magis ponendus amor, quam in verbis	211

II. Quomodo consistat in mutua bonorum com- municatione	pag. 212
Omnimoda sui oblatio suarumque rerum Deo facienda in singulis punctis	218

MODI TRES ORANDI.

Primus Modus	225
Quid sit	225
Quae sit ejus materia	225
Qua ratione Additio 2 hebdomadae 2 sit accommodanda huic orandi Modo	226
Quomodo fiat hic oratio praeparatoria . .	226
Quomodo hic Modus adhibendus circa praecepta	227
Quando plus vel minus immorandum in singulis praeceptis	227
Quomodo faciendum colloquium	228
Quomodo hic Modus adhibendus circa pec- cata mortalia	228
Quomodo circa animae potentias	229
Quomodo circa corporis sensus	229
Notandum. Quid faciendum sit ei, qui in usu sensuum velit imitari Christum D. N. vel ejus Matrem . .	229
Secundus Modus	230
Quid sit	230
Quae sit ejus materia	230
Additio et oratio praeparatoria quae sint	230
Qua ratione adhibendus sit hic Modus . .	230
Regulae tres	231
I. Regula. De tempore insumendo, et quid in fine dicendum	231

	pag.
II. Regula. De mora in singulis vocibus facienda	232
III. Regula. Quomodo interrompenda et continuanda eadem materia	232
Quomodo fiat colloquium in fine	232
Tertius Modus	233
Quid sit	233
Quæ sit ejus materia	233
Additio et oratio præparatoria quæ sint	233
Qua ratione adhibendus hic Modus	233
Quid in fine dicendum	234
Regulae duae	234
I. Regula. Quid faciendum ei, qui saepius hoc Modo orare velit	234
II. Regula. Quid ei, qui diutius immorari velit in hoc Modo	234

MYSTERIA VITAE D. N. JESU CHRISTI

EORUMQUE PUNCTA.

Notandum. Unde verba Mysteriorum sumantur, et quare in puncta distribuantur	235

PRO II. HEBDOMADA.

De Annuntiatione	235
De Visitatione	236
De Nativitate Christi	237
De Pastoribus	237
De Circumcisione	238

	pag.
De Tribus Magis	238
De Purificatione et Praesentatione	239
De Fuga in Aegyptum	239
De Reditu ab Aegypto	240
De Vita Christi in Nazareth	240
De Ascensu in Templum anno XII.	241
De Baptismo	241
De Tentatione	242
De Vocatione Apostolorum	243
De Miraculo in nuptiis	244
De Negotiatoribus ejectis e Templo prima vice	244
De Sermone in monte	245
De Tempestate sedata	246
De Ambulatione super aquas	246
De Missione Apostolorum	247
De Conversione Magdalenae	248
De Refectione quinque millium hominum	248
De Transfiguratione	249
De Lazari suscitatione	250
De Coena apud Bethaniam	250
De Die Palmarum	251
De Praedicatione in Templo	251

PRO III. HEBDOMADA.

De Coena ultima	251
De Mysteriis in Horto	252
De Comprehensione et traductione ad Annam	253
De Gestis in domo Caiphae	254
De Accusatione apud Pilatum	255
De Transmissione ad Herodem	255
De Reversione ad Pilatum	256

	pag.
De Condemnatione, et Crucifixione	256
De Mysteriis in Cruce	257
De Sepultura	259

PRO IV. HEBDOMADA.

De Resurrectione et Apparitione prima	259
De Apparitione secunda	259
De Apparitione tertia	260
De Apparitione quarta	260
De Apparitione quinta	261
De Apparitione sexta	261
De Apparitione septima	262
De Apparitione octava	262
De Apparitione nona	263
De Apparitione decima	264
De Apparitione undecima	264
De Apparitione duodecima	264
De Apparitione decimatertia	264
De Ascensione	265

REGULAE

ad sentiendos et dignoscendos Spiritus magis
propriae pro I hebdomada.

Regula	I. Quomodo diversi Spiritus agere soleant in iis, qui facile peccant mortaliter .	266
	II. Quomodo in illis, qui in purgandis pec- catis et in Dei servitio procedunt .	267
	III. Consolatio spiritualis quid sit, et quo- modo dignoscatur .	268

	pag.
Regula IV. Quid sit et quomodo dignoscatur desolatio spiritualis	269
V. Desolationis tempore nihil immutandum aut deliberandum, et qua de causa	269
VI. Quomodo pugnandum contra desolationem	270
VII. Quomodo Deus hominem sibi ipsi relinquat in desolatione, et quomodo possit homo inimico resistere	271
VIII. Patientia in desolatione servanda, et cogitandum de consolatione ventura	271
IX. Causae desolationis tres	272
X. Consolationis tempore cogitandum, et providendum pro desolatione ventura	273
XI. In consolatione humilitas, in desolatione confidentia in Deum adhibenda	273
XII. Audacter obsistendum tentationibus inimici, contrarium omnino faciendo	274
XIII. Inimici tentationes viro spirituali detegendae	275
XIV. Munienda pars debilior in nobis	276

REGULAE

ad eundem effectum cum majore Spirituum
discretionem, magis convenientes 2 hebdomadae.

Regula I. Vera laetitia a Deo, et quomodo a daemone impugnetur	277
II. Quomodo a Deo solo sit consolatio sine causa praecedente	278

	pag.
Regula III. Consolatio cum causa praecedente a bono Angelo et malo esse potest, sed ad fines contrarios	279
IV. Quomodo daemon se transfigurat in Angelum lucis	279
V. Discutiendae cogitationes in principio, medio, et fine, ut cognoscatur a quo sint	280
VI. Cognita fraude, examinandum quomodo paulatim a bonis ad malas cogitationes daemon animam deduxerit, ad cavendum in posterum	281
VII. Quomodo contrarii Spiritus contrarie agant pro animae dispositione	282
VIII. In consolatione, quae est sine causa, probe discernendum tempus ejus actuale a tempore sequenti, ad recte de propositis judicandum	282

REGULAE

servandae in distribuendis Eleemosynis.

Regula I. In erogando eleemosynas personis, quas amo, debeo sentire amorem meum erga illas esse a Deo	283
II. Facere quod alteri ignoto faciendum suaderem ad majorem Dei gloriam, etc.	284
III. Considerare et tenere formam et mensuram, quam in Morte tenuisse me vellem in hac distributione	284

	pag.
Regula IV. Considerare et assumere regulam, quam in die Judicii tenuisse me vellem . . .	285
V. Antequam faciam eleemosynam personis, quas amo, corrigere affectum debeo juxta regulas praecedentes	285
VI. Quomodo determinandi proprii sumptus ei, qui facultates habet Ecclesiasticas	285
VII. Optima et segura ratio distribuendi eleemosynas pro omni statu: sibi quam plurimum subtrahere, et quam proxime Christum imitari, habita ratione personarum	286

REGULAE

ad Scrupulos sentiendos et dignoscendos

Regula I. Scrupulus improprie dictus	286
II. Scrupulus proprie qualis	287
III. Primus abhorrendus, secundus per ali- quod tempus utilis ad animae pur- gationem	287
IV. Quomodo diabolus conscientiam ob- servat, ut delicatam ad extremum stringat, et crassam ad extremum relaxet	287
V. Omnino faciendum oppositum ei modo, quo inimicus procedit	288
VI. Quomodo contemnendae rationes ap- parentes diaboli contrariae bonis operibus exercendis	289

REGULAE

ad sentiendum vere cum Ecclesia.

Regula	I.	Animi promptitudo ad obediendum in omnibus	290
	II.	Laudare frequentiam Sacramentorum	290
	III.	Laudare frequentem Missae auditionem ceterasque functiones Ecclesiasticas	290
	IV.	Laudare statum Religiosum, coelibatum, et virginitatem plus quam matrimonium	291
	V.	Laudare vota Religiosa ceterasque perfectiones supererogatorias	291
	VI.	Laudare Reliquias et venerationem Sanctorum, Indulgentias et alias devotiones	291
	VII.	Laudare jejunia, abstinencias Ecclesiasticas ceterasque poenitentias	291
	VIII.	Laudare templorum cultum et imagines Sanctorum	291
	IX.	Laudare omnia Ecclesiae praecepta	292
	X.	Quomodo . . . reverentia . . . Superioribus prompte exhibenda et de iis loquendum	292
	XI.	Plurimi facienda doctrina tam Positiva quam Scholastica, et quibus de causis	292
	XII.	Vitanda vivorum comparatio cum Beatis	293
	XIII.	Ecclesiae definitioni coeca submissio, et quare	293
	XIV.	Quomodo caute disserendum de praedestinatione	294

- Regula XV. Non multum et qua ratione loquendum
ad plebem de praedestinatione . . . 294
- XVI. Non sine declaratione loquendum de
fide, ne tepescat studium bonorum
operum 295
- XVII. Quo temperamento loquendum de gratia
et libertate 295
- XVIII. De timore commendando, et quare . . 295

INDEX.

NOTARUM.

	pag.
Additio omni omnino orationi praemittenda. <i>In 1. Mod.</i>	
<i>orandi</i> n. 2.	226
<i>et in 2. Modum</i> n. 5.	230
Additiones etc. non pro solo tempore Exercitiorum.	
<i>In 1. hebdomadam</i> n. 30.	101
 Applicatio sensuum suaviter facienda, et quam utilis.	
<i>In 2. hebdomadam</i> n. 28. et 29.	134
Christi famulatus. — Quinam in eo insignes. <i>Ibid.</i>	
n. 5.	113
Societatis homines quales esse debeant in	
eodem. <i>Ibid.</i> n. 5.	116
<i>et</i> n. 7.	118
Colloquii usus. <i>In 3. hebdomadam</i> n. 3.	190
Comparationum utilitas in oratione. <i>In 2. Modum</i>	
<i>orandi.</i> n. 7.	231
Conversionis negotium quo ordine procedat. <i>In 1. heb-</i>	
<i>domadae Exercitium</i> 5. n. 26.	98
Cupiditas quam periculosa. <i>In 2. hebdomadam</i> n. 55.	150
Daemon inimicus naturae humanae. <i>In VII. Anno-</i>	
<i>tationem ex XX.</i> n. 15.	18
Ejus fraudes. <i>In 2. hebdomadam</i> n. 55.	150
<i>et in 1. Regulam de Spiritibus</i> n. 2.	267
<i>et</i> n. 6.	270

Desolatus vel tentatus quomodo juvandus. <i>In VII.</i>	
<i>Annotationem ex XX. n. 14.</i>	17
Director. — Ejus discretio. <i>In I. Annotationem</i>	
<i>ex XX. n. 2.</i>	5
Eidem Exercitantis necessitas et proprius	
animae status prae oculis habendus. <i>In</i>	
<i>VIII. et X, Annotationes ex XX. n. 16.</i>	19
et n. 17.	20
Discretio S. P. Ignatii imitanda. <i>In I. Annotationem</i>	
<i>ex XX. n. 2.</i>	5
Item <i>in Praesupponendum n. 1. et 2.</i> . . .	35
Electionem facere cui liberum non est, non ideo in-	
felicior. <i>In 2. hebdomadâ n. 81.</i>	176
Examinis particularis materia. <i>In Examen n. 1.</i> . .	68
Exercitantis indoles et conditio spectanda, si quid	
velit voto promittere. <i>In XIV. Annotationem</i>	
<i>ex XX. n. 20.</i>	23
Exercitia spiritualia. — Quid sint? et quis eorum	
scopus? <i>In I. Annotationem ex XX. n. 2. 3. 4. et 5.</i>	5
Cur accipienda ab experto Directore?	
<i>Ibid. n. 1.</i>	3
Eorum efficacia. <i>Ibid. n. 4.</i>	6
Ea facturo quid ante omnia explicandum	
sit? <i>Ibid. n. 5.</i>	8
Eadem variis modis tradenda pro varietate	
personarum. <i>In XVIII. Annotationem</i>	
<i>ex XX. n. 26.</i>	27
Eorum fructus qua ratione retardari soleat.	
<i>In IV. Annotationem ex XX. n. 9.</i> . . .	14
Fructus eorundem qui prae ceteris inten-	
dendus? <i>Ibid.</i>	14

	pag.
Finis. — Creationis cur <i>Principium</i> et <i>Fundamentum</i> dicatur a S. P. N.? <i>In I. Hebdomadam</i> n. 1.	37
Hominis quis proximus, quis ultimus? <i>In explanatione Fundamenti</i>	50
Ad eundem reliqua super terram qua ratione juvent? <i>Ibid.</i>	55
Fructus quomodo ex contemplatione colligendus? <i>In 2. hebdomadam</i> n. 16.	126
Gaudere in Domino quid sit? <i>In 4. hebdomadam</i> n. 4.	204
Gratia postulanda distincte, eaque duplex. <i>In Examen</i> n. 2.	69
Gratiae duplicis necessitas. <i>In explanat. Fundamenti sub init.</i>	43
Homo post Adami lapsum qualis. <i>In 1. hebdomadae Exercitium</i> 1. n. 3.	82
Vilis et pravus. <i>Ibid. Exercitium</i> 2. n. 17.	92
Indifferentia erga res creatas omnes. <i>In explanat. Fundam.</i>	60
Quam late pateat, et quam sit difficilis. <i>Ibid.</i>	66
Inordinatae affectiones. — Quae? <i>In I. Annotationem ex XX.</i> n. 4.	6
Item in XVI, <i>Annotationem</i> n. 23.	25
Cur in primis tollendae? <i>Ibid.</i>	25
Inordinatio nasci solet ex duplici principio. <i>In Regul. de Victu</i> n. 1.	197
Intellectus in Exercitiis convincendus. <i>In explanat. Fundam. sub init.</i>	42
Liberalitas erga Deum quae intelligatur? <i>In V. Annotationem ex XX.</i> n. 10.	15
et II.	16

Maria V. Beatissima quam honoranda. <i>In 2. hebdomadam</i> n. 14.	125
Ejus assensus Angelo datus quam heroicus fuerit. <i>Ibid.</i> n. 19.	128
Meditationis puncta quomodo proponenda? <i>In II. Annotationem ex XX.</i> n. 7. (1. et 3.).	10
Ejusdem historia ex mente S. P. quid dicatur? <i>Ibid.</i> n. 7. (2.).	10
Misericordiae Divinae sensus non omittendus in terrore Divinae justitiae. <i>In I. hebdom. Exercitium</i> I. n. 13.	89
<i>Item Exercitium</i> 5. n. 27.	99
Mundus seu homines, quales per peccatum, <i>In 2. hebdomadam</i> n. 12.	123
<i>et</i> n. 13.	125
<i>et</i> n. 17 et 18.	127
Mysteriorum contemplatio per personas, verba, opera, quomodo facienda? <i>In 2. hebdomadam</i> n. 10.	121
Officium divinum. — Industria in eo recitando. <i>In III. Annotationem ex XX.</i> n. 8.	112
Oratio praeparatoria. <i>In 1. hebd. Exercitium</i> I. n. 2.	81
Reverentia in ea. <i>In III. Annot. ex XX.</i> n. 8.	12
Paupertas spiritus summa quam necessaria. <i>In 2. hebdomadam</i> n. 60.	154
Peccatorem magnum se esse quisque sentire debet. <i>In 1. hebdomadae Exercitium</i> 2. n. 15.	91
<i>Item</i> n. 34.	103
Peccatum vel unicum justa damnationis causa. <i>In 1. hebdomadae Exercitium</i> I. n. 11.	88
Placeat quid vel displiceat nil refert. <i>In explanat. Fundam.</i>	59

Poenitentiae exterioris usus nullo non tempore opportunus. <i>In 10. Additiones n. 36.</i>	107
Possevinus P. Antonius qua ratione integra Exercitia fecerit? <i>In XIX. Annotationem ex XX. n. 30.</i>	31
Praesentiae Dei actus quomodo exercendus? <i>In 10. Addit. n. 35.</i>	104
Pudoris sensus prima dispositio ad conversionem. <i>In 1. hebdomadae Exercitium I. n. 4.</i>	84
Repugnantia quomodo vincenda? <i>In 2. hebdomadam n. 69.</i>	161
Sensualitas. et amor carnalis et mundanus, quid sit? <i>In 2. hebdomadam n. 6.</i>	117
Servire Deo quid sit? <i>In explanatione Fundamenti Unum necessarium. Ibid.</i>	50
Victoria sui finis proximus Exercitiorum. <i>In 2. hebdomadam n. 91.</i>	186
Virtus minus petenda quam certamina. <i>In 2. hebdomadam n. 63.</i>	155
Voluntatem Dei ut et agnoscamus et exsequamur, quam studiose petendum. <i>In V. Annot. ex XX. n. 12.</i>	16

060.32

R679

6492

IGNATIUS OF LOYOLA

AUTHOR (Joannis Roothan, S.J.)

Exercitia Spiritualia - Versio

TITLE Litteralis ex Autographo

DATE
LOANED

BORROWER'S NAME

ROOM
NUMBER

Gris

JAN 5

060.32

R679

6492

